
BIBLIOTECA NAZIONALE VITT. EMANUELE
13
14
13

LVDOVICI
RODOLFINI
DE SABLONETA IVR. VTR. DOCT.
CELEBERRIMI,

Opera diuersa, in hoc contenta volumine, videlicet.

In primo libro, Tractatus tres; Primus de absoluta Principis potestate;
Secundus de Brachio Seculari, & Ecclesiastico implorando;
Tertius de Modo viuen. dieb. Quadrag. Et Votum Vnicum;
In Secundo verò libro, hæc sunt, videlicet, Quæstiones, tractatus,
Quibus mod. Ordinar. efficia. delegat. & Conclusiones diuersæ.

Quæ quidem opera quàm sint pulchra, & elegantia, studiosisque profutura, ex ipsorum titulis cognosci facillime potest.

CVM INDICE RERVM, ET MATERIARVM
Amplissimo, atque locupletissimo.

Nunc recens in lucem edita.

CVM PRIVILEGIIS.

VENETIIS, APVD IVNTAS,
M DC VI.

SERENISSIMO

PRINCIPI RANVTIO FARNESIO Parmæ, & Placentiæ Duci IIII. equiti uelleris aurei, Sanctæq; Romanæ Eccleſiæ Vexillifero perpetuo, ita domi, militiæq; ſe gerenti, ut in eo ALEXANDER PATER, uirtutis bellicæ ſplendor: prudentiæ decus: uerum exemplar iuſtitiæ, & religionis reuiuiſcere uideatur, LVDOVICVS RODOLFINVS I. V. D. & humillimus ſeruus, opus hoc donat, atque dicat, illudq; ſub auguſtiſſimo nominis eius uexillo exire uult, non ut munus, ſed ut futuri muneris pignus.

LVDOVICVS
RODOLFINVS I. V. D.
LECTORI.

Eruaui tibi promiſſa beneuole lector, nam in lucem exit opus hoc à me promiſſum anno proximè præterito, quo tractatum edidi de origine, dignitate, & poteſtate Ducum Italiæ, quibus regalia, iuraque Imperij competunt, ex quo credes me alia, quæ etiam nunc tibi promitto, Deo bene iuuante in poſterum edi turum, inter quæ aderit volumen vnum meorum conſiliorum, Interea, vt hæc pauca benigno, æquoque animo legas, obſecro, nam ſic agendo mihi ad grandiora addes animum, Vale.

IN-

INDEX RERVM, ATQVE MATERIARVM,

quę in hoc opere continentur copiosissimus, atque locupletissimus.

Appel-

B

Bona

C

Causa

Causa

D

Defun-

cursum

Elee-

Fideiussor

G

H

L

M

Muri

P

Pena

Pr.

princeps

Sacri-

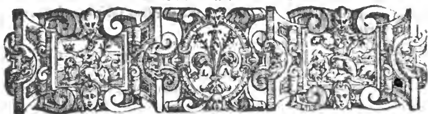
S

Sta-

Stilus,

Venditor

FINIS.

TRACTATVS DE SVPREMA, SEV ABSOLVTA PRINCIPIS POTESTATE SIVE DE PLENITVDINE POTESTATIS.

Ludouici Rodolfini de Sabloneta Iur. Vtr. Doct.

Diuiſio operis cum excuſatione.

TRACTATVRVS de ſuprema ſeu abſoluta Principis poteſtate, quæ plenitudo poteſtatis vocatur, Primo tangam, quid ſit plenitudo poteſtatis. Secundò quibus competat. Tertiò quando Princeps præſumatur illa vti voluiſſe. Quartò, quando non debeat exerceri. Quintò quid operetur. Sextò & vltimo quando non operetur. Non ignoro opus futurum imperfectum, ſed puto etiam ſapientes, & Doctos arbitraturos fore cauſam imperfectionis, quam pluribus publicam, materia etiam periculoſa eſt, & ideo omiſi multas quæſtiones, & declarationes neceſſarias pro perfectione materiæ non ſolum ad Principes ſeculares, verùm etiam ad ſummum Pontificem pertinentes, quæ altum volumen confeciſſent. Cæterum hęc pauca qualiacunque ſint, lege, & corrige quia correctioni tuæ ſubijcio.

SVMMARIVM.

1. *Plenitudo poteſtatis nil aliud eſt niſi derogatio iuris communis, ſeu ordinarij.*

2 *Plenitudo potestatis est plenitudo arbitrij nulli necessitati subiecta, nullisque iuris publici regulis limitata.*

3 *Princeps duplicem habet potestatem, ordinariam & absolutam.*
Non nulli tamen negant absolutam principis potestatem ibi.
Sed deuiant à communi opinione, sub nu. 4.

4 *Plenitudo potestatis quomodo intelligatur secundum eos, qui illã negant remissiue.*

5 *Populus Romanus etsi nõ fuerit vsus plenitudine pñtis attamẽ post trãslatũ Imperiũ Imperator, et alij principes usi sunt, et utũtur plenitudine potestatis.*

6 *Plenitudo potestatis includitur sub illis verbis quicquid principi placet, legis habet vigorem.*

Quid sit plenitudo. Cap. I.

1 Plenitudo † potestatis nil aliud est, nisi derogatio iuris cõmunis, seu ordinarij, vt ait Alex. in consi. 30. ponderatis sub nu. 10. ver. nihil aliud. volu. 1. & Ioan. Iac. de Leon. in consi. 117. Altissimi Redemptoris, nu. 51. ver. quia vti potestatis plenitudine, inter consilia Bruni & Barba. in consi. 55. equidem, sub nume. 20. ver. est autem, vol. 4. & Cagnol. in procem. florum nu. 44.

2 Estque † plenitudo potestatis plenitudo arbitrij nulli necessitati subiecta, nullisque iuris publici regulis limitata, vt ait Bal. in l. 2. nu. 45. ver. est autem. C. de seruit. & aqua, & Capic. in decis. 166. nume. 1. ver. est autem plenitudo, & Lancellot. Conrad. in templo omn. iudic. lib. 1. cap. 1. §. 1. de ornatu corporis Imper. in ver. vestium Imper. misteriũ, sub nu. 5. & Curt. sen. in consi. 65. super præmissa, sub nu. 14 ver. & dixit signanter Baldus, & nume. 18. versi. plenitudo enim, & Restaur. Castal. in tract. de Imperat. q. 110. cas. 7. versi. quicquid tamen sit, & Ias. in consi. 236. viso titulo quæstionis, col. 3. ver. plenitudo enim potestatis, vol. 2. & in consi. 101. immunitas, sub nu. 5. versi. item plenitudo potestatis, vol. 3. & Roland. à Valle in consi. 100. multiplici ex capite, nu. 58. vol. 4 & Ioan. Iacob. de Leon. in d. consi. 117. nu. 52. inter consilia Bruni, & Mar. Ant. Peregrin. in tract. de fideicommiss. art. 52. sub nu. 122. & Corn. in cõsi. 278. sub nu. 16. ver. etsi illa, vol. 3. vbi ait, quod absoluta potestas non subiacet legibus, nec esset plenitudo, si quid deficeret, cum vt ibi paulo ante, dixit plenitudo adiectione nõ egeat, & Aret. in c. ad hæc, nu. 6. ver. circa primum dic, de rescript.

3 Nam † Princeps habet duplicẽ potestatẽ ordinariã, & absolutã, quę ordinaria est sub lege quãtũ ad obseruantiã, nõ quo ad vinculũ, absoluta vero nõ est sub lege quo ad obseruãtiã, nec quo ad vinculũ, vt ait egregie Ang. in l. princeps, sub nu. 2. ver. & dic quod princeps. ff. de legib. & sequitur Paris. in cõsi. 1. visa facti narratione, nu. 29. ver. vt etiã, vol. 1. & Roland. à Valle in d. consi. 100 nu. 60. volu. 4. & Curt. sen. in consi. 65. super præmissa, nu. 6. & Curt. iun. in consi. 1. nu. 19. & M. Ant.

Pe-

Peregrin.in tract.de fideicom.art.52.nu.118.

Aliqui vero sunt,qui negāt hanc absolutā potestatē deinceps, qđ in Principibus humanis sola ordinaria potestas cōsideratur, alij vero actus,qui citra eā fiūt,sunt Tyrannides, cū Principes id tātū possint, quod de iure possunt,vt ait Didac.Cuuar lib. 3.var.resolut.cap.6 nu. 8.ver.primū ex his deducitur,vbi subiungit,hāc distinctionē potestatis ordinariç, & absolutæ in humanis Principibus esse falsissimā, & adeo absurdā,vt miretur viros vtriusq; peritissimos ea vsos fuisse, subditq; ēt,quod nō licet disputātibus de iure, nec licebit vnquā in Principe cōstituere potestatem.quç eius libidine,& libera volūtate absq; rectæ rationis limitibus ducatur,& sequitur Cauagnol. super decretis Montisferrat.in decret. 20. §. 1.q.10. nu.6.& nu.7.ac nu.8.& Borgnin.in decis.35 nu.98.tit.de vlt.voluntat. & Vasq. lib. 1. illustr. controuers.cap.26.vbi fusius,& copiosè etiam M.Ant. Eugen. in cōsi.1. Sixtus Quartus,nu.88.& nume.89.& Rimin.iun.præceptor meus in consi.5.agunt,nu.229.ver.hunc Petrus,vol.1.vbi ait ex mente Rebuffi quod potestas absoluta verius diabolica dici potest, quia procedit à potestate iniuriosa,& est contra legem diuinam, naturalem, ciuilem,& Canonicam, ideo qui illa vtuntur ineffrenata dominatione,nec non & consultores eorum,qui hæc suggerunt, & actus corū diabolici sunt,quos nisi resipuerint possidebit infernus,vbi est fletus, & stridor dentium,& Ar. Pinel. in rub.C. de rescind. vend.in 1.par. cap.2.nu.24.ver.infertur tandem,& nu.25.ver.generaliter autem copiose damnat hanc absolutam potestatem,& eam negat, prout facit Ang.Mattheac.in tract.de legat. & fideicōmiss. lib.3.c.22. nu.15. & Franc.Sarmient.lib.1. Select. interpretat. cap.8.nu.20. & Fortun. Garz.in l.Gallus.§.& quid si tantum,nu.194.ver.dicebat Bald. & nu. 195.ac nu.196.ff.de lib & posthum.

4 Quomodo † aūt intelligatur plenitudo potestatis secundū eos,qui hanc partē tenēt,vide Couar.Vasq. Eug.& Garz.in locis supracitatis.

Sed vide ēt M.Ant. Peregr.in tract.de fideicom.art.52.sub nu.124. vbi ait,à communi opinione aberrasse eos,qui asseruerunt,nō esse recipiendam distinctionem hanc potestatis ordinariæ, & supremæ in Principibus humanis,cum recepta sit communi interpretum consensu,& frequentissimo Principum vsu,ac etiam de iure sit.

5 Nam licet † Populus Romanus nunquā fuerit vsus clausula de plenitudine potestatis,vt ait Bal.in c.1.in verbo libellariç, nu.3. C. de testam.milit.& in cōs.233.sub nu.2.ver.duodecimo facit,vol.2.& Rip. in rub.de cōstit.nu.16.& Alciat.reg.3 præsumpt.8.in fi.de præsumpt, attamen post translatū Imperium in Cæsarem bene Imperatores,& cęteri Principes non recognoscentes superiorem vsi sunt, & vtūtur

6 huiusmodi clausula vt ait Curt.sen.in cōsi.65.nu.17. quæ † includitur sub illis verbis,quicquid Principi placet legis habet vigorem,de quibus,in l.1.in princip.ff.de constit.Princip.& in l.fi.C.de leg.b.& in §.

sed & quod Principi, Insti. de iure nat. ita sane scriptū reliquit Bald. in d.c. 1. in verbo libellariæ, nu. 3. de pace constant.

SVMMARIVM.

1 *Papa habet plenitudinem potestatis.*
2 *Imperator habet plenitudinem potestatis.*
3 *Reges habent plenitudinem potestatis.*
4 *Corona, & coronatio tribuit Regi plenitudinem potestatis.*
5 *Duces habentes regalia habent plenitudinem potestatis, & sunt in possessione illa vtendi, & nu. 6. etsi aliqui contrarium dixerint, ibid.*
6 *Dux eo ipso quòd creatus est, habet plenitudinem potestatis & si superiorem re cognoscat.*
7 *Corona aurea cum gemmis, & lapidibus pretiosis, qua solent coronari Duces designat plenitudinem potestatis.*
8 *Vestes, & indumenta Ducalia designant maiestatē, & potestatis plenitudinē.*
9 *Principes perpetui inuestiti cum Regalibus vtuntur plenitudine potestatis, & sunt in tali possessione.*
10 *Marchiones & Comites habentes iura Imperialia & Regalia vtuntur plenitudine potestatis & sunt in tali possessione.*
11 *Domini Lombardiæ perpetui, ac Imperio suppositi vtuntur plenitudine potestatis ac sunt in tali possessione.*
12 *Inferiores Papa, vel Imperatore possunt habere plenitudinem potestatis ex priuilegio, vel inueterata consuetudine.*
13 *Principi reseruata acquiruntur per inueteratam consuetudinem, & immemorialem præscriptionem.*
Præscriptio immemorialis æquiparatur veritati, ibi.
14 *Plenitudo potestatis competit Vicario, puta Comiti Palatino, cui Princeps illam concessit ex speciali priuilegio.*
15 *Papa, & Imperator plenitudinem sua potestatis alijs communicare possunt.*
16 *Plenitudo potestatis maior est in principe, quàm in eo, cui illā communicauit.*
17 *Princeps videtur concessisse plenitudinem potestatis, quando aliquid cōcedit de plenitudine potestatis, quod exerceri nō potest nisi de plenitudine potestatis.*

Plenitudo potestatis quibus competat. Cap. II.

1 SVmmus † Pontifex habet plenitudinem potestatis, qua vti potest, vt ait Hostien. in l. cum venissent, sub nume. 8. de iudic. & Bald. in l. 2. nume. 44 versi. item nota C, de seruit. & aqua, & in prælud. feud. sub nu. 35. & Speculator in titu. de leg. §. nunc ostendendū, nu. 14. & Ripa in l. nemo potest, sub nu. 14. ff. de leg. 1. & Afflict. in decis. 299. nu. 22. vbi ait, quod plenitudo supremæ potestatis est apud Papā, idem dixit Dec. in consi. 589. nu. 21. & Alban. in tract.

tract. de potest. Papi. & concil. in 2. par. nu. 14. vsque ad num. 27. & Vitalin. in clem. si duobus nu 28. & nu. 32. vt lite penden. & in Papa verè, & propria dicitur esse plenitudo potestatis, quia ipse habet vtrunque gladium, & vtranque iurisdictionem, vnam in actu, & aliam in habitu, vt ait Euerard. in loco à plenitudine potest. nu. 11. in sua topic. legal. Et ista Papæ plenitudo potestatis dicitur extensiua, nã extenditur ad omnes causas, ad omnes personas, ad omne ius, & ad omnem locum, vt ait Aret. in c. ad hæc, nu. 6. de rescrip.

2 Similiter † Imperator in temporalibus habet plenitudinem potestatis, & illa vti potest l. 1. ff. de cõstit. princip. Bal. in l. rescripta sub nu. 7 C. de precib. imper. offer. & in d. l. 2. sub nu. 44 C. de seruit. & aqua, & in consi. 267. ad euidentiam sub nu. 8. ver. secundo prçmitto vol. 1. & est repetitum in consi 457. nu. 3. ver. secundo prçmitto, volu. 5. & Afflict. in c. 1. nu. 78. tit. quç sint regal. & Ripa in d. l. nemo potest sub nume. 14 ff. de legat. 1. & Petr. Antibol. in tract. de muncrib. in 3. par. princip. nu. 31.

3 Item † Reges habent plenitudinem potestatis, quam exercere possunt in Regno suo, vt ait Bald. in d. consi. 267. sub nu. 8. versi. secundo prçmitto, vol. 1. & in d. consi. 457. nu. 3. ver. secundo præmitto, vol. 5. vbi loquitur de Regibus liberis.

4 Nam † in corona, & per coronationem Rex consequitur plenitudinem potestatis, vt ait Luc. de Pen. in l. 1. sub nu. 4. ver. item quia sicut. C. de aur. coronat. lib. 10. etsi Petrus Antibol. in tract. de munerib. in 3. par. princ. nu. 31. dixerit, quod multi Reges plenitudinem potestatis sibi appropriauerunt vsurpando.

5 Rursus † Duces habentes regalia habent plenitudinem potestatis, quam exercent, & exercere possunt, vt ait Boss. in tit. de crim. læsç ma
6 iest. nu. 55. vbi ait, quod † eo ipso quod quis est Dux creatus habet plenitudinem potestatis etiamsi superiorem recognoscat, & ita quoque tenuit Alex. loquens de Duce Mediolani in consi. 30. ponderatis narrans, sub nu. 8. & nu. 10. vol 5. & Iaf. in cõsi. 101. immunitas, sub nu. 1. ver. tertio respõdetur, & nu. 2. ver. item Dux, vol 3. & Rolan. à Valle in consi. 100. multiplici ex capite num. 55. & num. 56. volum. 4. & Lancellot. Conrad. in templo omn. iudic. lib. 1. cap. 4. de Duce, nu. 11. versi. quocirca & Ioan. de Anan. in consi. 81. viso instrumento sub nume. 2. versi. præterea non est dubium & sub nume. 4. versi. præterea, & ibi Bologni. in addit. versi. sed maius videtur esse dubium, & Iaf. in l. ex hoc iure nu. 15. ff. de iusti. & iur. & Ruin. in consil. 200. nu. 2. volu. 2. & iterum Roland. à Valle in consi. 1. nu. 49. volumi. 3. & præstantissimus D. Ioan. Bapt. Laderch. in consi. 71. sub nume. 2. volumi. 1. & de Duce Regij quod vtatur plenitudine potestatis sic dixit Alexand. in consi. 1. ponderatis his sub nu. 31. versi. non obstat etiam, volumi. 5. & de alio Duce loquitur Alciat. in consil. 5. quia priuilegium nume. 26. versi. sexta conclusio, lib. 4. & Do. Ioan. Bapt.

Laderch.in d.consi.71.sub.nu.2. & de Duce Mantuæ loquitur Socin.iun.in consi.60.visis nume.3.versi. & quanuis. & nume. 7. versi. igitur rem, volu.4.& Natta in consi.402.visis actis, sub nume.18.ver. veruntamen, & sub nu. 21.versi.redeundo modo, & Plot.in consi.2. in facto sub nu.27.sub ver.concludo igitur, & in consi. 11. viso priuilegio, sub nu.7.ver.1. dicitur, & Iaf.in consi.227. pro enucleanda, ver. duodecimo facit, volum.2.vbi loquitur de Duce Sabaudiæ, & sic tenuit festas; loquēs de Duce Vrbini in tract.de collect.in 4 par.cap.7. nume.40.versi.iccirco infero, & generaliter de Ducibus sic voluit M. Ant.Peregrin.in tract.de iure fisc.lib.1.tit.2.de his, qui iura fiscalia habent, nume.79.ver.sed aduerte, vbi ait Dnces perpetuos etiam superiorem recognoscentes de consuetudine vti in statibus suis plenitudine potestatis, & esse in tali possessione, inferens ad Duces Mediolani, Vrbini, Mantuæ, & similes, & ita quoque scriptum reliquit Natta in consi 661.sub nume.18.dicens ita vsu receptum esse, idem dici potest de Duce Parmæ, qui vtitur plenitudine potestatis, vt constat ex Bursat.in consi.349.nume.22.& seq.volumi.4.& ex Rimin.iun.in consi.23.nume.181.volu.1.& in consi.734.nu.7.volum.6.& licet aliqui dixerint, hos Duces de iure non habere plenitudinem potestatis inter quos fuit Ruin.in consi.23.ex themate, nu.13.volu.2. vbi dixit, quod inferior à Principe non potest vti clausula ex certa scientia, & de plenitudine potestatis, & Socin.iun.in consi.69. nu.63. volu.1. vbi loquitur de Duce Vrbini, & Decius loquens de alio Duce in consi. 273.viso consilio nu.15.versi. nec obstat clausula, vbi ait, quod ille Dux, qui recognoscebat superiorem non debebat, nec poterat vti clausula de plenitudine potestatis nisi cum causæ cognitione, & sequitur Restaur. in tract.de Imperat. q.110.cas.7. & Petr. Antibol. in tract.de munerib.in 3 par.princip.nu.31.vbi ait, quod plenitudo potestatis extendi non debet ad alium Principem secularem inferiorem Imperatore.

Ego tamen non discedo à priori opinione affirmatiua tanquam
7 communiter recepta, quam comprobo † ex corona aurea cum geramis, & lapidibus pretiosis affixis, seu insculptis, qua solent coronare Duces, de qua attestatur Marin.Frecia in tract.de subfeud.tit. quis dicatur Dux.nu.44.& nu.45.lib.2.quæ designat plenitudinem potestatis, & insignia honoris, vt ait Par.de Put. in tract.de duel.q.5.§.quoniam, nu.5.ver.in qua quæstione, lib.7.& Lancellot.Conrad. in templo omn.iud.lib.1.cap.1.§.1.in princ.sub nu.12.

8 Præterea † vestes, & indumenta Ducalia, vt pallium designant maiestatem, & potestatis plenitudinem sicuti dicimus de pallio Imperatoris, vt ait Lancellot. Conrad.in templo omn.iud.lib.1. cap.1. de Imperatore §.1.de ornatu Imperatoris in verbo, vestium Imperialium misterium nu.5.

9 Insuper † Principes perpetui infeudati à Papa, & ab Imperatore

cum

cum regalibus vtuntur plenitudine potestatis, & sunt in tali possessione, vt ait M. Ant. Peregrin. in tract. de fideicommiss. art. 52. nu. 124. ver. immo & Principes.

10 Et idem dicendum est † de Marchionibus, & Comitibus habentibus regalia, & iura Imperialia, vt ait Natta in consi. 661 sub nu. 18. vbi dixit, ita vsu receptum esse.

11 Quinimmo † omnes Domini Lombardiæ de cõsuetudine vsuali, & quasi de quadam theorica, & practica ponunt verba de plenitudine potestatis, & sunt in quasi possessione huius verbij & facti, & est credendum quod eam habeant, & verus sit eorum sermo, alias multæ lites iam sopitæ excitarentur, & elusoria fierent decreta tantorum Dominorum, quod esset iniquum, vt hæc omnia scripsit Bald. in d. consi. 267. nu. 9. ver. sed tamen, volu. 1. & sequitur D. Ioan. Bapt. Laderch. in consi. 71. sub nu. 1. & sub nu. 2. vol. 1. & de Dominis perpetuis sic tradit M. Ant. Peregrin. in tract. de iur. fisc. lib. 1. titu. 1. de his, qui iura fiscalia habent, nu. 79. Quòd verum est in Dominis Imperio suppositis, alias non, vt quotidiæ videmus.

De qua consuetudine dubitandum non est, quia plenitudo potestatis competit Papæ, Imperatori, ac Regi libero iure ordinariæ pote-
12 statis, sed inferioribus nequaquam, bene † tamen possunt illam habere ex priuilegio, vel inueterata consuetudine, vt ait Bald. in d. consil. 267. nu. 9. & in d. consi. 457. nu. 4.

13 Nam † per inueteratam consuetudinem, & immemorialem præscriptionem acquiruntur omnia Imperatori reseruata, vt ait M. Ant. Peregrin. in tract. de iure fisc. lib. 1. tit. 1. de his, qui iura fiscalia habent nu. 64. & nu. 65. quia, vt subdit, huiusmodi præscriptio habet vim priuilegij constituti, & concessi à supremo Principe, quæ non admittit probationem in contrarium. Ait etiam ibi. nu. 61. quod immemorialis præscriptio æquiparatur veritati, subdens, quod omnia quæsibilia priuilegio quæruntur etiam consuetudine, & præscriptione immemoriali.

14 Vltimo † plenitudo potestatis competit Vicario, puta Comiti Palatino, cui ex speciali priuilegio Princeps plenitudinem potestaris concessit, vt ait Bald. in consi. 267. nu. 8. volu. 1. & in d. consi. 457. sub nu. 3. vol. 5.

15 Papa † enim, & Imperator plenitudinẽ suæ potestatis alijs communicare possunt, vt ait M. Ant. Peregrini in tract. de fideicommiss. art. 52. sub nu. 124.

16 Illud autem notandum est, quod † maior est plenitudo potestatis in Principe, quam in eo, cui illam committit, quam ipse habet, vt ait Bald. in prælud. feud. sub nu. 34.

17 Adde etiam quod † quando Princeps concedit aliquid de plenitudine potestatis, quod exerceri non potest nisi de plenitudine potestatis, tunc videtur concessisse plenitudinem potestatis, vt ait Rum. in

consi. 161. nu. 28. & nume. 29. vol. 2. vbi affert exemplum de Principe concedente comiti, quod possit legitimare, etiam non citatis, sed ignorantibus, & inuitis his, quorum interest, quod vtique fieri non potest nisi de plenitudine potestatis.

SVMMARIVM.

1 *Princeps non præsumitur uti voluisse plenitudine potestatis.*
2 *Princeps præsumitur usus plenitudine potestatis, quando apposuit clausulam de plenitudine potestatis.*
3 *Princeps præsumitur velle vti plenitudine potestatis, quando apposuit clausulam non obstante &c.*
4 *Princeps præsumitur vsus plenitudine potestatis quando apposita est clausula ex certa scientia.*
5 *Clausula ex certa scientia operatur plenitudine potestatis ex communi.*
6 *Certa scientia Principis exprimi debet, vt operetur plenitudinem potestatis.*
7 *Certa scientia Principis non requirit expressionem in facto proprio et notorio ipsi Principi.*
8 *Princeps præsumitur vsus plenitudine potestatis, quando apposuit clausulam motus proprij.*
9 *Clausula motus proprij an operetur, quando præcessit postulatio partis, & postea subsequitur concessio cum ipsa clausula?*
10 *Princeps quando apposuit clausulam ex certa scientia, credendum est illud esse verum, nec licet in dubium reuocari.*
11 *Princeps presumitur vti voluisse plenitudine potestatis, quando interuenit secunda iussio ipsius Principis, quia geminatio rescripti habet vim non solum clausulæ ex certa scientia, sed etiam clausulæ nō obstante, & motus proprij.*
12 *Secunda iussio non habet vim motus proprij, nec clausulæ non obstante si in ipsa non est facta mentio de prima iussione.*
13 *Actus Principis præsumitur factus de plenitudine potestatis, ubi alias actus non valeret ex communi.*
14 *Princeps remittens damna subditorum tempore belli illata pro obtinenda pace præsumitur hoc facere de plenitudine potestatis.*
15 *Princeps diruens suburbia Ciuitatis tempore belli, ne hostibus sint adiumento & Ciuitati damnosa, præsumitur id facere de plenitudine potestatis.*
16 *Princeps concedens tertiam appellationē videtur vti plenitudine potestatis.*
17 *Actus Principis inualidus an præsumatur factus de plenitudine potestatis quando resultaret aliquod præiudicium parti?*
18 *Princeps non præsumitur vsus plenitudine potestatis quando defectus non fuit expressus in actu principis inualido.*
19 *Duo specialia circa idem concurrere non possunt.*
20 *Actus principis inualidus non intelligitur factus de plenitudine potestatis, vbi illa expresse princeps uti non potest.*
21 *Actus principis inualidus non intelligitur factus de plenitudine potestatis vbi*

non

non apparet, quod illum fecerit ex certa scientia, vide ibi.

22 *Actus princip:s inualidus non præsumitur factus de plenitudine potestatis, quando ipse credebat valere de ordinaria potestate errando in facto secundum Castrens.*

Quem damnat Crauet. ibi.

Sed Rimin. iun. defendit Castrensem, et ostēdit Crauetā in errorē lapsū esse ibid.

Quando Princeps præsumatur vti voluisse plenitudine potestatis. Cap. III.

1 PRinceps† non præsumitur vti voluisse plenitudine potestatis, sed potius ordinaria, vt ait Innocen. in cap. innotuit, sub nu. 5. in fine, & ibi Addit: de elect. & in cap. innouamus, nu. 1. in fine de censib. & Castrens. in l. Princeps. nu. 2. ff. de legib. & Alex. in l. centurio, nume. 30. ff. de vulg. & pupil. & in consil. 92. perspectis, nume. 33. versi. quinimmo licet princeps, volu. 6. & Camban. in tract. de clausul. in clausul. ex certa scientia, nume. 1. & Felyn. in cap. causam, quę nu. 7. ver. tertio nota, de testib. & Dec. in l. in testamento, sub nu. 11. ver. & eodē modo. C. de testam. mil. & iterū Castren. in l. si testīn. nu. 2. C. eo. & ibi Bal. nu. 1. & Mar. Anguissol. in cōsi. 29. spectabilis, nu. 5. ver. cū ēt, & Boss. in tit. de princip. nu. 193. ver. item scias, & Gail. in obseruat. 56. sub nu. 13. ver. non tenetur lib. 2. Menoch. in prę sumpt. 12. nu. 1. lib. 2. de pręsumpt. vbi alios allegat, & Crauet. in tract. de antiq. temp. in 1. par. sect. i. nu. 39. ver. aduertēdū tñ est, vbi ait, q̃ euidenter cōstare debet de volūtate Principis, q̄d vti voluerit plenitudine potestatis, quia hoc nō præsumitur ī dubio sed potius circūuētus.

2 Limita, vt hæc regula nō procedat quādo† princeps apposuit clausula de plenitudine potestatis, quia tunc pręsumitur vsus plenitudine potestatis, vt ait Marsil. in §. quæritur num. 19. Pract. crim. & Abb. in consi. 62. nu. 41. & Ias. in consi. 101. immunitas, sub nu. 2. ver. item clausula, vol. 3. & Alex. in consi. 30. ponderatis nu. 10. vol. 5.

3 Limita ēt, vt non procedat, quando† princeps apposuit in rescripto clausulam non obstāte &c. quia tunc pręsumitur velle vti plenitudine potestatis, vt ait Bal. l. in l. si testamentum, nu. 1. C. de testam. & Aret. in c. ad hęc, nu. 8. ver. secūda conclusio erit, de rescri. & Alex. in consi. 217. nec arguendi, nu. 24. ver. sexto confirmatur vol. 2. & in consi. 92. perspectis nume. 32. vol. 6. & in l. centurio nu. 31. versi. & subdit ff. de vulg. & pupil. & in l. quanquam, num. 4. C. de testam. mili. & ibi Ias. sub nu. 2. & Mar. Anguissol. in consi. 35. tanta est, nume. 4. & Menoch. in præsumpt. 12. nume. 3. versi. declaratur, primo lib. 2. de pręsumpt. & Ioan. Marc. Aquilin. in d. l. centurio, in 2. part. nume. 14. ver. quod etiā procedit. ff. de uulg. & pupil. & Dec. in l. in testamēto.

sub

sub nume.13.versi.tertio limitatur.C.de testamen. milit. & Rimin. iun.in consil.23.illustris,nu.181.ver.tantoque magis,vol.1.& in consi.734.attingam,nume.7.ver.dicta enim clausula,vol.6.

4 Limita quoque,vt non procedat, vbi†est apposita per Principem clausula ex certa scientia,quæ habet vim clausulæ derogatoriæ, non obstante,vt ait gl.in c. ad hæc in verbo,reperitur,de rescr.& Marsil.in §.quæritur,nu.19.Pract.crim.& in sing.84. Princeps nu.1. & Abb.in consi.62.nu 41.& Gail.in obseruat.56.nume.14.ver.clausula tamen, lib.2.& Ioan.de Anan in consi.81.viso instrumento,sub nu.4.ver.præterea,& Ioan.Max.Aquilin.in l.centurio,in 2.par.nu.21.ver. tum secundo.ff.de vulg.& pupil.& ibi Alex.nu.33.ver.adde etiam, & Menoch.in d.præsumpt.12.nume.4.ver.declaratur secundò lib.2.& Ant. Gabr.in tit.de clausul.conclu.1.nume.6.ver.secundus est effectus, &

5 quod†ista clausula operetur plenitudinem potestatis, voluit Alexan. in consi.217.nec arguendi nu.24.ver.sextò confirmatur volu.2. & in consi.92.perspectis,nume.31.volu.6.& Abb.in c.ad hæc, sub num 7. ver.ex his,enim confertur,de rescrip.& ibi Dec.nume.14.ver.ex quo infertur,& idem Dec.in d.l.in testamento,nu.13.ver.secundo limitatur,C.de testam.milit.& Iacobin.de S.Georg. in l. si quis iniquum. §.si is pro quo.nume.8.ver.addo vobis, in 1.lect.ff.quod quisque iur. & Boss.in tit.de Princip.nu.195.ver.vias etiam,& Roland. à Valle in consi.2.in causa.nu.162.vol.1.& Vasq.lib.1.illustr.controuer. cap.26. sub nu.3.ver.nam,& clausula,vbi multis allegatis dixit hanc esse cõmunem opinionem,quam tenuit Ant.Gabr.in titu.de citat.conclu. 1.nu.27.ver.nam clausula.

6 Certa†autem scientia Principis vt operetur plenitudinem potestatis in literis exprimi debet,vt ait Alex.in l.quanquam sub nu.4. C.de testam. milit.& Natta in consi.402.nu.3.

7 Quod†declarat Socin.iun.in consi.60.nu.11.volu.4. procedere in facto non notorio,& non proprio,secus in facto proprio, & notorio, quia tunc sufficit absque expressione.

8 Limita rursus,vt†non procedat, quando Princeps apposuit in rescripto clausulam motus proprij,propter quam præsumitur vsus plenitudine potestatis,vt ait Ant.de Butr. in c. constitutus, nu.17.versi. non obstat quod notatur,de rescrip.& Dec.in l.3.num.5.ver. & paria sunt.ff. quod quisque iur. & Ant. Gab. in tit.de clausul.conclu.2.nu. 83.ver.duodecimus est effectus.

9 Sed incidenter quæritur,nunquid†clausula motus proprij operetur,quando præcessit postulatio partis,& postmodũ subsequitur concessio cum ipsa clausula? & videtur dicendum, quod non, vt voluit Socin iun.in consi.77.licet in præsenti nu.98.versi. non obstat, quod in dictis literis,vol.1.& Parisi.in consi.79.aduertendum est, num. 23. versi.ad quod etiam,vol.4.quos sequutus est Ant.Gab.in tit.de clausul.conclu.2.nume.117.& Menoch.in præsumpt.13.nume.2.ver.exten-

tenditur lib.2.& in consi.1.nu.430.ver.respondeo quanto, & in cōsi. 103.nu.82.versi. respondetur tertiò,vol.1.vbi reddit ratione dicens, quod sicuti per importunitatem Princeps cōcessit, ita etiam eadem importunitate adductus adhibuit clausulam motus proprij.

Contrarium tenuit Baldus in c.nisi specialis sub nu.8.versi.pone in literis,de offi.deleg.& Cagnol.in l.qui cum alio nu.22.ff.de reg. iur. vbi ait,non esse nouum quod in mente concedentis cadant duo motiua,& non est repugnantia,& idem dixit Dec.in l.3. nume.3. ver. & notandum est ff.quod quisque iur.& in consi 51. protenui,sub nu.2. ver.non obstat si dicatur,& in consi.341. viso puncto,sub nu.4.& in c. ex parte,il 1.num.28.ver.facit,quod notat Baldus,de rescrip. & in c. cum M.Ferrariensis,nume.116.ver. facit quod de motu proprio, de constit.& Felyn.in c.si quando sub nu.15.ver.& nota quod ista stant simul,de rescrip.& Curt.sen.in consi.65.super præmissa,num 8. ver. confirmantur præmissa, & Menoch.sibi contrarius in Cas.201. sub nume.79.de arbitr.iud.& hunc sententiæ adhæret Mascard. in conclus.1080.nu.20.& nu.22.de probat.vbi dixit hanc esse communem opinionem quam duobus limitat modis, vt ibi per eum nume.22. & nume.25.

Pro priori opinione videtur dicendum, quod sæpe instantia impetrantium apponitur huiusmodi clausula, motu proprio, & similes, vt ait Cardinal.in consi.142.videtur dicendum sub nu.6.in fin. versi. & quanquam.

Pro secundum verò opinione videtur dicendum, stati debere literis Principis dicentis, se motu proprio concedere licet præcesserit supplicatio,& postulatio partis,nam cum id asserat Princeps, dicere contrarium eset eum redarguere de mendacio,quod fieri non debet,vt ait idem Card.in d.consi. 142.sub nu.5.ver.item si dicatur.

Pro quare facit Alex.in consi.92.perspectis,sub nu.31.ver.vnde quā
10 do,vol.6.vbi ait quod † quando est apposita a Principe clausula ex certa scientia credendum est,illud esse verum , nec licet in dubium reuocari & ante ipsum hoc voluit Bart. in l. conficiuntur. §. codicil. nu.3.ver.item quando Imperator.ff.de iure codicil.

Ad tollendam difficultatem bonum eset, quando præcessit supplicatio,& postulatio partis,non rescribere super huiusmodi supplicatione,& postulatione,sed cōcedere motu proprio in scriptura supplicatione separata nullamque de ipsa supplicatione mentionem facere, in dubio non discedas à communi opinione.

11 Limita similiter,vt † non procedat,quando interuenit secūda iussio Principis,quia tunc præsumitur vti voluisse plenitudine potestatis,quia geminatio rescripti non solum habet vim clausulæ ex certa scientia,sed etiam clausulæ non obstante,& clausulę motus proprij, vt ait Felyn.in c.si quando,nu.14.de rescript.& Grāmat. in consi 99. super puncto nu.14 ver.& alibi,& nu.21.ver.nec omitto, & num.27. ver.

versi.vltimo adduco, in ciuil.& quod secūda iussio habeat vim clausulæ ex certa scientia voluit Afflict.super constit.Regn. in tit. de iure suo Cur.obser.nume.4.ver.quando autem dicatur, & Ant. Gabr. in tit.de clausul.concl.1.nume.69.versi.sexto probatur, quod vero operetur, vimque habeat clausulæ motus proprij voluit Corset. in tracta. de potest. Reg.in 2.par.nume.20.ver.quarto decimosexto, & ante ipsum Bald.in l.nec damnosa, sub nume.1. versi. sed contra. C. de precib.imper.offer.quem sequitur ibi Ias.nu.4.& Roman.in l si vero.§. de viro, sub nume.56.ver.probatur.ff.solut.matr.vbi ait dictum Baldi esse nouum, & memoriæ diligenter commendandum, quia non meminit se alibi legisse, & M. Ant. Peregrin.in tracta.de iur.fisc. lib.1. tit.3.sub num.39 in fin.vbi ait, quod secunda iussio vim habet motus proprij, & clausulæ, non obstante, intelligendo tamen vt ibi per eū, dummodo † in secunda iussione, seu rescripto sit facta mentio de pri
12 mo, & ante ipsum hoc vltimum voluit Ias. in l. nec damnosa sub nu. 6.in fi.C.de precibus imperat.offer.

Limita rursus, vt † non procedat, quando alias actus valere non
13 posset, quia, vt potius valeat, quam pereat intelligitur à Principe factus de plenitudine potestatis, & ita præsumitur, licet non sit expressum, vt ait Paul.de Castro in l.Princeps, nume.1.ff de legib.& in l. ex imperfecto sub nu.2.C.de testam.& Alexan.in l.centurio nume.34. versi.alio etiam casu.ff.de vulg.& pupil.& in consi.92.perspectis sub nu.33.versi.tamen illud verum, volu.6.& Dec.in l. si donatione, nu. 12.versi.vnde videmus C.de collat.& in l. in testamento sub nu. 11. ver.& ista conclusio C.de testam.milit.& in l.more sub nu.34 versi. & hoc in simili ff.de iurisd.omn.iud.& in l.ciuitas, nume.8. ff. si cert. pet & in l.contrahenda nume.7.ff.de reg.iur.& in c.quoniam Abbas nu.55.de offic.deleg.& Paris.in consi.68.dubium ex oritur nu. 223. ver.& quia quando actus, volu.4.& Crauet. in consi. 52. quitatio facta, nume.2.versi.ideo videmus & Alciat. in præsumpt. 34. nume.2. versi.vnde Princeps, & in prę sumpt.36.nume.9. versi. & propterea, reg 3.de præsumpt.& Socin.iun.in consi.60.visis his nu.3.ver.& quāuis, & sub nume.9.uolu.4.& Iun.in tract.de aliment. titu.2. q.15. nu. 64.& Seraphin.in tract.de priuileg iuram.priuileg.33.sub num. 120. versi.tamen quando, & Rimin.iun.in consi.23.illustris nu. 182. versi. confirmaturque, volu.1.& consi.734.attingam nume.11.versi. confirmatur hoc volu.6 & Marsi.in sing.84.Princeps in dubio, & in §. quęritur.nume.20.Pract.Crim.& Ioan.Marc. Aquilin. in d l. centurio, in 2.par.nu.23.versi.tum tertio.ff.de vulg. & pupil. & Menoch. in pręsump.12.nu.5.versi.declaratur tertio, lib.2, & Gail. in obseruat. 56.nume.16.ver.quod dictum est lib.2. & rursus Menoch. in præsumpt.4.nume.4 versi.hac ex præsumptione lib.6.& Restaur. in tracta.de Imperat.quęstio.110.sub versi.293.vbi etiam ait, quod sufficit quod Princeps habeat ius condendi legem, quicquid alij dixerint,

rint, & hæc limitatio est communis, etsi de ea dubitauerit Surd. in decis. 2. alia, sub nu. 20.

14 Ex qua infertur, quod † quando Princeps remittit damna subditorum tempore belli illata pro obtinenda pace, tūc præsumitur hoc facere de plenitudine potestatis causa pacis publicæ, quia talis actus explicari non potest nisi de plenitudine potestatis vt ait Gail. in obseruat. 56. nu. 17. ver. & ideo, lib. 2.

15 Infertur secundo, quod † si Princeps suburbia ciuitatis tempore belli diruat, ne hostibus sint adiumento, & ciuitati offensiua, præsumitur hoc facere de plenitudine potestatis, vt ait idem Gail. in d. obseruat. 56. nu. 18. ver. eodem modo, lib. 2.

16 Infertur præterea, quod † Princeps concedendo tertiam appellationem videtur vti plenitudine potestatis ex quo de ordinaria per viam rescripti hoc facere nequit, vt ait Franc. in c. directæ, nu. 9. ver. septima conclusio sit, de appel. & Antonin. Tessaur. in decis. 122. nu. 3.

17 Declara tamen, vt † præcedens limitatio non procedat, quando resultaret aliquod præiudicium parti, quia tunc debemus interpretari potius, quòd actus pereat, vt ait Alciat. in præsumpt. 36. nu. 10. reg. 3. de p. ræsumpt. & Surd. in tract. de alimen. tit. 2. q. 15. nu. 65.

Contrarium tenuit Menoch. in præsumpt. 4. nu. 4. versi. hac ex præsumptione lib. 6. sed vide ea, quæ annotabimus in cap. 6. nu. 11.

18 Declara etiam, vt † non habeat locum, quando defectus nō fuit expressus, quia tunc intelligi non potest, Principem vsum plenitudine potestatis, nam sequeretur absurdum, quod oporteret subaudire defe-
19 ctum tacitum, & potestatis plenitudinem non expressam & sic † duo specialia in vnum concurrerent contra l. 1. C. de dot. promiss. ita sanè declarauit Natta in consi. 402. visis actis sub nu. 35. versi. similiter nō obstat vol. 2. & Rimin. iun. in consi. 734 attingā nu. 12. & 13. vol. 6.

20 Declara quoque vt † non procedat, quādo expresse princeps plenitudine potestatis vti non potest, vt ait Boss. in titu. de Principe sub nume. 193.

21 Declara rursus vt † non habeat locū, quādo nō apparet quod princeps fecerit actū ex certa scientia, aliàs sequeretur, quod oīs actus factus per Principē contra ius cōe valeret absque clausula derogatoria, quēadmodum notauit Natta in d. cōsi. 402. sub nu. 35. ver. præterea illud, & sub nu. 44. vol. 2. & Rimin. iun. in d. consi. 734 sub nu. 13. vol. 6.

Intelligentia istius declarationis pendet ab his, quæ notauit Paul. de Cast. in cōs. 414. in facto præsenti sub nu. 5. sub ver. nec obstat, vol. 1.

22 Declara item, vt † non procedat, quando Princeps credebat actum valere de ordinaria potestate errando in facto, nā tūc nō præsumitur velle vti absoluta in præiudicium alterius, vt ait Paul. de Cast. in d. cōsi. 414. sub nu. 5. ver. secundus casus est vol. 1.

Verū Crauet. reprobauit Paul. de Cast. dicēs se nescire cōsiderare errorē in facto, qđ crederet Princeps valere actū de potāte ordinaria error

enim

enim an valeat actus de potestate ordinaria vel absoluta ad ius tantũ pertinere videtur, prout hoc scriptum reliquit in tracta. de antiquit. tempor. in 1. par. §. non omitto circa præmissa, sub. nu. 43.

Cui tamen satisfacit Rimin. iun. in consi. 734. attingam, nu. 15. 16. 17. & seq. vol. 6. ostendens Crauet. in errorem lapsum esse.

23 Declara insuper, vt † non habeat locum, quando actus à Principe gestus potest valere iure communi, quia tunc non sustinetur de plenitudine potestatis, vt ait Surd. in decis. 2. sub nu. 20. in fi. vbi attestatur in hoc omnes conuenire.

24 Declara similiter, vt † non procedat in odiosis, tum quia odia sunt restringenda, tum etiam quia annullatio actus odiosi est fauorabilis, vt ait Alciat. in præsumpt. 34. nu. 13. reg. 3. de præsumpt. & Menoch. in præsump. 4. nu. 53. lib. 6. de præsumpt.

SVMMARIVM.

1 *Princeps non debet vti plenitudine potestatis nisi raro.*

2 *Princeps non debet vti plenitudiue potestatis nisi cum magna causa.*

3 *Princeps vtendo plenitudine potestatis sine causa peccat mortaliter.*

4 *Dispensatus à principe sine causa in illis casibus, in quibus non potest dispensare nisi cum causa, peccat.*

5 *Ille, cui princeps transfert, uel dispensando concedit rem meam contra ius naturale, vel gentium, non est tutus in foro conscientiæ, si sine causa id facit.*

6 *Princeps rescribere, seu statuere potest contra ius positiuum, sed peccat illud violando, vbi non subest legitima causa contrauen endi.*

7 *Princeps etsi cum causa possit vti plenitudine potestatis, ea tamen vti non debet in præiudicium subditorum.*

8 *Princeps bene tractare debet subditos tanquam filios, & nepotes.*

9 *Princeps licet non habeat hominem, qui facta sua diiudicet, non tamen male regere debet, vel aliquid iniustum agere, confidendo in sua potentia, quia Deũ vltorem habet, & qua mensura metitur alios, eadem ipse remetietur.*

Quando Princeps non debeat vti plenitudine potestatis. Cap. IIII.

1 PRinceps † etsi habeat plenitudinem potestatis ea tamen vti non debet, nisi raro, vt ait Bald. in l. multum nume 4. ver. nota tamen C. commun. rerum alienat. & Afflict. in c. 1. nu. 78. tit. quæ sint regal. & in c. 1. § similiter potest, nu. 16. versi. & pro hoc facit titu. de capit. qui cur. vend. & Curt. iun. in consi. 170. habita, nu. 29. & Neuizan. in consi. 12. sub nu. 141. inter consil. Bruni.

2 Et † nisi cum causa, vt ait Innocen. in c. innotuit sub num. 5. in fin. de

elect.

elect.& Addit. ad Abb. in c. ad hæc ſub nu, 7. ver. adde pulchrum dictum, de reſcript. & ibi Dec. nu. 16. idem Dec. in c. cum adeo, num. 1. eo. tit. de reſcript. & Anguiſſol. in conſi. 29. ſpectabilis nu. 6. & Corn. in conſi. 278. ſub nu. 16. verſi. non tamen debet, volu. 3. & Gail. in obſeruat. 56. nume. 13 ver. non tenetur, lib. 2. & Neuizan. in d. conſi. 12. nu. 141. inter conſi. Bruni, vbi ait, quod plenitudo poteſtatis non debet exerceri niſi cum magna cauſa, & idem dixit Iaſ. in conſi. 233, ſub nu. 2. ver. duodecimo facit, vol. 2.

3 Et † peccat, vt ait Capic. in deciſ. 166. nume. 14. & Gail. in d. obſeruat, 56. ſub nume. 13. & Imol. in c. quæ in eccleſiarum, ſub nume. 20. verſi. ſi autem eſſet dubium, de conſtit. vbi ait, quod ſi princeps aliquid agit contra ius gentium, peccat, ſi re uera cauſa non ſubeſt ſic agendi, & Bero. in c. 1. nume. 22. de probat. vbi ait, quod princeps abutendo poteſtate abſoluta grauiter peccat, & Grammat. in vot. 35. nume. 5. vbi ait, quod mortaliter peccat, idem dixit Paris. de Puteo in tract. de ſindicat. in tit. de exceſſib. Regum, nume. 19. & nu. 30. & Cagnol. in proœm. ff. orum ſub nume. 45. & Neuizan. in d. conſi. 12. nu. 144 inter conſil. Bruni, & Afflict. in d. c. 1. §. ſimiliter poteſt ſub nu. 15. verſi. caueat tamen princeps, tit. de cap. qui cur. vend. & Burſat. in cōſi. 162. quoniam. nume. 13. volu. 2. & Ferret. in conſi. 32. conſiderata

4 nume. 23. & num. 46. volu. 1. vbi ait, quod † Princeps in illis caſibus, in quibus non poteſt diſpenſare niſi cum cauſa, ſi hoc faciat ſine cauſa vera, & nota peccat mortaliter, etiamſi vtatur plenitudine poteſtatis, addens, quod ille, cum quo diſpenſat, peccat.

Pro quo facit Petr. de Anchar. in c. poſſeſſor malæ fidei, ſub num. 24. de reg. iur. in 6. vbi ait, quod † ille cui princeps traesfert vel diſponendo concedit rem meam, vel contra ius naturale, vel gentiū, non eſt tutus in foro conſcientiæ, ſi ſine cauſa id facit.

5 Quinimo dixit Abbas, quod † Princeps poteſt reſcribere ſeu ſtatuere contra ius poſitiuum ſed vbi non ſubeſt legitima cauſa venien di contra ius poſitiuum, peccat illud violando, prout hoc ſcriptum reliquit in c. quæ in eccleſiarum, num. 17. verſi. circa tertium, de conſtit. & Angel. Mattheac. in tract. de legat. & fideicommiſ. cap. 22. nu me. 23. lib. 3. & Franc. Sarmient. lib. 1. ſelect. interpretat. cap. 8. ſub nu. 15. ver. quinimmo Princeps.

7 Et quanuis † princeps cum cauſa poſſit vti plenitudine poteſtatis, ea tamen vti non debet in præiudicium ſubditorum, vt ait Bald. in l. 1. §. cum autem, ſub nu. 2. C. de caduc. tollen. & Neuizan. in d. conſil. 12. ſub nume. 141. inter conſilia Bruni & Burſat. in d. conſi. 162. ſub nu. 17. in fi. vol. 2.

8 Quia † Princeps debet bene tractare ſubditos ſuos tanquam filios, & nepotes, non tanquam ſeruos vt ait Feder. Scot. in conſi. 1, nu. 230. tom. 1. lib. 1. & Crauet. in conſi. 241. nu. 8.

9 Licet enim † non habeat hominem, qui facta ſua dijudicet, non tamen

men

men debet in sua potentia confidere, quia Deum vltorem habet, & qua mensura metitur alios, eadem remetietur, vt ait Bald. in consil. 311. prætermittendum est, sub nume. 2. versi. caueat tamen. volu. 1. & Crauet. in tract. de antiquit. tempor. sect. 1. sub num. 18. ver. nec debet, in 5. par. & in consil. 35. sub nume. 44 ver. alibi scribit & Afflict. in c. 1. §. similiter potest nu. 14. ver. & primo fallit titu. de cap. qui cur. vendid. & D. Pacian. in c. 44 num. 100. ver. sed hęc præceptio lib. 2. de probat. vbi ait, quod Principes meminisse debent, quod sunt homines, & non semper imperabunt, vt hac recordatione memores humanæ fragilitatis non omnia sibi licere putent, quia si male rexerint, vel aliquid iniustum fecerint, habebunt Deum vltorem, licet non hãbeant in hoc seculo qui facta sua dijudicent, facit dictum Apost. ad Colossenses cap. 4 in princ. vbi sic scriptum est, Domini, quod iustũ est, & ęquum seruis præstate scientes, quod & vos Dominum habetis in cœlis.

SVMMARIVM.

1 *Plenitudo potestatis operatur, vt nihil opponi possit, quod annullet gratiam, seu concessionem de plenitudine potestatis factam.*

2 *Principi facienti ex certa scientia, & de plenitudine potestatis an dici possit cur ita facis?*

3 *Princeps quando aliquid facit de plenitudine potestatis an in dubio præsumatur adhibuisse causæ cognitionem?*

4 *Plenitudo potestatis, seu eius clausula habet uim clausulæ derogatoriæ ad omnem legem contrariam etiam habentem clausulam derogatoriam.*

5 *Factum de plenitudine potestatis an exigat partis citationem?*

6 *Princeps quando aliquid facit de plenitudine potestatis, ipse solus iudicat, & non alius.*

7 *Clausula de plenitudine potestatis cum alijs clausulis ex certa scientia & motu proprio supplet omnes defectus, & solemnitates iuris positiui.*

8 *Clausula supplentes de plenitudine potestatis omnes defectus facit de inualido validum.*

9 *Clausula supplentes de plenitudine potestatis non tollit defectus personales non expressos, nec defectus iuris naturalis.*

Princeps ponendo clausula de plenitudine potestatis an censeatur derogare formæ ibid.

10 *Clausula supplentes de plenitudine potestatis non tollit defectus iuris diuini, nec iuris gentium etiam expressos.*

11 *Clausula de plenitudine potestatis, & aliæ clausulæ accessoriè posita in dispositione principis corroborant principalem dispositionem.*

Non tamen eam augent, nec extendunt, ibid.

Nisi essent, geminatæ, quia tunc ampliant effectum, & plus operantur, ibidem.

Clau-

Plenitudo potestatis quid operetur. Cap. V.

1 PLenitudo †potestatis operatur, vt nihil opponi possit, quod annullet gratiā, seu concessionem à Principe factam de plenitudine potestatis, vt ait Dec. in cōsi. 373. viso cōsilio, nu. 8. versi. additur ēt clausulas. & in cōsi. 463. nu. 17. & Paris in cōsi. 15. circa præsentē consultationē, sub nu. 64. vol. 2. & in consi. 46. nu. 43. vol. 3. & in consi. 1. nu. 79. volu. 4. & Grammat. in consi. 100. in causa nu. 26 in ciuil. & Alciat. in præsumpt. 11. nu. 15. reg. 3. de præsumpt. & Dec. in consi. 56 in causa, nu. 47.

2 Et propterea † Principi facienti ex certa scientia & de plenitudine potestatis nō pōt dici, quid facis, nec cur ita facis? vt ait Dec. in d. cōsi. 373 nu. 8 & Gram. in d. cōsi. 100. nu. 8. & Curt. sen. in cō s. 49. nu. 27.

Contrariū tamen tenuit Fed. Scot. in consi. 1. nu. 235. tom. 1. lib. 1. vbi putat hoc dictū ineptissimū esse, & facinus indignissimum.

3 Similiter vbi † Princeps aliquid facit, aut concedit de plenitudine potestatis, in dubio præsumitur actus factus cum causæ cognitione, vt ait D. Odd. in consi. 1. nu. 22. vol. 1.

B Con-

Contrarium tenuit Rimin.iun.in consi.46.duo sunt,nu.11.versi. at hic,vol.1.

4 Rursus†plenitudo potestatis,seu clausula de plenitudine potestatis habet vim clausulæ derogatoriæ ad omnem legem contrariam etiam habentem clausulam derogatoriam,quemadmodum notauit Paris.in consi.46.nu.43.vol.3.& Gozad.in consi.14.nu. 11.& Addit: ad Felyn.in c.nonnulli sub nu.8.de rescript. quicquid dixerit ibi Felynus ipse.

5 Amplius†facta de plenitudine potestatis non exigunt partis citationem,vt ait Alex.in consi.11.aliàs consului,sub nu.7.volu.7. & Paris.in consi.46.sub nu.43.vol.3.& Ant.Gabr.in tit.de clausul.conclu. 1.nu.12.& Rimin.iun.in consi.734.nu.18.vol.6.

Vide tamen in cap.6.nu.44.& seq.

6 Rursus quando†Princeps aliquid facit de plenitudine potestatis, ipse solus iudica.,& non alius,vt ait Afflict. in c.1.§. & committētiū crimen læsæ maiestatis sub nu.51.tit.quæ sint regal.

7 Pariter† clausula de plenitudine potestatis cum alijs clausulis ex certa scientia,& motu proprio supplet omnes solemnitates iuris positiui,vt ait Curt.sen.in consi.48.nu.26.& Paris.in consi 1.nu.86. vol. 1.& in consi.46.nu.43.vol.3. vbi ait,quod dicta clausula supplet omnes defectus solemnitatis & in consi.15.nu.64.volu.2. vbi ait, quod actus factus de plenitudine potestatis supplet omnes defectus adeo, quod de uiribus eius non potest amplius disputari,& in consil.1. nu. 80.vol.4.& dixit Abb.in c.1.nu.7.de confirmat. vtil. vel inutil. quod

8 †clausula supplentes de plenitudine potestatis omnes defectus facit de inualido validum.

9 Non tamen†supplet,nec remouet defectus personales nō expressos occurrentes in persona illius,cum quo dispensatur,vt puta quòd erat excommunicatus,vel illegitimus,vel alium naturalem defectū patiebatur,vt ait Spec.in tit.de legato §.6.nunc ostendēdum est, nu. 15.ver,& nota,& Ioā.de Turrecrem.in c. cenomanēsem, nu 4. dist. 57.& Cardin.in Clem.pastoralis.in ver.cæterum,num.2.de re iud.& Dec.in c.2.nu.48.de confirm.vtil.vel inutil. & Menoch. in cas.201. nu 81.de arbitr.iud.& Ias.in consi.101.immunitas,sub nu.1.ver.item Princeps,vol.3.

Vide etiam Brun.in tract.de forma,tit.quando censeatur forma, vel solemnitas remissa,col.17.ver.& an Princeps,vbi ait,quod Princeps vtendo clausula de plenitudine potestatis non censetur derogare formæ,ac solemnitati à iure traditę,quando ista clausula apponitur super concernentibus aliam materiam puta habilitatem personæ,vel merita,secus si apponatur generaliter,quia tunc censetur apposita ad derogationem formæ,& solemnitatis, quando non potest aliquid operari,at si aliquid operari posset tunc etiam isto casu non censeretur apposita ad derogationem formæ,& solemnitatis.

Qui-

10 Quinimo † si exprimantur defectus, & illi remoueantur, quos confirmans tollere non potest, tunc dicta clausula nihil operatur, vt quādo Princeps supplet defectus iuris naturalis, vel diuini, vt ait Ioā. de Turrecrem. in d.c. cenomanensem nu. 5. dist. 57. vel quādo rescribit cōtra ius gentium, vt ait Curt. sen. in cōsi. 49. sub nu. 49. & quod non suppleat ipsa clausula defectus iuris naturalis, voluit Dec. in c. 2. nu. 48. de confirmat. vtil. vel inut. & Socin. sen. in consi. 120. nu. 4. vol. 3. vbi exemplificat in citatione, & de his dicam plene in cap. seq.

11 Insuper † clausula de plenitudine potestatis, & aliæ clausulæ accessoriæ positæ in aliqua gratia, priuilegio, vel concessione corroborāt principalem dispositionem, vt ait Dec. in consi. 373. sub num. 15. & Socin. sen. in d. consi. 120. sub nu. 7. vol. 3. non tamen eam augent, vel extendunt, vt dicunt præcitati Doctores, nisi clausulæ ipsæ essent geminatæ, quia tunc ampliant effectum, & plus operantur, vt ait Curt. sen. in consi. 48. nu. 26. & in consi. 49. sub nu. 77.

12 Præterea † clausula de plenitudine potestatis operatur q tollit obreptionem, & subreptionem vt consuluit Cefal. in cōsi. 617. nume. 27. volumi. 5.

Contrarium tenuit Roland, à Valle in consi. 7. num. 111. vol. 3. vbi ait, quod clausula de plenitudine potestatis nihil operatur, qn̄ gratia, vel concessio obtenta fuit per subreptionem, idem voluit Gozadin. in consil. 9. nume. 42. vbi ampliat etiam si cum ea adsit clausula non obstantibus.

13 Ego tamen adhæreo sententiæ Cefali, quia videmus quod † clausula ex certa scientia tollit vitium subreptionis, vt dicūt, Alex. Corn. Gozad. & Paris. à Cefalo allegati, quos vna etiā cum alijs allegauit Ant. Gabr. in tit. de clausul. concl. 1. num. 25. quibus addo Soc. sen. in consi. 120. nu. 7. volu. 3. quia vis verborum ex certa scientia hoc demonstrat, vt ait Corn. in consi. 313. nu. 10. ver. restat modo, vol. 4. etsi contrarium dixerint Ripa in consi. 5. num. 10. tit. de diuers. rescrip. & Ruin. in consi. 161. viso themate, nu. 34. volu. 2.

14 Et nihilominus † clausula de plenitudine potestatis plus operatur, quam clausula ex certa scientia, vel aliæ clausulæ, quemadmodum scriptum reliquit Felyn. in c. nonnulli, sub nu. 13. ver. fallit quinto præ dicta regula, de rescript. & Gram. in consil. 100. in causa excellentis nu. 24. in ciuilib. & Siluan. in consi. 50. num. 28. & Ant. Gab. in tit. de clausul. conclus. 1. nume. 7. & Gozadin. in consi. 5. num 25. & M. Anton. Peregrin. in tract. de iur. fisc. lib. 1. tit. 3. nu. 41. ver. cum enim Princeps, & Curt. sen. in cousi. 65. super præmissa, nu. 14. ver. sed quid plura, vbi ait, quòd clausula de plenitudine potestatis in se virtualiter cōtinet omnes alias clausulas, & Crauet. in consi. 241. Princeps sub nu. 20. ver. ad clausulam non obstantibus.

Vel saltem à pari procedunt, vt tradit Paris. in cōsi. 1. num. 85. ver. minus etiam, volumi. 1. & Crauet. in d. cōsi. 241. sub nume. 20. versi.

non obſtant ille clauſulæ, & Ant.Gab.in titu.de clauſul. concluſ.1. nume.6.

15 Præterea † clauſula motu proprio regulariter tollit ſubreptionem, vt ait Curt.ſen.in cõſi.48.nu.28.& Ant.Gab.in tit. de clauſu. cõcl.2. nu.1.& Menoch.in præſump.13.num.11.lib.2.de præſump.vbi plurimos allegat,& Rolan.à Valle in conſi.2.nu.163.vol.1.& Ruin. in cõſi.21.viſis nu.4 & nu.10.volu.5.vbi ait, quod dicta clauſula excludit obreptionẽ,& ſubreptionẽ,licet ipſe ſibi cõtrarius contrariũ voluerit in conſi.161.nu.34.vol.2.vbi ait,quod ſola clauſula motu proprio, & ſola clauſula ex certa ſcientia in hoc operari non poſſet, tamẽ clauſula motu proprio ſi concurrat cũ clauſula de plenitudine poteſtatis, tunc vitium ſubreptionis tollitur.

16 Adde etiam,quod † clauſula de plenitudine poteſtatis iuncta cum clauſula ex certa ſcientia, & motu proprio operatur, vt conceſſio latè interpretari debeat,vt ait Anchar. Regiens. in quæſtio. 57.
17 nume.4.volumi.2.quia,vt ſubdit nume.5.clauſulæ † duplicatæ maiorem effectum producunt.

Quod videtur intelligendum, quando actus, ſuper quo interponuntur clauſulæ ipſæ, latè interpretari debet, aliàs ſecus, quia
18 † omnes clauſulæ ſunt eiuſdem naturæ, & qualitatis, cuius eſt actus, ſuper quo interponuntur, vt ait, Seraphin. in tract. de priuileg.iurament.priuileg. quadrageſimonono nume.11. & priuileg. 64.nume.6.

19 In hoc propoſito illud notandum eſt,quod † ſi ſola clauſula de plenitudine poteſtatis apponatur in conceſſione conceſſio ipſa ſtrictè interpretari debet,quia abſoluta Principis poteſtas dicitur odioſa, vt ait Curt.ſen.in conſil.9.nume.34. & Crauet.in tract. de antiquit. temp.in 1.par.§.non omitto,nume.8.& Feder. Scot.in conſil.1. nu-
20 me.199.tom.1.lib.1.vbi ait, quod † clauſula de plenitudine poteſta-
21 tis eſt odioſa,ſubdens iccirco, quod † Princeps, qui in uno articulo ea vſus eſt,non videtur alio in articulo illa vti voluiſſe, idem dixit Crauet.vbi ſupra.

Contrariũ videtur dicendum per id,quod notauit Curt iun. in con-
22 ſi.16.nu.13.vbi ait ex communi,quod † quando non eſt dare rationẽ diuerſitatis,quia clauſula poſita in diſpoſitione ita non debeat trahi ad vnum capitulum,ſicut ad aliud, tunc trahitur ad omnia.

23 Adde inſuper,quod † clauſula de plenitudine poteſtatis operatur, quod iuſta cauſa præſumatur in Principe,vt ait Afflict.in c.1.§. ſimiliter poteſt.nu.15.ver.nam quando. tit.de capit. qui cur. vendid. quã de re dicam in cap.ſeq.nu.225 vbi plene,

Vltimo dicta clauſula de plenitudine poteſtatis alios operatur effectus,de quibus latè per Ant.Gabr.in tit.de clauſulis conclu.1.& concluſio.2. vbi recenſet nonnullos effectus, quos operantur clauſula ex certa ſcientia, & clauſula motu proprio, qui applicari poſ-

ri possunt clausulæ, de qua agitur, cum vt dixi, ista sit maioris virtutis, & potentiæ, quàm aliæ clausulæ, ideo ad illum te remitto, ne videar eius dicta transumptasse.

SVMMARIVM.

1 *Princeps de plenitudine potestatis omnia potest.*
2 *Clausula de plenitudine potestatis non operatur in his, quæ facti sunt ex magis communi.*
3 *Clausula de plenitudine potestatis operatur in his, quæ in facto consistunt, quādo Princeps saltem in genere de facto potuit habere notitiam.*
4 *Clausula motus proprij non operatur in his, quę facti sunt.*
5 *Clausula ex certa scientia nihil operatur in his, quę in facto consistunt, & de quibus Princeps non presumitur habuisse notitiā ex magis communi.*
6 *Clausula ex certa scientia operatur in his, quę facti sunt, quando Princeps saltem in genere de facto notitiam habere potuit.*
7 *Clausula de plenitudine potestatis parum operatur, quando fuit processum sine causæ cognitione.*
Quæ, & quot requirantur, vt dicatur adhibita causę cognitio, ibi remissiuè.
8 *Causę cognitio proprie dicitur citata parte.*
9 *Clausula de plenitudine potestatis non operatur nisi viuente Principe, qui ea vtitur:*
De qua re dubitauit M. Ant. Peregrin. & Author per aliam rationem ab eo non adductam, ibi.
10 *Clausula ex certa scientia, operatur, vt concessio à Principe facta non extinguatur morte.*
11 *Clausula de plenitudine potestatis non operatur in præiudicium tertij.*
12 *Facta per Principem expressa mentione de iure tertij auferendo verba impropriantur, & intelliguntur de iure tertij inualido.*
13 *Princeps si dicat, non obstante prgiudicio tertij intelligitur de pauco, et non magno.*
14 *Clausula ex certa scientia non operatur, vbi agitur de maximo partis præiudicio, sed tantum vbi agitur de modico, vel leui.*
15 *Clausula de plenitudine potestatis non operatur, vbi agitur de notabili preiudicio tertij*
16 *Clausula de plenitudine potestatis non operatur, nec extenditur ad aliquod iniquum.*
17 *Princeps vtèns plenitudine potestatis circa aliquod iniquū dicitur Tyrānus.*
18 *Plenitudo potestatis circa aliquod iniquum dicitur plenitudo tempestatis.*
19 *Clausula de plenitudine potestatis non operatur quo ad non subditos, contra quos exerceri non potest.*
De quibus subditis intelligatur, ibi remissiuè.
20 *Clausula de plenitudine potestatis non operatur contra ius diuinum, na-*

 turale

turate vegentium sine causa etiam legem condendo, directè, vel indirectè.

21 *Ius naturale est immutabile.*

22 *Actus dicitur geri per principem contra ius diuinum, quando facit, aut rescribit contra legem Mosaycam, vel Propheticam. vel Euangelicam, aut Apostolicam.*

23 *Ea quæ leguntur in sacris biblijs, & legibus Mosaycis alia moralia, alia caremonialia, & alia iudicialia sunt.*
Quæ an, & quando obligent, ibi.

24 *Princeps statuere non potest, vt vni testi credatur.*
Contrarium tenuerunt, alij, ibi.
Sed conclusio negatiua est magis communis, ibidem.

25 *De iure diuino est, vt in ore duorum, vel trium stet omne verbum, ex communi, & verissima opinione, ibi.*

26 *Princeps statuere potest, vt vnico testi plenè credatur, quando non agitur de præiudicio tertij, maxime quando persona est grauis.*

27 *Princeps statuere potest, vt in aliquibus casibus, & ex certa causa uni testi credatur maxime in leuibus causis, & modici præiudicij, & vbi est casus necessitatis, vel euidentissimæ vtilitatis, vt quando disponitur, vt credatur saltuarijs deputatis ad custodiendum, ne damna dentur.*
Vide tamen ibi declarationem secundum Cagnolum.

28 *Princeps disponere potest, vt credatur accusatori, seu denunciatori cum vno teste fide digno.*

29 *In illis casibus, in quibus princeps statuere potest, & vni credatur, requiritur, quòd ille primo iuuet.*

30 *Stante decreto, seu constitutione principis ut in certis casibus credatur dicto vnius, tamen contrarium probari poterit, & condemnatio euitabitur ex cõmuni, & ibi limitatur duobus modis remissiuè.*

31 *Princeps statuere non potest, ut testamentum ualeat cum minore numero duorum testium ex communi.*

32 *Septem testes regulariter requiruntur in testamentis.*

33 *Lex ciuilis requirens septem testes in testamento. & sic augens numerum requisitum de iure diuino an valeat?*

34 *Septem testes regulariter requiruntur in testamentis propter falsitatis euitandas.*

35 *Statuto, uel consuetunine induci non potest, vt testamantum valeat cum vno teste tantum.*

36 *Princeps disponere non potest, vt sibi credatur, aliquem esse suum rebellem.*
Contrarium, ibi.
Sec Author comprobat priorem conclusionem negatiuam ibid.

37 *Nullus est idoneus testis in causa propria.*

38 *Deus noluit delicta, & peccata proximorum credere nec iudicare, antequam ea sciret à fidelibus testibus, ut nobis exemplum daret.*
Deo nihil est absconditum, sed omnia sunt sibi manifesta ẽt antequam fiãt, ibi.

Argu-

39 *Argumentari licet ab exemplis Principum & supremorum magistratuum.*
40 *Princeps Deum imitari tenetur.*
41 *Clem.1.de probat.procedit in Principibus secularibus ex magis communi.*
42 *Princeps disponere non potest, vt testi non iurato credatur.*
Iuramentum est de iure diuino, ibi.
43 *Princeps an possit iuramentum calumniæ tollere?*
44 *Princeps non potest de plenitudine potestatis procedere, nec actum facere parti præiudicialem ea non citata tam in ciuilibus, quã in criminalibus, aliàs quod geritur est nullum ex ueriori, & magis communi, & nu.45.*
45 *Princeps de plenitudine potestatis non potest tollere citationem.*
46 *Citatio est de iure diuino, & naturali non propter se, sed propter defensionẽ.*
Deus citauit Adam primum delinquentem, antequam eum priuaret paradiso pro peccato inobedientiæ, ibi.
47 *Princeps non potest de plenitudine potestatis actum facere præiudicialem incitata parte etiam in notorijs, uide tamen, ibi.*
48 *Princeps non potest facere gratiam homicidij animo deliberato commissi, & si fiat non ualet.*
49 *Iure diuino cautum est, vt occidens animo deliberato occidatur.*
50 *Homicida semper pena mortis condemnari debet de iure diuino si dolo malo, & deliberate occiderit, non si in rixa, & calore iracundiæ, vel casu, aut lata culpa.*
51 *Principes mundi non possunt facere contra legem Dei.*
52 *Rescriptum non ualet contra ius diuinum vel Euangeliorum.*
53 *Deus prohibuit Moysi vti misericordia cum occidente animo deliberato sibi odiosum.*
54 *Principes mundi non possunt vti misericordia cum aliquo homicidium animo deliberato committente.*
55 *Reges Hispaniarum dare solent suis locũtenentibus in statu Mediolani amplã potestatem, sed postea in scriptis dare memoriam ad partem, ne pro homicidio animo deliberato commisso gratiam faciant.*
56 *Principes non possunt facere saluum conductum ei, qui commisit homicidium animo deliberato.*
57 *Princeps non potest facere gratiam homicidij animo deliberato commissi, et si adsit pax, & remissio partis offensæ, & hæredum.*
58 *Principes de consuetudine solent facere gratias de facto pro homicidijs deliberate, & per insidias commissis, & pro assassinio ac publicis latronibus, & uiarum grassatoribus.*
59 *Principes de generali consuetudine totius Italiæ, & orbis non solent facere gratias delinquentibus sine pace partis offensæ.*
60 *Consuetudo, vt non fiat gratia delinquentibus sine pace partis offensæ est iuri conformis.*
61 *Princeps faciens gratiam homicidæ, vel alicui delinquenti sine remissione, & pace partis offensæ, vel hæredum facit contra conscientiam, & peccat mortaliter.*

62 *Conſuetudo requi rens pacem offenſi in delictis habet locum non ſolū in offenſionibus factis in perſonam, ſed etiā in rebus, ut in furto, rapina, et ſimilibus.*
63 *Caſus, in quibus nō requi ritur pax, ſeu remiſſio, aut cōſenſus partis offenſæ.*
64 *Reus obtinens gratiam debit i ſine pace debet exulare à loco delicti, & ubi offenſus, vel eius hæredes commorantur, donec pacem habuerit.*
65 *Princeps poteſt facere gratiā occidenti aliū animo deliberato ex cauſa concernente publicam utilitatem ex cōi, & ibi afferuntur non nulla exempla.*
66 *Princeps faciens gratiam delinquenti cum cauſa, & pro bono pacis, ac pœnam delicti, & homicidij deliberate commiſſi remittens an etiam damna, & intereſſe partis ea inuita & non concordata remittere poſſit?*
67 *Gratia, & liberatio facta contra conſuetudinem, & ſtilum non valet.*
68 *Gratia nulla nullum effectum producere poteſt.*
69 *Princeps an poſſit de plenitudine poteſtatis, remittere ſyndicatum? Et an valeat conſuetudo? ibi.*
70 *Imperator vel Dux etiam de plenitudinē poteſtatis non poteſt facere gratiā blaſphemantibus Deum, aut Virginem Mariam, vel ſanctos.*
71 *Ius diuinū vult blaſphematorem debere acriter puniri pœna mortis, quæ erat lapidatio.*
72 *Princeps an poſſit tollere actiones?*
73 *Princeps non poteſt diſponere, nec valet ſtatutum, vt vnus puniatur pro delicta alterius.*
74 *Diſpoſitio vt vnus puniatur pro delicto alterius eſt odioſa, & irrationabilis, ac iuri communi contraria.*
75 *Conſtitutiones, & ſtatuta, vt vnus pro delicto alterius puniatur plerunque ſunt iniuſta.*
76 *Conſtitutiones, & ſtatuta punientia unum pro delicto alterius ſunt contra ius naturale.*
77 *Conſtitutiones & ſtatuta punientia vnum pro delicto alterius ſunt contra naturalem æquitatem.*
78 *Conſtitutiones, & ſtatuta, quæ puniūt unū pro alio ſunt contra ius diuinum.*
79 *Princeps, vel ſtatutum diſponere poteſt ex rationabili cauſa, vt vnus puniatur pro alio ex communi à conſuetudine approbata, quæ limitatur vt ibi remiſſiue.*
80 *Iuſtitia diuina aliquando punit innocentes propter nocentes, & filium propter delictum patris.*
81 *Cōſtitutio Principis ſeu ſtatutū valet tanquā æquū, vt cōmunitas, Ciuitas, uel villa teneatur emendare damnū datum in eius territorio ex communi. Rationes, quibus iuſtificatur huiuſmodi cōſtitutio, vel ſtatutū afferuntur, ibi. Et quibus modis limitetur, & declaretur ibidem remiſſiuè.*
82 *Princeps ſtatuere non poteſt pœnam in comedentes vuam in agro alieno, dum modo abſtineant ab exportatione, & nu. ſeq.*
83 *Chriſtus patiebatur Diſcipulos ſuos ingredi fundum alienum, & in eo comedere ſpicas, nec eos increpabat, quia non exportabant.*
84 *Statutum pœnale contra damnum dantem in re aliena non habet locū contra biben-*

bibentes vinum alienum, vel comedentes vuas alienas, vel blada.

85 *Princeps tollere non potest defensionem in criminalibus etiam de plenitudine potestatis ex communi limita, vt nu. 90. & sub nu. 92.*

86 *Defensio est de iure diuino.*

87 *Defensio est de iure naturali.*

88 *Defensio competit & bestijs.*

89 *Princeps si mandaret Reo defensiones tolli, eius mandatum intelligitur de defensione ciuili non de naturali, item de friuola, & leui defensione non autem de substantiali.*

90 *Princeps tollere potest defensionem, quæ consistit in exceptionibus à iure ciuili introductis ex communi.*

91 *Princeps licet non possit tollere defensiones Reo, potest tamen variare modum defensionis.*

92 *Princeps & iudex an possint ex iusta causa tollere, aut denegare defensionem Reo? ibid.*

93 *Princeps disponere non potest, vt uxor maritum sequi non teneatur, & si disponat, non valet sua dispositio.*

94 *Obligatio vxoris erga maritum, & e contra est de iure diuino.*

95 *Vxor sequendo virum bannitum, aut condemnatum extra proprium domicilium non incurrit pœnam proclamatis prohibentis subditos abesse, aut morari extra territorium, quia tenetur eum sequi, & sub nu. 98.*

96 *Vxor tenetur sequi uirum, si potest ita honeste viuere cum eo, quo vult eam ducere, sicut in priori loco, aliàs secus.*

97 *Statuta, & constitutiones recipiunt interpretationem à iure communi.*

98 *Statutum, vel Principis constitutio prohibens, ne quis habitet extra ciuitatē, vel territorium, non procedit, quando aliqua rationabilis causa subsistit habitandi extra territorium, sed tantùm quando quis nollet venire in contemptum & sine aliqua causa rationabili. & nu. 122.*

99 *Vxor tenetur habitare cum viro etiam excommunicato.*

100 *Coniuges cogi possunt insimul cohabitare à iudice ecclesiastico per excōmunicationem, interdictum, vel brachij secularis implorationem.*

101 *Vir, & vxor sunt socij diuinæ, & humanæ domus, & duo in carne vna.*

102 *Necessitas legi non subiacet.*

103 *Statuta Ciuitatis & leges seculares non attenduntur, quando tractatur de ui matrimonij, nec possunt vim ipsius matrimonij soluere.*

104 *Dispositio generalis non comprehendit causam dotis ex communi.*

105 *Lex communis, siue municipalis, siue constitutio, aut decretum generaliter, vel vniuersaliter loquens non comprehendit causam dotis in his, quæ sunt præiudicialia doti ex magis communi.*

106 *Principes non possunt expellere Iudæos pacifice viuentes à terris eorum ex communi veriori & æqua opinione.*

107 *Principes expellentes Iudæos de eorum terris absque legitima causa peccāt.*

108 *Papa debet persuadere Principibus, ne sine iusta causa expellant Iudæos de eorum terris, imo id præcipere potest ex magis communi.*

Iuris

109 *Iuris naturalis, & diuini est, vt quęcunque vult princeps, & quiuis alius sibi iuste fieri, faciat alijs.*

110 *Iure naturali, & diuino tempore necessitatis tenemur subuenire, & eleemosynas facere iudæis.*

111 *Principes possunt ex iusta causa expellere hebræos de eorum terris, & ibi exempla iustæ causæ.*

112 *Iudæi fuerunt expulsi de Roma, Hispania, de Sabaudia, Anglia, Francia, et statu Mediolani.*

113 *Princeps præcipere non potest subditis suis alibi habitantibus, vt redeant in patriam, uel ab initio prohibere, ne vadant ad habitandum extra iurisdictionem.*

Contrarium alij tenuerunt ibi, vidè nu. 120. & seq.

114 *Libertas est de iure naturali.*

115 *Reipublicę interest ciuitatem repleri.*

116 *Statutum, ut ciuis habitet ciuitatem suam est Reipublicæ summe fauorabile*

117 *Decretum Principis valet iubens bona confiscari pro aliquo delicto.*

118 *Opiniones Doctorum contrariæ faciunt rem dubiam.*

119 *In dubio fauendum est libertati, & plus quàm pupillo, uel Reipublicæ, imo plus quam piæ causę.*

120 *Princeps ex causa puta belli potest reuocare subditos alibi habitantes, vel prohibere, ne uadant ad habitandum extra suum territorium.*

121 *Dominus recognoscens superiorem non potest cogere subditos ad habitandũ in ciuitate.*

122 *Princeps non potest cogere subditum extra iurisdictionem suam habitantē, ut redeat in patriam, uel prohibere, ne uadat ad habitandum extra eã si adsit rationabilis causa habitandi extra iurisdictionem, sed tantũ quando nollet uenire, aut diuidere uellet in contemptum, & sine aliqua rationabili causa, vel quando staret in loco Principi suspecto.*

Et iusta causa est, quando habitaret in territorio, & Castris quæ habet à Domino in feudum pro eorum custodia, ibi.

123 *Venatio est de iure, naturali, & gentium.*

124 *Princeps non potest subditis suis prohibere uenationem ex communi, licet aliqui contrarium dixerint.*

125 *Venatio prohiberi potest de consensu eorum, quorum interest, & transgressor punitur.*

126 *Venatio prohiberi potest à Principe ex causa, ex communi.*

127 *Causa prohibendi uenationē dicitur iusta, quando prohibetur Rusticis Agricultoribus, ne ab agricultura reuocentur.*

128 *Rusticus prohibitus aucupari sub pœna non potest aucupari causa donandi Principi.*

129 *Reipublicę interest agros coli, vberioresque effici.*

130 *Causa prohibendi uenationem iusta est, quando prohibetur Mercatoribus & Artificibus, ne mercaturam, aut artificium deserant.*

131 *Causa prohibendi uenationem dicitur iusta, quando non tollitur indistinctè,*

sed

sed pro certo tantum loco, uel tempore, uel certo quodam modo. vide ibi exempla

132 *Diebus festis, uel tempore quadragesimæ, & ieiuniorum quilibet abstinere debet à venatione, & iusta causa erit prohibendi, si his diebus prohibeatur.*

133 *Causa iusta prohibendi uenationem est, ne ipsius venationis prætextu subditi arma ferant, & rixæ excitentur, & mala committantur, & sic publica pax turbetur.*

134 *Princeps potest prohibere venationem, quando habet ius prohibendi ex præscriptione, vel consuetudine.*

135 *Cautela pro Dominis terrarum in materia venationis.*

136 *Cautela pro subditis in eadem materia.*

137 *Principes facientes de facto seruari quod de iure non valet, perinde est quoad subditos, ac si de iure valeret.*

138 *Ludouicus XI. Rex Franciæ quamprimum coronatus prohibuit uenationẽ nobilitati, quæ prohibitio vna de causis fuit coniurandi contra eum.*

139 Princeps non potest de plenitudine potestatis tollere testamentum, nec uoluntati testatoris derogare ex magis communi.

Contrarium ibi.

Sed Author adhæret opinioni negatiuæ, quam comprobat ibidem.

140 *Iniquum est auferre liberam testamenti factionem.*

141 *Testamenti factio inuentione est de iure gentium, solemnitates uerò in eo requisitæ sunt de iure ciuili ex magis communi.*

Contrarium ibi uide sub nu. 145. uersi. & ita potest.

142 *Omnia ab initio erant communia, ex communi.*

143 *Dominium est de iure gentium secundario secundum communem.*

144 *Princeps licet non possit tollere testamentum conditum, potest tamen noua lege, & decreto aliquid statuere circa modum, & formam ac esse testamenti nondum conditi, puta ne testatores possint facere hæredes exteros, & forenses.*

145 *Princeps tollere potest testamentum cum iusta causa, sed debet soluere pretium ei, cui ius aufert, ibi.*

146 *Causa impediendi testamenti factionem est iusta, si respiciat publicam utilitatem, uel etiam priuatam, dummodo hoc casu sit iusta.*

147 *Causa dicitur iusta si Princeps aufert facultatem testandi alicui, eo quia rebus suis male utatur sicut prodigus, interdicendo eidem bonorum suorum administrationem.*

148 *Causa impediendi potestatem testandi dicitur iusta, ne pater filios inæqualiter hæredes faciat.*

149 *Princeps sicuti non potest sine iusta causa derogare testamento, ita non potest leges, & clausulas fideicommissorum mutare, nisi cum causa legitima.*

Et causa debet respicere publicam utilitatem secundum Couar. ibi.

Sed sufficit causa concernens priuatam utilitatem, dummodo sit iusta, ibid.

Prin-

150 *Princeps potest per generalem legem abrogare iura fideicommissorum, & illorum vim tollere.*

151 *Princeps non potest de plenitudine potestatis auferre ius quaesitum de iure gentium secundum communem, quicquid dixerit Ang. cuius opinio communiter improbatur.*

152 *Imperator de plenitudine potestatis non potest auferre dominium rei alicui nulla subsistente causa secundum magis communem.*

153 *Princeps non potest auferre dominium directum nec utile.*
Dominium utile an sit de iure gentium, vel de iure ciuili? ibi.

154 *Princeps non potest tollere dominium, seu ius tertij etiam sola spe quęsitum, dummodo spes sit iuridica, & probabilis; vide ibi remissiuè.*

155 *Princeps sicuti non potest directe tollere dominium alicui quęsitum, ita nec per indirectum.*

156 *Princeps non potest auferre dominium alicuius etiam infidelis.*

157 *Princeps an possit tollere dominium acquisitũ de iure ciuili? uide sub nu. 159*

158 *Princeps an tollere possit pręscriptionem de plenitudine potestatis?*

159 *Intellectus nouus ad l. praescriptio, C. de oper. public.*

160 *Princeps ex iusta causa dominium tam de iure ciuili, quàm de iure gentium acquisitum tollere potest ex communi.*
Sed causa debet respicere publicam vtilitatem, vt ibi.
Et sufficit etiam omnis ratio naturalis mouens Principem, ibid.

161 *Princeps in priuando aliquem iure suo ultra causam debet adhibere causę cognitionem.*

162 *Princeps auferendo dominium, ius, aut rem alicui tenetur soluere pretium, seu aestimationem, uel tantundem reddere ex communi uide sua nu. 16[illegible].*

163 *Princeps licet dominium ex iusta causa tollere possit, tamẽ cessante causa res priori domino restitui debet.*

164 *Princeps uel Ciuitas, si uult facere fossata, uel uias per agrum alienum, debet ei soluere precium.*

165 *Princeps auferens dominium rei per uiam legis generalis non tenetur soluere pretium.*
Contrarium, ibi.

166 *Princeps per uiam legis generalis priuare potest uasallos inuestitos de feudo sine causa.*

167 *Princes non potest de plenitudine potestatis, etiamsi uelit sine causa auferre alicui ius suum iure gentium ad suam ipsius utilitatem etiam soluto precio.*

168 *Princeps an possit de plenitudine potestatis auferre dominium acquisitum ipsius priuilegio, & gratiosa concessione.*

169 *Princeps etiam de plenitudine potestatis possessionem tollere non potest quia possessio est iuris gentium, ex qua dominium prodijt.*

170 *Princeps non põt de plenitudine potestatis reuocare, seu rescindere, & annullare cõtractũ promissionẽ, cõuentionẽ, nec pactũ propriũ ex cõi, & nu. seq.*
Contrarium tenuerunt Afflict. & Anguissol. ibi.
Quos Author reprobat sub nu. 187. uer. licet contrarium.

rin-

171 *Princeps contrahendo consideratur vti priuatus, non vti Princeps, & ideo vtitur iure communi, non priuilegio.*

172 *Plenitudo potestatis non potest exerceri, vbi subest obligatio ex contractu.*

173 *Princeps secundũ cões regulas ex contractu obligatur sicut priuatus.*

174 *Princeps contrahendo cum alio obligatur iure naturæ, quia contractus sunt iuris gentium.*

175 *Deus licet subiecerit leges Principi, nõ tamẽ subiecit cõtractus, et cõuẽtiones.*

176 *Constitutio illa pacta seruabo processit ab ore Dei.*

177 *Pacta sunt de iure gentium.*

178 *Quilibet pacta seruare tenetur secundum naturalem rationem, qua Princeps ligatur.*

179 *Papa potest pacto non obseruato inter Principes non obseruantem euangelica denunciatione præcedente communione priuare.*

Declara, vt ibi, quando essent tales Principes discordantes, per quos tota Respublica turbari posset.

180 *Deus ex pacto, & promissione obligatur.*

181 *Aristoteles, scribens Alexandro eum admonebat, ut pacta & promissa obseruaret, alias malus exitus sequeretur.*

182 *Quis verecundari debet recusare id, quod pacto etiam nudo promisit.*

183 *Grauius peccat Princeps frangendo fidem quàm inferior.*

284 *Nihil est, quod magis refulgeat in Principe quàm recta fides.*

185 *Principi maxime cõuenit illud uerbũ, semel loquutus est Deus, & illud, quod scripsi scripsi.*

Princeps debet habere unum calamum, & unam linguam, ibi.

186 *Princeps debet esse immobilis sicut lapis angularis, & sicut polus in cælo.*

187 *Princeps si non ligaretur pacto, & contractu, nemo secum contraheret.*

188 *Princeps uõ põt de plenitudine potestatis contrauenire primæ inuestituræ & sic contractui, nec priuare vasallum feudo sine causa ex communi.*

189 *Feudum est contractus nominatus.*

190 *Princeps si dedit feuдũ, successor nõ põt sine causa reuocare, nec disuestire uasallũ, siue sit pactũ, siue sit beneficiũ, maxime quãdo cõtractus est lucratiuus.*

191 *Princeps põt alterare modum in feudo, nam hoc non est disuestire, & priuare vasallos, sed ponere illos sub quadã regula iustitiæ, & æquitatis.*

Sed istud præbet causam non contrahendi secum, ibi.

192 *Princeps potest reuocare concessione feudi iustis de causis, maxime quando feudum est nouum.*

Et ibi remissiue enumerantur duodecim causæ.

193 *Princeps licet regulariter possit reuocare priuilegiũ subdito cõcessũ, nõ tamẽ põt reuocare priuilegiũ p mã cõtractus cõcessũ ẽt de plenitudine potestatis.*

194 *Princeps an ex causa possit reuocare priuilegium concessum non subdito per uiam contractus?*

195 *Successor Principis tenetur obseruare contractus, & pacta sui præcessoris, adeo vt illa etiam de plenitudine potestatis rescindere reuocare, vel annullare non possit sine causa ex communi.*

Siue

Siue sit successor bonorum, siue solius dignitatis, ibid.

196 *Successor non tenetur stare alienationi facta per praecessorem de regalibus, & iurisdictionalibus, sed contrauenire potest.*

Etiam si interuenerit iuramentum, ibid.

Quando tamen facta fuit alienatio in magnam diminutionem iurisdictionis, vide ibid. remissiue.

197 *Princeps non potest à suo contractu conditionali discedere pēdēte cōditione.*

198 *Princeps non potest directè, nec indirectè venire contra suum contractum.*

199 *Princeps potest ex causa à contractu, & conuentione cum subditis inita recedere.*

Et iusta causa est propter vtilitatem publicam, ibid.

Item illa, quae de nouo superuenit, aut retro à Principe fuit ignorata, ibid.

200 *Iusta causa reuocandi contractum per Principem est quando sibi non impletur quod impleri debet secundum Baldum, Bologninum & Ant. Gabr.*

Contra quos dubitat ibi Author.

Et postea limitat eorum dictum sub nu. 201.

201 *Frangenti fidem fides frangatur eidem.*

Regula ista frangenti fidem fides frangatur eidem limitatur vt non procedat in contractibus nominatis, ibid.

202 *Princeps non tenetur ad obseruantiam contractus, quando dolus dedit causam ipsi contractui etiam stricti iuris.*

203 *Causa regulariter praesumitur in Principe ex magis communi.*

204 *Causa praesumitur in Principe adeo, vt probatio in cōtrariū nō admittatur.*

205 *Causa iusta non praesumitur in Principe, quando agitur de facto alieno, eiusque magno praeiudicio, nisi esset optime de facto alieno informatus.*

206 *Causa iusta non praesumitur in Principe, quando res & negotium versatur cum non subdito ipsius Principis.*

207 *Causa non praesumitur in Principe, quando ipse agit vel concedit aliquid ad instantiam & postulationem partis.*

208 *Princeps in dubio non praesumitur aliquid concedere motu proprio sed ad postulationem partis sic.*

209 *Causa non praesumitur in Principe, quando apparet contrarium eius, quod, alioqui in dubio praesumebatur, vt quando probaretur causam esse falsam vel non bonam, aut friuolam, & iniustam.*

210 *Causa non praesumitur in Principe, quando nulla causa excogitari, aut imaginari potest.*

211 *Causa non praesumitur in Principe, vbi non participat de consilio suorum Senatorum, vel consiliariorum.*

212 *Causa non praesumitur in Principe inferiore à Principe supremo.*

213 *Causa non praesumitur in Principe vtente clausulis derogatorijs.*

214 *Causa non praesumitur in Principe, quando in eius facto duo specialia concurrant.*

215 *Causa non praesumitur in Principe, veniente contra factum proprium.*

216 *Causa non praesumitur in Principe disponente contra ius diuinum, naturale,* vel

vel gentium ex veriori, æquiori, & receptiori.
Alciati, & sequacium distinctio quædam improbata, ibid.
217 *Causa non præsumitur in Principe procedente sine citatione partis.*
218 *Causa non præsumitur in Principe procedente sine causæ cognitione.*
219 *Causa non præsumitur in Principe, quando ex eius concessione oriretur scandalum & peccatum timeretur.*
220 *Causa non præsumitur in Principe rescribente cõtra dispositionẽ testatoris.*
221 *Causa non præsumitur in Principe discedente à suo contractu.*
222 *Causa non præsumitur in Principe priuante vasallum feudo.*
223 *Causa non præsumitur disponente contra ius quæsitum in contractu.*
224 *Causa non præsumitur in Principe auferente alicui dominium quæsitum de iure gentium.*
225 *Causa an præsumatur in Principe procedente seu vtente clausula de plenitudine potestatis?*

Plenitudo potestatis quando non operetur. Cap. VI.

1 PRinceps† licet de plenitudine potestatis omnia possit secundum Bero. in c. 1. nu. 22. de proba. & Anch. Regiens. in q. 6. nu. 3. lib. 2. Attamẽ nonnulli sunt casus, in quibus huiusmodi potestas nihil operatur, ex quo Princeps eam exercere non potest.

2 Primo igitur plenitudo potestatis, vel eius clausula nõ operatur in his, quæ Princeps ignorare præsumitur, vt sunt ea, quæ in facto cõsistunt, & sic nõ operatur, qñ princeps non fuit informatus de facto, vt ait Dec. in c. ad hæc, nu. 14. & nu. 15. de rescrip. & in consi. 197. pro tenui facultate, sub nu. 5. ver. non obstat, & nu. 6. & in consi. 407. nu. 23. & Paris. in consi. 1. nu. 85. ver. minus ẽt, & in cõsi. 11. nu. 124. ver. illa enim clausula, vol. 1. & Ruin. in cõsi. 71. quamuis nu. 38. ver. respondetur etiam, vol. 3. & Curt. iun. in consi. 170. habita nu. 31. & Neuzan. in consi 12. sub nu. 144. inter consilia Bruni, & Roland à Valle in consi. 2. præsenti. nu. 162. volu. 1. & Marc. Ant. Eugen. in consi. 1. Sixtus Quartus nu. 87. vbi plures allegat, & Ferret. in cons. 32. considerara, sub nu. 46. ver. nec clausulæ & sub nu. 52. ver. quod nõ operentur, volumi. 1. vbi de communi testatur, & Menoch. in cons. 2. nu 426. & in consi. 2. nu. 147. & in consi. 87. nu. 426. volu. 1. & Cravet. in consi. 126. inter alia nu. 3. ver. secundo respondetur, & in tract. de antiq. temp. in secũda partic. 1. par. princip. nu. 42. ver. sed dicet aliquis & Cauagnot. super decretis Montisferrati decret. 72. quæst. 11. nume. 101. & nu. 102. & Rimin. iun. in consi. 5. agunt, nu. 225. versi. 2. respondetur volumi. 1. & Ant. Gabr. in titu. de clausulis, conclus. 1. nume. 46. 47. & nume. 51. vbi pluribus allegatis dixit hanc esse magis

3 gis communem opinionem, quam limitat, quando † Princeps saltē in genere, licet non in specie potuit habere notitiam.

4 Sicuti idem dicimus † de clausula motus proprij quæ non operatur in his, quæ facti sunt, vt ait Menoch. in consi. 2. nu. 331. vol. 1.

5 Et idem dicimus † de clausula ex certa scientia, quæ nihil operatur in his, quæ in facto consistunt, & de quibus superior præsumitur non habuisse notitiam, vt sunt facta, commercia, contractus, & bonæ consuetudines locorum, vt ait Bald. in l. fina. sub nume 9. versi. dicas etiam. C. senten. rescind. non poss. & Dec. in cap. ad hæc, nume. 15. versi. & prædicta de rescrip. & in d. consi. 197. nume. 6. & in consi. 606. serenissimus. sub nu. 18. & Roland. à Valle in d. consi. 2. nu. 162. versi. faciunt etiam. volum. 1. & in consi. 7. quoniam. nume. 105. ver. & primo, volu. 3. & Boss. in tit. de Princip nu. 199. versi. & circa prædicta, & M. Ant. Eugen. in consi. 1. Sixtus Quartus, nume. 75. nu. 76. & num. 77. & Menoch. in d consi. 2. nu. 331. & in consi. 103. num. 84. versi. respondeo secundo, vol. 1. & Ioan. Marc. Aquilin. in l centurio. in 2. par. nu. 22. ver. non tamen clausula. ff. de vulga. & pupil. vbi alios allegat, & Grammat. in decis. 103. nu. 242. versi. & quando Princeps & Curt. sen. in consi. 49. nu. 34. ver. decimo tertio dicunt, & Ruin. in consi. 12. quamuis nu. 23. volu. 1. & in consi. 98. quia nu. 19. volu. 4. & Paris. in consi. 1. nu. 81. ver. non obstat, & in consi. 11. num. 122. ver. & solum operatur, vol. 1. & Ias. in consi. 119. in fi. ver. similiter, vol. 4. & Socin. iun. in consi. 77. licet in præsenti, nu. 126. vol. 1. & Afflict. in cōstit. Regn. in rub. 4. de iure suo Cur. obser. nu 6. lib. 3. & Felyn. in cap. nonnulli sub nu. 12. in fi. ver. & dicit Bald. de rescrip. & Socin. in consi. 164 visa bulla sub nu. 7. ver. secundo respondeo, volu. 2. & Rimin. in consi. 46. duo sunt. nu. 116. versi. secundo particulariter, volum. 1. & Ant Gabr. in tit. de claus. conclu. 1. nu. 46. nu. 47. & nu. 51. vbi pluribus allegatis dixit hanc esse magis communem opinionem, quam
6 declarat ibi nu. 50. & limitat nu. 81. vt mox dixi, quando † Princeps saltem in genere, licet non in specie de illo facto potuit habere notitiam.

7 Secundò † clausula de plenitudine potestatis parum operatur, qñ fuit processum sine causæ cognitione, & parte non citata vt ait Roland. à Valle in consi. 2. in præsenti, nu. 164. ver. præterea, volu. 1. & in consi. 7. quoniam, nu. 109. volu. 3. & Rimin. in consi. 5. agunt, nu. 227. & nume. 231. versi. septimo nec ea, & in consil. 46. duo sunt. nu. 120. versi. non omitto, volumi. 1. & Deci. in consil. 407. nume. 24. & in consi. 410. in causa, nume. 21. versi nam primo, & in consi. 606. serenissimus, sub nume. 14. versi. vltimo non obstat, & Curt. iun. in cons. 142. habita, sub num. 8. ver. nec obstant clausulæ, & Neuizan. in consil. 12. sub. nu. 144. inter consilia Bruni, & Ant. Gabr. in titu. de citat. conclus. 1. nume, 16. & Menoch. in consi. 1. nu. 425. vol. 1. & dicam infra nu. 44. & nu. 45.

Quæ

Quæ autem, & quot requirantur, vt dicatur adhibita causæ cognitio notat Menoch. in quæst. 19. de arbitr. iud. & in consi. 94. nu. 31. & seq. vol. 1. & Grat. in consi. 188. difficultas nu. 12. volu. 2. vbi ait, quod
8 †proprie cognitio causæ dicitur citata parte.
9 Tertio dicta † clausula non operatur, nisi viuente Principe, qui ea vtitur, vt ait Alciat. in consi. 5. quia priuilegium. num. 18. & seq. lib. 4. & Rimin. iun. in consi. 5. agunt. nu. 230. ver. sexto non operatur, & in consi. 46. duo sunt. nu. 118. ver. tertio varijs modis. & nu. 119. volu. 1. & M. Ant. Eugen. in consi. 1. nu. 90. ver. illud certe, & verũ Alciat. in consi. 2. quamuis. nu. 3. & num. 4. lib. eo. 4. idem videtur innuere Ant. de Butr. in c. cum venissent, sub nu. 9. de constit.

De quo dicto valde dubitauit M. Ant. Peregr. in tract. de fideicõmis. art. 52. nu. 157. ver. si aũt, dicẽs, quod si ex vi supremę potestatis, sic Principi licuit, & actus per principis decretũ recepit consũmationẽ, non vr̃, vt per eius mortem actus iam perfectus finiatur, nam, vt subdit voluntarij actus nostri momentanei morte nostra non resoluuntur, sed qui causam successiuam habent, donec duret voluntas, per iura ab eo allegata.

Et ego quoque dubito etiam, quia clausula de plenitudine potestatis plus operatur quàm clausula ex certa scientia, vel aliæ clausulæ, vel saltem à pari procedunt, vt dixi in cap. 5. nu. 14.
10 Sed clausula † ex certa scientia operatur, vt concessio à Principe facta non extinguatur morte, vt ait Afflict. in decis. 128. fuit dubitatum, sub nume. 7. versi. ex hoc sequitur, & Ant. Gabr. in tit. de claus. concl. 1. nu. 31.
11 Quarto clausula † de plenitudine potestatis nõ operaẽ in præiudiciũ tertij, cui non præsumitur princeps per illã clausulã præiudicare, nec iuri suo derogare, vt ait Ioan. Iacob. de Leon. in consil. 117. nu. 308. inter cõsilia Bruui, & Roland. à Valle in consi. 7. qm̃. nu. 114. 115. & nu. 116. vol. 3. & Ferret. in consi. 32. considerata. sub nu. 46. & sub nu. 52. vol. 1. & Cacheran. in decis. 139. continuando, nu. 19. & Grat. in cõsi. 158. difficultas, nu. 30. vol. 2. etsi † expressa fiat mentio de iure tertij impropriantur verba, & intelliguntur de iure tertij inualido, vt ait Gozad. in consi. 14. nu. 19. versi. septimo etiam, licet ipse contrarium dixerit in consi. 5. nu. 26.
13 Imo † si princeps dicat non obstãte præiudicio tertij intelligitur de paruo, & non magno, & subdit idẽ Gozad. ibi nu. 20. Pro quo facit distinctio, quam tradit Ant. Gabr. in tit. de clausul. conclus. 1. num. 9.
14 versi. concorda has contrarias opiniones, vbi loquens † de clausula ex certa scientia, inquit, quòd aut agitur de maximo partis præiudicio, & tunc dicta clausula non debet tertio præiudicare, aut agitur de modico, vel leui præiudicio, & tunc secus, & idem voluit Parisius in consil. primo. nume. 84. versic. prout etiam, volumi. primo. & Ruin. in cõsi. 12. quamuis, sub num. vigesimoquarto, & in

consi.71.quamuis.nu.37.volu 3.& Socin.iun.in consi.77. licet in præsenti, sub nu.126.ver.& maxime hoc est dicendum.vol.1.& Afflict. in constit.Regn.libr.4.de iure suo Cur.obser.nu.6. lib.3. & Rimin. iun.in consi 5.agunt,nu.232.ver.octauo respondetur, volu.1. vbi ait
15 quod clausula † de plenitudine potestatis non operatur, vbi agitur de notabili præiudicio tertij.

16 Quinto † clausula ipsa de plenitudine potestatis non operatur, nec extenditur ad aliquod iniquum, vt Ioan.Iacob.de leon.in consi. 117. nu.109.inter consi.Bruni.& Neuizan.in consi. 12.nu.141. inter eadẽ consilia.& Paris.in consi.11.nu.125.versi.prout etiam. vol.1. & Crauet.in consi.241.Princeps sub nu 20.ver.nec Princeps vbi reddit rationem,& Menoch.in consi.2.magni ponderis.nu.146. ver respondetur etiam quarto,vol.1.& in consi 350.vtinam.nu.31.ver.sexto,& vltimo.vol.4.& Foller.in prax.censual.in verbo, & submissionis cu-
17 iuscunque foro,nu.17.ver.immo Princeps,addens quod † hoc casu Princeps appellatur Tyrannus,& Roland.à Valle in consi.7.quoniã.
18 nu.113.versi.quarto respondetur,vol.3.vbi ait,quod † tunc diceretur plenitudo tempestatis,non potestatis, & sequitur Cauagnol. super decretis Montisferrati,decret.72.sub nu.119.ver.præterea dato,& idẽ dicit Socin.iun.in consi.65.in casu occurrenti.nu.6.ver.licet ergo, volu.2.& Crauet.in d.consi.241.sub nu 20,versi. & ideo si Princeps, & Rimin.iun.in d.consi.5.agunt.nume.229. ver. quinto particulariter. volu 1.

19 Sexto illa † clausula de plenitudine potestatis non operatur quo ad nõ subditos,cõtra quos plenitudo potestatis exercere non põt, vt ait Curt.sen.in consi.65.super præmissa,sub nu.18.ver.& sic non põt, & Socin.in consi.20.sæpenumero,nu.14 ver. postremo circa prædicta, inter consilia eiusdem Curt.& Dec.in consi.407.nu.24.& Crauet.in consi.7.Eynymondus,nu 9.ver.quod procedit.& consi.241.Princeps, sub nu.17.versi.quarto principaliter,& Alciat.in consi.5. quia priuilegium,num.24 & nu.25.in quinta conclusione,lib.4. & Borgnin in dec.I 35.nu.99.ver.secundo non potest,nu. de vltimis volunt. & Menoch.in consi.2.magni ponderis. nume.144.vol.1.& Socin. in cõsi. 266.in causa,nume.48.versi.quartus casus est,volumi.2.& Aretin.in cap.cum a nobis.nume.8.de testib.& Surd.in consi. 47. primo aspectu.nu.15.ver.pro quo etiam facit,volumi.1.& Natta in consi.47.an imbreuiatura,nu.6.versi.tamen hæc absoluta potestas,vol.1.& Ant. Gabr.in tit.de citat.conclu.1.nu.18.

De quibus subditis intelligatur vide Socin.in d.consi.20.num.14. inter consilia Curt.sen.& Alciat.in d.consi 5.num.25.& nu.27.lib.4. & Surd.in d.consi.47.c 1.15.vol.1.

20 Septimo † clausula de plenitudine potestatis non operatur quando actus gerutur, contra ius diuinum, vel naturale quia Princeps est omnino suppositus iuri diuino,& iuri naturali,vt ait Angel.in l.Princeps

ceps sub nume.2.in fin.ff.de legib.& Roland.à Valle in consi. 12. vt ex themate,nu.56 & sub nume.68.volu.3.& Bald. in consil. 267. ad euidentiam,sub nume.1.volumi.1.vbi ait.quod duo resistunt plenitudini potestatis,scilicet ius diuinum,& immutabile, & ius naturale & necessarium,& hoc repetiuit in consil 457. ad euidentiam sub nume.5.versi.tertium conclusiuum,volu.5.& sequitur Ioan. Iacob. de Leon.in consi.117.nu.53.inter consilia Bruni, nam licet Princeps sit solutus legibus, non est tamen solutus lege diuina, vel naturali, sub qua sunt actus sui,vt ait Foller. in prax. cens. in verbo & submissionis cuicunque foro,sub nume.6.& Princeps humanus Deo inferior non potest tollere,aut mutare ius à Deo superiore factum,vt ait Farinac.in quæst.6.num.17.versi.sed sic est lib.1.quæst.& commun. opin.crim.& dixit Aret.in cap.ad hæc,sub nu.6.ver. secundo modo, & sub nu.9.ver.quarta conclusio de rescript.quod plenitudo potestatis,& eius clausula nihil posset,& nihil operaretur contra ius naturale,vel diuinum sine causa. Præterea nihil operatur contra ius gentiũ, vt ait Menoch.in consil. 103.non est,nume.69.volu.1. vbi ait, quod Princeps non potest tollere,vel confirmare ius gentium,& in consi. 298.conclusiones,nume.20.volu.3.vbi ait, quod Princeps non potest tollere,vel confirmare ius gentium,& in consi 298.cõclusiones, num.20.volumi.3.vbi ait,quod Princeps non potest tollere ea,quæ sunt iuris naturalis,vel gentium, & idem approbauit Castrens. in l. rescript.nu.3.C.de precib.imp.offeren.nam licet Deus subiecerit leges Principibus,non tamen ea,quæ sunt iuris gentium, quia potentius est ius gentium,quam principatus,vt ait Bald.in c.1.§.fin. nu.2. vers.quæro nunquid,qui feud dar.poss.& Ias.in l.quominus,num.4. versi.item Deus ff.de flumin.& in consi.1.sub nu.1.versi.& alibi inquit Baldus volum.1.& Roland. a Valle in cons.9. quod Dominus Ambrosius,num.4 & 5.volu.2.& dixit Dec in consi.608. viso elegãti,nu.6.quod Princeps non habet potestatem contra ea,quæ sunt de iure gentium,& Mar. Anguissol.in consi.43.primo videndum erit, nu.21.ver.quarto dicuntur,vol.1.quod Princeps sine causa etiam de plenitudine potestatis non potest tollere ea,quæ sunt de iure gentiũ, subdens hanc esse communem opinionem,& hoc voluit Fulgos.in consi.20.pro pleniori sub nu.7.& in consi.60.domina Catharina nu. 4.ver.quarto quia,& Castrens.in l.fi.nu.2 ver.de secundo.C. si cõtra ius vel vtilit.publ.vbi ait,quòd Princeps non potest tollere ius diuinum naturale,vel gentium etiam legem condendo, & inquit Dec. in cap.quæ in ecclesiarum.nu.107.de constitu.quod iuri naturali,vel gentium sine causa summus Princeps derogare non potest, subiungens.num.108 quòd sicuti non licet Principi directo hoc facere,ita nec per indirectum,& Surd.in tract.de aliment.tit.1. quæst.1.nu.14. vbi ait,quod Princeps sine causa non tollit ius gẽtium, & Odofred. in l.fina. nume.7. versi.si autem.C.si contra ius, vel vtil. public.ait

C 2 quod

quod Principis rescriptum non valet contra ius gentium, quia est
21 introductum iure naturali,quod†est immutabile §.sed naturalia,In stit.de iure natu.gent.& ciuil.

Pro maiori tñ prædictorum cõfirmatione nõ nullas particulares conclusiones subijciemus ad ius diuinũ,naturale, & gentium perti-
22 nentes,præmisso tamen prius,quòd†actus dicitur per principem geri contra ius diuinum,quando ipse facit,aut rescribit contra legem Mosaycam,vel propheticam, vel Euangelicam, vel apostolicam, quemadmodum scripsit Odofred.in l.fi.nu.4.ver. si autem Imperator.C.si contra ius,vel vtilit. public.

23 Sed animaduertendũ est,qđ†ea,quæ legũtur in sacris biblijs,& legibus Mosaycis alia moralia,alia cęremonialia,alia deniq; iudicialia sunt,quæ an,& qñ obligent,habetur per Doctores in multis locis,tu tamen vide inter alios Bursat.in consi.152.nu.60.& nu.61.vol.2. vbi ait,quod cæremonialia,seu legalia, quæ circa sacrificia, sacerdotiũ, & diuina consistunt,& sunt diuini cultus determinationes, fuerunt mortua,& mortifera effecta per mortẽ Christi,quando templi velũ scissum est,& dictum per Dominum consumatum est, ac post euãgelium diuulgatum,& qui ex Christianis alterum illorũ seruaret,gehẽna,& perpetua morte dãnaretur:& nu.62.ait, quod moralia,quę ex ipso dictamine rõnis ad Deũ ordinata obligant,& à moribus humanis dicuntur,vt præcepta decalogi,adhuc vigent,& durãt,de quibus in Exod.ca.20.& nu.63.ait,quod iudicialia pertinẽtia ad lites iudiciorum ad ordinationẽ hominũ adinuicem,seu,quę sunt determinationes iustitię inter homines seruandæ mortua sunt, & euacuata fuerunt per Christi aduentum,non sunt tamen mortifera,quin & per Principes,& alios obseruentur sine peccato, nisi obseruarentur tanquam habentia uim obligandi ex lege Mosayca. vide etiam Decianum late declarantem in cap.11. nume.3.& sequen.lib.2. rerum crimin.

24 Prima igitur est conclusio,quod†princeps nõ põt statuere, vt vni testi credatur,quia iuris diuini est,vt in ore duorũ,vel triũ stet omne verbũ,vt in Deuter.c.17.nu.6 dicente Dño,in ore duorũ, vel triũ peribit,q interficieẽ,nemoq; occidat vno cõtra se dicente testimoniũ, & in c.19.nu.15 non stabit testes vnus cõtra aliquem,quicquid illud peccati,& facinoris fuerit,sed in ore,aut duorũ, aut trium testiũ,stabit omne verbũ,& repetiuit Christus,vt habetur Matth.c.18.nu.16. & Paul.1.ad Corinth c.14.nu.27.& 29. & ita tenuit in terminis Romani in sing.361.tu scis,& Petr. Ant. Petra in tract. de fideicommiss.quæst.12.sub nu.561.ver.& hæc conclusio, & Mascard.in q.11. nu.10.versi. primum igitur de proba.& Farinac. in titu. de opposit. contra person.test.quæst.63.cap.1.nume.8.ver. amplia quinto lib.2. quæst.& com.opin.crim.

Sunt tamen qui contrariũ dixerunt,inter quos est Fely.in c.veniẽs.

il 1.sub nu.20.versi.item in hac materia,de testib.vbi ait, ꝙ Papa pōt facere,quòd credatur vni testi, quia non est contra ius diuinum, ex quo per illam authoritatem in ore duorum, vel trium stet omne verbum,non probatur,quod vulgo dicitur, ꝙ de iure diuino requiruntur duo testes, per rōnem inibi per eũ adductã,fatetur tñ, quod Princeps non pōt facere,vt credatur vni parti in præiudiciũ alterius partis,& ita intelligit c.indicas Hermannum 3.q.9. super quo se fundant,qui priorem partẽ sequuntur,& hanc opinionẽ videtur tenere Felyn.ipse in c.cum à nobis,sub nu.1.ver.ad idem ratio, & sub nu.3. ver.& pro hoc facit,eo.tit.de testib.& ibi Aret.nu.9.ver.secundo pro communi,& Boss.in tit.de opposit.contra test.sub nu.70.ver.tamen contrarium, & hos refert Farinac. vbi supra, prout etiam refert, Campeg.in tract.de testib.reg.197.fallent.15.

Cęterũ à priori opinione tanꝗ magis cōiter à Doctorib. recepta & verissima in iudicãdo recedendũ nõ est,vt ait Farinac.in d.q.63.c.

25 1.nu.10.ver.ego tñ.q tẽt verissima,& cõis opinio est, quod de iure diuino constitutũ est,vt in ore duorum vel trium stet omne verbũ, quã tenuit Odofred.in l.fi.sub nu.4.C. si cōtra ius vel vtil publ.& ibi Bal.nu.2.ver.& primo quæro,& Castrens.sub nu.2. ver. de secundo, & Imo.in l.testamenti nu.2.ff.de testam.& ibi Ang.nu.3.& Salyc,in l.si non speciali,sub nu.3.& Saly.in l.si non speciali,sub nu.3.C.eo.& Grat.in consi.10.& si causã nu.24.ver.item operatur.volu.2. vbi ait, quod est contra bonum,& æquũ,& cõtra ius diuinum,quod credatur vni soli,& Ioan.de Selua in tract.de iureiur.par.1.nu.47.ver.49.& Petra in tract.de fideicommiss.quæst.12.nu.559.versi. pro hac parte, & Feder.de sen.in consi.17. quæstio talis est.sub nu.4. ver.& cum de iure diuino, & Rom.in d.sing.361. tu scis, in princip.& Tiraquel. in tract.de iudicio in rebus exiguis ferendo,nu.2.versi.secunda ratio,& nu.3.versi.ex quibus,& Farinac.attestans de verissima, & communi opinione in d.quæst.63.cap.1.num.2.versi.amplia primo,lib.2. quęstio.& com.opin.crim.

26 Declaratur communis opin.vt procedat, quando†agitur de præiudicio tertij,secus quando de tali præiudicio non agitur, quia hoc casu Princeps statuere potest,vt vnico testi plene credatur, maxime quando persona grauis est,vt ait idem Farinac.in d.quæst.63. cap.1. nu.13.ver.limita primo,& ante ipsum Ant.Gab.in tit.de testib. con clu.1.nũ.7.ver.declara,vt hoc procedat.

27 Declaratur quoque vt†procedat in omnibus casibus,secus in aliquibus,& ex certa causa,quia tũc Princeps hoc statuere pōt, qa licet Princeps nõ possit tollere ius diuinũ pōt tñ in certis casib.illud limitare,vt ait Crot.in tract.de testi.nu.219.versi.aut statuit,& Farin.in d. q.63.c.1.nu.12,ver.limita secundo lib.2.quęst.& cõmun.opin.crim.

Quod maxime procedit in leuibus causis,& modici pręiudicij,& vbi est casus necessitatus,vel euidentissimæ vtilitatis, vt ait Tiraquel.

in tract. de iudicio in rebus exiguis ferendo, sub nu. 2. & nu. 3. ver. ex quibus posset videri, & Chassan. in consuet. Burgund. rub. 1. §. 6. in verbo Sont Creuz; nu. 8. nu. 9. & nu. 10. vbi considerat euidentem vtilitatem esse, quando disponitur, vt credatur saltuarijs deputatis ad custodiendum, ne damna dentur, cuius tamen Tiraquell. dictum intelligitur procedere, vbi essemus in his, quę fiunt clam, & in quibus difficulter actu, & habitu probationes haberi possunt secundum Cauagnol. in decret. Montisferrat. 25. §. 10. nu. 2.

28 Declaratur etiam, vt † valeat dispositio, quod credatur accusatori, seu denunciatori cū vno teste fide digno, prout vidi fieri similia proclamata, quia tunc verificatur dictum illud in ore duorum, vel triū stet omne verbum, & dictum accusatoris, vel denunciatoris computatur pro vno teste, & cum alio probat, iuxta verbum Domini si peccauerit in te frater tuus &c. adhibe tecum vnum, vel duos, vt in ore duorum vel trium, &c. & sic dictum accusatoris aut denunciatoris computatur pro vno teste, vt habetur Matth. cap. 18. nu. 15. & nu. 16. ita tradit Plot. in l. si quando, sub nume. 763. ver. sic etiam videmus, C. vnde vi.

29 Aduerte quod † in illis causis, & casibus, in quibus Princeps statuere potest, vt vni credatur, puta Massario, vel saltuario, aut denuncianti delictum intelligi debet, dummodo ille talis, cui credendum est, primo iuret, vt ait Angel. in l. si vacantia, nume. 11. versi. plus dico. & nu. 12. ver. & hoc est vtile. C. de bon. vacant. lib. 10. & Alexā. in consil. 71. clarissime Domine iudex, nu. 9. & nu. 10. vol. 3. & Marsil. in §. diligenter, nume. 64. pract. crim. & Ias. in consi. 147. præsens consultatio, sub nu. 4. ver. confirmatur per illud, volu. 2. & Euerard. in sua topic. legal. in loc. à vi, energ. seu efficac. iuram. nume. 60. versi. idem dicendum est.

30 Aduerte etiam quod licet † Princeps velit, vt in certis causis, & casibus stetur dicto vnius, tamen poterit probari contrarium, & dispositio non proderit, si contrarium probabitur, vt ait Bald. in l. 1. nume. 4. ver. quęritur hic Iacobus de Arena. C. si aduers. libert. vbi dixit, quod stante statuto quod credatur dicto Syndici, vel saltuarij, in dubio stabitur eius dicto, sed si probetur denunciatio falsa, non stabitur ei, subdens, quod si iudici per inspectionem suam, vel sui officialis appareat, damnum non esse datū, quod ista est efficacissima excusatio ad impediendam condemnationem, & ibi Barbat. in addit. vbi dixit, se ita consuluisse, & Roman. in consi. 102. super eo. num. 3. versi. vltimo ista fuit, & Euerad. in sua topic. legal. in loc. à vi, energ. seu efficac. iuram. sub nume. 60. versi. aduerte etiam, vbi dixit hoc esse notandum vti quotidianum in practica, & Farinac. in quæst. 24. nume. 219. versi. amplia secundò, lib. 1. quæst. & com. opin. crim. vbi aliquibus modernioribus allegatis attestatur de communi, prout facit Mascard. ab eo allegatus in conclus. 472. nume. 34. & seq. de probat. vbi num. 39. & 40.

& 40.limitat hanc opinionem duobus modis,vt ibi per eum.

31 Secunda est conclusio ab eadem ratione deriuans, quod † Princeps non potest statuere, vt testamentum valeat cum minore numero duorum testium, quia de iure diuino est, vt in ore duorum, vel trium stet omne verbum, vt dixi, & ita tradit in terminis Angel. in l. testamēti nume. 3. versi. adde quod solemnitas. ff. de testam. vbi ait, quod solemnitas introducta de iure gentium, vel diuino, quæ est, vt in ore duorum, vel trium stet omne verbum, non mutabitur, & ideo statutum non valeret disponens, vt valeat testamentum cum vno teste, & idem voluit ibid. Paul. de Cast. sub nu. 11. versi. an autem per statutum, faciens mentionem de statuto Venetorum, vt non valeat, si disponat, quod testamentum fieri possit cum vno teste, quia est contra ius diuinum, & gentium, tamen quod communiter tenetur, quod valeret statutum si disponeret fieri cum duobus testibus, & quo ad hoc vltimum idem tenuit Ias. in l. 1. nume. 38. versi. pro communi sententia, in 1. lect. C. de sum. trinit. & Felyn. in c. 2. nu 9. versi. vltimo propter istam conclusionem, de probat. attestans. de communi, & Alexan. attestans de magis communi in l. si non speciali. nu. 1. C. de testamen. intelligendo tamen, vt per Felyn. in loco supracitato.

32 Ex quo videtur dicendum, legem † ciuilem requirentem septem testes in testamentis. §. sed hæc, Instit. de testam. l. hac consultissima. C. eo. & sic augentem numerum requisitum de iure diuino, quo ca-

33 uetur, vt in ore duorum vel trium stet omne verbum, † non valere, nec seruandam esse tanquam cōtrariam ipsi iuri diuino, vt ait Abb. in repet. c. cum esses, sub nu. 8. de testam.

Sed contrarium tenuit Crot. in l. omnes populi, nume. 42. versi. quarta conclusio. ff. de iust. & iure, vbi ait ex causa id fieri potuisse, ne

34 falsitas committeretur l. fin. C. de fideicommiss. subdens hoc teneri communiter per Doctores.

35 Et quod per statutum, vel consuetudinem induci non possit, vt testamentum valeat conditum cum vno teste tantum voluit Ias. in d. l. 1. num. 39. versi. limita istam communem, in 1. lect. C. de summa Trinit. & Imol. in l. testamenti, nume. 2. ff. de testam. & Roman. in l. si non speciali, sub nu. 5.

36 Tertia est conclusio, quod † Princeps non potest facere statutum, vel decretum, vt credatur ipsi Principi dicenti aliquem esse sibi rebellem, vt ait Plot. in l. si quando, sub nume. 762. versi. & decretum. C. vnde vi, vbi ait, decretum antiquum Mediolani, quo disponebatur esse credendum Duci, si assereret aliquem suum subditum fuisse sibi rebellem, declaratum fuisse per Senatum non valere tanquā conditum contra ius diuinum, quo dicitur, in ore duorum, vel triū stet omne verbum. Item quia agebatur de interesse Ducis propter bonorum confiscationem, & sic videbatur testificari in causa pro-

37 pria,in qua † quis non est testis idoneus l.nullus. ff. de testib. & dixit Bossius in tit.de Principe nu.81.quod huiusmodi decretum non valebat,& quod ista est veritas, & communis opinio. additque nu.80. dictum decretum fuisse abolitum vt tyrannicum in compilatione nouorum decretorum,& quod non valeat dictum decretum cõsuluit Curt.sen.in cõsi.49 memoria repeto,sub nu.93.ver.& ego dicebã me dubitare,& sic cõsulendo respõderũt Duci Mediolani Bald. & Benedict.de Piot.in consi.5.vt satisfaciamus,per totum inter consilia crim.diuers.vol.2.in fol.

Contrarium quod huiusmodi decretum Mediolani valeat, præsupponit Ruin.in cõsi.3.videtur prima facie, in princ. & nu.5.8.9. & nu.11.volu.5. & ita quoque præsupponit Ias.in consi.34. ad motiua, sub nu.8.ver.non quoque obstat,volu.1.& Decian.in cap.45.sub nu. 25.ver.fallit tamen,lib 7.rerum crim.

Sed non videtur discedendum à priori sentẽtia negatiua bonis rationibus suffulta,quia ẽt habemus exemplum Dei Omnipotentis,
38 qui noluit † delicta & peccata proximorũ credere , nec iudicare anteq̃,ipse ea cũ fidelibus testibus diligenter inuestigans,quæ audierat, opere cõprobaret,non quod ea ignoraret,quia Deo nihil est abscon ditum, imo ei omnia manifesta sunt, antequam fiant, sed vt nobis
39 exemplum daret,vt legitur in ca. Deus.2.q.1.& † argumentari licet ab exemplis,vbi exempla sunt Principum, & supremorũ Magistratuum,vt ait Menoch.in consi.264.interrogatus.nu.46.ver. duodecimo argumentari,vol.3. tanto magis vbi exempla sunt Dei,vel Christi,qui est Rex Regũ,& Dominus Dominantium,vt in Apocal. ca. 17.nu.14.& c.19.nu.16.& Paul.ad Thimot.1.cap.6.nu.15. clem.pa-
40 storalis,de re iudi.nam † Princeps Deum imitari tenetur.§. arripiat autem,in Auth.vt omnes obed.iud.prouin.& §.illud in Authen.cõstit.quæ de dignit.Luc. de Penna in l.1.nu.5.C.de his,qui in exil.dat. lib.10.& And.de Isern.in c.1.in verbo,& bona committẽtium, sub nu.74.tit.quæ sint regal.& Grammat.in decis.5.nu.38. & facit tex.in c.exemplũ.12.quæst.1.& Ioan.cap.13. nu.15. vbi Saluator noster sic ait,exemplum enim dedi vobis,vt quemadmodum ego feci vobis, ita & vos faciatis.

41 Nec obstat † clem.1.de prob. vbi habet̃,quod assertioni Principis statur,adeo vt ꝓbatio in cõtrariũ nõ admittat̃,quę licet loquat̃ in Papa extendit̃ ẽt ad alios Principes seculares,vt ait Mascard. in conclu. 1233.nu.23.de prob.vbi attestatur de magis communi opinione.

Quia huic obiectioni satisfacit Boss. in tit. de Princip. sub nu.80. & copiose Mascard.in d.conclus.1233.de probat.& Ruin. in consi. 3.videtur nu.1.& seq.vol.5.

42 Quarta est conclusio,quod † Princeps de plenitudine potestatis disponere nõ põt,vt testi non iurato credatur, quia iuramẽtum est de iure diuino,vt habetur Genes.c.31.nu.53.vbi Iacob. voluit testimonium

nium soceri sui Laban confirmatum per iuramentũ & ita voluit Felyn.in c.constitutus,nu.16.ver.& pro hac limitatione, de rescript. & Marsil.in sing.214.ad validitatem, in fin.& Menoch.in q.26.nu.3.& nu.4.lib.1.de arbitr.iud.vbi dicunt hoc esse admiratione dignum.

43 Hinc ẽt est, quod † Princeps non põt per tuum rescriptũ tollere iuramentũ calumniæ,quia non solum est de iure positiuo, sed ẽt de iure diuino,vt ait Bart.in extrauag.ad reprim.in verbo, & figura iudicij. nu.11. & Menoch.in q.20.nu.2.& in q.26.sub nu.4.lib.1.de arbit iud.vbi propterea damnat Rom. Alex.& Bart.sibi parum constantẽ. qui contrarium dicebant,& fuisse introductũ de iure diuino voluit. ẽt Afin.in prax.iudic.§.3.cap.30.nu.28.& Georg. Natta in clem. sæpe.§.quæ omnia,circa quintã princ. quęst.nu.15.ver.sexto quęritur, de verb.significat.vbi ait introductum esse de iure ciuili,quod iuretur semel in tota causa,sed quod simpliciter iuretur esse de iure diuino introducto loquens in terminis de iuramento calumniæ.

Contrarium tamen tenuerunt Socin.sen.in c. cæterum, nume.9. de iuram.calum.& Curt.iun.in l.2.in princ.nume.21.& seq.C.eo.& Gail.in obseruat.85.nume.8.versi. præterea certum est,lib.2. vbi ait hanc esse communem opinionem,quia, vt subdit,iuramentum calumniæ est de iure positiuo.

44 Quinta est conclusio,quod † Princeps non potest de plenitudine potestatis actum facere in præiudicium non citati,aliàs actus est nullus,vt ait Neuizan.in consi.12.nume.151.versi.tertia ratio, inter consilia Brun.& Ioan.Iacob.de Leon.in consil.114.nume.355.inter eadem consilia,vbi ait,quod Princeps non potest procedere parte non citata etiam de plenitudine potestatis, aliàs quod geritur est nullũ, & ibi nume.356.versi.igitur omissa,& Iasin consi.177. graue, nu.4. ver.secundo dicitur,volu.2.& Grammar.in consi.86.aliæ,nume.14. vbi ait quòd Princeps non potest inaudita, & non citata parte aliquid disponere etiam de plenitudine potestatis, & idem voluit Francis. Aretin.in consi.163.sicut.sub nume. 14. versi. sed cum reuerentia,vbi dixit,hanc esse veriorem opinionem,& Siluan.in consil.53.condomini.nu.21.vbi ait,quod Imperator de plenitudine potestatis non potest aliquam causam diffinire parte inaudita, & Plot. in consi.58.in causa,nu.15.& nu.16.vbi ait, quòd sententia non citata parte lata est nulla,etiam si lata sit ab Imperatore ex certa scientia, & de plenitudine potestatis,& Curt.sen.in consi.49. memoria repeto,sub nu.92. vbi ait,veriorem esse opinionẽ,ꝙ Princeps de plenitudine potestatis nõ põt ꝑcedere parte nõ citata,& Aemil. in cõsi.111. nu.24.vbi ait Principẽ nõ posse de plenitudine ptãtis absq; citatione procedere secũdũ veriorẽ,& magis cõem opinionem,& dixit Mar. Anguissol.in consi 42.in controuersia, nume.8.volu. 1. quod † Princeps de plenitudine potestatis non potest tollere citationẽ tã in causa ciuili,quã criminali, & hoc repetuit in consi.135.nu.7. volu.eo.1.

& eius

& eiuſdem ſententiæ fuit D. Pacian. in c. 35. nu. 32. ver. iterum infer-
ur tib. 1. de probat. & Clar. in §. fin. quæſt. 31. ver. adde quod hęc, vbi
ait, quod Princeps non poteſt procedere contra ſubditum non cita-
tum etiam de plenitudine poteſtatis, ſiue loquamur in cauſis ciuili-
bus, ſiue in cauſis criminalibus, ſubdens hanc eſse communem opi-
nionem, quamuis aliter voluerit Marſil. in l. vnius. §. cognitutum, nu.
58. ver. & iſta maxime. ff. de quæſt. & Ioan. Iacob. de Leon. in conſil.
114. ſub nu. 355. dicens, hoc procedere tantum in criminalibus non
autem in ciuilibus.

46 Ratio concluſionis eſt, quia † citatio eſt de iure diuino, & natura-
li, nam Deus citauit Adam primum hominem delinquentem an-
tequam eum priuaret paradiſo pro peccato inobedientiæ dicendo
ei Adam vbi es? deinde fecit præceptum, ſcilicet, in ſudore vultus
tui viues, vt patet ex libro Geneſ cap. 3. nume. 9. & nu. 19. & nu. 23. &
ſcriptum eſt in Deuteronom. cap. 1. nu. 16. audite illos, & quod iuſtũ
eſt iudicate. Bart. in extrauag. ad reprimen. in verbo, & figura, nu. 6.
ver. item quia, & Iaſ. in conſi. 177. graue admodum, nu. 4. verſi. ſecun-
do dicitur, vol. 2. & Pereg. in tracta. de iur. fiſc. lib. 1. tit. 3. nu. 61. verſi.
notandum tamen eſt, & Plot. in d. conſil. 88. ſub nu. 16. & Neuizan.
in conſi. 12. nume. 152. & nu. 153. inter cõſilia Bruni, & Vant. in tract.
de nullitat in titu. de nullit. ex defect. citat. nu. 6. vbi ait, quòd citatio
eſt iuris naturalis non propter ſe, ſed propter defenſionem, idem di-
xit Burſat. in conſi. 201. ſub nu. 99. ſub verſic. poſito, volum. 2. & Ba-
iard. ad Clar. in §. fin. quæſt. 31. ſub nume. 8. & Afflict. in deciſ. 391.
fuit dubitatum, nu. 6.

47 Amplia concluſionem, vt † procedat etiam in notorijs, vt ait Pere
grin. in tract. de iur. fiſc. lib. 1. titu. 3. ſub nume. 61. vbi tamen ſubdit, ꝙ
Principes in grauioribus delictis, quæ crimen læſæ maieſtatis, vel ſta-
tus perturbationem concernunt, de facto aliter ſeruant.

Tu tamen circa concluſionem, & ampliationem vide quid ſcri-
bat Ant. Gabr. in tit. de citat. concluſ. 1. nume. 2. cum ſeq. & num. 13.
cum ſeq. maxime nu. 24 34. & nu. 35.

48 Sexta eſt concluſio, quod † Princeps non poteſt facere gratiam ho
micidij animo deliberato commiſſi, & ſi fiat, non valet, vt egregiè
conſuluit Plot. in conſi. 78. poſt prædictum conſilium, ſub nume. 21.
ver. & dico, & ſeq. preſertim nu. 23. & nu. 25. ver. & quod Imperator,
& nu. 26. ver. & ita teneo, & ſub nu. 36. verſi. dico quòd Imperator, &
no. 41. ver. concludo ergo, quem ſequitur Farinac. in quæſt. 6. nu. 15.
ver. quæro ſecundum, lib. 1. quæſt. & com. opin. crim.

49 Quia eſt cõtra ius diuinum, quo † cauetur quòd occidens aliquẽ
animo deliberato pœna mortis puniri debet, vt habetur in libro Ge
neſ. cap. 9 nu. 6. vbi Deus ſic ait, quicunque effuderit humanum ſan-
guinem, fundetur ſanguis illius, & in Deuteronom. cap. 19. num. 13.
dicitur, morietur, & nõ miſereberis eius, & in Exodo, cap. 21. nu. 12.

13.& 14.sic dicitur à Deo Optimo Maximo. Qui percusserit hominem volens occidere morte moriatur,qui autem non est insidiatus, sed Deus illum tradidit in manus eius,cõstituam tibi locum, in quo fugere debeat. Si quis per industriam occiderit proximum suum, & per insidias,ab altari meo euelles eum,vt moriatur, & in Apocalypsi Diui Ioan.cap.13.num.10.sic scribitur. Qui in gladio occiderit oportet eum gladio occidi. Sic etiam Dominus noster Iesus Christus tempore eius passionis dixit,conuerte gladium tuum in locum suum,omnes enim,qui acceperint gladium,gladio peribunt, vt habetur apud S. Matth.cap.26.nu.52.& ita nos docuit Plot.in locis supracitatis,& Farinac.vbi supra nu.16.& Bombin.in consi.19.intelle-
50 cto puncto,nu.1.vbi ait,quòd † homicida semper ad pœnam mortis condemnari debet ex lege diuina,hoc tamen intelligitur si dolo malo,& animo deliberato occiderit,non in rixa & calore iracundiæ vel casu,aut lata culpa,vt declarat Plot.in d.consi.78.sub nu 23.

Nam Imperator, Rex, vel Dux concedendo liberationem, & gratiam pro homicidio animo deliberato,& præmeditato cõmisso faceret contra sacrum Euangelium , & contra mandata, & legem
51 Dei,vt dixi,contra † quam Principes huiusmodi facere non possunt: nam dicitur apud S.Matth.cap.15.nu.3.quare & vos transgredimini mandatum propter traditionem vestram,& Paulo post nu.6.& irritum fecistis mandatum Dei propter traditionem vestram hypocri-
52 tæ.& rescriptum † non valet contra ius diuinum,vel Euangeliorum, vt ait Dec.in l.1.num.23.ver.& ratio in 1.lect.ff.si cert.petat. vbi ait, quòd Princeps non potest disponere contra vetus,nec nouum testamentum,& in terminis Plot.in d.consi.78.sub num.24.& Farinac.in d.quæst.6.nume.17.versi.sed sic est,vbi ait, quòd Princeps humanus Deo inferior non potest tollere, aut mutare ius à Deo superiore factum per iura,ibi per eum copiose allegata.

Quæ res cõfirmatur ex testamento veteri in Deuteron. cap. 19. nu-
53 me. 12.& 13.vbi Deus sic Moysi dixit.Si quis † autem odio habens proximum insidiatus fuerit uitę eius,surgensque percusserit illum, & mortuus fuerit, fugeritque ad vnam de supradictis vrbibus, mittet seniores ciuitatis illius,& arripient eũ de loco eufugij, tradẽtque in manu proximi,cuius sanguis effusus est, & morietur non misereberis eius,& auferes noxium sanguinem de Israel, vt bene sit tibi. Vnde si Deus prohibuit Moysi vti misericordia cum homicida animo deliberato occidente sibi odiosum,cuius vitæ fuit insidiatus,cẽ-
54 setur hoc idem † prohibitum omnibus Principibus , vt non possint dicto homicidæ facere gratiam liberationem,indulgentiam, & misericordiam,sed debeant illum mori,& decapitari facere , ita vt anima separetur à corpore,quia sic voluit Deus,vt audientes cæteri timorem habeant,& non audeant talia committere,vt legitur in Deuteron.cap.19.nu.20.& ita argumentatur Plot. in d.consi. 78. nu.25.

& ibi

& ibi alia addit,& per totum consilium,quæ non expedit transcribere,cum videri possint.

55 Et ideo†solent Hispaniarum Reges dare locum tenentibus suis in statu Mediolani palarum amplam potestatem, sed postea eis in scriptis dare memoriam ad partem, ne pro homicidio animo deliberato commisso gratiam faciant, quorum exemplum alij Principes sequi debent,vt de prædictis sic scriptum reliquit Plot.in d.consi. 78.sub nu.26.

Amplia suprascriptam conclusionem,vt sicuti Principes non possunt facere gratiam,& liberationem pœna mortis homicidæ, qui
56 animo deliberato,& præmeditato aliquem occidit, ita†nec possint eidem facere saluum conductum, ne per indirectum concedatur, quod directo fieri non potest,cum quid,de regu.iur.in vj. l.non dubium.C.de legib.ita tradit in terminis Plot.in d.consi.78.nu.41.in fi. ver.& sicut non potest.

57 Amplia quoque dictam conclusionem, vt†Princeps non possit facere gratiam homicidij animo deliberato commissi,etiamsi adesset pax,& remissio partis offensæ,& hæredum, vt concludit Plot. in d.consi.78.nume.30.31.32.& seq.maximè nu.36.ver. quarto respondeo vsque ad.fi.nu.& nu.41.ver.concludo ergo.

58 Limita tamen, vt†Principes de consuetudine soleant aliquando facere de facto gratias non solum pro homicidijs animo deliberato commissis,sed etiam per insidias, & assassinium mediante pecunia commissis, imo publicis latronibus, & viarum grassatoribus, vt ait Farinac.in quæst.6.sub nume.17.versi.verum quia,lib.1.quęst.& commun.opin.crim.

59 Sed de † generali consuetudine non solent Principes huiusmodi gratias facere delinquentibus sine pace partis offensæ, aut ea non cõcordata,vt ait Grammat.in consi.34.quod Panarello,num.15.in criminal.& Boss.in tit.de remed.ex sola clemen. Principi.nu.24.vbi loquitur de huiusmodi laudabili consuetudine status Mediolani, & in tit.de pace,in princi.& Clar.in quæst.59.ver.adde quod,vbi addit, quod semper vidit seruari pro lege, gratias sine partis remissione cõcessas non approbari per Senatum,& Plot.in d.consi.78. nu.34. ver. 3.dicitur,vbi testatur de generali consuetudine totius Italiæ, & totius orbis,& Bursat.in consi.177.profecto,nume. 19. volu.2. & Farinac.in d.quæst.6.nu.20.versi.& hinc est vbi addit,nunquam meminisse in Vrbe generaliter,vel particulariter Papam delictorum gratias concessisse,nisi parte concordata,mentionem faciens inter cætera de nonnullis confraternitatibus, quæ quolibet anno in honorẽ alicuius festiuitatis possunt è carceribus condemnatum ad mortem liberare ex earum particulari priuilegio, habita tamen pace, & non aliter.

60 Quæ†consuetudo est iuri conformis,vt dixerunt Bald. & Benedict.

dict. de Plot. consulti à Duce Mediolani super homicidio in rixa cōmisso, in consi. 6. nu. 2. inter cōsilia crim. diuers. vol. 2. in fol. vbi aiunt, qđ de iure, & ēt de ptātis plenitudine nō pōt īperator nec Rex, nec alius Princeps facere grām homicidę, nec alicui delinquēti, nisi pcedat, pax, & remissio partis offensæ, vel hęredū, & grā sine huiusmodi
61 pace, vel remissione facta ēt de plenitudine potestatis nō valet & † Imperator, Rex, Dux, & Princeps faciēs gratiā absq; remissione, & pace partis offensę, vel hęredū peccat mortaliter. Et qđ hoc casu faciat cōtra cōscientiā, & peccet mortaliter voluit Gram. in cōs. 34. nu. 1. in crimin. & in vot. 35. nu. 9. & seq. & Clar. ī §. fi. q. 59. sub ver. adde, ꝙ & Gomez. var. resol. tom. 3. ti. 13. de tortura reorū, sub nu. 38. & Anton. Tessaur. ī dec. 21. nu. 3. & Carer. in pract. crim. §. circa quartū, nu. 377. ver. itē nō valet, & Par. de Put. in tract. de synd. in verbo cōpositio c. 7. nu. 11. ver. nā dixit notabiliter, & latè Ioā. Bapt. Plot. in consi. 78. nu. 31. 32. & 33. & Farinac. in q. 6. nu. 19. lib. 1. quæst. & com. opin crim. & Baiard. ad Clar. in §. fi. q. 59. nu. 42. quicquid alij dixerint, maxime Boss. cui optimè satisfacit Io. Bap. Plot. ī loco supracitato, nu. 35. & 36.
62 Et prædicta † consuetudo requirēs pacē offensi in delictis hēt locū non solū in offensionib. factis in personam, sed etiā in rebus, vt in furto, rapinis & similibus, vt ait Boss. in tit. de remed. ex sola clem. principi. nu. 26. & Clar. ī d. q. 59. ver. adde ꝙ & Farinac. in d. q. 6. sub nu. 20. Intellige tñ in delictis, q̄ requirūt partis cōsensum, vt est alapa, mādatū de occidēdo, & exoneratio tormēti: secus ī delictis, in qbus nō
63 reqritur partis cōsensus, aut remissio, prout † est simplex insultus, prima euaginatio, puocatio, delatio armorū phibitorū ictus sine vulnere, dūmodo animus deliberatus nō præcesserit: In his. n. Princeps libere pōt grās cōcedere, & pęnas remittere ēt parte nō concordata, vt ait Clar. in d. q. 59. sub ver. adde ꝙ, fere ad fi. & Farinac. ī d. q. 6. nu. 21. ver. limitā primo vbi subdit hoc esse bene notandū ad interpretationē generalis gratiæ Iudæis de omnibus delictis concedi solitę, in qua accipiuntur casus, in quibus pax, aut partiū consensus requiritur.
64 Si verò cōtingat Reū obtinere grām delicti sine pace, dēt ipse à loco delicti, & vbi offensus, vel eius hęredes cōmorant̄ exulare, donec pacē habuerit, vt ait Baiar. ad Clar. ī d. q. 59. nu. 53. & Farinā d. q. 6. sub n. 20. & Clar. Antonin. Tess. ī dec. 21. sub nu. 3. fere ad fi. vbi dixit hāc moderationē sēper placuisse eius Principib. & Senatui Taurinēsi, nā si, nā sic remouent rixę, & scādala, vt hr̄ in Deut. c. 19. nu. 5. & 6. vbi de homicida, q casu aliquē cōtra eius voluntatē occidit ligna incidēdo sic dr̄. Hic ad vnā supradictarū vrbiū cōfugiet, & viuet, ne forsitā pximus eius, cuius effusus est sāguis dolore stimulatus psequat̄, & apprehendat eū, si lōgior via fuerit, & pcutiat aīam eius, q nō est reus mortis. Et loquendo de iure, posteaquam supradicta limitatio de facto procedit, eo quod Principibus resisti non potest.
65 Limita ꝯclusionē, vt princeps possit facere grām occidēt aliquē aīo deli-

deliberato ex causa concernente bonum publicum,& communem vtilitatem,cum possit ius diuinum ex causa distinguere,& limitare, vt ait Plot.in d.consi.78.nume.27.versi.& dato,& nume.30.versi.& dato & Farinac.in quæst.6.nume.22.versi.limita secũdo, ibi.1 quæst. & com.opin.crimi.vbi dixit,hanc esse communem Doctorum opinionem,à qua nullus discrepat,puta si talis homicida occidisset magnum numerum infidelium in bello licito, magnam contra ipsos reportando victoriam,vel si exercitus Principis timeret transfretare flumen pro defensione, vel recuperatione eius status, resistentibus inimicis ad dictum flumen, & in hoc tota victoria consisteret, & talis homicida transfretaret omni timore abiecto,& inde vniuersus exercitus eum fuisset sequutus, vel si talis homicida fuisset obsessus in aliquo Castro cum Principe,aut cõiurationem factam de occidendo Principem, vel de capiendo aliquam eius ciuitatem reuelasset,& detexisset,vt ait idem Plot.in d.consil.78. sub nu.27 & Farinac.in d.quæst.6 sub nu.22.vbi etiam exemplificat in gratia facta pro homicidio deliberato causa sedandi vnum populum, vel in gratia,seu indulgentia concessa alicui facinoroso delinquenti, quia alios complices,& delictum curiæ ignotum reuelauit,subdens, talem gratiam valere & ex causa publicæ vtilitatis in vrbe solitam cõcedi,etiam assassinis,vel in gratia concessa alicui qui fuissent causa, vt appræhenderentur alij banniti,vt ait idem Farinac. in d. quæst.6. nu.14 .ver.limita secundo.

66 Et quando † Princeps cum causa,idest pro bono pacis gratiam delinquenti facit,& pœnam delicti & homicidij deliberate commissi remittit potest etiam damna,& interesse partis ea inuita, & non concordata remittere,vt ait Dec.in consil.520. in causa Pistoriensi,nume.5.vbi dixit,hanc esse communem conclusionem, à qua nullus discrepat,si id specialiter,& expresse dictum sit,vt ait Clar.in §. fina. quæst.59.versi.adde quod in princip.& Farinac.in d.quæst.6. sub nume.18.sub versi.horum tamen opinio, & nume.22.versi. limita secundo,& Vasq.lib.1.illustr.controuers.cap.4.nu.11.ver apparet etiã intelligendo tamen,& declarãdo,vt ibi per eum,aliàs hæc receptissima sententia sic simpliciter intellecta vix defendi posset.

Contrarium tamen tenuit Ioan.Bapt.Plot.in d. consi.78. sub nu. 32.in fin.& Farinac.in d.quæst.6.sub nume.25.versi.ego autem multum dubito,vbi dicunt,duo copulatiuè requiri ad hoc, vt gratia facta à Principe valeat,videlicet voluntatem,& consensum offensi,& causam vtilitatem publicam concernentem,quia,vt subdit Farinac. ver.fortius considero,sine partis concordia vix aliqua causa iusta publicæ vtilitatis considerati potest,si enim pro causa iusta considerare velimus gratiam factam pro bono pacis,& pro sedando populũ, prout considerant non nulli ex supra citatis,profectò nisi pars offensa fuerit concordata,ne dum non sequatur pax in ciuitate, nec populus

pulus sedabitur, sed maiores seditiones, & discordiæ orientur, & de homicidijs homicidia inter remissos, & offensos nascentur, & ideo Clar. in d. quæst. 59. versi. adde quòd, dum dixit, quod Princeps pro bono pacis potest remittere iniurias, & damna personarum subdit postea, quòd in Ducatu Mediolani non solet concedi gratia nisi his, qui habent remissionem à parte offensa, & Boss. in tit. de remed. ex sola Clement. Principi nu. 48. versi. item non omitto, dixit, Principẽ concessisse gratiam his, qui flumen transnatarunt habita tamen pace, & Farinac. vbi supra refert quosdam casus in quibus nõnullis fuerunt admissi ad gratiam ob bonum publicum habita tamen pace. Quinimo dico, quod si concederetur gratia & liberatio per Principem delinquentibus non habentibus pacem, & remissionem ab offensis aut ab hæredibus, non valeret huiusmodi gratia, & liberatio, 67 etiamsi de iure nõ requireretur pax ab offenso, ex quo † talis gratia, & liberatio esset contra ipsam consuetudinem, & stilum, vt ait Boss. in titu. de pace in principi; & Io. Bapt. Plot. in d. consi. 78. nu. 35. versi. & si concederetur.

68 Et cũ dicta † gratia, & liberatio nõ valeat, & sic nulla sequit ꝙ nullũ effectum producere põt l. 4. §. condemnatũ ff. de re iud. cum sim.

Cuius autem vtilitatis sit huiusmodi tractatio, tu ipse cogitare potes si contingeret, quod bannitus nulliter aggratiatus accideretur vigore statuti permittentis bannitum impune occidi posse, an occidens puniri posset? vel si contingeret decedentem bona sua reliquisse alicui, ipsumque priuasse, ac alium substituisse, si delictum cõmitteret, ac postea iussisse bona ipsa sibi restitui, si ad gratiam fuerit admissus, num bona recuperare posset? vel ex his, quæ scripsit Gramat. in vot. 35. in fin. vbi ait fuisse vltimo supplicio affectum quendam, qui se composuerat pro quibusdam homicidijs, pro quibus nõ habebat partium remissiones.

69 Septima conclusio est, quod † Princeps de plenitudine potestatis non potest remittere, quod officialis non stet ad sindicatum, quia de iure diuino vnusquisque debet reddere rationem villicationis suæ, vt in Euangelio dicitur, & tradit Par. de put. in tract. de sind. in euidentia l. nu. 4. ver. & ideo, & Baiard. ad Clar. in quæst. 73. nu. 44.

Contrarium videtur tenuisse Angel. in Authen. vt iudices sine quoquo suffrag. §. oportet, l'vltimo, nume. 10. vbi ait, quod officialis debet stare ad sindicatum, nisi aliud in literis electionis contineatur, quia tunc pactum seruandum est, subdens quod ita de consuetudine seruatur, & Afflict. in cõstit. minoribus, nu. 26. vbi ait quod pactũ & consuetudo seruanda est.

Tu dic valere consuetudinem, & literas Principis quod officialis ex causa non stet ad sindicatum, vt quando princeps est præsens, & coram eo officiales quotidie sindicantur, vel quando consuetudo introducta est, vel literæ sunt concessæ, vt remoueantur calumniæque

que-

querelantium petitiones, in omnem casum pactum, & consuetudo non extenduntur ad furta, baratarias, & illicitas extorsiones, quia cõsuetudo, & literæ intelliguntur de culpis, & negligentijs tantùm, vt ait Afflict. in d. constit. minoribus, sub nu. 26. & in constit. volumus, nume. 4. vers. an autem Rex, & nu. 6. vbi ait, quod intelligitur remissa sindicatio scrupulosa non de baratarijs, & illicitis extorsionibus, & sequitur Baiard. in d. quæst. 73. & nu. 37. & nu. 38.

70 Octaua est conclusio, quòd † Imperator, vel Dux, etiam de plenitudine potestatis non potest facere gratiam blasphemantibus Deũ, aut Virginem Mariam vel sanctos, vt consulendo responderunt Duci Mediolani Baldus, & Benedict. de Plot. in consi. 9. nume. 5. versic. superest aliud dubium, inter consilia crim. diuers. vol. 2. in fol.

71 Nam † ius diuinum vult blasphematorem debere acriter puniri, & hoc Deus Moysi præcepit dicens, qui blasphemauerit nomẽ Domini morte moriatur lapidibus opprimet eum omnis multitudo Populi, siue ille ciuis, siue peregrinus sit, vt habetur in leuitic. ca. 24. nu. 16. vide Clar. in §. blasphemiæ. ver. sed quæro.

72 Nona est conclusio, quòd † Princeps non potest etiam de plenitudine potestatis tollere actiones naturali æquitate nitẽtes, quia in impetrante, ac etiam in concedente induceretur peccatum, & sic esset contra ius diuinum, vt ait Bald. in l. rescripta, nume. 13. ver. item potest officium. C. de precib. Imper. offer. vbi subdit, se credere quod posset rescribere cum clausula non obstante, quando actiones niterentur solo rigore, vt in Chirographo post biennium, & in re iudicata contra veritatem, vide Flor. in consi. 1. nu. 222. tom. 1. lib. 1. vbi ait, quòd Princeps non potest auferre actiones ex causa iurisgentium orientes? vide etiam ad saturitatem M. Ant. Peregrin. in tract. de fideicom. art. 62. nu. 146. cum quatuor sequentib.

73 Decima est conclusio, quòd † Princeps non potest disponere, nec valet statutum, vt vnus puniatur pro delicto alterius, quia talis dispositio dicitur odiosa, & irrationabilis, iniusta, dura & contra ius naturale, naturalemque æquitatem, ac ius diuinum, vt probat multis authoritatibus Cacheran. in decis. 88. visis quibusdam, nume. 2. & nume. 4 & sequitur Farinac. in quæst. 24. nume. 1. & seq. & nume. 150. & seq. lib. 1. quæst. & com. opin. crim. & Afflict. in prælud. ad constit. Reg. q. 3. sub nu. 11. in fi. vbi ait quòd statutum vel consuetudo repugnans iuri gentium & naturali non valet.

74 Et quod † sit odiosa. & irrationabilis, ac iuri communi contraria voluit Io. Andr. ad Speculat. in rub. qui filij sint legit. col. 1. versi. item statutum, & Bald. in authen. si captiui. num. 8. ver. vltimo. nota. C. de episcop. & cler. & Ias. in l. si quis in suo. §. legis, sub nu. 2. versi. quinto facit. C. de inoff. test.

Et dixit Bald. in cap. cognoscentes, sub nume. 4. de constit. huiusmo-
75 di † constitutiones, & statuta plerunque esse iniusta, quem refert, & sequi-

sequitur Calcan.in consi.1.viso consilio,nu.4.versi.item sequeretur, vbi ait quod sunt dura.

76 Et† contra ius naturale est text.in c.1.de iniur.& damno dat. in 6. & ibi hoc notat Anchar.nu.2.& Gemin.nu.item 2.

77 Et† contra naturalem æquitatem, voluit Iasin d.l. si quis in suo.§. legis,nu.2.C.de inoff.testam.& Farinac.in d q.24 sub nu.1.

78 Et† contra ius diuinū,vt apparet in Ezechiel c.18.nu.4 & nu.20. vbi anima,quæ peccauerit ipsa morietur, filius non portabit iniquitatem patris,& pater non portabit iniquitatē filij,iustitia iusti super eū erit,& impietas impij erit super eū,& in Psal.83.versi.13.ibi non priuabit bonis eos, qui ambulant in innocentia ,& in Psal.25 ver. primo,ibi,iudica me Domine qm̄ ego in innocentia mea ingressus sū, cum alijs adductis per Gigant.in tract.de crim.læsæ maiest.tit de pœnis quas filij in cur.patre cōmitt.crim.læ læ maiest. quæst. 1. nu. 1. & seq.& per Cacheran.in decis.88. sub nu. 2. & per Farinac. in d.q.24. sub nu.1.ver.rursus,& nu.2.ver.amplia primo.

79 Si tamen† Princeps,vel statutū disponat cū aliqua rationabili causa,vt vnus puniatur pro alio,id fieri poterit,vt ait Iasin §. actiones antē,sub nu.83 ver.secus si cū causa,instit.de act. & Ant.Gabr.in tit.de iure quæ sit.nō tollen.concl.2.nu. 18 ver.4.amplia, vbi dixit multis allegatis,hanc esse veram,& cōem opinionē a consuetudine approbatam,& sequitur idem dicens Farinac.in d.q.24.nu.152.in quibus locis eam limitāt multis modis,de quibus ibi per eos.

80 Et ideo dr̄ Ierem.c.31.nu.29.†p̄res comederūt vuā acerbā,& dentes filiorū obstupuerūt,& idē hr̄ Ezechiel. c.18. nu.2. & ꝓbāt alijs in locis sacræ paginæ innocētes quādoq; propter nocētes pęna affectos fuisse vt ait Cacheran.in d.decis.88.sub nu.25.& Dyn.in c.nō debet. sub nu.5.ver.sed ibi habuit respectū,de reg.iur.in 6.vbi ait,ꝙ iustitia diuina aliqñ punit filiū ꝓpter delictū patris,& est text.in c.12. nu.14. lib.2.Reg vbi sic dr̄ verūtamē qm̄ blasphemare fecisti inimicos nomē Dñi,ꝓpter verbū hoc filius,q natus est tibi,morte morietur.

Ex qbus inferri posset ad multa,sed vna tm̄ illatione vti practicabili

8 cōtētus ero,qđ† valet cōstitutio principis, seu statutū ꝙ cōitas, ciuitas,vel villa teneat emēdare damnū datū ī eius territorio,& tale statutū,vel cōstitutio dr̄ æqua,vt ait Bal.ī l.si qs nō dicā rapere,sub n.17. C.de episc.& cler.& hoc admittūt cōiter Doct.vt ait Farinac.in d q. 24.nu.197.ver.limita 2.& Iasin §.actiones aūt,nu 80.insti.de act.vbi ait,ꝙ valet statutū,qđ villa teneat ꝓ facientibus furta,& Io. And.in c. nemo pōt,sub nu.4.de reg.iur.in Nouel.& Clar.in §.fi.in q.82. in statuto primo, vbi ait, ꝙ vbi extat tale statutū omnino seruādum est.

Et quod huiusmodi statutū seu Principis cōstitutio sit bona,qa cū ratione facta,vt tuta sint territoria,licet contineat iniustitiam , vt alter pro altero teneatur,voluit Paul.de Castro.in l.omnes populi nume. 10.in fin.de iusti.& iure,& Calcan.in consi.63.nume.4 versi. & per

D hoc

hoc tollitur, vbi ait, huiusmodi statuta esse iustissima, & à iure communi informata, vt Dñi & cõmunia teneant territoria malis hominibus purgata, & Cato Saccus in consi.65.& placet, in principi inter consilia Calcan. vbi ait, hoc statutũ habere aliam fauoris rõnem, qa commodius impensa portatur à pluribus quã ab uno, & reprimitur hominum audacia, ne deprædationes & depopulationes fiant, & vt scelesti homines à delictis abstineant, nam cum ex istis refectionibus videant ad illos quibus principaliter nocere destinarant, damnũ non pertinere, sed malis suis operibus crumenas publicas lædi, à damnorũ illatione facile abstinebunt, vt hanc rõnem cõsiderauit Decius in consi.64. diligẽter pro viribus, sub nu.3.& sub nu. 6. & Cacheran. in decis.88. sub nu.25. vbi subdit, has cãs respicere publicã utilitatẽ.

Quibus aũt modis limitetur, & declaretur huiusmodi statutũ, vel constitutio, vide copiose per Farinac. in d q.24.

82 Vndecima est conclusio, q̃ † Princeps statuere non põt pęnã in comedẽtes vuã in agro alieno, dũmodo abstineant ab exportatione, qa esset contra ius diuinũ, vt habetur in Deuteronom. c.14. nu.29.& clarius in c.23. nu.24.& nu.25. dũ dicitur, ingressus vineam proximi tui comede vuas, quantũ tibi placuerit: foras aũt ne efferas tecũ. Si intraueris segetẽ amici tui, franges spicas, & manu conteres, falce autẽ

83 nõ metes, & sic † Christus patiebatĩ discipulos suos ingredi fundum alienũ, & in eo comedere spicas, nec eos increpabat, qa nõ exportabant, ut legitur apud Sanctũ Maith. in c.12. in princ. & apud Sanct. Marc. in c.2. nu.23.& sequentib.& apud Sanct. Luc. in c.6. in prin. & hanc opinionem tenuit gl. in c. omnes, in uerbo fas est, dist.1.& Ripa in l.2. nu.3. uer. iuxta hoc dubitatur. ff. de damno infect.& Plot. in l. si quando, nu.814. C. unde vi, & ita notat per aliam rõnem Florian. in l. qui occidit. §. si quis alienũ, uer. nota ergo hũc textum. ff. ad leg.

84 Aquil. ubi ait, quòd † statutum pęnale cõtra damnum dantem in re aliena non habet locũ contra bibẽtes uinum alienũ, uel comedẽtes alienas uuas, uel bladum, quia ut subdit, nõ uidetur dare damnum, quia utitur re ad usum destinatum, quod secundum eum notãdum est, quia quotidie euenit.

85 Duodecima est cõclusio, quòd † in criminalibus Princeps nõ põt tollere defensiones reo, ut ait Iacobin. de S. Georg. loquens quãdo Princeps utitur plenitudine potestatis in l. si quis iniquum. §. si is pro quo, nu.7. uer. colligit ẽt. ff. quod quisq; iur. prout facit Clar. in §. fi. in q.39. uer.& hoc adeo uerum est, ubi ait, quod ita tenent oẽs Doctores, & Farinac. in q.39 nu.18. uer. amplia septimo, lib 2. quæst.& cõmun. opin. crim. ubi infinitos allegat dicens, hanc esse pariter communem opinionem.

86 Quia defensio † non solùm est de iure diuino, ut ait Roland. à Valle in consi.12. ut ex themate, nu.65.& nu.66. uol.3.& Gram. in uoto 30. nu.10.& habetur in act. Apostolorum c.25 nu.16.

Sed

87 Sed etiam † de iure naturali, clem. pastoralis. §. cæterum, de re iud. Bald. in l. nec quicq̃. §. vbi decretum. nu. 16. ff. de off. procon. & Marsil. in l. vnius. §. cogniturũ, nu. 47. ver. & ratio. ff. de quæst. & Ruin. in cõsi. 46. nu. 11. vol. 1. & Mar. Anguiss. in consi. 44. motiuata, num. 15. vol. 1. & Afflict. in decis. 391. nu. 3. & Grammat. in d. voto 30. nu. 9. & Roland. à Valle in d. cõsi. 12. nu. 44. & nu. 54. vol. 3. vbi propterea sub
88 dit nu. 45. quod † defensio competit ẽt bestijs, & animalibus brutis, & hoc idem notauit Marsi. in d. §. cogniturum. nu. 48.
89 Et si † Princeps ẽt mandaret Reo defensiones tolli, eius mãdatum intelligendũ esset de defensione ciuili, nõ de naturali. Item de friuola, & leui defensione, non aũt de substantiali, vt voluit Bursat. in cõs. 301. pro dilucidatione, nu. 104. ver. confirmantur prædicta, volu. 2. & sequitur Farinac. in d. q. 39. nu. 19. & 20. vbi sub nu. 22. ait, se nescire, an vnquam Princeps idest Papa suis temporibus mãdauerit copias indiciorum, & defensiones reo denegari.
90 Limita, vt licet † Princeps nõ possit tollere defensionem à iure naturali pueniẽtem, & sic eam, quæ crimen excludit à mera innocẽtia, tñ põt tollere illam defensionem, quæ consistit in exceptionibus à iure ciuili positiuo introductis, vt ait Farinac. in d. q. 39. nu. 23. ver. limita primò, vbi attestatur de cõi, quicquid alij dixerint, subdẽs quod
91 † licet Princeps non possit tollere defensiones reo, põt tñ variare modũ defensionis, & idẽ scripsit Baiard. ad Clar. in §. fi. q. 49. nu. 53.
92 Limita similiter, vt † Princeps possit ex iusta causa tollere, aut denegare defensionem, vt ait Tiraquel. in tracta. de pœn. temperan. in præfat. nu. 44. ver. potest & Princeps, & Baiard. ad Clar. in d. q. 49. nu. 55. ver. item adde, & Vasq. illustr. controuers. lib. 1. c. 31. nu. 10. ver. septuagesimonono colligitur, & in c. 36. nu. 1. vbi exemplificat iustam causam esse, quando delictum est plusquam notorium: item quãdo timetur de populi tumultu, cuius exemplificationis contrarium tenuit Farinac. in d. quæst. 39. sub nu. 24. lib. 2. quęst. & com. opin. crim. vbi ait, q̃ in istis casibus exemplificatis non solum Principi, sed etiã iudicibus ordinarijs licitum est denegare defensionem reo, ita vt nulla specialitas sit in Principe, vnde præter casus exceptos à iure cõmuni, in quibus potest reo denegari defensio, vix credit nec etiam in Principe dari iustam causam illam denegandi, subdens, se opinari hanc esse veritatem.
93 Decimatertia est conclusio, quòd Princeps † disponere nõ põt, vt vxor maritũ suũ sequi non teneatur, et si disponat non valet sua dispositio, qa repugnat iuri naturali, vt ait Abb loquens de statuto, vel consuetudine in c. 1. nu. 3. de coniug. lepros. & Tiraquel. in l. 1. nu. 39.
94 de legib. connub. Itẽ quia † obligatio vxoris erga maritũ, & ẽ conuerso, est de iure diuino, qa scriptũ est in genes. c. 2. nu. 24. quod erũt duo in carne vna, & in Euangelio Matth. c. 19. nu. 6. & Marc. c. 10. num 8. & ita tradit Gigas in tract. de crim. læsæ maiest. lib. 3. titu. de pęn. quas

filij incur.q.21.nu.8.ver.quinimmo.

95 Et ideo dicebam in facti cōtingentia,quod†vxor non incurrebat pœnā proclamatis prohibentis subditos abesse,aut morari extra terri toriū,si virum bannitū,vel condemnatum sequeretur extra propriū domiciliū,quia ad hoc tenetur,vt ait Gigas in d.tracta. de crim. læsæ maiest.lib.3.tit.de pœn.quas fil.incur.q.19.nu.5.ver. sed an vxor, &
96 nu.6.dummodo†possit ita honeste viuere cum viro quò vult eum sequi,sicut in priori loco,vt declarat Nellus in tract de bānit.in i. par. 2.temp.sub nu.44.ver.sed tunc dubitatur.& Boss.in tit. de bonorum publicat.sub nu.75. & videtur etiam de mente Tiraquell. in l.1.sub nu.39.de legib.connub.

97 Et†statuta,& cōstitutiones recipiunt interpretationem a iure cōmoni.c.cum dilectus,de consuet.cum simil.

98 Tanto magis quia†statutū vel Principis constitutio prohibens,ne quis habitet extra ciuitatē vel territoriū,nō procedit, quando aliqua rationabilis causa subsistit habitandi extra territoriū, sed tūc quādo quis nollet venire in contemptum, & sine aliqua rationabili causa, vt ait Brun.in consi.132.præceptum,sub versi.illud fateor, & dicam infra nu.122.ver.secundo vt non procedat.

Sed causa rationabilis est,quod vxor sequatur virū,prout de iure debet,& tenet.c.vnaquęq;.13.q.2.Aret.instit.de patr.pot.in princ.nu.7. & Capell.Tholos.in decis.86.& Tiraquel.in d.l.1.nu.39.& Bursat. in
99 consi.207.proponitur,nu 9.& nu.13 vol 2.& cohabitet cum eo etiā excōmunicato,c.inter alia,de sent.excōmunicat.& ibi glo. in verbo, agente,& Boss.in tit.de bonorū publicat.sub num.75.& Bursat. in d. nu.9.vbi nu.10.subdit,quod principalis effectus resultans à coniugali
100 contractu est coniugū cohabitatio,propter quod†præcise à iudice ecclesiastico per excōmunicationē,interdictū vel brachij secularis implorationem alter cū alio vitā agere,& cohabitare compellitur.

Et ideo ēt dicebā interrogatus à quodā amico meo condemnato in pœna pecuniaria pro leui causa a iure cōmuni non prohibita,qui habebat patrem,& vxorē,propter quod fiscus viuente patre non poterat satisfieri per cōdemnatione sequuta,& per cōsequēs cogebatur abesse à loco, vbi morabatur vxor,quod deberet recurrere ad iudicē ecclesiasticū,vt compelleret vxorē ad cohabitandum secū,faciendo quod vxor allegaret se timere pœnam dicti proclamatis, nam iudex ecclesiasticus iussisset eam sequi debere maritum condemnatum, & tuta fuisset à metu pœnæ,vt narrat Petr de Anch.in cap.1.nu 4.qui matr.accus.poss.casum,qui contigit Venetijs, quod quidā exbannitus pro maleficio cōstituit procuratorē ad petendū corā episcopo,vt eius vxor ad eū accederet,cū non posset Venetijs morari.

Nec dubiādū est,quod Iudex ecclesiasticus sic iussisset,& declarasset, tū per prędicta,tū ēt quia vxor ex quadā necessitate tenet cohabitare cū viro bannito, & eū sequi propter votū implendum, debitum redden-

dum

101 dum,& liberos procreãdos.cum†sint socij diuinæ,& humanæ do mus,& duo in carne vna.c.sunt qui dicũt 27.q.2.c. Martinus Bertã,
102 de cognat. spiritual.l.aduersus.C.de crim.expilat.hæred.& †necessitas legi non subiaceat.c.quanto,de consuet.c.consilium.de obser.ieium.l.1.C.de oper. libert.cum sim.ita scriptum reliquit Boss. in titu.
103 de bonorum publicat.nu.75.vbi addit etiam,quod†statuta ciuitatis & leges seculares non attenduntur,quando tractatur de vi matrimonij,nec possunt vim matrimonij soluere,cum sit iuris diuini, per iura ab eo allegata,& ita etiam consultus respondebam pro Martia del Colla.

Vel quod libere absq; metu pęnæ pmitteret vir eius vxorẽ secum cohabitare qa proclama imponebat pęnã cõfiscationis bonorum,&
104 mulierũ nõ hẽbat, nisi bona dotalia,& certũ est, qđ†dispositio generalis nõ cõprehendit cãm dotis,vt est cõis opin. de qua per Negusant.in tract.de pign.in 1.mẽbro.8.par.nu.23.propè fi & Cefal. in cõsi.195.Vincent.nu.11.vol.2.vbi multos alleg.& Boss.in tit.de proclamat.qđ fit bon.publi.nu.12.nisi expressa fiat mẽtio, vt ibi p eũ, & tradit Farinac.in q 25.nu.125.ver.iccirco,lib.1.quęst.& com.opi. crim.
105 Et quod †lex cõis,siue municipalis siue cõstitutio,siue decretum generaliter,vel vniuersaliter loquẽs non cõprehendat causam dotis in his,quæ sunt præiudicialia dotis,voluit copiose M.Ant. Eugen. in cõsi.14.decretũ nu.5.& nu.6.14.& seq vbi multis allegatis dixit hãc esse non solũ cõem,sed ẽt magis cõem,& ab ea non esse recedendũ vllo modo in consulendo & iudicando.
106 Decimaquarta est cõclusio quod† Principes absq; legitima causa iudæos pacifice viuentes de terris eorũ,& à domib. ad habitandũ cõcessis expellere nõ possunt,vt ait Oldr.in cõsi.87.quęritur an princeps,nu.3.& in cõsi.264.illa videtur,per totũ vbi dixit, hanc videri pbabiliorem sententiã,& Alex.in consi.13.attentis his,num.23.ver.& propterea dicimus,vol.7.& Marsil.in consi.101.illumina,num.56.& Abb.in c.quod super,nu.15.de vot.& Aret.in c.licet vniuersis,nu.3.ver.item non possunt,de testib. & Ias.in l.apud Iulianũ. §. constat, nu.29.ff.de leg.1.& Natta in consil.620. circa id quod quæritur, nu.22.vol.3.& Marquard.in tract.de iudęis,c.7.per totum maxime.nu.4.ver.sed adhuc in 1.par.vbi dixit hanc esse veriorem & probabiliorem opinionem,quam tenuit Cefal.in cõsi.549.omnia,nu.82. cum seq.vsq; ad nu.92.vol.4.vbi nu.93.& seq.ait,hoc maxime procedere stantibus pactis,cõuẽtionibus,& capitulis initis cum principibus, & Io.Bapt.Ferret.in consi.381.nunquid Princeps,per totum vol. 2. vbi dixit, quòd ita notant cõmuniter Doctores,& Rolland. à Valle. in consi.25.quia casus,nu.1.& seq.vsque ad nu.34.volu.3. vbi nu.32. dixit,hanc partem æquiorem magis pbabilẽ,& cõiter receptã,& nu.34.ait,hanc cõclusionẽ esse cõi calculo receptã,& Bec.in consi.84. casus,de quo agitur,nu.8.ver.quæ cũ ita sint,vbi testatur de cõmuni,

addens Principem † sine peccato hoc facere nō posse,& in cōsi.174. Montiscalui statutum,nume.3.versi.proinde,volu.2. & idem tradit Petr.de Ancharan.in c.peccatum,nu.14.versi.sed hic quæro, de reg. iur.in 6.

108 Ita vt † summus Pontifex persuadere debeat Principibus,ne istud faciant.

109 Ratio principalis est, quia † iuris naturalis est,& diuini, vt quecūq; vult Princeps,& qlibet alius sibi iuste fieri, faciat alijs, vt hr̄ Matth. c.7.nu.12.nec alijs faciat quod sibi fieri nollet. c.1. dist.1.cap. dilecti filij. de maior,& obedien.ita arguit in terminis Ferret.in d.cōsi.381. nu.4.ver.quibus non obstantibus,& nu.5.vol.2.& Gemi. in cōsi.96. pro huius dubij declaratione,nu.11.& Oldrad. in d.consi.264. nu.1. & seq.& Roland.à Valle in d.consi.25.nu.33.volu.3. Sed ipse Princeps nollet de regno suo expelli, ergo non debet alios expellere si-

110 ne causa, alias autem esset contra præcepta charitatis,ob quam † tenemur de iure naturali,& diuino tempore necessitatis subuenire, & eleemosynas facere Iudæis,cap.non satis, dist.86.& tradunt Doctores supracitati.

111 Limita conclusionem,vt non procedat,quando † adesset iusta causa eijciendi Hebræos,vt si periculū vel scandalum immineret in terris christianorum,vt si ipsi hebræi machinationes, & enormia contra fidem præpararent,quia tunc expelli possent, nec tollerādi essent, quia cum abutantur gratia,priuilegium amittere merentur tanquā ingrati vt ait Ferret.in d.consi.381.sub nume.13.& Oldr.in d. consi. 87.sub nume.2.versi & hoc videtur verum,& nume.3. & Aret.in c. licet vniuersis.sub nume.3.de testib.& Marquard.in tract.de Iudę.1. par.c.7.sub nu.4.ver.si verò pericula, vbi addit iustam causam esse, si clandestinè conducerent in ciuitatem mobilia contagiosa, & nume.2.narrat multa scelera Iudaorum,dicens alia quoque legisse, & perhorruisse, & calamum non ausum fuisse, tam detestanda scribere, propter quæ fuerunt alias expulsi per paganos siue gentiles etiam ipsos, vt scribit Ioseph lib.19. antiquit. Iudaic. capit.10.

112 sicut etiam † illi fuerunt discedere a Roma,vt habetur in act. Apostolorum. capitu.18. nume.2. & expulsos fuisse de Hispanea quatercentum viginti millia Iudæorum per Ferdinandum regem de mense Martij anni 1492.scribit Royas de hæret.in sing.37.nume. 4. & de Sabaudia, Anglia,Francia,& statu Mediolani attestatur Marquard.in loco supracitato,& iterum nuper fuerunt expulsi de Ducatu Mediolani,sed causam ignoro.

113 Decimaquinta est conclusio,quod † Princeps non potest præcipere suis subditis originarijs alibi habitantibus, vt redeant ad patriā, vel ab initio prohibere,ne vadant ad habitandum alibi extra iurisdictionem sine eius licentia,quia agitur de coarctanda hominis liber-

114 tate,& † libertas est de iure naturali,vt ait Odofred.in l.fi.nu.6.versi.

si est

si est rescriptum, C si contra ius, vel, vtilit. public. vbi ait, quòd omnes Imperatores, qui fuerunt, & erunt, non possunt ius naturale tollere, exemplificans in libertate, quam quis habet iure naturali, & in specie hoc voluit Brun. in consi. 132. præceptum, versi. tamen quicquid dicat, col. 1. vbi ait, quòd dominus non potest præcipere subditis, vt veniant habitatum locum, vel ciuitatem, vel ne alibi vadant ad habitandum.

Contrarium tamen tenuit Roman. in consi. 59. ad discutiendum, in princi. vbi loquitur in casu, quo cautum erat, vt quicunque originarius ciuitatis Fani extra ipsam ciuitatē, aut eius comitatum existens reuerti deberet, & eum sequitur Socin. iun. in cōsi. 76. viso themate nu. 16. 17. 18. & nu. 19. volu. 4. per Bar. in l. fi. in prin. ff. de decret. ab ordin. facien. vbi notat, quòd ciuitas potest facere statutum, ne aliquis vadat extra suum territorium, & euntes punire, & per Abb. in c. venientes, sub nu. 3. de iureiur. vbi ait, quòd ciuitas, seu Princeps potest præcipere subdito, vt non exeat districtum, vel ut non vadat ad certa loca, & per Socin. sen. in consi. 272. non prosequendo. nume. 1. volu. 2. vbi ait quòd Marchiones & Comites habentes iurisdictionē perpetuam in eorum territorijs statuere possunt & prohibere, ne eorum subditi ob aliquod factum non egrediantur territorium, vel nō vadant ad faciendum mercantiam extra ciuitatem, vel in certo loco, & cum Socino iun. tenuit Surd. in consi. 210. nu. 14. volu 2. & ita præsupponit Burs. in consi. 34. viso serioso processu nu. 26. versi. tertiū dictæ inquisitionis membrum, vol. 1. vbi ait, quòd ordines Mantuæ pœnam confiscationis, & Principis indignationem imponentes sine dubio fieri potuerunt ex communi, & à toto mundo obseruata opinione.

Et huiusmodi statutum, vel dispositio videtur iustificata propter publicam vtilitatem, quæ consistit in habitando Ciuitatem, quia
115 † interest Reipublicæ ciuitatem repleri l. 1. ff solut. matr. Menoch. in cas. 155. nu. 7. de arbitr. iud. & dixit Rub; Alexandrin. in consi. 9. nu
116 me. 7. quod † statutum, quod ciuis habitet ciuitatem suam, est Reipublicæ summe fauorabile.

Et licet Socino iun. & suis fundamentis, ac Doctoribus per eum adductis responderi posset, videlicet Bartolo, Abbati, & Socino seniori & etiam Bursato, qui nihil allegat ad id probandum, quia allegat Bart. Albert. Cefal. & Roland. à Valle, qui tantum dicunt, quod
117 vale † † Principis decretum iubens, bona confiscari pro aliquo delicto, sed nullum verbum faciunt de decreto, aut præcepto prohibente aliquem habitare extra territorium, attamen pro nūc dico,
118 quod † opiniones contrariæ faciunt rem dubiam, vt ait post multos Cora. in tracta. de commun. opin. in præfat. nume. 18. versicu. itaque cum diuersitas opinionum, & Ioan. Sichard. in l. assiduis, nume. 34. versicu. nam nemini est dubium. C. qui pot. in pignor. ha-

beant, quos allegaui in quæst. 25. nu. 4. ver. ceterum, volu. 1.
119 At in † dubio faciendum est liberati. §. fi. Insti. de donat. & plus fa cere debemus libertati, quam pupillo, vel Reipublicæ immo plus quam piæ causæ, vt ait Neuizan. in consi. 12. num. 184. versic. 3. quia inter consilia Bruni.

Qui tamen tenere vellet opinionem Bruni, eam limitare poterit,
120 vt † non procedat ex causa puta belli, nam ex causa Princeps potest contra ius naturale, vel eius effectum disponere. l. libertas. ff. de statu hom. vbi habetur, quod licet libertas sit de iure naturali Princeps tamen statuit ratione hostilitatis, quod capti fiant serui capientium, ita tradit Cynus in l. rescripta. num. 9 ver. secundo loco. C. de precib. Imper. offer. vbi Bald. nu. 9. ver. reuertamur ad legem nostram.

Qui vero amplecti vellet opinionem Romani, & sequaciũ, eam
121 limitare poterit primo vt † non procedat in Domino recognoscen te superiorem, qui cogere non potest subditos ad habitandum in Ciuitate, vt ait Brun. in consi. 132. sub ver. quod si dicatur, uol. 2.
122 Secundo ut non procedat, quando † quis staret extra Ciuitatem, uel territorium aliqua rationabili causa subsistente, vt quando vxor sequeretur virum bannitum, vel condemnatum extra territorium habitantem, vt dixi nu. 399. ver. & ideo dicebam cum seq. sed tantum quando nollet venire incontemptum, & sine aliqua rationabili causa, vel quando staret in loco Principi suspecto, vt ait idem Bruni: in d. consi. 132. sub ver. illud fateor, vol. 2. vbi etiam sub ver. quod si dicatur, ait, iustam causam esse, quando vasallus habitaret in territorio, & castris, quæ habet a Domino in feudũm pro corũ custodia.

Decima sexta conclusio est, quod Princeps non potest subditis
123 suis prohibere venationem, quia † venatio est de iure naturali, & gentium. §. feræ igitur, insti. de rer. diuis. l. i. 3. & l. quod in litore, ff. de acquir. rer. domin. l. 1. ff. de acquir. possess. Minsing. in d. §. feræ, nu. 5. & Menoch. in consi. 298. conclusiones, nu. 19. vol. 3.

Quinimo dr̃ Genes. c. 1. nu. 26. faciamus hoĩem ad imaginẽ, & simi litudinẽ nostrã, & præsit piscib. maris, & volatilib. cęli, & bestijs vniuersis terrę & nu. 28 Dominamini piscibus maris, & volatilib. cœli,
124 & vniuersis animãtibus, quæ mouẽtur super terrã, & hanc † opinio nẽ tenuit Hostiẽ. in c. nõ est, sub nu. 2. ver. qd ergo, de decim. & ibi Io. And. sub nu. 1. ver. 5. qd ergo, & Ant. de Butr. sub nu. 5. versi. sed quid si olim, & Zabarel. in 2. q. & Iacobin. de S. Georg. in sua inuest. in ver bo, & cũ venationib. nu. 1. ver. 1. ũc ueniẽdo, & Boss. in tit. de regal. nu. 42. ver. an feudatarius, & Menoch. ĩ d. cõs. 298. nu. 18. uer. septima est cõclusio, vol. 3. & Dec. in cõs. 196. in casu inquisitionis, sub nu. 1. ver. primo enim cõstat, & nu. 2. & in cõs. 270. in casu trãsmisso, in prin. & Afflict. super cõsti. Regn. lib. 3. rub. 1. nu. 9. ver. an aũt sit licitũ Regi, & Grãmat. in decis. 67. exorta lite, nu. 9. ver. quo vero ad venationem, & Tiraq. in tract. de nobil. c. 37. nu. 150. ver. igiĩ, vt id caput finiã, & Roland.

land à valle in cõsi.9.quod Dñs Ambrosius,num.1.& seq. maximè nu.12.uer.3.in terminis,uol.2.ubi dixit,hãc esse cõem conclusionẽ, & huius opinionis fuit ẽt Gul.Benedict.in c.Raynucius,in uerbo, & uxorem nomine Adelasiã, in 5.decis.nu.336. uer. an aũt possint Barones,de testam.& Ias.in consi.119.uideretur prima consideratione, uer.sed istis non refragantibus,uol.4.ubi dixit hãc decisionẽ esse cõmuniter approbatã,nec habere contradicentem,licet aliter uoluerit Menoch.in cõsi.901.num.18.vol.10.& M.Ant Peregrin.in tract.de iur.fisc.lib.1.tit.1.nu.21.uer.itẽ Princeps,& Ioã Fab. loquens de Imperatore,in §.flumina,sub nu 4.insti.de rer.diuis.& Natta in cõs.522. nu.21.22.& nu.23.ubi loquitur de supremo Principe uel de eo,qui habet iura Imperij,& potestatis plenitudinẽ,& D.Io.Bapt.Laderch. in consi.71.sub nu 9.uol.1.ubi ait,φ licet à plerisq; scriptum fit, uenationes non posse prohiberi per Principes, attamen longe aliter vsus obtinet,quibus obstant ea,quæ superius dixi, quod ius naturale, uel gentiũ non subijcitur plenitudini potestatis,& Gemin.in c. ius naturale,sub num.11.uer.& ex hoc infert,dist.1.ubi ait,quod male faciunt Principes ,phibẽtes subditis piscari in fluminibus, & venari in siluis publicis,quod secus esse,inquit,in priuatis in quibus non liceret..

125 Limitatur aũt supradicta cõis cõclusio,ut nõ procedat, qñ †prohibitio uenationis fit de consensu illorũ,quorũ interest,q2 tali casu iuste fit,& trãsgressor punitur,ut ait Hostiẽs.in c.nõ est,sub nu.2.de decim.& ibi Ioã.And.sub nu.1.& Butr.sub nu.5.& Natta in d.cõs.522. nu.13.& Fachin.in c.1.uer.tertia est causa,lib.1.controuer.iuris.

126 Limitatur quoq;,ut non habeat locũ, si †Princeps ex iusta causa uenationẽ ,phiberet,q2 tũc hoc facere põt, ut ait Natta in cõsi. 375. non põt,nu.10.uer.nõ obstat,& in cõsi.522.conantur,nu.28.& in cõsi.604.sæpe numero,nu.2.uer.fateor tñ,& Didac.Couar.in c.peccatum,in 2.par.§.8.nu.1.uer.nihilominus utcunq; illa cõstitutio,de regu.iur.in 6.ubi allios allegat,& Gul.Benedict.in c.Raynucius,in uerbo,& uxorẽ nomine Adelasiam, in decis.5.sub nu.337.de testam.& Menoch.in cõsi.901.etsi hac de cõtrouersia,sub nu.19.uer. uerũ respõdetur,uol.10.& Tiraquel.in tract.de nobilit.c.37.sub nume.150. uer.nõ φ nesciam,& Rim.iun.in consi.35.prætendũt,nu.15.uer. nec illud impugnari põt,uol.1.& Sebast.Medic.in tract. de uenat. piscat. & aucup.in 1.par.q.5.nu.1.ubi ait omnes Doctores sic concludere.

127 Et causa †iusta dicitur,quando uenatio prohibetur rusticis agricultoribus,ne a b agricultura reuocẽt,aut diuertãtur,ne destruãtur,uel saltẽ diminuatur annona præbitio contra publicam utilitatẽ, ut ait Gul.Benedict.in d.c.raynucius,in uerbo, & uxorem nomine Adelasiã,in 5.decis.nu.338.de testam.& Tiraquel,in tract.de nobilit. c.37. sub nu 150.& Fachin.in d.c.1.uer.sexta est causa,lib.1.cõtrouers.iuris, & Io.de Plat.in l.1.sub nu.2.uer.facit ut rustico,c.nulli licere in fieri.

128 lib.xj.vbi ait, φ †rusticus prohibitus aucupari ad callias, & perdices

sub

sub pœna non potest aucupari; causa donandi Principi, nec propter hoc pœnam euadet.

129 Quia†publice interest agros coli, vberioresque effici, authẽ. agricultores. C. quæ res pign. oblig. poss. l. 1. ff. de fer. l. 3. C. eo. l. 2. ff. de nundin. Ripa in tract. de peste, in tit. de remed. præseruat. contra pestem, nu. 206. & seq.

130 Similiter iusta†causa est, quando venatio prohibetur mercatoribus, & artificibus, ne mercaturam aut artificium suum derelinquāt, vt ait Tiraquell. in tract. de nobilit. c. 37. sub nu. 150. & Fachin. vbi supra ver. sexta est causa.

131 Item iusta†causa est, quando non tollitur indistincte venatio, sed ex certo quodam modo, vel pro certo tantum tempore, videlicet ne quis in altissima niue lepores venetur, & ne quis perdices, aut fasianos, qui gregatim incedunt, capiat cum certis instrumentis, quia hoc videtur factum ex rationabili causa, nempe ob publicam vtilitatem, ne sequatur hotum esculentorum animalium totalis fere consumptio, & destructio, vt ait Natta in consi. 604 nu. 4. & Grammat. in decis. 67. nu. 11. & Rimin. iun. in consi. 35. nu. 15. volu. 1. & Chassan. in consuet. Burgun. rub. 13. §. 7. sub nu. 3. & D. Io. Bapt. Laderch. in consi. 71. nume. 11. volu. 1. Ant. de Padill. in l. per agrum. nu. 8. C. de seruit. & aqua, vbi loquitur, quando Princeps prohiberet venationem de mense Martij, Aprilis, & Maij, quibus mensibus animalia siluestria sunt prægnantia, quæ causa est iusta respiciens publicam vtilitatem, vt volatilia, & reptilia in communes vsus multiplicentur, & Fachin. in d. cap. 1. versi. quinta est causa. lib. 1. controuers. iur. vbi ait; iustam causam esse, si Princeps quædam loca sibi eligit, in quibus venationes exerceat cæteris eam interdicendo, vt se Princeps recreare possit, postquā incubuit maxime curæ circa Reipublicæ administrationem.

132 Præterea iusta†causa erit, si venatio prohibeatur cum pœna diebus festis vel tempore quadragesimæ, & ieiuniorum, quia de his diebus quis abstinere debet à venatione, vt ait glo. in c. qui venatoribus. distin. 86. c. an putatis ea. distin. non obstante authoritate Virgilij lib. 1. Georgicorum, dum dicit.

Quippe etiam festis quædam exercere diebus fas & iura sinunt. riuos deducere nulla Religio vetuit, segeti prætendere sepem, Insidias auibus moliri incendere vepres &c.

133 Rursus iusta causa est, ne†prætextu venationis arma subditi ferāt, rixæ excitentur, homicidia, & latrocinia committantur, atque adeo publica pax turbetur secundum Fachin. in d. cap. 1. versi. septima est causa, lib. 1. controuers. iuris. Aliam iustam causam vide apud Rimin. iun. in consi. 35. nu. 12. 13. & 14. vol. 1.

Vltimo iusta causa prohibendi venationem est, vbi ea potestas Principi concessa est ab Imperatore in inuestitura Ducatus, Marchio-

chionatus, vel comitatus, vt ait Fachin.in d.c.1.ver. secunda est causa, lib.1.controuers.iur.

Sed certe huiusmodi traditio non videtur vera, nam cum superius dixerimus, venationem esse de iure naturali, & gentium, sequitur, q Imperator potestatem venandi concedere non potest, & ita in specie respondit Natt.in consi.375.non potest, nu.3.

134 Limitatur etiam dicta communis conclusio, vt †non procedat, quādo Princeps haberet ius prohibendi venationem ex prescriptione, vel consuetudine, quia tunc venationem prohibere potest, vt ait Surd.in consi.127. vasalli.nu.55. vol.1.& Gul.Benedict.in c.Raynutius.in verbo, & vxorem nomine Adelasiam, in decis.5. nu. 336. de testam.& Ioan.Fab.in §.flumina, sub nu.4. institu.de rerum diuis.& ferè omnes in conclusione citati, addo Fachin.in d.cap.1.ver.quarta est causa, lib.1.controuer.iuris.

135 Et ideo†cautela est pro dominis terrarum, vt faciant tales prohibitiones per banna, & proclamata penalia, quia si subditi non contradicant, & ex hoc abstineant à venando, domini ipsi constituuntur in quasi possessione prohibendi, vt ait Chassan.in consuet.Burgun. rubri.13.§.7.sub nu.4.& Grammat.in decis.67.nu.13.ver. & hinc inoleuit, & Iacobin.de S.Georg.in sua inuest.in verbo, & cum venationibus, nu.2.ver.cautela pro dominis, & Natta in consi.522.nume.5.& Roland.à Valle in consi.9.nu.14.& nu.15.vol.2.

136 Cautela†verò pro subditis est, vt immediatè cum habuerint notitiam de bannis, & proclamatibus se opponant, & appellent, vt ait Chassan.in consuet.Burgun.rub.13.§.7.sub nu.4.ver.cautela etiam, & Grammat.in d.decis.67 nu.14.ver.& è contra, & Iacobin. de Sancto Georg.in sua inuest.in verbo, & cum venationibus, sub nu.2. & Roland.à Valle in d.consi.9.nu.16.vol.2.& Ripa in l.quominus, nu. 133.ver.& ideo subditi.ff.de flumin.& in c.cum ecclesia Sutrina, nume.50.de caus.possess.& propriet.& Balbus in tract.de praescr. in 4. q.5.par.princip.in fin.nu.4.

Vtcunque sit, cauere debent subditi, ne cogantur soluere penam saltem de facto, vt ait Hostiens.in cap.non est.sub nu.2. de decim. & ibi Ioan.And.sub nu.1.& Butr.sub nu.5.& Iacobin. in sua inuestit.in verbo, & cum venationibus, sub nu.1.& Chassan.in cōsuet. Burgun.

137 rubr.13.§.7.nu.4.nam si†aliquid de iure non valet, & Principes faciunt de facto seruari, perinde est quo ad subditos; ac si de iure valeret, vt ait idem Chassan.in consuet. Burgun.rubr.4.§.1. in verbo, nō ausi par. testamen.nu.4.vbi ponit hoc pro regula, sed cauere debent Principes ipsi, ne sibi contingat, quod in hoc proposito legitur acci-

138 disse Ludouico vndecimo regi Franciae, qui† quàm primum coronatus fuit rex, venationem nobilitati prohibuit; quae penalis prohibitio, vna ex causis fuit coniurandi contra eum, vt scribit Gul. Benedict.in cap. Raynucius in verbo & vxorem nomine Adelasiam,

in

in decis.5 nu.337.de testam.

139 Decimaseptima conclusio est,quod Princeps non potest de plenitudine potestatis tollere testamentum, nec voluntati testatoris derogare,quia testamentum inuentione est de iure gentium, solemnitates verò in eo requisitæ sunt de iure ciuili,& prætorio, vt ait Clar. in §. testamentum,quæst.2.vbi dixit hanc esse magis communem opinionem,& de communi quoque testatur Ias. in l. admonendi in 2. lect.sub nu.171.ff.de iureiur.& Dec.in consi.557.accurate.nu.5.ver. & ad hoc bene facit,& in consi.608.viso eleganti,nume.5.ver. & ad hoc facit, & hanc opinionem amplexus est Pinell. in rub. C. de rescin.vendit.in 1.par.c.2.nume.19.versi.infertur ex eisdem, non quidem ratione adducta quam parum tutam esse ait, sed ne auferatur ius alicui legitimè quæsitum,& ne violetur iusta defuncti voluntas per iura ab eo allegata.

Contrarium tamen tenuit Bald.in l.si testamentum.num.1.C.de testamen.vbi ait,quod Princeps potest si vult contra testamentum rescribere de plenitudine potestatis, qua nunquam vti videtur contra ius nisi apponat clausulam non obstante,& sequitur ibi Paul. de Castro nu.2.& Ruin.in cōsi.80.de duobus, sub nu.8.volu.3. addens etiam ibi,ac nu.seq.non sufficere,quòd dicatur,non obstante aliqua lege,vel legibus,aut alijs in contrarium facientibus, etiam si talia essent de quibus de verbo ad verbum deberet fieri mentio specialis, sed sufficere,si dicatur non obstante lege, & verbis derogatorijs in ea appositis,vel quando esset facta mentio in genere de lege habente clausulam derogatoriam,vel per verba æquipollētia , quæ necessario referuntur ad legem habentem clausulam derogatoriam , & non ad aliam , subdens etiam non esse necesse mentionem facere singulariter de dicta lege,puta non obstante l.si testamentum. C.de testamen.& rursus idem Ruin. in consil. 95. quamuis , nume. 7. & 8.volumi.eo.3.& sequitur Cefal.in consi.111. magnificus,nume.45. versi.fortius etiam, volumi.1. & in consi. 186. magnificus Comes, sub nu.40.ver.octauo si Princeps,volu.2.& Mantic. in tract. de coniect.vlt.volun.lib.11.tit.12.sub nu.32.

Ego verò teneo partem negatiuam esse veram,quòd Princeps ētde plenitudine potestatis cum clausula ex certa scientia non possit tollere testamentum,aut volūtati testatoris derogare,tum quia hoc voluit Didac.Couar.lib.3.var.resolut.c.6.nume.8.versi. primum ex his,& nu.9.ver.2.infertur,& Socin.iun in consi.65.num.6.volu.2.& Rimin.iun.in consi.5.agunt,sub nu.229.in fi.volu.1.& Bellon. in cōsi.2.proponitur in facto, sub nu.3.nu.4.& seq. & Surd.in consi. 203. bona,nu.25.volu.2.vbi recenset contrarium tenentes, tum etiā quia superius diximus plenitudinem potestatis non operari , nec extendi

140 ad aliquod iniquum,& † iniquum est auferre liberam testamenti factionem l. ex facto,in princip. ff.de vulg. & pup. Item quia diximus,

mus, quod Princeps non pōt tollere, vel infirmare ius gentium er
141 de plenitudine potestatis. & certū est, quod † testamenti factio est inuentione de iure gētiū. licet solemnitates in eo requisitę sint de iure ciuili, & prætorio, vt dixi, & tradit quoq; Ruin. in consi. 80. de duobus. nu. 8. ver. & est ratio, & in consi. 95. quamuis. nu. 7. & nu. 8. vol. 3. & Dec. in consi 43. nu 14. & in consi. 357. in casu sub nu. 5. & in cōsil. 361. omissa. sub nu. 6. & in consi. 403. quamuis, nu. 14. ver. & hoc confirmatur, & in consi. 557. accurate, nu. 5 versi. & ad hoc bene facit, & in consi 608. viso eleganti, nu. 5. versi. & ad hoc facit, & in rub. C. qui testam. fac. poss. nu 9 & Menoch. in consi. 350. vtinā nu. 28. ver. quinto faciebat dubiū. vol. 4 & Iasin l. interdū. sub nu 4. ff. de cond. indeb. & ibi Bart. nu. 7. nā vt subdit, eo ipso quod gentes esse cęperūt, disponebant de bonis suis post mortem, vt legitur in veteri testamēto de Antiquis patribus, & iterum Ias. in l. si testamentū, nu. 6. ver. 2. nota. C. de testamen. & in l. ex hoc iure. nume. 46. & nume. 47. ff. de iust. & iure, & ibi Fulgos. nu. 8. vbi ait, se propterea consuluisse, quòd Princeps non poterat rescribere contra testamentum, & inter alia adducit bonam rationem, quòd ex testamento solemni nascitur ciuilis, & naturalis obligatio, ex imperfecto naturalis tantùm. l. si post diuisionem, & l. cum quis. C. de iur. & fact ignoran. Ias. in d. l. interdum sub nu. 4. ff. de cond. indeb. & Bartholom. Romulæ. in l. filiusfamilias. §. diui, nume 238 ff. de leg. 1. vbi dixit, hanc esse magis communē opinionem, & tamen nescit ipse Fulgos. quomodo naturalis obligatio procederet, si testamentum esset incognitum iure gētium, & quod testamētum sit inuentione de iure gentium voluit Roman. in d. l. si non speciali, sub nu. 7. C. de testam. & latius in l. si testamētū, sub nu. 3. C. eo. & Romulæ. in d. §. diui, sub nu. 237. & nu. 241. & Vasq. lib. 1. de successio. creat. progress. & resolu. §. 1. sub nu. 1. ver. tertia fuit opinio, in 1. par. vbi multis aliis allegatis dixit hanc opinionem indubitanter esse communem, prout communem appellat Didac. Couar. lib. 3. var resolut. c. 6. nu. 7. ver. quinto licet solemnitates, addo Surd. in consi. 203 bona omnia, nu. 24. ver. & hoc multo magis, volu. 2 & Alexand. Picenard. in rubr. instit. de obligat post medium, versicu. sicut in simili. de testamento dicimus, vbi dixit hanc opinionem frequentiori calculo receptam esse, & Vigli. in §. sed prædicta, num. 5. & sequen. instit. de testamen. vbi disputat quæstionem, & hanc partem defendit, dicens totam ferè vtriusq; iuris scholam cōsentire originem testamenti à iure gentium venire, subdēs, quòd hæc opinio nō tantùm authoritate, verum ēt ipsa ratione probabilior est, adeo vt de hoc disputare adhuc aliquos miretur.

Contrarium tenuit Bart. in l. ex hoc iure, sub nu. 5. ver. vlterius oppono. ff. de iust. & iur. & Porc in §. testamentū, nu. 11. ver. circa secundum, instit. de testamen. vbi ait cum Bartolo in loco proxime citato, quòd testamentum est introductum de iure ciuili, & quod ita

tenent

tenent communiter Doctores,& sequitur Thob.Non.in d §. testamentum.nu.7.insti de testam.vbi alios allegat, addens hoc notandũ esse & num.seq.examinat latè hunc articulum,dicens tãdem nu.21. ver.ex prædictis,vtranque opinionem dispntando sustineri posse,sed hanc sibi veriorem videri,quam communiter teneri,ait Gul. Benedict.in c.Raynucius,in verbo,testamentum,il 1.sub nu.2. ver. communiter tamen,de testam.& M.Ant.Peregrin.in tract. de fideicommiss.act.52.nu.112.versi.præscripta communis,vbi dixit,communẽ traditionem,de qua supra,non esse satis tutam, & validas pati difficultates,de quibus ibi per eum,[& huius opinionis fuit etiam Ozer. in rubr.instit.de testam.nu.12.cum multis seq. vbi exactè examinat hunc articulum,& Bellon.in §.testamẽtum,in prin.nu.3. ver. primo igitur est vidẽdum,cum seq.vsque ad fin.instit.de testamẽ.vbi plenè disputat,concludens,testamentum non fuisse inuentum de iure naturali primæuo,nec de iure gentium primæuo,nec de iure gentium secundario,sed tantùm de iure ciuili,quo ad originem & formam, fatetur tamẽ,quòd illa libera voluntas disponendi est de iure gẽtiũ, licet hæc vox testamentum eo iure non esset in consideratione, nec relinquerẽt tunc homines tanquam facturi testamẽtum:sed contra hanc declarationem dico,quod non videtur curandum de nomine, sed de effectu,& quicquid sit,hanc opinionem tenuit Vasq.lib.1. de success.creat.progress.& resolut.§.1.sub nu.1.versi. quid dicendum, vbi dixit hãc esse verissimam opinionem,subdẽs nu.2.ver. quæ receptior,quod licet in veteri testamento legatur,Iacob institutum fuisse hæredem ab Isaac patre suo excluso Esau fratre primo genito, vt ait glo.in l.quoties.in verbo]alium ff.de hæred.insti. (cui tamẽ resi ö det magna pars Doctorum superius pro hac parte allegatorum dicentium,quod illa institutio Isaac non emanauit in bonis,sed in benedictione paterna,& ideo pater benedicẽdo filium non dicitur eũ instituere,sicuti nec maledicendo exhæredare, vt ibi per eos, maxime Porc.Bellon.Gul.Benedict.& Ozer:) tamen non est ambigendũ ante Iacobi tempora innumera mũdi secula præterijsse, quia à
142 †]primordio humani generis omnia erant communia, & nulla erat distinctio mei & tui,vt air Petr.de Ancharã. in c. peccatum sub nu.14. ver.& fuerũt ista,de reg.iur.in 6.& Vasq.in loco mox citato,& in c.51.nu.11.ver.& sanè perspicuum est,lib.2. illustr. cõtrouers. vbi dixit,hãc esse veram,& communem opinionem. Neque mos ille, quo vsus est Iacob probatur ab omnibus reliquis gẽtibus ex quo receptus & custoditus,& propterea Vasq.in d §.1.sub nume.1. versic. quid dicẽdum,residet in hac opinione,quòd testamẽta sint de iure gentium secundario,licet subdat, hoc esse contra magis communem opinionem.

Verùm quod attinet ad casum nostrum dicẽdum est,quòd Princeps nõ potest tollere testamẽtum, siue sit de iure gẽtium primæuo,

143 uo, siue secundario, quia videmus etiam, quòd †dominium est, de iure gentium secundario, vt ait Bellon. in §. testamentum, in princ. num. 3. ver. item præmittendum est, instit. de testamen. vbi ait quod hoc tenent communiter Doctores contrarijs respondens; sed Princeps non potest tollere alicui dominium rei suæ, vt infra dicam nu. 152. ergo firma remanet conclusio vti verior, & magis cōmunis.

144 Limita tamen ipsam communem conclusionem, vt † non procedat quo ad testamentum nondum conditum, nam licet Princeps non possit tollere testamentum iam à testatore conditum, & perfectum, tamen potest noua lege, & decreto aliquid statuere circa modum, & formam, & esse testamenti nondum conditi, alteriusuè vltimæ dispositionis nondum conditæ, puta quod certum genus personarum institui non possit, scilicet, ne testatores possint hæredes facere exteros, & forenses, si rectè consuluit Menoch. in consil. 350. vtinam, sub nume. 28. versic. respondetur, & versi. secundus est casus, & nu. 29. volu. 4.

145 Limita quoque, vt † non procedat, si Princeps testamentum tollat cum iusta causa, quia tunc hoc facere potest, vt ait Roman. in l. si testamentum, sub nume. 3. C. de testamen. & Ruin. in consil. 80. sub nu. 8. vol. 3. & Mantic. in tract. de coniect. vltim. volunt. lib. 11. tit. 12. nu. 32. ver sed hoc fundamentum, & Menoch. in consi 956. etsi à doctissimo iurisconsulto, nu. 1. ver. & quidem prima est. vol. 10. vbi plures allegat loquens de Duce Mantuæ, sed tamen debet soluere pretium ei, cui ius aufert, vt ait Surd. in consil. 203. nume. 25. in fine volumi. 2.

Et ita potest procedere quod dictum est superius nu. 139. ver. contrarium tamen tenuit Baldus, videlicet Principem posse de plenitudine potestatis rescribere contra testamentum, si iusta subest causa, vt ita declarat in specie Franc. Aret. in d. l. si non speciali, nu. 3. versi. tertio nota. C. de testam.

146 Et iusta † causa erit, si respiciat publicam vtilitatem, vt ait Dec. in consi. 361. omissa longa serie, nume. 8. versi. respondetur, & Didac. Couar. lib. 3. var. resolut. c. 6. sub nu. 7. versi. sexto hanc sententiam, & Menoch. in consi. 956. nu. 2. ver secunda est conclusio, vol 10. vbi tamen nu. 9. subdit, negandum non esse, quin iusta causa dicatur etiam ea, quæ respicit priuatam vtilitatem, dummodo verè sit iusta.

147 Similiter iusta causa erit, si quis rebus suis malè vtatur sicuti prodigus, cui Princeps auferre potest facultatem testandi interdicendo ei bonorum suorum administrationem, vt ait Menoch. in d. consi. 956. nu. 3. ver. secunda est, vol. 10.

148 Rursus † iusta causa impediendi potestatem testandi est, ne pater testando inæqualiter filios hæredes faciat, vt ait idem Menoch. in d. consi. 956. nu. 11. versi. tertia iusta causa, vol. 10.

Et ex prædictis colligi potest, quod sicuti Princeps sine iusta causa

sa

149 sa non potest derogare testamento, ita † non potest leges, & clausulas fideicommissorum mutare nisi cum causa legitima, quia idem dicendum est de parte, sicut de toto, vt ait in indiuiduo Couar. lib. 3. var. resolut. c. 6. sub nume. 7. versi. sextò hanc sententiam, & sub nu. 9. versi. tertio deducitur, vbi in versi. quod si Princeps, ait, causam debere concernere publicam vtilitatem, non priuatam, sed forte dici potest sufficere causam, quæ respiciat priuatam vtilitatem, dummodo sit iusta, si verum est, quod dixit Menoch. in consil. 95 6. nume. 9. vol. 10. quem superius allegaui nume. 146. ver. & iusta causa, & vide Bartholom. Romulæ. in l. filiusfamilias. §. diui, nu. 227. & seq. maxime. nu. 247. & nume. 248. ff. de leg. 1. sed copiosius M. Ant. Peregrin. in tract. de fideicommiss. art. 52. num. 113. & nume. 114. cum seq. vbi
150 concludit, Principem † posse per generalem legem abrogare iura fideicommissorum, & illorum vim tollere.
151 Decima octaua conclusio est, quod † Princeps non potest de plenitudine potestatis auferre ius quæsitum de iure gentium, vt ait Bellon. in consi. 2. proponitur in facto nume. 2. vbi ait, hanc esse communem conclusionem tam legistarum, quàm canonistarum, vt sunt dominia possessio, contractus, pacta, promissiones, obligationes, & huiusmodi, vt ait M. Ant. Peregrin. in tract. de fideicommiss. art. 52. nume. 227. versi. primùs autem, vbi attestatur de communi, quicquid dixerint Angel. & sequaces, quorum traditio communiter improbatur, vt ibi per eum, qui citat pro sua opinione glo. Innocent. Cyn. Bartol. Bald. Salycet. Castrens. Abb. Felyn. Dec. Boss. Pinell. Socin. Ias. & Crau.
152 Et in specie quod † Imperator de plenitudine potestatis nō possit auferre dominium rei alicui nulla subsistente causa, volu. t Angel. in l. Lucins, sub nu. 1. ff. de euict. & Felyn. in cap. quæ in ecclesiarum, sub nu. 33. versi. secundum verò membrum, de constit. vbi dixit, hanc esse magis communem, & rationabilem opinionem, quam tenuit Deci. in consi. 357. in casu, sub nume. 5. & in consi 403. quamuis, sub nu. 14. & Ioan. Franc. Veg. in consi. 5. in præsenti causa, nu. 5. versic. & ex his sequitur, & in consi. 28. & si in præsenti, nume. 47. & communem dixit Paris. in consi. 101. bona, num. 69. ver. tum etiam obiectus, volu. 1. & Menoch. in quæst. 48. nume. 7. ver. extenditur secundo. de arbitr. iud. & Bec. in consi. 3. tam doctè, sub nu. 50. vbi dixit, hanc esse receptiorem, & rationabiliorem opinionem.
153 Ampliatur ista conclusio, vt † non possit Princeps auferre dominium directum, imo nec vtile, vt ait Bart. in l. 3. nume. 3. versi. item quia. C. de fund. patrim. lib. 10. quem sequitur Aret. in c. sicut. nu. 10. de probat, & in l. 1. nu. 23. versi. inde est. ff. de acquir. possess. & Zabarel. in consi. 147. dominus noster, sub nu. 4 ver. pro hoc quia, & Anton. Burg. in rubr. de empt. & vendit. sub nu. 18. ver. quod non solum, & Cetal. in consi. 302. cum proponatur. nume. 134 volumi. 3. & Surd. in
consi.

consi.302.cum proponatur,nu.134.vol.3.& Surd.in consil. 203. bona,nu.22.ver.& idem est in dominio vtili,volu.2. & Franc. Marc. in quęst.8.nu.2.vol.2.& Dec.in consi.506. serenissimus,nu.8.& Gozadin.in consil.9. in hac causa,nu.45.quia,vt subdit,nu.46. licet natura vtilis dominij sit orta à iure ciuili,eius tamen effectus est de iure gentium,quo casu tolli non potest, quàm rationē attulit quoque Aret. in d.l.1.nu.23.& Ant.Gabr.in conclus.1.nu.2.versi.primo amplia,tit. de iure quæsit.non tollen.& Bec in d.consi.3.nu.53.ver.& in specie, licet contrarium tenuerit Gozad.sibi contrarius in consi. an in quęstio.sub nume.17.& in consi.8.in hac causa.num.40.& Dec. sibi pariter contrarius in c.quę in ecclesiarum,nu.122.ver. & ex hoc inferri videtur,de constit.vbi ait,quod vtile dominium tolli potest,quia est de iure ciuili secundum communiter Doctores, sed dixit Ias.in l.ex hoc iure,nu.40.ff de iust.& iur.quod dominium vtile est de iure gentium considerato eius effectu,vt asseruit Gozadin.in d. consil 9. nu. 46.& hanc ampliationem tenuit Felyn.in d.c. quæ in ecclesiarum, nu.52.ver.demum in hoc secundo membro,de constit. vbi ampliat hoc dictum per eādem rationem,de qua supra, & hoc idem tenuit Addit.ad Dec.ibi sub nu.122. dicens quod opinio Felyni est bona, quam tenuit in fortioribus terminis M.Ant Peregrin.in tracta.de fideicommiss.art.52.nu.129.vel si.ampliatur conclusio, vbi attestatur de communi opinione.

154 Ampliatur secūdo supradicta cōclusio,vt † nō possit Princeps tollere dn̄ium,seu ius tertij,ēt si sola spe, non aūt re sit quæsitū, dūmodo spes sit iuridica,& ꝓbabilis,vt qn̄ quis fuisset vocatus vt fideicōmissarius.si hæres decederet sine liberis, vel si ius in spe esset quæsitum ex ꝯctu tertij,vt ait Boss.in tit de Principe,num.198.& Surd.in consi. 203.bona.nu.20.vol.2.vide plene per M.Ant.Pereg.in tract.de fideicōmiss.art.52.nu.151.152.153.154. & nu. 155. vbi tractat, an princeps de plenitud.potest.possit ius quærendū tollere,& distinguit,vt ibi.

155 Ampliatur tertio dicta conclusio, vt † sicuti Princeps non potest directè tollere dominiū alicui quæsitū, ita nec per indirectū hoc facere possit,vt ait Ruin.in l.Gallus §.& quid si tm̄.sub nu 192.ver. sed de hac limitatione ego valde dubito.ff.de lib.& posth. & Dec. in c. quæ in ecclesiarum,nu.108.ver.& sicut non licet, de constit.& Bellon.in consi.2.proponitur in facto,sub nu.2.& Boss.in tit.de Principe,sub nu.189 & Surd.in d.consi.203 nu.18.vol.2.

156 Ampliatur quarto,vt † Princeps non possit auferre dominiū alicuius ēt infidelis,vt ait Abb. in c.quæ in ecclesiarum, nu.12. versi.& hæc procedunt,de consti.& ibi Dec.nu.109.ver. & ista conclusio & Bellon.in d.consi 2.sub nu.2.& Surd.in d consi.203.nu.18.vol.2.

157 Ampliatur quinto,vt † prædicta cōclusio procedat, ēt si dominiū processerit ex causa ciuili, quia tunc dominium illud per Principem auferri non potest,quia licet modus acquirēdi sit de iure ciuili,

E domi-

dominium tamen est iuris gentium, vt ait Paris. in consi.101. bona, nu.70.ver.& licet,vol.1.vbi dixit hanc esse magis communem conclusionem,& idem dixit Pinell.in rub.C.de rescind. vendit par.1. c. 2.nu.9 ver.infero ēt ex supradictis,& Bec.in consi.3.num.51. vbi ait, quod Princeps sine causa non pōt auferre dominium etiam quæsitum de iure ciuili,puta per aditionem, & per sententiam , subdens, hanc esse communem opinionem,& Ant.Gab.in tit.de iure quæsito non tollen.conclus.1.sub nu.17.ver.contrarium,vbi dixit,hāc esse probabilem,& communem opinionem,maximè quādo huiusmodi dominium habet annexam æquitatem,vt ibi num.18. & M.Ant. Peregrin.in tract.de fideicommiss.art.52.nu.129.ver. ampliatur cōclusio, vbi subdit, quod ita decidunt magis communiter Doctores in dominio quæsito de iure ciuili per aditionem hæreditatis, vt post aditam non possit princeps legitimare spurium in præiudiciū agnatorum,& omnino indubitanter post apprehensam possessionem.

Sunt tamen qui contrarium voluerunt,quos recensuit Peregrin. d.art.52.num.130.ver.verum ampliatio, dicentes,quod Princeps de plenitudine potestatis dominium auferre potest,vbi ex sola iuris ciuilis causa illud quæsitum fuit,veluti per simplicem hæreditatis aditionem absque actuali apprehēsione,vel vbi dominium ex causa legati,vel fideicommissi ipso iure à lege transfertur in legatarium,& fideicommissarium,& in specie refert eos,qui loquuntur de dominio quæsito per præscriptionem etiam centenariam,& immemorialem,& in dominio quæsito per consuetudinem,& per legitimationem,& generaliter in his, & in aliis causis iuris ciuilis,quorum authoritas videri potest in locis per eum citatis.

Sed cum priori opinione stetit Crau.in consi.7. Enymondus, nu. 10.loquens de dominio acquisito per aditionem,aut sententiam,vbi ait multis allegatis,quod dominium acquisitum per actum iuris ciuilis,puta aditionem hæreditatis,aut sententiam non pōt auferri per Principem sine causa,quia,vt subdit,& ego dixi,licet modus acquirendi sit de iure ciuili,effectus tamen acquisitionis est de iure gentium,addens hanc esse communem opinionem,& idem dixit in cō si.103.nisis multiplicibus, nu.3. vbi loquitur etiā de plenitudine potestatis,& in consi.135.verba decreti,nu.10.& in tract.de antiquit.tēpor.in 1.par.sect.1.nu.49.ver.3.licet Princeps,& Bec.in consi.3. tam doctè,nu.51.versi.2. hoc confirmatur,vbi attestatur de communi,& hanc tenuit Surd.in consi.203.bona,nu.21.vol.2.

Ideo per eandem etiam rationem idem dicēdum est de dominio præscriptione quæsito,nam teisi Princeps præscriptionē tollere possit,auth.quas actiones.C. de sacros. eccl.l.præscriptio.C. de oper.public. Ruin.in consi.13.in quæstione,& lite,nu.5.ver.nec obstare videtur,volu.4.& Cefal.in consi.40. magnifica communitas, nume.47. volumi.1.& Socin.in consi.86.in causa cōmunitatis, nume.16. vol.1.

& Socin.

& Socin.iun.in consi.145.viso puncto,nume.56.versi. nec prædictis, volu.1.& Bursat.in consi.23,apparet,nu.23.volu.1 & Bart in d. auth. quas actiones,nume.10.11.& nu.12.C.de sacrosf.eccles. & ibi Bald. sub nu.6.& Paul.de Castro nu.9.& Salycet.num 6.& 7. vbi dicunt, hoc esse verum, quando Princeps vtitur clausula non obstante, & Surd.in decis.2.alia orta,nume.3.versi.& ratio est, vbi ait,hoc præcipue habere locum,quando præscriptio non est completa, & Mayner.in l.in omnibus,nu.10.ver.illa tamen.ff.de reg.iur. vbi ait, quod princeps de plenitudine potestatis tollere potest præscriptionẽ completam etiam bona fide, si expresse deroget iuri cum clausula non obstantium,& Dec.in c.quæ in ecclesiarum. num.121.ver.quintus casus,& nu.126.de constit.vbi ait, quod dominium acquisitum præscriptione tolli potest per principẽ sine causa, & idem voluit Chassan.in consi 66.aliqua terra,nume.60.ver.& licet,& Gozadin. in cõsi.5.an in quæstione,nu.17.ver.secundo quando,& Natta in cõsi.160. in causa,nu 41.& in consi.511.vniuersitas, nu.11. vbi ait, quod princeps de plenitudine potestatis auferre potest ius pręscriptione quæsitum,& in consi.512.fuit aliàs dictum,nume.7.ver. vlterius, & nu.11. ver.si ergo,& dixit Bald.in l.2.nume.13.versi.quæro nunquid. C. de constit.pecun.quod valet statutum, vt contra scripturas mercatorũ non possit opponi exceptio præscriptionis.

Attamen nos dicimus Principem tollere posse præscriptionem futuram,non autem præteritam, quia hæc nõ potest auferri per eũ, quia esset auferre ius quæsitum,quod esset contra naturalem æquitatem,vt ait sic distinguendo Balbus in tract.de præscript. in 5.par 5. princip.q.8.sub nu.1.ver.& hanc conclusionem, & Bald. in l. imperium,nu.13.ver.circa octauum.ff.de iurisdict.omn.iud.vbi ait,quod ius quæsitum præscriptione non potest tolli per principem, quem sequitur ibi Ioan.Bapt.de Santo Seuerino,sub nu.21.q.15. ver. item secundum Baldum vbi subdit hoc esse perpetuo notandum, & Ias. in l.fi.sub nu.3.ver.septimo singulariter.C.si contra ius vel vtilit. publ. vbi ait, quod dominium non potest tolli per Principem,etiam si sit quæsitum per actus ciuiles,puta per vsucapionem, vel per sententiam,quia licet aliqui modi acquirendi dominium sint de iure ciuili,tamen dominium est semper de iure gentium, & Vasq. lib.2. illustr.controuers.cap.51.nu.26.ver.hinc etiam dixit, ubi ait dominium præscriptione quæsitum non posse tolli per Principem, subdens dominium iuris ciuilis tolli per principem non magis posse, quàm dominium iuris naturalis: & hanc opinionem quòd dominium quæsitum legitima præscriptione non possit à principe auferri, tenuit alijs reprobatis, qui contrarium tenent, Pinell. in rubr. C.de rescinden.venditio.in prima part.cap.2.nume.4.versicu. ex eisdem, & Crau. in consil.135.verba decreti,nume.20. & in tracta.de antiquita. tempor.in prima partic. in prima par. nume. 49. & Ca-

cheran.in decis.102.secunda exactis,nu.6.& sub nu.7. allegauit contrarium tenentes,sed subdit eorũ conclusionẽ nõ ponere ꝑ cõstãti.

Et superius probaui communem opinionem esse, ꝙ dominium acquisitum per actum iuris ciuilis tolli non poreſt à Principe, quia licet præscriptio sit de iure ciuili,tamen dominium per eam acquisitum est de iure gentium,per quam rationem videtur sublata opinio eorum,qui contrarium dixerunt,de quibus supra mentionem feci, & maximè hæc opinio negatiua tenenda est, quia nonnulli Docto-
159 res pro contraria parte allegati fundant se super † l.præscriptio,C.de oper.public.vbi videtur probari,quod Imperator possit tollere præscriptionem decursam,dum disponit, quòd omnia extructa in loco publico contra ornatum ciuitatis diruantur, non obstante temporis præscriptione, quasi videatur velle, quod omnia tollantur, etiam si decursa sit præscriptio,& sic videtur tollere præscriptionem præteritam.

Responderi poteſt,quod ante iura codicis iam constitutum erat, vt pręscriptio non curreret in his, quę ad publicum pertinent. l. fin. ff.de vsucap.vnde non videtur Imperator in d.l. præscriptio aliquid de nouo disponere, sed cum iam dispositis in d.l.fi.se conformare.

Dicebat tamen M.Ant.Peregrin.per verbum forsan in tract.de fideicõmiss.art.52.nu.133.ver.aut verò, quod licet Princeps nõ possit directò auferre dominium acquisitum per modos iuris ciuilis veluti vsucapione,pręscriptione,sententia, arrogatione,legitimatione,& huiusmodi,tamen per rescriptum de plenitudine potestatis restituere potest priorem dominum aduersus sententiam, & pręscriptionem, & vsucapionem,declarando sententiam nullam, & inualidam,vel non habere vim iudicati ante tamen executionem illius, non post, vel etiam concedere vlteriorem appellationem, & sic etiam de plenitudine potestatis declarare pręscriptionem, vel vsucapionem non esse decursas arrogationem, & legitimationem inualidas,& nulliter factas,quia hęc iuris ciuilis sunt, & infirmatis his causis,rescissoque principali rescinduntur accessoria omnia, quæ inde sequuntur.

160 Limitatur primò supradicta conclusio, vt † Princeps ex iusta causa possit dominium tam de iure ciuili, quàm de iure gentium quęsitum tollere, vt ait Abb. in cap. quę in ecclesiarum, sub nume. 11. versic. sed causa existente, de constitutio.& Bost.in titu.de Principi.sub nume.187.& Thob. Non. in consil. 88. consideratis, nume.26. versic. cum ex iusta tantum causa,& Balbus in tract. de pręscrip.in prima part.princip.quęstio.5.nume.3.versi.hinc est quod lex,& Surd.in consi. 203.bona,nume.17.volumi.2. ubi ait Doctores ita communiter concludere, & M. Anton. Peregrin. in tracta. de fideicommiss.art.52. nume. 128. versic. ex causa tamen,& in tracta.de iur.fisc.lib.5.titu.2. nume.49. versicu. sustineri tamen posset

vbi

vbi ait,quod ista est cõis traditio,& plurimos allegat Anto. Gabr.in tit.de iure quæsit.non tollen.conclus.2.nu.1.

Quę limitatio vera est tribus copulatiue concurrentibus, Primò quòd causa respiciat publicam vtilitatem principaliter, vt ait Surd. in consi.203.bona,nu.26 versi.& non sufficit,vol.2.& M.Ant. Peregrin.in tract.de iure fisc.lib.5.tit.2.sub nu.49.versi. causa autem legitima,& Bec.in consi.3.sub nu.50.ver.atque hæc causa,& hoc verum est,si auferatur dominium de iure gentium quæsitum,secus si auferatur dominium quæsitum per modum iuris ciuilis, quia hoc casu sufficit causam respicere priuatam vtilitatem,vt ait Crauet. in tracta. de antiquit.temp.par.1.sect.1.nu.51.& 52.& in consi.5. tria sunt, sub nu.4.ver.& quando,& Surd.in d.consi.203.sub nu.22.& Bec. in con si.3.nu.54.ver.sed licet,& ver.secundo autem casu, vbi dixit sententiam Crauet.esse veriorem,& quod etiam passim sequuntur Doctores,licet Garzia contrarium voluerit,subdens idem Bec.nu.55.versi. ergo videtur,quòd Princeps potest utile dominium rei feudalis,vel emphyteuticæ auferre ex causa etiam respiciente priuatam vtilitatem.

Et non solum sufficit causa publicã vtilitatem concernens, sed omnis ratio naturalis mouens Principem ad sic agendum, ut ait Boss.in tit.de principi.nu.188.& Peregrin.in tract.de iur.fisc.lib.1. titu.3.sub nu.69.ver.& addo.

161 Secundò quod† vltra causam adhibeat quoque princeps causæ cognitionem in priuando aliquem iure suo, ut ait Surd. in d. consil. 203.nume.27.uolumi.2.& Menoch.in consi.1.num.396.versi. tertio accedit,uol.1.

162 Tertio†quod princeps soluat pretium, seu ęstimationem dominij,seu iuris,aut rei quam aufert,uel tantundem reddat, ut ait Ias. in l.Barbarius,nu.36.uer,secunda conclusio, & nu.39 ff.de off. prætor. & Fely.in c.quæ in ecclesiarum.nu.18.de constit.& ibi Deci. nu 91. ver.& ista conclusio,ubi addit.& idem Dec.in l.id quod nostrũ, nu. 3.ff.de reg.iur & Bartholomæus Romulę in l.filiusfamil.§.diui,sub nu.248.ff.de legat.1.vbi ait hoc expeditũ esse,& Cagnol. in procęm. fforum.nu.42.& sub nu.45.in fi.& Menoch.in consi.721. prima propositio,nu.27.ver.respondetur quod imo,vol.8.& Boss.in tit.de principi sub nu.187.& plures allegat Ant.Gabr in conclus.2.nu.25.uer. secundo limita,tit.de iure quæsit.non tollen.& Surd.in d.cõsi.203. sub nu.17 uolu.2. ubi ait quòd ita tenent communiter Doctores, & M.Ant.Peregrin.in tract.de fideicommiss.art.52.nu.128.uer.ex cau sa tamen,& in tract.de iur.fisc.l.b.5.t.t.2.nu.49.ver. sustineri tamen. vbi ait,ꝙ ista est communis traditio.

Requiritur ẽt quòd illa iusta causa ob q̃ dominiũ fuit ablatũ, du-
163 ret,alioquin,ea†cessante res priori Dño restitui debet,vt ait Marsil. de bãnit.in uerbo cessante bãno,nu.35.& Ruin.in cõsi.3.nu.13. vol.j.

& in cōsi.37.nume.7.volu.4.& Ant.Gabr.in titu. de iure quæsit. nō tollen.conclus.4.

165 Et ideo quoad tertium requisitum infero, quod † si Princeps, vel ciuitas vult facere fossata, vel vias per agrum alienum, debet ei soluere pretium, vt notat Bald.in l.2.nu.1. ver. nota bene hanc legē. C.quib.ex caus.serui pro premio libert.recipi.& Ias.in l. Barbarius, nu.38.ver.facit.ff.de off.præt.& in l.fi.nu.3.C.si contra ius, vel vtilit. publ.& Felyn.in c.quæ in ecclesiarum.sub nu.28.de constit.

165 Quod tertium requisitum procedit, quando † dominium rei tollitur specialiter particulari personæ, secus si tollatur per viam legis generalis, quia nulla tunc restitutio fieri debet, vt ait Alexan. in consi.190 maturè nu.17.volu.2.& Dec.in c.quæ in ecclesiarum. nu.93. versi.secundo hoc intelligitur, est constit.& Gozadin. in consi.5. an in quæst.nu.21.versi.quinto adduco & Menoch.in consi.701.nu.88. vol.8.& M. Ant.Peregrin.in tract.de iur.fisc.lib.5.titu.2.nu.52. versi. item cum domino, & Boss.in tit.de Principi.nu.201.vbi tamen subdit, quod requiritur etiam causa in hoc casu.

Contrarium tenuit Ias.in l.Barbarius, sub nu.44. ver. sed aduerte. ff.de offi.præt.& Ant.Gabr.in titu.de iure quæsit, non tollen. cōcl.2. sub nume.26.ver.contrarium voluit, vbi allegat pro hac parte Abb. Roch.de Curt.& Afflict. Quibus addo Fed.Scot.in consi.1.nu.190. tom.1.lib.1. vbi ait, quòd lege non potest auferri dominium alicui rei suæ, nisi soluto iusto pretio, pro quo facit Ant.Gabr.in d.titu. de

166 iure quæsit.non tollen.conclu.5.nume.34. vbi ait, Principem † per viam legis generalis non posse priuare vasallos inuestitos de feudo sine causa.

167 Quinimo † Princeps etiam si velit, non potest de plenitudine potestatis sine causa auferre alicui ius suum iuregentium ad suam ipsius vtilitatem etiam soluto pretio, vt eleganter scribit Fed. Scot. in d.consi.1.nu.187.tom.1.lib.1.vbi hoc comprobat nume. sequen. & si aliter voluerit Ant.Gabr.in tit.de iure quæsit.non tollen. concl. 1.nume.34.

168 Limitatur secundo dicta conclusio, vt † Princeps possit de plenitudine potestatis auferre dominium acquisitum ex ipsius priuilegio, & gratiosa concessione, quæ non transiuit in contractum, & satis sufficiens causa erit motus animi Principis, & quia ipse dedit, vt ait M. Ant.Peregrin.in tracta.de fideicom.art.52. nume.132.versi. aut processit, vide tamen. Foller. in praxi censual. in verbo, & submissionis cuicunque foro, nu.37.versi.si verò nos loquimur, vbi ait, quod aut est translatum domininm rei concessæ per priuilegium sequuta traditione vera, vel ficta, & tunc tale priuilegium reuocari non potest sine causa, quia dominium per priuilegium translatum est de iure gentium, contra quod Princeps non dispensat sine causa, vt auferat ius quæsitum alteri. Aut per priuilegium non est alteri

quæ-

quæsitum aliquod ius de iure gentium, vt quia sit priuilegium exẽptionis, vel immunitatis, & tunc si stetit in puris terminis priuilegij potest reuocari, aut verò transiuit in contractum, & tunc nequaquam sine iusta causa.
169 Et in specie de possessione, quod† eam Princeps tollere nõ possit de plenitudine potestatis, quia possessio est iuris gentium, ex qua dominium prodiit, voluit M. Ant. Peregrin. in tract. de fideicõ. art. 52. num. 134. versi. quæ autem, vbi ait, quod ita tenent communiter Doctores, maximè Bart. in l. 1. nu. 14. ver. tertiò principaliter, quæro, ff. de acquir. possess. & ibi Ripa nu. 45. versi. 3. principaliter quæritur, & Ioan. Bolognet. ibi nu. 10. ver. quarta postea succedit dubitatio, & Ruin. nu. 6. & Alciat. nu. 1. & nu. 29.
170 Similiter in specie, quod† Princeps non possit etiam de plenitudine potestatis reuocare, seu rescindere, & annullare proprium contractum voluit Alciat. reg. 3. præsumpt. 8. nu. 5. & in consi. 9. præsenti in causa, nu. 18. lib. 3. & Dec. in c. 1. nu. 5. ver. & hæc adeo vera sunt, de probat. & ibi Hieronym. Gig. in addit. & Rubeus Alexandrin. in cõsi. 50. præsupponitur, nu. 7. & Ioan. Iacob. Leon. in cons. 117. nu. 243. inter consilia Bruni, & Plot. in consi. 6. viso priuilegio, nu. 6. & in consi. 24. sub nu. 37. & Grammat. in decis. 65. excellens, nu. 27. ver. in tantũ, & Scot. in consi. 1. nu. 148. tom. 1. lib. 1. & Ant. Gabr. latè in tit. de iure quęsit. non tollen. conclu. 5. nu. 1. vbi nume. seq. ampliat, & limitat pluribus modis, & Bursat. in consi. 160 ex documento, nu. 36. volu. 2. & Foller. in praxi censuali in verbo, & submissionis cuicunque foro, num. 8. & Cęfal. in consi. 549. omnia, nu. 46. vol. 4. vbi dixit hãc esse communem omnium conclusionem, & Socin. in consi. 86. viso capitulo, nu. 14. volu. 4. vbi ait, quod Princeps etiam de plenitudine potestatis non potest irritare cõtractus, & promissiones suas, idẽ tradit Andr. ab exea in tract. de pact. sub nu. 456. versi. 2. ampliatur, & M. Ant. Peregrin. in tract. de iur. fisc. lib. 1. tit. 2. nu. 44. versi. in quarto autem articulo, vbi ait, quod Imperator ex cõtractu efficaciter obligatur, ita vt non possit ipsum contractum reuocare etiam de plenitudine potestatis, siue celebratus sit cum subdito, siue cum alio, qa
171 † Princeps contrahendo consideratur vti priuatus, non vti Princeps, & ideo utitur iure communi, non priuilegio, & idem notauit in d. tract. lib. 6. tit. 1. nu. 10. ver. adeo autem, & nume. 11. uer. ideoq;, & Rip. in resp. 10. nu. 20. uersi. 4. respondetur, tit. de elect. & dixit Cagnol. in procem. ff. orum. sub nu. 45. quod Princeps non potest tollere ius quæsitum ex contractu etiam cum clausula de plenitudine potestatis, & secundum ueriorem opinionem non potest reuocare contractum per eum factum, seu tollere ius ex suo contractu, quæsitum etiam subdito cum quibuscunque clausulis, & etiam ex causa necessitatis, cum in contractibus pari passu ambulet cum priuato, &
172 Borgnin. in decis. 35. sub nu. 100. uer. 4. non potest, quod † plenitu-

do potestatis non potest exerceri, vbi subest obligatio ex contractu,
173 & dixit Clar. in §. feudum, quæst. 59. versi. 1. quod secundum † communes regulas Princeps ex contractu obligatur sicut priuatus, & Vasq. lib. 2. illustr. controuer. c. 51. nume. 29. versi. id quod nullus, ait,
174 quod † Princeps contrahendo cum alio obligatur iure naturæ nã contractus sunt iurisgentium, & ideo non sunt in potestate Impera-
175 toris, quia licet † subiecerit ei Deus leges, non tamen subiecit contractus, & conuentiones, vt ait Bald in c. 1. in princ. ver. nec obstat, de nat. feud. & Rip. in resp. 10. nu. 11. titu. de elect. & Crau. in consi. 241. Princeps, sub nu. 12. ver. quia licet, & Iaf. in l. 1. nu 4. ff. de pact. & Roland. à valle in consi. 3. deuenio, nu. 34. vol. 1. & Foller. in praxi. censual. in verbo, & submissionis cuicunque foro, sub nu. 6. & Bursat. in consi. 160. ex documento, nu. 16. vol. 2.

Et dixit Bologn. in consi. 6. sub nu. 27. ver. cum ergo, quid ẽt Princeps supremus nõ recognoscens superiorem cõtractus, & pacta tollere non potest, & Rip. in resp. 12. nu. 7. tit. de diuers. rescrip. ait, quod Princeps supremus lege conuentionali obligatur: etiamsi cõtrahat cum subdito suo, nec pacto contrauenire põt ẽt de plenitudine potestatis, & idẽ tradit Plot. in d. consi. 24 sub nu. 37.

176 Nã † cõstitutio illa pacta seruabo, pcessit ab ore Dei, vt hr̃ lib. prouerb. c. 5. in princ. dum dr̃, fili mi, si spoponderis, illaqueatus es verbo oris tui, & captus pprijs sermonibus, Bald. in rub. de cõsti. nu. 1. & Foller. in praxi cẽsual. in verbo & submissionis cuicũq; foro sub nu. 4.

177 Et † pacta sunt de iure gentium. l. ex hoc iure. ff. de iust. & iure, ergo sunt commutabilia. § sed naturalia, insti. de iure nat. gent. & ciuil.
178 & secundum † naturalem rõnem quilibet pacta seruare tenet̃, qua ligatur Princeps, vt ait Ias. in l. 1. nu. 3. ver. tu dic. ff. de pact. & dixit Bal. in l. 2. sub nu. 45. versi. nulla enim. C. de seruit. & aq. quod nulla authoritas Principis, vel senatus facere põt, quod Princeps non sit animal rõnale mortale, nec eũ absoluere à lege naturæ, vel à dictamine
179 rectæ rõnis, vel legis æternæ, In tãtum quod † Papa põt pacto nõ obseruato inter Principes non obseruantem euangelica denunciatione præcedente cõmunione priuare, vt ait Igneus in l. donationes, nu. 7. versi. 4. qm̃. C. de dona. inter vir. & vx. vbi subdit hoc esse verum, si tales sint Princeps discordantes, per quos tota Respublica turbari posset quia inde nascerentur quotidiani hostium incursus, templorum depopulationes, & oppressiones mulierum.

180 Et † Deus ipse ex pacto, & promissione obligatur, vt ait Bal. in l. 1. ff. de pact. & ibi Ias. sub nu. 1. & Vincent. de Paleot. in consi. 54. viso puncto, nu. 13. inter consilia Alex. volu. 4 & Curt. sen. in consi. 68. dñs Ioan. sub nu. 2 & Dec. in l. debitori, nu. 14 ff. si cert. pet. & in c. 1. nu. 2. ver. & nedũ Princeps, de probat. & Crau. in consil. 241. Princeps, sub nu. 12. ver. imo sola promissio & Rip. in resp. 10. nu. 20. tit. de elect. & & Ferret. in consi. 32. considerata, sub nu. 21 in fi. volu. 1. & Foller. in

praxi

praxi censual.in verbo,& submissionis cuicunque foro, sub nu.4. & M.Ant.Peregrin.in tract.de iur.fisc.lib.6.tit.1.nu 9.ver.immo Deus, & And.ab exea in tract.de pact.sub nu.456.ver.ampliatur primo.

181 Et † Aristoteles scribens Alexandro eum admonebat, vt pacta,& promissa obseruaret,alias malus exitus sequeretur,vt refert Bald. in d.l 1.nu.1 ff.de pact.& ibi Ias.nu.1.& Curt.sen.in d.consi.68. sub nu. 2.ver.vltimo confirmari potest,& Bursat.in cõsi.78.visis, sub nu. 13. vol.1.& in consi.160 sub nu.44.vol.2.

182 Debet enim † quis verecundari recusare id, quod pacto etiã nudo promisit.l.Quintus Mutius.ff.mand.& ibi notat Bar.nu.1.

183 Grauiusque † peccat Princeps frangendo fidem,quam inferior, vt ait Crau.in consi.241.Princeps,nu.19.& Cefal.in consi.549.num. 100.vol.4 & Roland.à valle in consi.1.in præsenti consultatione,nu. 32.ver.nam altius vol.2.& Menoch.in consil. 1.nu.227.volu.1. & in consi.721.prima propositio,nu.3.vol.8.

184 Et nihil † est,quod in Principe magis præfulgeat quam recta fides l inter claras.C.de sum.trinit.

185 Et dixit Bal.in consi.327.pridie,sub nu.4.vol.1.quod Principi † maximè conuenit illud verbũ semel loquutus est Deus, & iterũ quod scripsi scripsi,& quod iccirco Princeps debet habere vnũ calamũ,& vnam linguã,& nõ plures,quia scriptum est, quæ processerunt de la

186 bijs meis non faciam irrita,& ideo † debet esse immobilis sicut lapis angularis,& sicut polus in cęlo,quē sequitur Boss.in tit. de Principi.nu.18.ver.tamen in Principem,& num.19.& Guil.in obseruat.55. nu 3.& 4.lib.2.& Ioan.Iacob.de Leon.in cõsi.117 nu.95.cum seq.inter consilia Bruni,& Menoch in consi.1.nu.226.volu.1. & in consil. 350.vtinam,nu.26.vol.4.& Surd.in decis.234.consuluit. nu.10.

187 Etsi Princeps † non ligaretur pacto,& contractu nemo secum cõtraheret,vt ait Ias.in d.l.1.sub nu.4.versi.ad idem etiam.ff. de pact.& Rom.in consi.352.quæritur primo,nu.24.vbi ait quod si esset in sola principis voluntate contractũ,quē cũ subdito facit infringere,nullus verisimiliter cũ eo ꝯheret,& sic hoĩum cõmercio careret ꝯhendo,& absurdũ esset,& pęnale,vt ꝗ Princeps est oĩum careret cõmercio oĩum,vt ait quoq; Rip.in resp. o.sub nu 20.ti.de elect.& Fely. in c.1.sub nu.2.ver.& ꝑ prędictis,de ꝓba.& ibi Dec.sub nu.5.versi.& si aliter diceremus,& Crau.in cõsi.241.Princeps sub nu.18.& Bursat.in consi.160.nu.44.vol.2.& Foller. in praxi cẽsuali in verbo & submissionis cuicunque foro,sub nu 26.& M.Ant.Peregrin.in tract.de iur. fisc.lib.1.tit.3.sub nu.44 in fi.

Licet cõtrarium voluerit Afflict.in c.1.§.similiter põt, sub nu.14. ver.accedat ad hoc, de capit. ꝗ cur.vendid.vbi ait quod Princeps de plenitudine potestatis potest tollere vinculum iuris naturalis, & sic contractum, sed tamen debet vti clausula non obstante tali lege, vel tali facto, & Mart.Anguissol. in consil. 29. nume. 3. vbi ait, quod

quod Princeps de plenitudine potestatis potest tollere ius, quod resultat ex contractu.

Sed Afflict. & Anguissol. non allegant iura id probantia, ultra quod tenēda est ea opinio uti uerior, & communis, qua dictum est quod Princeps non potest de plenitudine potestatis reuocare seu rescindere, & annullare proprium contractum, nec pacto & promissioni contrauenire.

188 Et ideo infertur, quod † Princeps non potest de plenitudine potestatis contrauenire primæ inuestituræ, & sic contractui, ut ait Paris. in consi. 1. nu. 101. uol. 1. nec priuare uasallum feudo sine causa, etiā de plenitudine potestatis, ut ait Crau. in tract. de antiquit. temp. in 1. par. sect. 1. nu. 17. uer. sed tamen, ubi dixit, hanc esse ueram, & communem Doctornm resolutionem, quem sequitur Clar. in §. feudū, quæst. 59. uer. 1. & plures allegat in hanc sententiam M. Ant. Peregr in tract. de fideicom. art. 52. nume. 131. & Cęsal. in consi. 23. nume. 53 uolu. 1. & in consi. 302. cum proponatur, nume. 121. uersi. hinc sine causa, & nu. 129. uolu. 3. & in consi. 549. omnia loca, nu me. 47. & nu. 48. uol. 4. & Bursat. in consi. 127. illustris. nu. 41. uol. 2. ubi de communi testatur, quicquid aliter, & male arbitratus sit Bec. in consi. 56. sub nu. 52. uersi. quod si quis feudum, & Ant. Gabr. in tit. de iure quæsit. non tollen. conclu. 5. nu. 35. dum scripsit. uasallum cui Princeps aufert de plenitudine potestatis feudum sine causa recompensandum esse ab ipso Principe.

189 Quia † feudum est contractus, ut ait Clar. in loco proxime citato, & quidem nominatus uocabulo proprio, & natura discretus, ut ait Bald. in cap. quæ in ecclesiarum. nu. 48. uer. item, an sit contractus, de constit. & Cran. in d. sect. 1. sub nu. 17. & Cęsal. in d. consi. 23. num. 51. uolumi. 1. & in consi. 302. cum proponatur, num. 121. uolu. 3. & Rimin. iun. in consi. 63. uidi, nume. 31. uersi. addo quoque, uol. 1. ubi dixit hanc esse communem opinionem, subdens nume. 33. quod

190 † Princeps si dedit feudum, successor non potest sine causa reuocare, nec disuestire uasallum, siue sit pactum, siue sit beneficium, maxime quando contractus est lucratiuus.

191 Potest † tamen alterare modum in feudo, nam hoc non est disuestire, & priuare uasallos, sed ponere illos sub quadam regula iustitiæ, & æquitatis, ut ait Foller. in praxi censual. in uerbo & submissionis cuicunque foro nu. 22. uersi. item dicit Baldus. Sed præbet causam non contrahendi secum, ut ait Cęsal. in dicto consi. 203. nume. 135 uolumi. 3.

192 Imo & † Princeps potest reuocare concessionem feudi iustis de causis, ut ait Menoch. in præsumpt. 10. nume. 50. uersi. octauum sit exemplum, lib. 2. ubi subdit nume. 51. hoc maxime procedere, quando feudum est nouum, & uide Clar. in §. feudum. quæst. 48. cū seq. ubi ponit duodecim causas, propter quas pōt uasallus feudo priuari.

Prę-

193 Præterea infertur, quod † Princeps licet regulariter possit reuocare priuilegium subdito concessum, vt ait Felyn. in c. nouit. ille, nume. 10. versi. nunc transeo, de iudic. attamen nō potest sine iusta causa reuocare priuilegium per viam contractus concessum etiam de plenitudine potestatis vt ait Cefal. plurimos allegans in consil. 549. omnia, nu. 86. ver. secūdo ego præmitto, & num. 87. ver. nec quidem, volu. 4. quinimo subdit nu. 88. id etiam ex causa iusta fieri nō posse.

194 Sed hoc vltimum videtur intelligendum, quando priuilegium fuit concessum non subdito per viam contractus, quia Princeps etiā ex causa non potest reuocare cum non subdito initum, vt ait Socin. in consi. 86. viso capitulo, nu. 16. ver. aut loquimur, volu. 4. & Ruin. in consi. 90. visa locatione, nume. 5. ver. hoc tamen locum habet, vol. 1. quos allegauit Cefal. in loco supracitato, & ita quoque voluit Plot. in consi. 11. viso priuilegio, nume. 5. vbi ait, quod licet Princeps possit aliquando ex causa reuocare priuilegium, vel pactum factum cū subdito, tamen vbi est factum cum non subdito non potest ex magna causa reuocari, nec infringi, etiamsi Princeps esset Imperator, vel Rex, & Cefal. in d. consi. 549. nu. 95. vbi ait, quod Princeps non potest ex noua, & iusta causa contrauenire pactis cum non subditis initis, idem voluit Ant. Gabr. in tit. de iure quęsit. non tollen. conclus. 5. nume. 44.

Contrarium tenuit Imol. in c. cū M. Ferrariensis, sub nume. 7. ver. videtur tamen. de constit. vbi ait, quòd contractus, vel priuilegium concessum non subdito potest ex causa reuocari, forte si ille, cui priuilegium concessum est, ingratitudinem committeret, & sequitur Felyn. in c. 1. sub nume. 6. de probat. & Cacheran. in decis. 139. continuando, nu. 8. ver. 3. quia, & iterum Felyn. in c. nouit ille, sub nu. 9. sub ver. 4. limita, de iudic. vbi ait, idem sentire in alijs causis præter ingratitudinem inducentibus reuocationem, & Roland. a valle. in consi. 1. in præsenti consultatione, nume. 158. versi. non obstant, & nu. 159. cum seq. vol. 2.

Amplia principalē conclusionem, qua dictum fuit Principem nō posse etiam de plenitudine potestatis rescindere seu reuocare, uel 195 annullare proprium contractum, sed teneri illum obseruare, vt † habeat locum etiam in successore, ut ait Surd. in decis. 326. causa, nume. 5. vbi ait, quòd successor Principatus tenetur seruare contractus antecessoris sui, & Rimin. iun. in consi. 63. nidi. nu. 32. uer. igitur inde sequitur, uol. 1. ubi loquens de Duce Mantuæ ait, quod ipse non potest à contractu suorum pręcessorum recedere, sed eo ligatur, & Cacheran in decis. 139. continuando nu. 11. versi. attamen in his, vbi ait, quod Reges, Duces, Comites, & similes transmittentes imperium ad successorem pacto antecessoris ligantur, & tenentur obseruare contractus, seu conuentiones antecessorum, subdens hanc esse ueram, & communēm opinionem, & M. Ant. Peregrin, in tract. de iur. fisc.

fisc.lib.1.titu.3.nume.45.versi.& adeo valida est obligatio, vbi ait ꝙ non solum Princeps, sed etiam illius successor siue per electionem, siue per successionem non potest contractum suum, vel sic præcessoris infringere, seu aliter ab eo recedere, & Bursat.in consi. 160. sub nume.36.volumi.2.vbi ait, quod princeps successor tenetur seruare pacta, & contractus præcessoris, & Foller. in praxi censual. in verbo, & submissionis cuicunque foro, nu.12.ver.& hoc casu, vbi ait, ꝙ successor Principis tenetur contractum seruare, & sub nu. 37. ait, ꝙ successor principis sine causa non potest reuocare priuilegium per præcessorem concessum, quod transiuit in contractum; & Menoch. in consi.1.nu.228.volu.1.& in consi.264.interrogatus nu.15.& nu. 17.siue sit successor bonorum, siue solius dignitatis, vt ibi copiosè, nu.18.cum seq.vsque ad nu.25.vol.3 & in consi 721. prima proposi tio, nu.3.vol.8.& ante ipsum Crau.in consi.241.Princeps, sub nu.17 ver.& præmissas conuentiones.

196 Nisi † præcessor aliqua ex regalibus alienauerit, nam successor huiusmodi alienationem factam ratam habere non tenetur, ut ait Felyn.in c.1.sub nu.5.uersi 4.declara, de probat. & Foller. in praxi censual.in uerbo, & submissionis cuicunque foro, nu.19.uersi. & primo, ubi ait, quod licet Princeps non possit venire contra contractũ suũ tamen non habet locum in Regalibus, & iurisdictionalibus concessis per suum contractum, & Andr.ab extra in tract.de pact.sub num. 456.versi.sublimitatur nunc primo, & Rub. Alexandrin. in cons.50. præsuppon.tur sub n.17 ubi ait, quod ubi contractus est celebratus super regalibus, tunc successor Principis tali contractui contrauenire potest, & Cacheran in decis.139.nu.6.vbi nume.7 ait hoc habere locum, etiamsi interueniret iuramentum, loquens tamen quando Princeps alienat in magnā diminutionem iurisdictionis, & M. Ant. Peregrini in tract.de iur.fisc.lib.1.tit.3.nu.70.uersi.principalem conclusionem, ubi nume.seq.pro declaratione materiæ nonnullas conclusiones constituit, quæ apud ipsum videri possunt, uide etiam latè Ant.Gabr.in tit.de iure quæ sit:non tollere conclu.5.nu.3.& seq.ubi ampliat hoc dictum non nullis modis.

197 Amplia etiam dictam conclusionem, ut † Princeps non possit à suo contractu conditionali discedere pendente conditione, ut ait Brun.in consi.7.quæritur, sub nume.30.uolumi.1. & Cefal.in consi. 23.nu.87.uol.1.

198 Amplia quoque ut † princeps non solum directè, sed nec etiam per indirectum uenire possit contra suum contractum, ut ait Andr. ab exea in tract.de pact.sub nu.456.uer.4.ampliatur.

Limita eandem conclusionem, ut non habet locum ex causa,

199 quia † Princeps potest ex causa à contractu, & conuentione cũ subditis inita recedere, ut ait glo.in l.cotem ferro.§.1.in uerbo, non possunt.ff.de publican.& ibi Castrens.in fi.& Felyn.in c.1.num.6.uersi. quinto

quintò declara, de probat. & Soc. in consi. 86. viso capitulo, nu me. 15. ver. nam ex noua, vol. 4. & And. ab exea in tract. de pact. sub nu. 456. versi. 2. sublimitatur, & Ant. Gabr. in titu. de iure quæsit. non tollen. conclus. 5. nume 42 & M. Anton. Peregrin. in tracta. de iur. fisc. lib. 1. titu. 3. nume. 67. versi. proinde, & lib. 5. titu. 2. sub nume. 49. versi. item ex causa, & lib. 6. titu. 1. nume. 13. versi. ex causa tamen, & Menoch. in præsumpt. 10. nume. 49. versicu. septimum exemplum est, lib. 2. & Marquard. in tract. de Iudæ. cap. 6. nume. 6. in prima par. vbi ait, quod Princeps recedere pōt à proprio contractu ex causa pacis propter publicam vtilitatem, & dixit Peregrin. in locis supracitatis, ꝙ iusta causa erit illa, quæ de nouō superuenit, aut retro à Principe fuit ignorata.

200 Rursus† iusta causa erit, si Principi non implet, quod impleri debet, quia tūc pōt reuocare contractum suū, vt ait Bal. in l. donationes quas, nu. 2. C. de don. inter vir. & vx. & sequit Bologn. in consi. 6. sub nu. 27. & Ant Gabr. in tit de iur. quæsit. nō tollē. conclus. 5. nu. 42.

Sed Cyn. in l. digna vox. C. de leg. b. allegatus à Baldo non dicit id, ad quod allegatur. Si tamen volumus dicere dictū Baldi esse verum

201 per regulā illam, ꝙ† frangenti fidem, fides frangatur eidem, de qua in l. cum proponas, la 2. C. de pact. replicari potest, ꝙ ista regula limitatur non nullis modis, vt dicam in tract. de reg. iur. reg. 8. cent. 1. maximè, vt nō habeat locū in contractibus nominatis, vt ibi dixi, & pro nūc allego Fed. Scot. in cōsi. 21. nu. 16. lib. 3. tom. 2. & Surd. in cōs. 38. Reuerēd. nu 8. vol. 1. per q̄ limitationē limitari quoq; pōt dictū Bald.

202 Limita etiam supradictam cōclusionem, vt† non procedat quādo dolus dedisset causam contractui etiam stricti iuris, quia tūc Princeps illum obseruare non tenetur, vt ait Andr. ab exea in tracta. de pact. sub nu 456. ver tertiò sublimita, & Ant. Gab. in tit. de iure quæsit. non tollen. concl. 5. nu. 45.

Cæterum cū superius dixerim, Principē nō nulla posse ex iusta causa, quę alias nō posset, vt patet ex conclusionibus antescriptis, hoc in loco generaliter quęrendū est, an causa p̄sumat in Principe? quæ tractatio non minus vtilis est, quā necessaria, in qua licet Alciat. & Menoch. copiose scripserint, hic in pręsump. 10. lib. 2. de pręsump. ille verò in præsump. 8. reg. 3. de pręsumpt. nec nō, & Ant. Gab. in tit. de iure quęsito non tollen. concl. 3. & Mascar. in cōcl. 275. de prob.

203 Attamen non desinam hanc materiā attingendo dicere, q̄d† regulariter causa p̄sumit in Principe, vt ait glo. in l. relegati, in verbo, ex aliqua causa. C. de poen. vbi ait, quod voluntas sola habetur pro causa, & ratione, & Cyn in l. rescripta, nu 7. C. de precib. Imper. offer. & ibi Bald. nu. 10. & Abb. in c. cum inter, nu. 9. de excep. & in c. quanto, num. 8. ver. ex quo infero, de iureiur. & in c. cū olim, nu. 17. de re iud. & in c. cū venissent, nu. 8. de iudic. & iterum Bald. in l. impetrata, nu. 7. ver. & Princeps. C. sent. rescind. non poss. & Alciat. in d. præsump. 8. nu. 4. & Menoch in d. præsump. 10. num. 1. versi. dicimus itaque, &

Bologn.

Bolognin.in consi.6.nume.28.versi.vel & aliter, & Hieronym. Gabri.in consi.83.respondi,nu.22.volu.1. & Crauet.in consi.241. Princeps,sub nu.3.& Ias.in l.si testamentum.nu.3.C.de testamen. vbi dixit,hanc esse communem opinionem, idem asseruit doctissimus Odd.in tract.de restit.in integr.quæst.99.nu. 68. versi. causa autem, & Rimin.iun.in consi.199.videbatur,nume.19.& nume,20. volu.5. & Cagnol.in l.diem functo,nu.64.ff.de off.assess.& Alexan.in consi. 2.visis,nu.20.ver.est modo videndum,vol.1.& in consi.216. nec arguendi,nume.23.versi.quinimo,volum.2 & Bursat.in consi.54.præsupposito,nu.19.ver.& quæ causa,volu.1.vbi dixit, hanc esse magis communem opinionem,cui adhæret Lud. Montalt. de reprobat. sent.Pilat.art.3.nu,34.versi.& propterea dicimus, vbi ait, quòd solus motus Principis habetur pro legitima causa,subdens quòd vani capitis existimatur ille,qui tenet, Principem non posse præcipere sine omni cognitione,& sine causæ expressione.

Ampliatur,vt†probatio in contrarium nō admittatur,vt ait Marsil.plures allegans in l.de vno quoque,num.14. ver.& iusta causa. ff. de re iud.& Menoch.de recuper.possess.remed.8.nu.59.& nu.60. & in d.præsumpt.10.nu.2.lib.2.de præsumpt.& Surd. in consil.210. ne quid deesset,nu.34.ver.hoc in dubium,volu.2.& Mascard. in concl. 275.nu.10.de probat.vbi de communi testatur.

Excipiuntur tamen à supradicta cōclusione non nulli casus,quos inferius annotabo.

205 Primus est,quando † agitur de facto alieno eiusque magno præiudicio,quia tunc non præsumitur iusta causa in Principe, vt ait Menoch.in d.præsumpt.10.nume.24.ver.declaratur nunc,lib.2. de præsumpt.vbi alios allegat,& nume.25.hoc intelligit verum, nisi Princeps esset optimè de facto alieno informatus,addo Franc.Sarmient. lib.1.Select.interpret.cap.8.nume.19. vbi dixit, ꝙ vbi alicui fieret præiudicium requiritur, vt de causa constet,nec præsumatur, etiā si causa sit expressa,subdens hanc esse veriorem opinionem, licet multi contrarium dixerint.

206 Secundus est,quando†res, & negotium versatur cum non subdito Principis,quia tunc in eo nō præsumitur iusta causa, vt ait Abb. in c.quæ in ecclesiarum,sub nume.15.versi.item limito,de constitu. & ibi Addit.& Socin.in consi.20.sæpenumero,sub nume.9. versi. & ad id,quod dicitur,inter consilia Curt.sen.& Ruin.in consi.91. quæritur,sub nu.4.& nu.5.volu.1.& Ant.Gabr.in titu de iure quæsit.non tollen.conclu.3.nume.17.vbi ampliat remissiuè, & Mascard.in conclu.1233.nume,82.de probat.& Menoch.in consi.2.num.141.versi. nec illa,volu.1.& in d.præsumpt.10.nu.26.versi. declaratur secundo; vbi nu.27.vsque ad nu.30.affert rationes, & Bursat. in consil.251. ex multis dubijs,nu.129.versi.quæ rursus,volu.2.& iterum Mascard.in conclus.275.nu.13.de probat.

Tertius

207 Tertius est, quando † Princeps aliquid agit, vel concedit ad instātiam, & postulationem partis, quia tunc non præsumitur in eo causa, vt ait Curt.iun.in consi. 170.nume.25.ver.2.principaliter, & Grammat.in decis.65.excellens,nume.31. & Socin.in d. consil.20.sub nu. 10.versi.3. respondeo,inter consilia Curt.sen.& Dec. in consil.776. pro resolutione,nume.12.& Cefal.in consi.301.nu.85.vol.3.& Gail. in obseruat.58.sub nu.2.lib.2.pract.obseruat.& Ant. Gabr.in titu. de iure quæsit.non tollen.concl.3.nu.12.versi.sextò limita,& Menoch. in consi.2.nu.142.volu.1.& in d.præsumpt.10.nu.32.versi.declaratur 4.lib.2.vbi nu.33.reddit rationem,& Bursat.in d.consi.54.nu.21.ver. 2.limitatur,volu.1.& Mascard.in conclus.275.nume.11.& nume.25. de probat.

208 Et in dubio † Princeps regulariter non præsumitur aliquid concedere motu proprio, sed ad postulationem partis, vt ait Ias. in l. ex hoc iure,nu.56.ver.quartus notabilis effectus.ff.de iust.& iur.& Menoch.in præsumpt.13.nu.1.lib.2.de præsumpt.

209 Quartus est casus, quando † apparet contrarium eius, quod alioqui in dubio præsumebatur, quia tunc causa nō præsumitur in Principe, ex quo præsumptio cedit veritati, quemadmodum notauit Menoch.in d.præsumpt.10 nu.31.versi.declarabitur tertio,lib.2.de præsumpt.& Bursat.in consi.151.nume.127.volu.2.& Ant. Gabr in titu. de iure quæsit.non tollen.conclus.3.nume.20.vbi ait,quod causa nō præsumitur,quando causa expressa per Principem non est bona, idē dixit Mascard.in conclus.275 nume.34.de probat.vbi ait, quòd causa non præsumitur in Principe, quando ipsa causa ab eo declarata est irrita,& Redoan. in tract. de reb.eccles. non alien.in rub.seu quęstio.7.de infeudat.rerum eccles.per Papam nume.13. versi. & licet, ubi ait,quod causa in Principe non præsumitur, quando probaretur causam esse falsam,vel Principem motum ex inordinata affectione non ratione legitima: & eiusdem opinionis fuit Dec.in consil. 576. nu.8.& sub nu.10.vbi ait,quod causa iusta non præsumitur in Principe,quando expressit causam friuolā,& iniustam,idem voluit Soci. in consi.164 visa bulla,nu.9.vol.2.& Paris.in consi.1.nu.109.ver.primo quia,vol.1.vbi de communi testatur.

210 Quintus est quādo † nulla causa excogitari, aut imaginari potest, quia tunc causa non pręsumitur in Principe, vt ait Socin. in consil. 20.nume.11.versi.quinto respondeo,inter consilia Curt.sen. & Socin.iun.in consi.65.in casu occurrenti.nume.8.uersi 3. etiam respondetur,uolu.2.& Bursat.in consi.54.nume.20. versi. primo dummodo,uolu.1.& Rip.in respon. 10.sub nume.19.versi.insuper dici potest, titu.de elect.& Cauagnol.super decretis Montisferrat. in decret.72. nume.119.& Curt.iun.in consi.170.nume.22.& nume.23.& Ias. in consi.233 sub nu.3.ver.pręterea,uol.2.& Cefal.in consil.301.nu.78. uol.3.& Mascard.in conclus.275.nu.16.de probat.

Sextus

211 Sextus est, quando † Princeps non participat de consilio suorum Senatorum, vel consiliariorum, quia tunc nō præsumitur in eo causa, vt ait notabiliter Andr. de Isern. in c. 1. nu. 18. ver. si autem, titu. qui success. teneant, & Anguissol. in consi. 142. Reuerend nume. 21. ver. & ideo, vol. primo. & Martin Lauden. in tract. de consiliar. Princip. quæstio. 21. vbi subdit. hoc esse notandum, vt Princeps vtatur consilio suorum consiliariorum.

212 Septimus est, quando † sumus in Principe inferiore à Principe supremo, in cuius dispensatione alteri præiudiciali causa non præsumitur, vt ait Ant. Gabr. in titu. de iure quæsit. non tollen. concl. 3. nu. 16. & Mascard. in concl. 275. nu. 31. de proba.

213 Octauus est, quando † Princeps vtitur clausulis derogatorijs, & non alijs, quia tunc in eo causa non præsumitur, vt ait Anto. Gabr. in d. concl. 3. nu. 18. & Mascard. in d. concl. 275. nu. 32.

214 Nonus est, quando † in facto Principis concurrunt duo specialia, quia tunc causa in eo nō præsumitur, vt ait Socin. in consi. 120. nu 9. ver. non omitto, vol. 3. vbi affert exemplum.

215 Decimus est, quando † Princeps venit contra factum proprium, quia tunc non præsumitur causa in eo, vt ait Ruin. in consi. 99. vita, sub nu. 7. ver. nec illo casu, vol. 3. & Cefal. in consi. 23. feudum, nu. 54. & nu. 89 ver. etsi posset, vol. 1.

216 Vndecimus est casus, quando † Princeps disponit contra ius diuinum, naturale, vel gentium, quia tunc non præsumitur in eo causa, vt tradit Dec. in cap. quę in ecclesiarum, nu. 79. ver. secundo conclusio, de constit. vbi loquitur de principe dispensante contra ius diuinum, & ibi Addit. & idem Dec. in consil. 576. pro resolutione, sub nu. 10. & Grat. in consi. 1. species facti, num. 36. uer. nam licet, uol. 2. & Gail. in obseruat. 58. nu. 1. lib. 2. pract. obseruat. ubi dixit, hanc esse ueriorem, & receptam opinionem in camera Imperiali, quam tenuit Ferret. in consi. 32. considerata. sub nu. 26 uol. 1. ubi ait, quod nō pręsumitur causa in Principe dispensante in materia legis diuinæ, uel rationis naturalis, sed causa debet esse uera & iusta, ac alijs bene nota, & Addit. ad Bald. in l. rescripta, sub nu. 10. C. de precib. Imper. offer. ubi ait, quod si princeps disponit contra ius naturale, & diuinū causa inseri debet, & Borgas in tract. de irregularit. in 7. par. tit. de tacita dispensat. nu 20. ubi ait, quod causa non præsumitur in principe dispensante contra ius diuinum, & Rip. in respon. 10. nume. 19. tit. de elect. ubi ait, quòd quando princeps dispensat contra ius diuinum, uel canonicum ratione diuina, uel naturali fundatum, tunc requiritur, quod causa sit expressa, & iusta, & uera secundum communiter Doctores. & Paris. in consi. 68. nume 225. uolu. 4. ait, quod quando princeps dispensat contra ius diuinum nunquam præsumitur causa, nisi exprimatur, quę debet esse aperta, & certa, & non recondita in pectore, & mente: subdens nume. 226. quod ubi ad essentiam actus

requi-

requiritur causa, non sufficit illam haberi pro subsistente, nisi vere probetur eam subsistere.

Et de Principe agente contra ea, quæ sunt iuris naturalis, vel gentium, idem scriptum reliquit Fulgos. in consil. 61. domina Catharina, sub nu. 4. ver. quarto quia, & eleganter Fortun. Garz. in l. gallus. §. & quid si tantum, nu. 191. & nu. 192. ff. de lib. & posthum. & Paris. in consi. 101. bona, nu. 72. versi. nec in ipso Principe, vol. 1. & Grammat. in decis. 65 nume. 32. versi. vel secundò, & Ias. in l. quominus. nume. 3. versi. secus autem in his. ff. de flumin. & in l. si testamentum, sub nu. 4. ver. secus puto. C. de testamen. & Dec. in d. cap. quæ in ecclesiarum, nume. 129. de consti. vbi dixit, hanc opinionem videri de iure veriorem, & Capic. in decis. 166. nume. 8. versi. etsi dicatur, & Neuizan. in consi. 12. nume. 145. inter consilia Brun. & Thob. Non. in consi. 88. consideratis, nume. 26. & Socin. iun. in consil. 65. in casu occurrenti, nume. 4. versi. nec dicatur, volu. 2. & Boss. in tit. de Princip. nu. 189. versi. & causa, vbi attestatur de communi, prout facit Socin. in l. Gallus. §. & quid si tantum, nume. 28. versi. circa tertium. ff. de lib. & posthum. & M. Ant. Peregrin. in tract. de iur. fisc. lib. 1. tit. 3. nume. 69. versi. & generaliter, & Crauet. in consil. 5. tria sunt, sub nu. 5. versi. dic etiam, & in consi. 135. verba decreti, num. 41. versi. restat quartum, & Alciat. in præsumpt. 8. nume. 4. versicu. sed tu aduerte, regu. 3. de præsumpt. vbi subdit nume. 7. in fine, hanc opinionem esse veriorem de iure, & de æquitate, & plures allegat Ant. Gabr. in tit. de iure quæsit. non tollen. in conclus. 3. nume. 1. & Menoch. in præsumpt. x. nume. 52. lib. 2. de præsump. vbi dixit, hanc esse veriorem, & receptiorem opinionem, quam ibi comprobat, nume. 53. & nume. 54. respondetque nume. 55. & num. 56. rationibus eorum, qui contrarium tenuerunt, quorum nonnullos commemorat nume. 55. & multos alios allegat contra hoc tenentes Ant. Gabr. in d. conclus. 3. sub nume. 4. versi. contrarium, ꝙ causa, subiungens opinionem affirmatiuam esse magis communem, sed certe ex prædictis contrarium constat, quibus addo Mascard. in conclus. 275. nume. 18 de probat. vbi ait attestans de communi, quòd causa non præsumitur in Principe disponente contra ius gentium, aut ei derogante.

Nec opiniones contrarias iuuat distinctio illa Alciat. in d. præsumpt. 8. nume. 8. versi. considera tamen, reg. 3. de præsumpt. vbi distinguit tres casus, quorum primus, & secundus non habet difficultatem, tertius verò reprobatur à Menoch. in d. præsump. 10. nume. 61. versi. cæterum vera, lib. 2. de præsump. licet ipse eandem Alciati distinctionem reprobauerit in consi. 100. quæ nunc discutiendæ, nume. 30. & nume. 31. volumi. 1. quam etiam approbauit, Menochio allegato in loco mox citato, Mascard. in cō

clus. 233.nu.109.ver.conciliari possunt,de proba.

Retenta opinione negatiua tanquam veriori,æquiori,ac magis communi,infertur ad alios casus ad materiam pertinentes, quos materiam ipsam prosequendo subijcere duxi.

217 Duodecimus igitur est casus à superiori deriuans,† quando Princeps procedit sine citatione partis,quia tunc in eo causa nō præsumitur, vt ait Socin.in consi.20.nu.10.versi.secundo potest responderi,inter consilia Curt.sen.& in consi.164.nu.11. volu.2. & Curt.iun.in consi.170.sub nu.25.ver.cum igitur, & D. Odd. in consi.20.viso testamento,nume.69.versi.vel quando, volu.1. & Anguissol.in consi.5.nume.16.volu.1.& Ant.Gabr.in titu. de iure quæsi. non tollen.conclu.3.nu.9.ver.quarto limita,vbi hoc verum esse ait,quando dispositio Principis est alteri præiudicialis,idem dixit Ias.in consi.233.sub nu.3.ver.præterea quando,volu.2.& Cęfal.in consi.301.nu.82.volu.3.& Mascard.in conclus. 275.nu.20.de probat.

218 Decimus tertius est,quando† Princeps sine causæ cognitione,velo leuato,& præcipitanter procedit, quia tunc causa non præsumitur in eo,vt ait Gozadin.in consi.84.prima,nu.8, versic. octauo dicendum,& D.Odd.in consi.20.viso testamento,num. 68.versi.causa autem,vol.1.& Ruin.in consi.80.num.22.volu.3. quicquid dixerit Mascard.in conclu.275.num.21.de probat. qui allegat Abb.in c.olim,nu.23.de re iud. vbi contrarium tenuit, & Felynum in c.quæ in ecclesiarum,nu.66.versic.limita sextò, de constit.qui in fine ait,in intellectu huius materiæ valde cogitandum esse. Hic tamen casus coniugi potest cum præcedenti, licet nonnulli Doctores eos disiungant.

219 Decimus quartus est,quando† ex Principis concessione orietur,seu timeretur scandalum futurum, seu turbatio Christianitatis,vel magnum peccatum, quia tunc causa non præsumitur in Principe,vt ait Felyn.in c.quæ in ecclesiarum,nu.64.& ibi Abb.sub nu.16.versi.item limito,de constit.& Socin. in consil. 20.sub nu.10.ver.quarto respondeo,inter consilia Curt. sen. & Ant.Gabr.in tit.de iure quæsit.non tollen. conclus. 3. nume. 15. versi.octauo limita,vbi alios allegat,& Mascard.in conclu. 275. nume.22.de probat.

220 Decimus quintus est,quando† Princeps rescribit contra dispositionem testatoris,quia tunc causa non præsumitur in eo,ut ait Ruin.in consi.95.quamuis,sub nume,9.sub versi. & derogatio,volu.3.& Ant.Gabr.in tit.de iure quæsit.non tollen.conclu. 3.nu.19.& Mascard.in conclu.275,nu.33.de probat.

221 Decimus sextus est,quando† Princeps discedit à suo contractu,quia tunc causa non præsumitur in eo,sed de causa legitima constare debet,vt ait Ruin.in consi.21.lecta,nume.12.versi.

quia

quia immo, volu. 1. & Hieronym. Gigas ad Dec. in c. 1. sub nu. 5. de probat. & Capic. in decis. 166. nu. 8. ver. etsi dicatur, & Anton. Gabr. in tit. de iure quæsit. non tollen. conclu. 3. nume. 2. versi. & non præsumitur, & M. Ant. Peregrin. in tract. de iur. fisc. lib. 1. tit. 3. sub nu. 68.

222 Et ideo † non præsumitur iusta causa in Principe priuāte Vasallum feudo, vt ait Grammat. in decis. 65. nu. 33. & Paris. in consi. 11. sub nu. 48. vol. 1.

223 Decimus septimus est, quando † Princeps disponit contra ius quæsitum ex contractu, quia tunc causa non præsumitur in eo, vt ait Ant. Gabr. in tit. de iure quæsit. non tollen. conclu. 3 nu. 13. ver. septimo limita, & Bursat. in consil. 151. ex multis dubiis, sub nu. 129. ver. nec admittitur, & Mascard. in concl. 275. nume. 26. de probat. & generaliter in Principe tollente ius alterius, vt causa non præsumatur in eo voluit Bellon. in consil. 28. licet, nume. 7. & Cesal. in consi. 301. nu. 18. vol. 3. & Scot. in consi. 1. si vnquam, nu. 213. tom. 1. lib. 1.

224 Decimus octauus est casus, quando † Princeps rescribendo aufert alicui dominium sibi quæsitum de iure gentium, quia tunc in eo non præsumitur causa, vt ait Martin. Laudens. in tract. de Principe, quæst. 87. & multos allegat pro hac parte Mascard. in d. conclus. 275. nume. 8. & n u. 9. de probat. etsi nu. 7. dixerit, cōtrariam opinionem esse magis communem, contra quam obstant ea, quæ superius attulimus in vndecimo casu.

Quæri tamen potest pro complemento huius materiæ, an

225 † causa præsumatur in Principe procedente, seu vtente clausula de plenitudine potestatis? & videtur dicendum, quod sic, vt ait Afflict. in c. 1. §. similiter potest. nu. 15. ver. nam quando, tit. de capit. qui cur. vendid.

Pro quo facit Corn. in consi. 189. nu. 4. volu. 4. vbi ait, ꝙ clausula, ex certa scientia, operatur, vt causa præsumatur in Principe, quem sequitur Ant. Gabr. in tit. de clausul. conclu. 1. nu. 15. & Gozad. in consi. 6. nu. 36. & nu. 59.

Præterea clausula, motu proprio, operatur, vt præsumatur iusta causa in Principe concedente, vt ait Menoch. in præsump. 13. nu. 13. lib. 2. de præsumpt. & Maschard. in concl. 275. nu. 1. & nu. 2. de probat. vbi de communi testatur.

Ego dico, quod aut loquimur quoad ea, quæ sunt iuris diuini, naturalis vel gentium, in quibus deficit potestas, vt dixi supra hoc eodem cap. nu. 20. & tunc non præsumitur causa in Principe, etsi quascunque clausulas addiderit, vt ait Ias. in consil. 233. circa primum, nu. 3. volu. 2. & melius Alciat. in præsumpt. 8. sub nu. 8. reg. 3. de præsump. & Crauet. in tract. de antiq. temp. sect. 1. sub nu. 32. & Menoch. in præsumpt. 10. nu. 56. lib. 2. de præsump.

F 2 & Cæsal.

& Cefal.in consi. 301.nu.8 t. vol. 3. & Peregrin. in tract. de fideicomiss.art.52.nu.149 vbi loquitur in his, quæ sunt iurisgentium, prout loquitur Mascard.in concl.275.nu.3.de probat. & copiose dixi supra nu.216.

Aut loquimur quo ad ea, quæ sunt iuris positiui, & tunc frustatoria est quæstio, cum supra dixerimus causam regulariter præsumi in Principe, & quod causa præsumatur in his, quæ sunt iuris positiui, voluit Mascard.in conclu.275.nu.2.de probat. & M. Ant. Peregrin.in tract.de fideicommiss.art.52. sub nu.149.

Quod si dicatur, causam esse præsumendã in casibus a regula exceptis, ad ius diuinum, naturale vel gentium non pertinentibus, id ego nego, quia esset in facultate Principis concedentis aliquid sine causa subuertere veritatem cum dictis clausulis, quod non est dicendum.

Et vtcunque sit, opinio affirmatiua accommodari non potest nonnullis casibus superius expressis, maxime primo, secundo, quarto, & quinto, vt de primo tradit etiam Angel. Mattheat.in tract.de legat.& fideicommiss.lib.3.cap.22.sub nu.23.

FINIS LIBRI PRIMI.

TRA-

TRACTATVS
DE BRACHIO SECVLARI, ET ECCLESIASTICO, vicissim implorando.

LVDOVICI RODOLFINI
De Sabloneta Iur. Vtr. Doct.

SVMMARIVM.

1 *Duplex est potestas, vna ecclesiastica, altera secularis, quæ vbi opus est, vicissim adiuuari debent.*
2 *Iudex ecclesiasticus potest implorare brachium seculare, cui secularis iudex illud impartiri debet.*
3 *Iudex ecclesiasticus potest implorare brachium iudicis secularis, quando inuenit resistentiam.*
4 *Iudex ecclesiasticus potest inuocare brachium seculare causa cogendi scismaticos reuerti ad ecclesiam.*
5 *Iudex ecclesiasticus debet inuocare brachium seculare pro executione suæ sententiæ, quando fecit quicquid potuit excommunicando, & interdicendo, & illam executioni mandare non potuit.*
6 *Iudex ecclesiasticus an debeat inuocare brachium seculare, quando exequitur sententiam suam in bonis laicorum.*
7 *Iudex ecclesiasticus potest implorare brachium seculare contra blasphemantes.*
8 *Iudex ecclesiasticus potest implorare brachium seculare contra detrectantes dare cautionem de non offendendo.*
9 *Brachium seculare potest inuocari contra negligentes confiteri semel in anno peccata sua.*
10 *Iudex ecclesiasticus potest inuocare brachium seculare contra contemnentem sententiam excommunicationis.*

Et quando contemnere dicatur, ibi.
11 Iudex secularis, ac Domini temporales debent cōcedere ecclesiæ brachiū suum pro manutenendis ecclesijs, & iuribus spiritualibus.
12 Iudex ecclesiasticus potest implorare brachium seculare, ut coniux compellatur redire, & habitare cum altero coniuge.
13 Iudex ecclesiasticus potest inuocare brachium seculare, cum eius potestas non timetur.
14 Prelati inferiores ab episcopo an possint inuocare brachium seculare?
15 Brachium seculare concedi potest, & debet à iudice seculari ex suo officio, etiam si petitum non sit.
16 Iudex ecclesiasticus potest in casu hæresis implorare brachium secularis etiam excommunicati, uel Tyranni, & qui de facto occupauit dominium illius loci, uel Magistratus, dummodo sine periculo moræ non possit recurrere ad legitimos Dominos.
17 Iudex secularis non tenetur impartiri brachium imploratum per ecclesiasticum incompetentem, nec debet sibi præbere ministerium alicuius obedientiæ, uel executionis.
18 Iudices exequentes sententias incompetentium puniuntur.
19 Episcopus non potest excommunicare templarios; & hospitalarios, & alios exemptos sibi non præbentes brachium suum, cum sit eorum iudex incompetens, & non habeant superiorem, nisi Papam.
20 Episcopus potest supplicare Papæ, ut compellat templarios, & hospitalarios, & alios exemptos ad præstandum brachium suum.
21 Iudex secularis non tenetur impartiri brachium suum ecclesiastico, quando ipse ecclesiasticus eidem seculari denegasset auxilium suum.
22 Quod quisque iuris in alium statuit eodem iure uti debet.
23 Vasallus denegans Domino ea, ad quæ tenetur, excusatur, si primo Dominus uasallo denegauit ea, ad quæ Dominus tenebatur.
24 Iudex secularis non tenetur præbere auxiliū per ecclesiasticū inuocatū, interposita, & pendēte appellatione à sententia ipsius ecclesiastici.
Intellige, quando illi appellationi nihil obstat, ibi.
25 Appellatione pendente nil innouandum est.
26 Iudex secularis non tenetur concedere brachium suum appellatione pendente à sententia ecclesiastici etiam ab eo non admissa, quæ debebat admitti, quando à tali non admissione appellatum fuit.
27 Iudex secularis non tenetur impartiri brachium suum appellatione pendente à sententia ecclesiastici, etiam si agatur de re mere ecclesiastica.
28 Subditus resistere potest, si pendente appellatione iudex procedere uelit.
29 Iudex procedens pendente appellatione peccat, & punitur.
30 Iudex secularis non tenetur concedere brachium suum iudici delegato secundum nonnullos.
Contrarium recitatur ex communi sub nu. 32. & seq.
Affertur distinctio, ibi.
31 Stylus, & mos iudiciorum facit ius, & seruandus est.

Iudex

32 *Iudex iudicando, & faciendo contra stilum facit litem suam, ac si faceret, & iudicaret contra legem.*

33 *Delegatus quoad causam sibi commissam est maior quolibet ordinario.*

34 *Iudex secularis non tenetur impartiri brachium suū iudici ecclesiastico pcedēti extraiudicialiter, et nō iudicāti prius ordine iudiciario seruato.*

35 *Iudex ecclesiasticus si requirit seculare ad carcerādū clericos p debitis, & ipse ecclesiasticus habet potestatē carcerandi, & carceres habiles ad clericos detinēdos, secularis non tenetur brachiū suum impartiri.*

36 *Iudex secularis non tenetur brachium suum impartiri, quādo ecclesiasticus nulliter processit, & sic quando processus, uel sententia est nulla.*

37 *Quod nullum est nullam meretur executionem.*

38 *Iudex secularis non tenetur brachium suum impartiri iudici ecclesiastico, quando processus, uel sententia est nulla, scilicet quando per probationes in promptu, vel ex tenore actorum constat de nullitate.*

39 *Nullitas, vel iniquitas quando est euidens, tunc impunè iudici non paretur, sed si est latens, & occulta in dubio ei obediendum est.*

40 *Iudex secularis uidens casum, super quo brachium seculare imploratur, esse iniustum, an teneatur brachium imploratum concedere?*

41 *Iudex secularis, an teneatur brachium suum impartiri, quando ecclesiasticus processit iuris ordine non seruato, vt quando non fecit quicquid potuit adhibendo remedia ecclesiastica.*

Quid si agatur contra excommunicatum insordescentem in censuris? ibi.

Et quid si de re mere ecclesiastica ageretur? ibid.

42 *Iudex secularis potest brachium ecclesiasticum implorare.*

43 *Papa adiuuare debet Imperatorem, & domare suos rebelles, si ipse Imperator nō sit negligens, & eius subditi sint sibi inobedientes.*

44 *Iudex secularis non tenetur praestare auxilium suum episcopo in criminibus mixtis, nisi sibi fiat fides de processu ex communi.*

Declara, ut ibi.

45 *Iudex secularis negligens brachium suum praestare, ut delinquentium audacia reprimatur iudicis arbitrio punitur.*

Praxis quid admiserit? ibi.

46 *Repraesaliae concedi possunt, quando denegatur brachium seculare, petito tamen prius quòd fiat iustitia secundum naturam repraesaliarum.*

47 *Ad brachium seculare non peruenitur, nisi quatuor menses post latam sententiam lapsi sint.*

48 *Quadrimestre regulariter ad soluendum dari condemnatis consueuit.*

49 *Brachium seculare non admittit alias exceptiones, nisi eas, quas quilibet executor admittere potest.*

40 *Brachium seculare ubi inuocatur, an opus sit citatione partis aduersae?*

51 *Citatio partis non requiritur in his, quae iudex ex officio facere potest.*

Nisi iudex faceret ad instantiam partis, ibi.

52 *Brachium seculare inuocatur, & conceditur contra contumacem.*

53 *Brachium seculare implorari, atque concedi debet contra committentem*

falsitatem in literis Papa, etiamsi delinquens non sit contumax, vel incorrigibilis.

54 *Contumax habetur pro præsente ad sui præiudicium.*

55 *Argumentum à primo ad vltimum validum est in iure.*

56 *Præsens regulariter non est citandus, & nu. 62. ex magis communi.*

57 *Iudex est fatuus, qui habet partem, vel testem in conspectu, & iubet nuncio, ut citet.*

58 *Clericus credens non posse perueniri ad effectum suæ petitionis, nisi cum sanguinis effusione, an debeat inuocare brachium seculare, per quod secundum conscientiam petentis peruenietur ad sanguinis effusionem?*

59 *Episcopus debet adiuuare secularem per uiam excommunicationis, cognito prius, an inobedientia Rei sit animæ præiudicialis, & an tale sit delictum, quod illam penam mereatur, & non procedet ad excommunicationem, nisi præmissa monitione.*

60 *Clericus reconueniri potest coram iudice seculari ex magis communi. limita tribus modis, ut ibi.*

61 *Iudex ecclesiasticus non impendens auxilium seculari, puniri potest per suum superiorem.*

62 *Vicarius, seu officialis episcopi implorans brachium seculare ad vtilitatem priuatam partis coram eo litigantis, debet vti literis requisitorijs, non perceptorijs.*

63 *Brachium seculare obtentum contra eum, qui primo poßidebat, potest exe qui contra eius successorem mediatum, uel immediatum, qui lite pendente rem, super qua litigabatur, emit, absque nouo proceßu.*

64 *Brachium seculare relaxatum per iudicem à quo pendente appellatione per intrusum à sententia in fauorem superstitis agentis contra interesse putantes per audientiam literarum contradictarum lata, non dicitur attentatum, nisi iudici à quo fuerit inhibitum.*
Amplia ibi remißiuè.

65 *Appellatio an sit facienda ad superiorem iudicis inuocantis auxilium, an ad superiorem iudicis illud præbentis?*

66 *Qui causam damni dat, damnum dedisse videtur.*

67 *Forma implorationis brachij secularis quæ sit? remißiuè.*

1 NEMO est, qui nesciat, in hoc mundo † duplicem esse potestatem, vnam ecclesiasticam, alteram secularem, quæ licet distinctæ, & separatæ fuerint à Iesu Christo Domino nostro, attamen cum ab eodem fonte processerint, inuicem adeo colligatæ, atque confœderatæ sunt, vt si necesse fuerit, vna per aliam debeat adiuuari, vt ait glo. in cap. quoniam, in verbo, brachio seculari, de offic. ordin. & in c. statuimus, in verbo, potestatem, de maledic. & Petr. Bellug. in specul. Princip. rub. 11. §. tractandum, nu. 1. ver. vulgariter dicitur, & Franc. Marc. in decis.

169.nu.1.in 1.part.

Verum sicuti vtriusque potestatis officia distincta fuere, ita etiã æquum est, vt distinctam huius rei tractationem habeamus. Quo
2 circa in primis constituenda est conclusio, quod † iudex ecclesiasticus potest implorare brachium seculare, cui secularis illud impartiri debet c.1. & ibi omnes c. quoniam in plerisque, de off. ord. c. statuimus, de maledic. Archidiacon. in c. periculoso, nu.5. de statu regular. in 6. & Gul. de Ludo. in sing.51. & Paris de Puteo in tract. de sindicat. in verbo, brachium, in princ. nume.2. ver. vnus iudex, & Marant. in disput.1. nu.26. ver. nono quia, & Rolan. à valle in consi.57. dubitatio exoritur, nu.2. vol.4. vbi dixit, quòd iura canonica prouident in executione iustitiæ, episcopum debere implorare auxilium brachij secularis.
3 Et ideo infertur primò, quòd † iudex ecclesiasticus potest implorare brachium iudicis secularis, quando inuenit resistentiam, vt ait Marsil. in tracta. de bannit. in verbo, iudice, nume.179. versi. item adde.
4 Secundo infertur, quòd † iudex ecclesiasticus potest inuocare brachium seculare causa cogendi scismaticos reuerti ad ecclesiã, vt ait Decian. in cap.68. nu.6. lib.5. rerum crimin.
5 Tertiò infertur, quòd † iudex ecclesiasticus potest, & debet inuocare brachium seculare pro executione suæ sententiæ, quando fecit quicquid potuit excommunicando, & interdicendo, & illã executioni mandare non potuit, vt ait Afflict. in prooem. constit.
6 Regni sub nume.54. vel † quando exequitur sententiam in bonis laicorum, ex quo ecclesiasticus ipse suam sententiam exequi non potest, ut ait Felyn. in cap. significasti, nume.4. de offic. delegat. vbi dixit, hanc esse communem opinionem, quam subdit procedere de vrbanitate, & secus esse de rigore. Tu tamen vide Ioan. Lup. in c. per vestras, in notabilibus, notab.2.§. sed est pulchra dubitatio per totum, de donat. inter vir. & vx. vbi sub nu.48. post longam disputationem concludit, quòd iudex ecclesiasticus, qui ratione incidentiæ, vel aliàs cognoscit de dote, vel alia causa contra laicum non poterit eius personam, vel bona capere, nisi tunc demum quando probauerit legitimè hoc sibi licere ex priuilegio, titulo, vel præscriptione. Vide etiam Decian. in cap.26. sub nu.15. lib.4. rerum crimin. vbi ait, quod vbicunque ecclesiasticus potest laicos condemnare, non tamen poterit pro executione suæ sententiæ auferre bona, neque eos carcerare, sed implorabit brachium seculare, nisi alia in contrarium extaret consuetudo, quòd scilicet ecclesiasticus posset etiam laicos carcerare, subdens, hoc esse verum, & tenendum, qua in re videbis præterea Beretran consi.6.
7 Quartò infertur, quòd † iudex ecclesiasticus in casu, in quo procedit contra blasphemantes, potest implorare brachium seculare,

re, quod impartiri debet, vt ait Decian. in cap. 4. nume. 5. lib. 6. rerum crimin.

8 Quinto infertur, quòd † iudex ecclesiasticus potest implorare brachium seculare contra decretantes dare cautionem de non offendendo sicut secularis brachium ecclesiasticũ, vt Herculan. in tract. de caut. de non offen. cap. 5. nu. 8.

9 Sextò infertur, quòd † si Christianus negligens fuerit confiteri peccata sua semel in anno cogendus est per censuram ecclesiasticã, & postea ad ecclesiastici iudicis requisitionẽ per brachiũ seculare, vt ait Io. Lup. in c. per vestras, in notabilibus, notab. 2. §. sed est pulchra dubitatio, nu. 12. de donat. inter vir. & vx.

10 Septimo infertur, quòd † iudex ecclesiasticus põt inuocare brachium seculare contra contemnentem sententiam excõmunicationis, & dicitur contemnere, ex quo intra diem per hominem assignatum non satisfacit, vt ait Petr. de Anch. in c. postulasti, nu. 1. de homicid. & ibi Fely. nu. 5. vbi tamen ait, quòd dicitur cõtemnere, si aĩo indurato eã tolerat p annũ. qa est suspectus de heresi.

11 Octauo infertur, quòd † iudex secularis, ac Domini tẽporales debent cõcedere brachiũ suum pro manutenendis ecclesijs, & iuribus spiritualibus, vt ait Afflict. in proęm. constit. Regni nu. 50.

Nono infert, quòd cũ maritus, & vxor separati possint cõpelli pręcisè, vt in vnum, & simul redeãt, cũ ita obligatio descẽdat ex lege diuina, & humana, si alter coniux nõ põt adduci, vt ad alterũ redeat põt iudex ecclesiast implorare brachiũ seculare, vt cõpellatur de facto redire, & cohabitare, vt ait Io. Brun. ĩ tract. de spõsalib. & matr. cõcl. 1. nu. 8. & Burs. in cõsi. 207. proponitur, nu. 10. vol. 2.

13 Decimo infertur generaliter, quòd † iudex ecclesiasticus põt inuocare brachiũ seculare, cũ potestas iudicis ecclesiastici non timetur, vt ait Petr. de Anch. in c. postulasti, nu. 3. de homicid.

Ampliatur cõclusio, qua dictũ est, iudicem ecclesiasticũ posse inuocare brachiũ seculare, vt non solũ procedat in episcopo, verũ et

14 † in alijs inferioribus Prælatis, qui possunt recurrere ad auxiliũ seculare, vt ait Archid. loquens de Abbate in c. periculoso, sub nu. 4. in verbo, inuocato, de statu regular. in 6. & ibi Ioan. And. sub nu. 4. in verbo, inuocato, & ibi quoq; Franc. in §. & quoniam, in 3. notab. & Foller. in praxi crim. cano. in miscellan. nume. 48. versi. prælatus inferior, & Philip. Prob. ad Ioan. Monach. in d. c. periculoso, nu. 26. ver. sed quid quando, de statu regular. in 6. vbi ait, quòd episcopi, & alij ordinarij inferiores iurisdictionem consuetudine, vel ex priuilegio habentes possunt inuocare brachium seculare & sub nume. 18. ver. & per hoc non placet, ait, quod inferiores Prælati si habent potestatem excommunicandi possunt inuocare brachium seculare.

Contrarium tenuit Archid. sibi contrarius in c. administratores

res, sub nu. 3. 23. q. 5. quem sequitur Petr. de Anchar. in c. 1. sub nume. 7. in fi. de offic. ord.
15 Secundo ampliatur dicta conclusio, vt procedat † etiam si brachium seculare non esset petitum, nam illud iudex secularis concedere potest, atque tenetur ex suo officio, vt ait Archid. in c. administratores, sub nu. 3. in verbo, conuenti. 23. q. 5.
16 Tertio ampliatur, vt † iudex ecclesiasticus possit in casu hæresis implorare brachium secularis etiam excommunicati, vel Tyranni, & qui de facto occupauit dominium illius loci, vel Magistratus, dummodo sine periculo moræ non possit recurrere ad legitimos Dños, vt ait Gundisal. in tract. de hæret. q. 19. sub nu. 8. ver. & est aliud speciale, & Decian. in c. 20. nu. 34. lib. 5. rerum crimin.
Limitatur autẽ primo supradicta conclusio, vt non procedat,
17 quando † iudex ecclesiasticus esset incompetens, quia tunc secularis non tenetur eidem brachium imploratum impartiri, nec debet sibi præbere ministerium alicuius obedientiæ, vel executionis, vt ait Oldrad. in consi 89. episcopus, nu. 3. versi. contrarium, & Bal. in l. in criminali, nu. 3. ver. vltimo not. C. de iurisd. omn. iud. & ibi Salyc. nu. 2. ver. item quòd exequentes, vbi admonet, iudicem secularem cautum esse debere, quãdo ab eo imploratur brachiũ seculare, vt videat, an ille sit iudex competens, vel nè, & Calcan. in consi. 119. sanctissimus, maximè sub nu. 5. ver. præterea, & Rolan. à valle in consi. 37. omisso multiloquio, nu. 4. ver. & subdunt, vol. 1. & Gail. in obseruat. 115. nu. 10. in fi. lib. 1. pract. obseruat. vbi dixit, brachium non habere locum in ecclesiastico, nisi prius iudici seculari fidẽ faciat de sua cõpetẽtia, & idẽ tenuit Natta in cõs. 529. iudex ecclesiasticus, nu. 37. ver. nõ omitto ẽt, vol. 3. & Menoc. in tract. de retin. possess. reme. 3. sub nu. 360. ver. debet tñ iudex.
18 Et intantũ ista limitatio ꝓcedit, vt † puniãtur iudices exequẽtes sententias incõpetentium, vt ait Bal. in d. l. in criminali, nu. 3. versi. vltimo nota. C. de iurisd. om. iud. & ibi Salycet. nu. 2. ver. itẽ quòd exequentes, & Calcan. in d. consi. 119. nu. 6. & Rolan. à valle in d. consi. 37. nu. 3. vol. 1. & Natta in d. consi. 529. nu. 37. vol. 3.
19 Hinc est, quòd † episcopus nequibit excõmunicare templarios, & hospitalarios, & alios exemptos, qui non habent superiorẽ nisi Papã, si nolunt episcopo suum brachium impartiri, cum sit eorũ iudex incompetens, vt scripsit Innoc. in c. 1. nu. 3. ver. si verò talis sit, de offic. ord. & ibi Bald. nu. 18. ver. quæro nunquid, & Alciat. nu. 126. ver. tertia quæstio est, qui etsi ibi, & num. 127. arguat contra hoc, subdit tamen esse cogitandum, & non recedendum à communi.
Aduertendũ autẽ est, quòd licet episcopus nõ possit excõicare
20 tẽplarios, & hospitalarios, & alios exẽptos, potent † tñ supplicare corã Papa, vt eos cõpellat ad præstandũ sibi auxilium suum, vt ait
Alciat.

Alciat.in d c.1.sub nu.126.de offic.ordin.

21 Secundo limitatur dicta conclusio, vt†non procedat, quando iudex ecclesiasticus denegasset auxilium suum iudici seculari, nã tunc postea in simili casu secularis nõ tenebitur impartiri brachiũ imploratum, vt ait Petr. Foller.in prax. crim. cano. in verbo, non comparentes,nu.69.ver.qualiter autem.

22 Quia†quod quisque iuris in alium statuit, eodem iure vti debet.c.cum omnes,de constit.& rub.ff.quod quisque iur.

23 Pro quo facit illud,quod dici solet†de vasallo,qui excusatur, si denegat domino ea,ad quæ tenetur,si primo dominus denegauit eidem vasallo ea,ad quæ dominus tenebatur, quemadmodũ notauit Decian.in cap.49.nume.28.versic. nam & vasallus, lib. 7. rerum crimin.

24 Tertio limitatur,vt†non habeat locum, quando à sententia iudicis ecclesiastici ritè,& rectè interposita fuisset appellatio, et ea penderet,quia tunc iudex secularis nòn tenetur præbere auxiliũ inuocatum,imò potest impune resisti, vt ait Oldrad. in consi. 89. nume.3.& Marant.in disputat.1. nume.26.versi. hoc præsup posito,in fin.& Franc.Marc.in decis.269.sub nume.1.ver. si verò quis appellasset,in 1.par.& Alberic.in l.episcopale,nume.3.ver.sed circa hoc quæro.C.de episcop. aud. & ibi Paul. de Castro sub nu.4. in fi. ver.& dicit hic,& Iacob.Sbroz.in tracta. de vicario episcopi, lib.2.cap.190.nu.11.& Grammat.in consi.109. in causa vertente, per totum,& maxime nume.17.& seq.in ciuilib. & Vrsill. in decis.24.de materia,nu 16.& Dec.in cap.significasti,nu.15.ver.secũdo limitatur,de off.delegat.& Gail. in obseruat.115.nume 4.versi. legitimæ exceptiones,lib.1.pract.obseruat.& Abb.in cap.si quando,sub nu.2.de offic.deleg.& ibi Felyn.sub nume.2.ver. fallit primo,& iterum Abb. in cap.1.sub nu.12.versi. & per hoc deciditur, de offic.ordin.vbi dixit,hanc esse communem opinionem,quam tenuit Afflict.in proem.constit. Regni,sub nume.54.in fin.& Menoch.in tract.de retin.possess.remed.3.sub nu.360.in fi.ver. debet etiam animaduertere,vbi intelligit, hoc esse verum, quando illi appellationi nihil obstat,& ante ipsum sic declarauit Nauar. in c. cum contingat,remed.1.sub nu.5.de rescrip.

25 Quia†appellatione pendente nil innouandum est. l.1. in prin.ff. nil no.appellat.pend.

Immo plus dixit Roland.à valle in d.consi.37.nu.13.versi. plus

26 dicit,volu.1.quòd†si iudex secularis sciret fuisse appellatum a sententia iudicis ecclesiastici,& appellationem non fuisse admissam, quæ debebat admitti,& à tali non admissione appellatum, quòd non deberet concedere brachium seculare, subdens, sic alias ex hoc fundamento fuisse votatum,et decisum in consilio Montisferrati contra Agentes pro Episcopo Albæ, idem scriptum reli-

quit

quit ante ipsum Afflict. in proœm. const. Regni, sub nu. 63.
27 Amplia istam limitationem, vt † procedat, etiam si agatur de re mere ecclesiastica, vt ait Alciat. in c. 1. nu. 112. vet. tertio limitatur, de off. ord. vbi ait, sic transire communiter Doctores.
28 Amplia rursus, vt † subditus resistere possit, si pendente appellatione iudex procedere velit, vt ait Alberic. in l. episcopale, sub nu. 3. in fi. C. de episcop. aud.
29 Amplia quoque, vt iudex procedens pendente appellatione peccet, & puniatur, vt ait Alberic. in d. l. episcopale, num. 4. C. de episc. aud. & Oldrad. in consi. 89. sub nu. 3. ver. imo procedens.
30 Quarto limitatur prædicta conclusio, vt † non habeat locum in iudice delegato, cui per iudicem secularem non est concedendum brachium imploratum, vt ait Alberic. in d. l. episcopale, nume. 5. versi. sed nunquid. C. de episcop. aud. & Calcan. in consil. 119. nume. 2. versi. relinquitur ergo, & Archidiac. in cap. vt officium, sub nume. 9. versi. denique brachij, de hæret. in 6. vbi dixit, sic teneri, & obseruari per Curiam Romanam, & eum sequitur ibi Ioan. Andr. nume. 4. & idem tenuit Federic. de Senis in consi. 251. Iacobus de Cremona, nume. 4. versi. præterea brachiũ seculare, vbi sequendo Archidiaconum inquit, hãc opinionem
31 approbari de stilo Curiæ, qui † stilus facit ius. c. licet. & c. seq. de crim. fals. & Feder. de Senis in consi. 230. venit ad me, nu. 5. nam stilus Curiæ, & mos iudiciorum est ita seruandus, sicut leges scri-
32 ptæ, adeo quod † iudex ita facit litem suam iudicando, & faciendo contra stilum, sicut contra legem scriptam, ut ait Calcan. in d. consi. 119. nume. 3. & dixit Ioan. Andr. in cap. significasti, nu. 4. ver. quid dicemus, de offic. deleg. quod si curia tenet hanc opinionem, non est plus instandum, & idem scriptum reliquit Gemin. in c. vt officium. §. denique, nume. 3. de hæret. in 6. vbi allegat Lapum pro hac sententia, quam amplexus est Fely. in d. cap. significasti, sub nume. 2. uer. quarto, colum. 2. de offic. delegat. & hanc opinionem tenuit, & pluribus rationibus animosè comprobauit Martinus de Fano in tra. t. de brach. secul. imploran. nu. 3. ver. quod autem delegatus, cum numeris seqq.
Contrarium tamen tenuit Innocen. in d. cap. significasti, nu. 2. de offic. deleg. & Speculat. in tit. de iud. deleg. §. 5. nu. 6. ver. sed nunquid, vbi ait, quod si iudex ordinarius hoc potest facere, vt supra etiam dictum est, multo fortius hoc poterit delegatus, qui
33 † quoad causam sibi commissam, maior est quolibet ordinario, cap. sane, il 2. de offic. delegat. c. 2. de offic. legat. & hanc opinionem etiam tenuit Oldrad. in consi. 89. episcopus, in fi. & Zabarel. in clem. 1. nume. 14. ver. decimo quæro, & ibi Addit. versicu. nunquid executor, de offic. delegat. & Archidiac. sibi contrarius in cap. administratores, nume. 2. in verbo, ecclesiasticis, 23. q. 5.
vbi

vbi dixit,hanc esse veriorem opinionem,quam sequutus est quo que Feder.de Senis pariter sibi contrarius in consi.164. super inuocatione,sub nume.3.ver.in contrarium,& Petrus de Anchar. in c.1.sub nume.7.in fi.ver.& habent ista locum, de offic.ord. & Felyn.in d.c.significasti.nu.2.ver. vtrum delegatus,de offic. dele. & ibi Dec.nu.14.ver.extra glossam quæritur,vbi dixit, hanc esse communem opinionem,& ibi Hieronym.Gigas in addit.in verbo,executionem,& hanc conclusionem esse communem dixit quoque Bero.ibid.nume.24 ver.extra glossam,quam confirmat numeris seq.& huius opinionis fuit Bald.in l. in criminali, nu.3. versi.vltimo nota.C de iurisd.omn.iud.& ibi Salyc.num.2.versi. item quod exequentes,& Fran.in c.periculoso.§.& quoniam,in 3.notab.de statu regular.in 6.& in cap.vt officium.§.denique, in princ.de hæret.in 6.& Natta in cõsi.529.nu.37.& nu.38.& Gail. in obseruat.115.nu.10.ver.vtrum autem,lib.1.pract. obseruat.& Petr.Foller.in prax.crim.cano.in verbo, non comparentes contumaces,nu.15.& Nauar.in c.cum contiugat, remed. 1. nu.1. 2. & nu.3.de rescrip.& Boss.in tit.de foro compet. nu.92. vbi tenet hanc sententiam,dummodo seruetur forma tradita in delegatione,ad quam subiungit aduertendum esse, & Roland. a valle in cõsi.37.nu.1.ver.dico quòd licet,vol.1.vbi dixit,hanc esse communem opinionem,idem dixit Didac. Couar.lib.pract. quæst. cap.10.sub nume.1.ver.ex quo tamen,& Petr.Bellug. in Specul. Princi.rub.11,§.& quæ dicta sunt,sub nu.1.versi. & ideo communis,vqi dixit,hanc esse veram,& communem opinionem, & de communi testatur Camil.Borel.ibi in addit.sub litera,d.in verbo manu militari,ver.communis tamẽ,& Berett.in consi.4 nu.24. & Ioan.Lup.in c.per vestras,in notabilibus,in 2. notab. §. sed est pulchra dubitatio,sub nume.17.de donat.inter vir.& vx. & Menoch.in tract.de retin.posses.remed.3.nu. 360.ver. huc pertinet, & Royas in tract.de hæret.in sing.97.nu.4.& Franc. Marc. in decis.72.nu.5.& in decis.269.nume.4.uer.nec obstat,in 1.par & pro hac opinione stetit Marsil.in tract. de bannit.in verbo, commissario,numc.53.uersi.quærit notabiliter Abbas, ubi dixit, quòd non apparet ratio, quare delegatus,qui repræsentat personam Papæ,non possit inuocare auxilium brachij secularis in pertinentibus ad officium suum,sicut potest quilibet ordinarius,& Paul. de Castro in l.episcopale,sub nume.4. C. de episcop. audien. vbi dixit,quod Archidiaconus motus fuit ad dicendum cõtrarium propter stilum Curiæ Romanæ, & profecto motus est per alia iura,ut uideri potest apud ipsum.

Tu vero ad conciliandas opiniones distingue hoc modo, aut personæ,vel possessiones,in quibus est executio facienda, seu ali qui exequendum,vel faciẽdum,sunt omnino laicales, aut sunt

ecclе-

ecclesiasticæ. Si sunt laicales, tunc iudex delegatus non nisi per modum requisitionis, recurrit ad brachium, id est ad iudicem ipsarum personarum, siue possessionum. Si sunt ecclesiasticæ; tunc aut non est tanta violentia, quin ipse delegatus possit per se sufficere, & tunc nō potest inuocare auxilium brachij secularis, quod nō est inuocandum, nisi in subsidium vbi opus est. c. 1. de offic. ord. Aut tanta est uiolētia, quòd iudex ecclesiasticus, seu delegatus non posset per se sufficere, & tunc per ordinem requirendus est primo ordinarius ecclesiasticus loci, & si ipse ordinarius per se, & per suam censuram ecclesiasticam sufficiat, nō potest inuocare brachium seculare. Si vero nec per se, nec per ordinarium sufficiat, tunc inuocare poterit solemniter brachium seculare, & ista fuit originalis distinctio Gul. de Monte Lauduno in clem. unica, de offic. deleg. quam sequitur referendo eam de uerbo ad uerbum Henric. Boich. in cap. significasti, nū. 2. nu. 3. & nume. 4. de offic. deleg. ubi subdit, Archidiaconum generaliter uerum dicere, alios uero in casibus specialibus. Et ita conuenisse videtur Fely. in d. c. significasti, sub nume. 2. versi. tertio allego, & Menoch. in tract. de retin. possess. remed. 3. sub nume. 360. uer. deinde aduertat. Vel est in arbitrio iudicis delegati prius requirere, & non requirere auxilium ordinarij ecclesiastici, ut ait Menoch in loco mox citato. Probus tamen in cap. periculoso, nume. 18. de statu regular. in 6. tenet secundam opinionem tanquam communem, & negat iudicem delegatum debere prius recurrere ad ordinarium ecclesiasticum, sed affirmat debere directe inuocare brachium seculare, vt euitetur circuitus.

34 Quinto limitatur dicta conclusio, vt nō procedat, quando iudex ecclesiasticus processisset extraiudicialiter, & nō iudicasset prius ordine iudiciario seruato, & vellet implorare brachiū seculare, quia tunc iudex secularis exequens non tenetur ei parere, vt ait Franc. Marc. in decis. 269. sub nu. 1. ver. & hoc verū, in 1. par. & Afflic. in procem. cōsti. Regni, nu. 61. & Alciat. in c. 1. nu. 117. ver. quarto limitatur, de offi. ord. vbi ait, quòd ita tenet Innocentius, eumque cæteri sequuntur, idem tenuit Decian. in c. 9. nu. 128. lib. 4 rerū crimin. quia, vt subdit, in extraiudicialibus iudex ecclesiasticus nō est maior seculari, sed par.

35 Sexto limitatur, vt nō habeat locū, qñ iudex requireret seculare ad carcerandū clericos pro debitis, & ipse ecclesiasticus haberet potestatē carcerandi, & carceres habiles ad clericos detinendos, quia tūc secularis non tenetur brachiū suū ecclesiastico impartiri, vt ait Ant. de Butr. in c. cum non ab homine, sub nu. 1. versi. per quæ dixi, de iudic. & ibi Abb. sub nu. 7. ver. & p. hoc, & Calcā. in cōsi. 119. sub nu. 7. & ita videtur innuere Iacob. Sbroz. in tract. de Vic. episc. lib. 2. q. 190. sub nu. 10. ver. extenditur.

Septimo

36 Septimo limitatur, vt † non procedat, quando iudex ecclesiasticus nulliter processisset, & sic quando processus, vel sententia esset nulla, quia tunc iudex secularis non tenetur brachium suũ impartiri, vt ait Rolan. à valle in consi. 37. nume. 14. versi. quinto & vltimo adducitur, vol. 1. & Gail. in obseruat. 115. sub nume. 4. lib. 1. pract. obseruat. & Natta in consi. 529. num. 9. volu. 3. & Menoch. in tract. de retin. possess. remed. 3. sub num. 360. versi. debet etiam iudex laicus, & Bertazzol. in consi. crim. 200. executio, nume. 5. versi. sic etiam, vol. 1. & Iacob. Sbrozz. in tract. de Vic. epis. lib. 2. q. 190. sub nu. 7.

37 Cuius rei plures sunt rationes, quarum prima est, quod † illud, quod nullum est, nullam meretur executionem, l. 4. §. condemnatum. ff. de re iud. cum simil. & hanc rationem adduxit Gail. vbi supra, reliquas verò recenset Roland. à valle in loco præcitato.

Amplia istam limitationem, vt per Anc hat. in consi. 382. recto ordine, nu. 8. ver. contra iura igitur, & Gail. in d. obseruat. 115. nu. 5. ver. nam si sententia, lib. 1. pract. obseruat. & Natta in consi. 529. sub nu. 6. ver. & dicit etiam, vol. 3.

Restringe hanc limitationem, & ampliationem, vt non pro-
38 cedant, quando † non constaret per probationes in promptu, vel ex tenore actorum de nullitate, nam eo casu iudex secularis tenetur iudici ecclesiastico brachium suum concedere, vt ait Afflict. in proœm. constit. Regn. nume. 55. ver. quid autem si tunc & Roland. à valle in consi. 37. nume. 14. in fin. volu. 1. & Gail. in obseruat. 115. nume. 5. ver. nam si sententia, lib. 1. pract. obseruat. & idem tenere videtur Menoch. in tract. de retin. possess. remed. 3. nu. 360. ver. debet etiam iudex ecclesiasticus.

Pro qua re facit illud, quod notauit Feder. de Senis in consil. 251. Iacobus de Cremona, ferè ad fi. & in consi. 163. super inuo-
39 catione, in fin. vbi dixit, quod † si nullitas, vel iniquitas est euidẽs, tunc impune iudici non paretur, sed si est latens, & occulta, tũc in dubio ei obediẽdum est, & sequitur Natta in consi. 529. iudex ecclesiasticus, nu. 5. vol. 3. & Vrsil. in decis. 24. nu. 15.

40 Octauo limitatur dicta conclusio, vt † non habeat locum, quãdo iudex secularis, cuius brachium imploratur, videt casum, super quo imploratur, esse iniustum, quia tunc nõ tenetur suum brachium impartiri, imo potest impunè non parere, vt ait Oldr. in consi. 89. sub num. 3. ver. & ad denotandum, & Franc. Marc. in decis. 269. sub nume. 1. ver. & hoc verum, in 1. part. & Marant. in disput. 1. nu. 26. ver. hoc præsupposito, & Rollan. à valle in consi. 37. nume. 7. ver. tertio quia, volumi. 1. vbi dixit, quòd iudex secularis debet adhibere aliquam causæ cognitionem, an iustum sit quod petitur ab eo per ecclesiasticum, quod idem pariter notauit

uit Anchar.in consi.382.retento ordine,nu.8. versi. itē canon, & Feder.de Senis in consi.251.Iacobus de Cremona,sub nu.3. ver. quid plus in casu nostro,vbi dixit,quod si iudex secularis inuocatur,sententia nulla præcedente,non debet dare brachium suum, nisi iustè inuocetur,& summatim hoc examinabit. Et quod secularis non teneatur concedere brachium suum pro executione sententiæ iniustæ,voluit Innoc.in c.1.sub num.2.de offic.ordin.& ibi Abbas nu.11.& Imol.nu.17.& Alciat.nume.110. & Bertazzol.in consi.crim.200.executio,nu.5.ver.sic etiam, vol.1. & Vrsil.in decis.220.circa primum dubium,sub nu.9. vbi dixit, quod iudex secularis non debet exequi sententiam iniustam, & Marsil.in sing.367.nemo prudens,circa medium,vbi dixit, quod iudex secularis non tenetur exequi præceptum iudicis ecclesiastici,si scit,vel suspicatur de eius iniustitia.

Contrarium tenuit Menoch.in tract.de retin. possess. remed. 3.sub nu.360.ver.debet etiam iudex,vbi ait, Innoc.& Nauar. nō admittere,quod laicus possit de iniustitia cognoscere, & si iudex ecclesiasticus nūq̃ adiuuet laicū,nisi cognita iustitia,& iniustia.

Tu dic,quod si iudex ecclesiasticus ministros tantum petat, vt ipsemet exequi possit,tunc iudex secularis cui de iustitia aliter non constat,ministros tradere non recusabit,ut ait Octauian. Vulpel.in tract.de libert.eccles.in 3.par.nu.32.& Berett.in consil. 4.nume.15.

Similiter exequi non detrectabit in causa hæresis, quæ est merè ecclesiastica, cui ab ipso ecclesiastico executio demandatur, vt ait Octauian. Vulpel. in d.tract.de libert.eccles.in 3.par. nu.32. & dicam infra sub nu.41.ver.vtcunque sit,& nu.48.

Intellige,nisi iudex secularis haberet cōsciētiā certā ꝓ cōdem nato,vel sciret aliter sñiam esse iniustā,vt qa vidisset,ꝓcessū,eo qa pars sibi ostēdit,& cognoscit iniquū,qa tūc secularis nō tenetur pręstare auxiliū,nisi ad ea,quę Deo placita sūt,ꝓsequēdū,vnde si sciat,sñiam esse iniustā,nō placet Deo,vt eā exequatur, vt ait Alciat.loquēs ī merè ecclesiasticis ī c.1.nu.110.& nu.111.de of.ord.

Oportet tamen,quòd iniustitia sit euidens,vt dixi num.39.& addo Purpurat.in l.magistratibus,nu.32.ver. nam quando. ff. de iurisd.omn.iud.vbi ait,quod qñ præceptū iudicis ecclesiastici est euidenter iniustum,non est ei parēdum,sed si iniustitia est latens, & occulta,tunc in dubio obediendum est,vt dixi nu.39.

41 Nono limitatur supradicta conclusio,vt †non procedat, quando iudex ecclesiasticus ꝓcessisset iuris ordine non seruato, vt qñ nō fecit quicquid potuit adhibēdo remedia ecclesiastica, qa tūc secularis nō tenetur brachiū impartiri,qđ tm̄ conceditur in subsidiū,& pro vltimo refugio,vt ait Oldrad.in consi.89.nu.5. versi. dic tamen, & Alberic. in l. episcopale, sub nume 4 versi. & dic

G quod

quod talis inuocatio, C. de episcop. aud. & Anch. in consi. 381. retento ordine, num. 8. & Feder. de Senis in consi. 251. Iacobus de Cremona, sub nu. 4. versi. item dato, vbi etiam dixit, quod iudex non debet incipere à cauda, sed à capite, cum iura loquentia de brachio seculari dicant, si opus est vel necesse est, & hanc opinionem tenuit Afflict. in proœm. constit. Regni, sub nu. 54. vbi dixit, hanc esse communem opinionem, prout dixit Iacob. Sbrozz. in tract. de Vicar. episcop. lib. 2. quæst. 190. nu. 6. & nu. 7. & Roland. à Valle in consi. 37. omisso multiloquio, nu. 5. ver. secundo facit, vol. 1. & in consi. 37. dubitatio exoritur, nu. 2. & nu. 3. vol. 4. & cũ hac sententia transiuit Marant. in disput. 1. nu. 26. versi. super quo tamen, & Dec. in c. cũ non ab homine, nu. 7. de iudic. & in c. significasti, sub nu. 14. ver. & retenta cõmuni opinione, de off. dele. vbi subdit, hoc maxime procedere, quando ex forma rescripti istud colligeretur. & Natta in consi. 529. nu. 36. versi. & si aliter diceremus, vol. 3. & Calcan. in consi. 119. nu. 7. col. finà. vbi dixit, quod ad hoc vt brachium seculare habeat locum, oportet prius, quod ordinarius excommunicauerit aliquem, aggrauauerit, vel reaggrauauerit, & ille talis effectus fuerit incorrigibilis, & Ioã. Lup. in c. per vestras, in notabilibus, in 2. notab. §. sed est pulchra dubitatio, nu. 17. ver. procedit ergo, de donat. inter vir. & vxor. vbi ait, quod procedi debet secundum quod canones censent, primo excommunicando, deinde anathematizando, & interdicẽdo, postea cũ ecclesia non habet vltra quid faciat, inuocatur brachium seculare, antequã ista fiant, non debet inuocari brachium seculare.

Contrariam tamen tenuit Ioan. Segura Daualos in direct. iudic. eccles. for. cap. 13. nume. 35. versi. & primum ex eo, cum numeris seq. in 2. par. vbi ostendit errorem communis opinionis inuehens aduersus Doctores, qui supradictam opinionem sequuti sunt, & probat, prius inuocatione, et captura, ac pignorum captione vtendum esse, quàm ad censuras deueniatur, quicquid prædicti aliter opinati sint.

Vide. Quintil. Mandos. in formulario commissionũ, cõmissione. 2. in verbo, auxiliũq; brachij secularis implorãdi fere ad fi. vbi ait, quod vigore brachij secularis persona capi non põt, nisi aliter verba sonent, cum ad capturam vltimo deueniendum sit.

Vtcunque sit prædicta declaranda sunt, vt nõ procedãt, qñ cõtra excõicatũ insordescẽtẽ in cẽsuris inuocatur brachiũ seculare, quia tũc cõcedendũ est sine deuẽtu ad aggrauationẽ, & reaggrauationẽ, vt ait Borgas. in tract. de irregular. in 6 par. tit. an qui semel fuit excõmunicat. nu. 23. ver. trigesimus secundus effectus est.

Insuper declaranda veniunt, vt non pcedãt, quãdo de re merè ecclesiastica ageretur, quia tũc si iudex ecclesiasticus sibi auxiliũ impartiri petat, canonistæ volunt, iudicẽ secularem teneri ad exe-

quen-

quendum mandatum, nec aliter se in causa intromittere posse, legistæ verò id abnegant, & horũ vtraque pars attestatur pro se cõmunem opinionem esse, vt ait Ias. in l. magistratibus, nu. 10. ver. vltimo quærit Bart. ff. de iurisd. omn. iud. & Alciat. in c. 1. nu. 100. ver. prima est, & nu. 107. de offic. ord. & ibi Imol. nu. 16. & Afflic. in proem. consti. Regni, num. 38. & Nic. Ant. Grauat. ad Vestr. in sua pract. lib. 8. c. vltimo. nu. 41. vide supra sub nũ. 40. ver. similiter exequi, & infra num. 48. & opinionem canonistarum in delictis merè ecclesiasticis tenuit Decian. in cap. 9. sub nu. 121. lib. 4. rerũ crimin. & Clar. in §. fi. q. 96. versi. quæro etiam, lib. 5. sentent. & Iacob. Sbrozz. in tract. de Vicario episcopi, lib. 2. q. 190. nume. 9. & Ioan. Bapt. Baiard. ad Clar. in dict. §. fina. quæst. 96. nume. 15. vbi ex mente Franc. Pegn. ait, hanc opinionem veram esse ex Doctorum authoritatibus, & ex constitutionibus Summorum Pontificum, quibus definitum est, quod iudices seculares absq; remissione processus exequantur sententias latas ab Inquisitoribus contra hæreticos.

Si vero crimen nõ esset in veritate merè ecclesiasticum, secularis posset cognoscere, licet ecclesiasticus pronunciasset tanquã de merè ecclesiastico, vt ait Alciat. in d. cap. 1. nu. 103. vbi nu. 104. exemplũ affert, de offic. ord. & Decian. loquẽs in crimine mixto, vt sacrilegio in c. 9. sub nu. 121. in fi. lib. 4. rerum crimin.

Cęterum sicuti iudex ecclesiasticus, quoties opus est, potest inuocare brachium seculare pro sua iurisdictione tuenda, vel pro exequenda sententia;

42 Ita etiam †iudex secularis potest brachium ecclesiasticum implorare aduersus eos, in quos non habet coerctionis ius, vt ait Hostiens. in cap. 1. sub nu. 5. de off. ord. & Alberic. in l. episcopale, sub nu. 2. ver. & è conuerso. C. de episc. aud. & ibi Paul. de Castro nu. 4 ver. allegatur etiam, & Feder. de Senis in consi. 164. super inuocatione, nu. 5. & Alexã in l. Titia, sub nu. 8. ff. sol. matr. & Natta in consi. 529. nu. 8. & Gail. in obseruat. 115. nume. 8. lib. 2. pract. obseruat. & Martin. de Fano. in tract. de brach. secul. imploran. sub nu. 19. ver. restat ergo, & Couar. lib. pract. quæst. cap. 10. sub nu. 1. ver. eadem ratione.

43 Et ideo † si Imperator non sit negligens, & subditi sunt sibi inobedientes, ita quod non potest facere iustitiam Papa debet eum adiuuare, & domare rebellionem subditorum, vt ait Ias. in consi. 9. arbitor, nu. 2. vol. 3.

Præterea si Imperator non potest cogere Duces, & alios eius vasallos propter eorum potentiam ad cauendum inter ipsos de non offendẽdo, poterit implorare brachium ecclesiasticũ, vt ait Herculan. in tract. de caut. de non offenden. c. 5. sub nu. 8.

44 Adde quod † iudex secularis non tenetur præstare auxiliũ epi-

scopo in criminibus mixtis, vt in sacrilegio, nisi sibi fiat fides de processu, & poterit vt executor cognoscere, vt ait Alciat. in c. 1. nu. 119. ver. secunda conclusio est, de off. ordin. vbi ait, hanc esse communem opinionem, quicquid dixerint Angelus, & Salycetus, & Alciatū sequutus est Clar in §. fin. quæst. 96. ver. quæro et, in fi. lib. 5. sentent. & Iacob. Sbrozz. in tract. de Vicario episcopi, lib. 2. quæst. 190. nu. 8. Vide Decian. in cap. 9. nu. 129. lib. 4. rerum crimin. vbi ait, quod si iudex secularis suscepit mandatum ecclesiastici, vt exequatur sententiam suam, oportet, quod exequatur vti merus executor, quia iam suscepit mandatum, & intendit iā factum exequi, non de nouo iudicare: si verò non suscepit mandatum, tunc fortè cognoscere posset.

Subdit tamen Alciat. in d. c. 1. nume. 120. quòd quando iudex ecclesiasticus vult exequi suam sententiam puniendo secūdum canones, & simpliciter implorat familiam iudicis secularis, tūc iste non dicitur in aliquo executor, sed solummodo accommodare familiam, & ideo non potest aliqualiter cognoscere, idem tenuit Decian. in cap. 9. nu. 127. lib. 4. rerum crimin. & dixi supra sub nu. 40. ver. tu dic.

45 Insuper dico, quod iudex secularis si negligat brachium suū præstare, vt delinquentium audacia reprimatur, iudicis arbitrio punitur, vt ait Menoch. in cas. 452. nu. 3. ver. ita quoque existimarem, de arbitr. iudic. & Ioannes Segura Daualos in direct. iudic. eccles. fori, cap. 13. nume. 32. in 2. par. vbi tamen subdit ex mente Menoch. in loco nuper citato, quòd praxis solummodo admisit, vt inobediens excommunicatione plectatur, donec mandatis Ecclesiæ paruerit.

46 Et † possunt concedi repræsaliæ, petito prius, quod fiat iustitia iuxta naturam repræsaliarum, vt ait Boss. in tit. de foro compet. sub nu. 91. ver. tertio quod si non exequitur, vbi sub nu. 88. ait, alias concessas fuisse contra Mercatores Mediolanenses.

47 Ad brachium † seculare nunquā peruenitur, nisi quatuor menses post latā sententiam lapsi fuerint, vt ait Nic. Anton. Grauat. ad Vestr. in sua pract. lib. 8. c. vlt. sub nu. 41. ver. ad quod quidem se-
48 culare. quia, vt subdit, † quadrimestre regulariter ad soluendum dari condemnatis consueuit, idem dixit Felyn. in c. querenti, nu. 2. de offic. deleg. & Iacobin. de S. Georg. in l. si debitori, nu. 19. ff. de iudic. vbi numeris seq. limitat hoc dictum septē modis, prout limitat Ias. in l. debitoribus, sub nu. 6. ver. in glossis, cum numeris seq. ff. de re iud. & ibi Alex. nu. 9. cum seq.

49 Et † brachium seculare nō pōt admittere alias exceptiones, nisi eas, quas quilibet executor admittere potest, vt ait Natta in cōsi. 529. nu. 15. ver. moueor etiam, vol. 3. & Gail. in obseruat. 115. nume. 9. lib. 1. pract. obseruat. quæ exceptiones, vt subdit, apparent in c.

in c. de cætero, de re iud. & dixit Franc. Marc. in decis. 269. sub nu. 1. ver. & vbi non appareret, in 1. par. quòd si obijceretur corã iudice seculari aliqua exceptio, q̃ sui natura cõsueuit impedire executionẽ, tũc poterit se informare, & supersedere, & refere superiori.

50 Rursus † in inuocatione brachij secularis opus est citatione partis aduersæ, vt ait Petr. Bellug. in Speculo Princ. rub. 11. §. tractandum, sub nu. 8. in fi. ver. & ideo, & Natta in consi. 519. nu. 14. cum plurib. seq. vol. 3. & Gail. in obseruat. 115. sub nu. 6. lib. 1. pract. obseruat. & Boss. in tit. de foro compet. nu. 88. ver. & quicquid sit.

Contrarium videtur dicendum, quia iudex secularis potest, atque tenetur ex suo officio concedere brachium seculare, vt supra dixi per Archid. in c. administratores, sub num. 3. in verbo, conuenti. 23. q. 5.

51 At † in his, quæ potest facere iudex ex officio, non requiritur citatio partis, vt ait post multos Marsil. in l. de vnoquoque, nume. 65. ver. sed teneas. ff. de re iud. nisi iudex faceret ad instantiã partis, quia quotiescunque iudex aliquid facit etiam ex officio, sed tamen ad instantiam partis, semper citatio requiritur, vt ait Benintend. in decis. 55. nume. 2. ver. sed in tali petitione. Cogita, an istud fundamentum sit verum, cum videris ea, quæ scripsit Anton. Gabr. in tit. de citat. conclus. 1. nume. 329. versic. decimoquarto limita.

52 Præterea † brachium seculare inuocatur, & conceditur contra contumacem, vt ait Feder. de Senis in consi. 164. super inuocatione, nu. 5. ver. cum ergo, & Petr. Foller. in prax. crimin. cano. in verbo, non comparentes, nume. 15. versi. item imploratur, & Martinus de Fano in tract. de brach. secul. imploran. nu. 2. versi.

53 quando autem, nisi † in casu specialissimo falsitatis commissæ in literis Papæ, nam eo casu brachium seculare implorari, & cõcedi debet absque eo quod delinquens sit contumax, vel incorrigibilis, vt ait Martin. de Fano. in tract. de brac. secul. implor. sub nu. 2. ver. alias nisi persona.

54 Sed cõtumax habetur ꝓ pręsente ad sui pręiudiciũ, vt est tex. in auth. qua in ꝓuincia, in fi. C. vbi de crim. agi oport. & ibi not. Bal. nu. 16. & voluit glo. in l. de vnoquoq;, in verbo, præsentib. ff. de re iud. & iterũ Bal. in l. cum fratrem, sub nu. 8. sub ver. tu tene. C. de his, quib. vt indign. & Innoc. in c. præterea, sub nu. 4. sub versi. vel dic melius, de dilat. & Maran. in tit. de contumac. nu. 28. ver. decimaoctaua pœna est, in 6. par. de ord. iud.

Et præsens de necessitate non est citandus, vel monendus, vt statim dicam, ergo de necessitate non requiritur citatio in inuocatione brachij secularis, arguendo à primo ad vltimum, quod

55 † argumentum validum est in iure, vt ait Euerard. in loco à primo ad vltimum in sua top. legal.

56 Quòd autem † præsens regulariter non sit citãdus, hoc voluit Speculat. in tit. de libel. concept. §. 13. nu. 16. ver. item dicunt aliqui, & Ioan. And. in c. fi. nu. 4. de elect. in 6. quia vt ipse dicit, cum effectus vocationis sit, vt veniat citatus, ex quo præsens est, cessat citandi necessitas, & hanc partem tenuit quoque Bart. in l. prolatã, nu. 7. ver. causæ autem cognitio. C. de senten. & Bald. in l. consentaneum, num. 36. versi. in prima glo. C. quomodo, & quando iud. & in l. si accusatoribus, sub nu. 13. versi. contrarium est veritas. C. de accusat. & in anthen. offeratur, nu. 9. versi. venio ad verbum. C. de lit. contest. & Ang. in l. & post edictum, nu. 5. ver. nota
57 quòd iudex. ff. de iud. vbi ait, quòd † fatuus est iudex, qui habet partem, vel testem in conspectu, & iubet nuncio, vt citet.

Et quòd pręsens non sit citandus, voluit Mascard. in q. 5. nume. 31. de probat. & Alex. in l. de vnoquoque, nu. 2. versi. item nota. ff. de re iud. vbi dixit, hanc esse veriorem opinionem, & Marsil. ibi nu. 7. ver. modo vlterius, vbi dixit, quòd cum citatio fiat solum, vt citatus compareat, ideò si præsens citaretur, talis citatio nihil operaretur, & frustra expectaretur illud, cuius euentus nihil operaretur, & multos alios allegauit Ant. Gabr. in titu. de citat. conclu. 1. nume. 396. & nu. 398. vbi dixit, hanc opinionem esse non solum communem, sed etiam magis communem, & si aliqui pauci contrarium voluerint.

Et ideò non est mirandum, si summus Pontifex fuit aliàs iratus, eo quòd Senatus excellentissimus Mediolani requisitus pro brachio seculari citauit partem, aduersus quam requirebatur brachium seculare, vt narrat Boss. in titu. de foro competen. sub nume. 88.

58 Sciendum præterea est, quòd † si clericus actor crederet nullo mõdo posse perueniri ad effectum suę petitionis nisi cum sanguinis effusione, tunc non est inuocandum brachium seculare, per quod secundum conscientiam petẽtis perueniretur ad sanguinis effusionem, sed potius res petita dimittenda est, vt ait Archidiac. in c. Maximianus, sub nu. 3. 23. q. 3.

Contrarium tenuit Franc. Marc. in decis. 773. nu. 1. & nu. 2. in 1. par. dummodo præcedat protestatio clerici petentis brachium seculare ciuiliter, & ad effectus ciuiles, non autem ad pœnam sanguinis.

59 Illud etiam notandum est in hac materia, quòd † episcopus debet adiuuare secularem per viam excommunicationis, cognito prius, an inobedientia Rei sit animæ præiudicialis, & an tale sit delictum, quod illam pœnam mereatur, & eodẽ modo non procedet ad excommunicationem, nisi præmissa monitione, vt ait Alciat. in c. 1. nu. 125. versi. secunda quæstio est, de offic. ord. & Ias. in l. à diuo pio. §. sententiam, nu. 18. ff. de re iud. vbi ait, quòd

iudex

iudex ecclesiasticus nõ exequitur sententiam iudicis secularis, antequam cognoscat, an sit præiudicialis animæ.

Et quando dubitaretur in quibus casibus possit iudex secularis impetrare brachium ecclesiasticum, dicit Martinus de Fano in tract. de brach. secul. imploran. nu. 21. ver. vnum tamen addo, quòd si clericus, vel persona ecclesiastica conueniat laicum sub iudice seculari, & laicus conuentus reconueniat personam agentem, cum missus sit in possessionem aduersarii, si iudex secularis velit executioni mandare sententiam possessoriam, & persona ecclesiastica sit inobediens, & resistat, tunc iudex secularis potest ecclesiæ, seu iudicis ecclesiastici auxiliũ implorare, dummodo iudex secularis fecerit contra clericum, vel personam ecclesiasticam, quicquid potuit de iure tam in personam, quàm in res, ita quòd nihil habet facere, ad exemplum iudicis ecclesiastici, qui desiderat brachium seculare, vt in c. cum non ab homine, de iudic.

60 Nam † clericus potest reconueniri coram iudice seculari, vt ait Marant. in 6. distin. princip. iudic. in 4. par. de ordin. iud. vbi dixit, hanc esse magis communem opinionem, quam tamen subdit non procedere in tribus casibus. Primo si reconueniretur de causa spirituali, cuius est incapax iudex secularis. Secũdo si reconueniatur de causa criminali, quæ infamat. Tertio si laicus data opera iniuriatur clerico, ad hoc vt conuentus coram iudice seculari ibidem eum reconueniat.

61 Adde etiam, quòd † si ecclesiasticus non impendat auxilium seculari, poterit puniri per suũ superiorem, vt ait Alciat. in cap. 1. nu. 124. de off. ordin.

62 Scias præterea, quòd † quando Vicarius, seu officialis episcopi implorat brachium seculare ad vtilitatem priuatam partis corã eo litigantis, debet vti literis requisitorijs, non autem præceptorijs sub pœna excommunicationis, vt concludit Franc. Marc. in decis. 147. quæritur quando Vicarius, in 1. par. quem sequitur Hieronym. Giachar. in addit. ad Clar. in §. fina. quæst. 37. in fin. lib. 5. sentent.

63 Scias insuper, ꝙ † brachium seculare obtentum contra eum, qui primo possidebat, potest exequi cõtra eius successorem mediatum, vel immediatum, qui lite pendente rem, super qua litigabatur, emit, absque nouo processu, vt ait Lancellot. in tract. de attent. in 1. par. cap. 3. de attentat. à tertio, nume. 22. versi. hinc videmus.

64 Adde rursus, quòd † brachium seculare relaxatum per iudicẽ à quo pendente appellatione per intrusum interposita à sententia in fauorem superstitis agentis contra interesse putantes, per audientiam literarum contradictarum lata, non dicitur attenta-

tum,nisi iudici à quo fuerit inhibitum,vt ait idem Lancellot. in tract.de attent.in 2.par.cap.12.limit.51.nu.2 & nu.4.vbi nume.5. ampliat hoc dictum.

65 An autem †ad superiorem iudicis inuocantis auxilium,an vero ad superiorem iudicis auxilium præbentis,appellari debeat, si pars appellare velit? vide Anfrer.ad Capel.Tholos. in decis. 412. sub nu.3.ver.quid autem in exequendo, vbi ait ex mente Bartoli,q aut iudex præstat auxilium facti,puta concedendo primo iudici familiam,milites,& similia,& tunc ad superiorem requirẽtis auxilium appellabitur,quia ipse primus iudex est ille, qui lædit ministerio alterius,merito ab eo appellabitur ad suum superiorem. Aut præstat auxilium iuris,puta excommunicando, interdicendo,vel iurisdictionem denegando, & tunc ad superiorẽ iudicis auxilium præbentis appellabitur,quia actus ipsius iudicis auxilium præstantis,est ille,qui lædit, & ideo ab ipso appellatur ad suum superiorem.

Addit Abbas quoad hoc secundum membrum distinctionis, q potest etiam appellari à primo iudice ad suum superiorem,quia etiam ipsemet grauat implorando iniustè auxilium iuris, nam

66 †qui causam damni,vel excessus dat, damnum dedisse videtur. c.fi.de iniur.& damno dato.l.qui occidit,§.in hac.ff.ad leg.aquil. cum alijs similibus adductis ibi à glo. in verbo, fecisse videtur, prout sic scriptum reliquit in c.quod ad consultationem,sub nume.29.de re iud.& sequitur Ias. comprobando Abbatis opinionem in l.à Diuo pio.§.sentẽtiam,nu.20.ver.quinto quęrit.ff.eo.

67 Forma †implorationis brachij secularis habetur apud Petr. Foller.in praxi crim.cano in verbo,non comparentes, nu. 68. & apud Iacob.Sbrozz.remissiue in tract.de vicario episcopi, q.190. nu.2.lib.2.& breuiorem formam, seu practicam ponit Anton. Mass.Gales.in tract.de form.cam.obligat.in tit.de processu.§. dato igitur instrumento,nu.55.

Cætera,quæ omissa sunt,videto penes Doctores in locis supra citatis, & ita teneo submittendo me semper correctioni,& determinationi Sanctæ Romanæ Ecclesiæ, & non aliter, nec alio modo.

F I N I S.

TRA-

TRACTATVS

DE MODO VIVENDI IN DIEBVS QVADRAGESIMALIBVS.

LVDOVICI RODOLFINI

De Sabloneta Iur. Utr. Doct.

SVMMARIVM.

1 *Decimæ sunt soluendæ Deo.*
2 *Catholici tenentur ieiunare singulis diebus quadragesimalibus.*
3 *Catholici non tenentur ieiunare diebus Dominicis quadragesimalibus.*
4 *Catholici non tenentur ieiunare diebus quadragesimalibus, quando infirmitas impedit.*
5 *In ieiunio quadragesimæ non est comedendum nisi post vesperas.*
6 *Peccatum est anticipare horam vespertinam ab Ecclesia statutam in diebus quadragesimalibus.*
7 *Ieiunium non frangitur, si comedat quis ante vesperas in diebus quadragesimalibus.*
8 *In ieiunijs dierum non quadragesimalium non est præfixa hora ad ieiunandum ab ecclesia.*
Ratio, quare in ieiunio quadragesimali quis non debet comedere ante vesperas, ibi.
9 *Quilibet habilis tenetur ieiunare in quadragesima, adeo vt si unam diem omiserit, totam quadragesimam frangat.*
10 *In ieiunio quadragesimali abstinendum est a carnibus, lacte, caseo, ouis, butyro, & similibus.*
11 *In ieiunijs non quadragesimalibus quis potest vti lacte, caseo, ouis, butyro, & similibus, nisi consuetudo repugnet.*
12 *In ieiunio unica uice tentum quolibet die comedendum est, aliquid tamen de sero temperato sumi potest, si adsit consuetudo, quæ ualida est.*
13 *Differentes prandium vsque ad tenebras noctis, & nihil comedentes in die ieiunijs*

ieiunijs quadragesimalis faciunt contra institutum Ecclesiæ, & secundũ ritum iudæorum, & Saracenorum.

Quid obseruetur in Vigilia Natiuitatis Dominicæ ibi.

14 *Senex, uel infirmus comedens carnes de licentia Papæ tempore quadragesimali non peccat, et si aliter opinatus fuerit Guid. Pap.*

15 *Catholici singulis diebus quadragesimalibus missam audire debent.*

16 *Missa non est de precepto diebus non quadragesimalibus, exceptis diebus Dominicis, & festiuis, nisi necessitas vrgeat.*

17 *Audientes missam debent stare venerabiliter curui nudo capite non autem sedere, quando di citur euangelium.*

18 *An liceat audire euangelium genibus flexis?*

19 *Venatio saltuosa nũ sit exercenda diebus quadragesimæ, & ieiuniorum?*

20 *Venatio saltuosa exerceri potest diebus quadragesimę, & ieiuniorum ob vrgentem necessitatem, non ob uoluptatem.*

21 *Ciues debent celebrare solemnitatem quadragesimæ in Ciuitate, non in villa, nisi infirmitas excuset, & leuis febricula, uel quartana non excusat.*

22 *Diebus quadragesimalibus abstinendum est a ludo etiam scacorum.*

23 *Catholici semel in anno peccata sua confiteri debent.*

24 *Catholici tenentur confiteri peccata tempore quadragesimę de consuetudine vniuersalis Ecclesię a Concilio Tridentino approbata.*

25 *Catholici tenentur sumere sanctam Eucharistiam semel in anno, quę accipi potest in die iouis hebdomadæ sanctæ, uel in die Paschatis.*

26 *Catholici ante sacram communionem abstinere debent etiam a propria vxore tribus, aut quatuor, aut octo diebus.*

27 *Vir ab uxore, & uxor a uiro abstinere debent in die, quo accipiunt sacramentum Eucharistiæ.*

28 *Vxoratus tenetur reddere debitum quolibet tempore.*

29 *Concilium reuerentiæ non obligat ad peccatum mortale, obligat tamen ad veniale.*

30 *Vir ab uxore, & uxor a uiro saltem diebus Dominicis quadragesimæ mutuo consensu abstinere debent ex concilio Prouinciæ Mediolani.*

31 *Catholici an diebus quadragesimalibus teneantur audire prædicationem?*

32 *Eleemosynę, & oblationes tempore quadragesimæ largiendæ sunt.*

33 *Catholici tempore quadragesimæ ex concilio Prouinciæ Mediolani abstinere debent a uestibus pretiosis, a simultate, odio, inimicitijs, rixis, a iocis, a uerborum scurilitate, colloquio inani, otioso, noxio, & criminoso, a suauitatibus, & delitijs ciborum quadragesimalium, a conuiuijs, & a multiplici epulorum apparatu. Sed in oratione frequentes esse, dolenter peccata sua, & aliena lugere implorando Dei misericordiam, ecclesias frequentare, carnis uim, & impetum non solum ieiunio, & abstinẽtia, sed cilicio, & uerberatione coërcere debent.*

34 *Infirmi ex dicto concilio Prouinciæ Mediolani cibum animi dolore, & gemitu capere debent, ubi non ualent ob ęgritudinem ieiunare.*

35 *Choreæ*

35 *Choreæ, & saltationes etiam licitæ fieri non debent diebus quadragesimalibus, declara, ut ibi.*

36 *Episcopus prohibere potest choreas, & saltationes fieri ultra mediam noctem carnispriuij.*

37 *Diebus quadragesimalibus abstinendum est a cognitione causarum criminalium. Sed non seruatur de consuetudine, ibi.*

Eddimus gratias Omnipotenti Deo, qui nobis concessit, ut ad dies quadragesimales perueneri-mus, in quibus sicuti decimæ totius anni Deo sunt persoluendæ, Ita etiam conueniens est, vt decimas ingenij nostri suæ Diuinæ Maiestati dare

1 debeamus, cui † actionum nostrarum decimas præstare iubemur. c. quadragesima, de consecr. dist. 5.

Cæterum pro salute animæ quæsitum est, quibus modis his diebus decimas offerre teneamur? & summa cum ratione dicen-

2 dum est primo, nos † teneri ieiunare singulis diebus quadragesimę. c. placuit, il j. de consecr. dist. 3. d. c. quadragesima, in princ. eo. tit. de consecrat. dist. 5. Decius in c. ad euidentiam, nu. 21. ver. & in quadragesima, de rescript.

3 Exceptis † tamen diebus Dominicis, in quibus ieiunandũ non est, quia de abstinentia subtracti sunt. d. c. placuit, il j. de consecrat. dist. 3. c. ieiunium, & c. ne quis, eo. tit. & dist. & d. c. quadragesima, de consecrat. dist. 5.

4 Et † nisi infirmitas impediret, quæ legi non subiacet d. cap. quadragesima, & ibi glo. in verbo, infirmitas, de consecra. dist. 5.

5 Et † in tali ieiunio quadragesimæ non est comedendum, nisi post vesperas, quæ hac ratione dicuntur de mane. c. solent, de consecrat. distin. 1. & ibi Archid. num. 2. & Decius in c. ad audientiam, numero 22. versic. & in tali ieiunio, de rescrip. & Henric. Boic. in c. 1. nu. 12. versi. si quæris de quarto, de obseruat. ieiun.

6 Et peccatum est anticipare illam horam, vt ait Abb. in rubr. sub numero 2. de obseruat. ieiun. & Archid. in cap. solent, nume. 1. de consecrat. dist. 1.

7 Non tamen † frangitur ieiunium, vt ait Nauar. in Manual. confess. cap. 21. sub nu. 27. sub vers. septimo peccat.

8 Quæ † res non sic statuta est in alijs ieiunijs non quadragesimalibus, in quibus non est hora præfixa ab ecclesia, vt ait Archid. in d. cap. solent, de consecrat. distinc. 1. & Decius in d. c. ad audientiam, num. 23. de rescrip.

Ratio cur sic statuitur in ieiunio quadragesimali, est, quia ieiunium quadragesimæ celebramus ad imitationem Christi, qui ieiunauit quadraginta diebus, & quadraginta noctibus, nil comedens, debemus, & nos toto illo tempore ieiunare nulla die, vel ho-

ra

ra comedentes,sed quia non possumus propter defectum naturæ, (præter diuinũ miraculũ)saltẽ tota die ieiunando volumus ipsum imitari,& quia instante,& vrgente necessitate,ac fame non possumus expectare,vt vere finiatur dies,expectamus saltem,vt ficte finiatur, nã dies ficte dicitur expletus post horas diurnales, quæ in die celebrantur, vltima quarum est officium vespertinum, nam completorium quod sequitur,licet huic diei deputetur quasi cõplens ipsum,non tamen decantatur in hac die,sed post finẽ eius in principio sequentis diei, quia secundum computationem canonicam a vespertino tempore incipit sequens dies,vt ait Archid. in d. c.solent,sub num.2. versic. sed quare, de consecrat.distinct.1.& ibi Bellem.sub numero 2.& Ioan.de Turrecrem.sub nume. 2. in fin. & Henric. Boich.in cap.1.sub num.12. versic.& ratio,de obseruat. ieiun.& Abb.in rub.sub nu.2.eo.tit.

9 Notandumque est, quod † in quadragesima quilibet habilis tenetur ieiunare,adeo vt si vnam diem omiserit,totam quadragesimam frangat,vt ait Stephan.Costa in tract.de ludo,in 6.art.princ. sub nu.6.versic.in quadragesima.

10 Et † in ieiunio quadragesimali abstinendum est non solum a carnibus,sed etiam a lacte,caseo,ouis,butyro.& similibus.cap.denique,distinc.4.Anto.de Butr.in rubr. de obseruat. ieiun. num.11. & ibi Abb.sub num.5. & Henric. Boich. in cap.1.num.11.versi.si quæris,eo. tit.& Dec.in cap.ad audientiam, numero 27.versic.est etiam aliud præcipuum,de rescript.& Io.de Turrecrem.in c.rogationes,nu.5.de consecr.distin.3.& Concilium Prouinciæ Mediolani in tit.de obseruat.ieiun.cap.10.

11 In alijs † vero ieiunijs non quadragesimalibus quis vti potest lacte,caseo,ouis,butyro,& similibus,si consuetudo sit in loco,vt ait Anto.de Butr.in d.rubr.de obseruat.ieiun.num.11.& ibi Abb.sub num.5.& Henric.Boich.in capit.1. sub num.11.versic.in sextis autem ferijs,eod.tit.& Archid.in capit.rogationes,sub num.1.in verbo,quadragesimalibus cibis,de consecrat.dist.3.& Dec.in d.capit. ad audientiam,sub num.27.de rescript.& Ioan. de Turrecrem. in d.cap.rogationes,sub num.5.vbi ait,quod in hoc seruanda est consuetudo loci.

12 Et † vna vice tantum quolibet die comedendum est,non pluries, sed de consuetudine aliquid etiam sumitur in sero pro collatione,magis ad sustentationem naturæ, quam ad delitias,& non est peccatum,dummodo temperate hoc fiat,quæ consuetudo valet,vt ait Abb. in rubr. de obseruat.ieiun. numero 3.versicul.putarem tamen,& Nauar.in Manual.confess. cap.21.numero 14.versic.dixi pluries.

13 Sed quæro de illis, qui † differunt prandium vsque ad tenebras noctis,nihil commedentes in die ieiunij quadragesimalis, an faciant

ciant secundum ritum Sanctæ Romanæ Ecclesię? dic quod non, quia vt dictum est, Ecclesia statuit, prandium sumi statim post vesperas. Item quia Iudæi, & Saraceni hoc faciunt, nos ideo hoc sequi non debemus, ne videamur iudaizare, ita tenuit Abb. in rubr. de obseruat. ieiun. sub num. 2. versic. vnde glossa, & gloss. in ca. sint tibi ieiunia, in verbo, quoties, de consecrat. distinct. 5. nisi, vt subdit, hoc fieret ex causa.

Apud nos iamdiu consuetudine obtentum est, vt in vigilia Natiuitatis Dominicæ ieiunando semel comedamus in sero post Angelicam salutationem.

14 Quęro etiam † an senex, vel infirmus tempore quadragesimali comedens carnes de licentia Papæ, peccet? Guid. Pap. in decis. 111. quia de præsenti, num. j. tenet, quod sic. Contrarium tamen voluit Alciat. in rub. & tit. de pręscript. num. 86. & Addit. ad ipsum Guid. Pap. vbi supra, quia necessitas legi non subijcitur. Et dixit Anchar. in cap. consilium, sub num. 4. versic. quinto nota, de obseruat. ieiun. quod infirmo debet esus carnium indulgeri in die ieiunij, cũ necessitas vrget.

15 Secundo † singulis diebus quadragesimalibus debemus audire missam. c. solent, de cõsecrat. dist. j. Dec. in c. ad audientiam, nu. 24. versi. & ille textus, de rescrip. & Stephan. Costa in tracta. de ludo, in 6. artic. princip. sub num. 6. versic. item in quadragesima, & ita scriptum est in Concilio Prouincię Mediolani in tit. de obseruat. ieiun. cap. 13. §. missæ sacrificio.

16 Licet † alijs diebus non quadragesimalibus missa nõ sit de præcepto, exceptis diebus dominicis, & festiuis. cap. missas, de consecrat. distinct. 1. Dec. in d. cap. ad audientiam, sub num. 14. vers. alias vero, de rescript.

Nisi aliqua necessitas cogat nos prætermittere missam, adnotauit gl. in d. c. missas, de consecrat. dist. 1.

17 Et † audientes missam aduertere debent cum dicitur euangelium, non sedentes, sed reuerenter curui stantes, capitulo apostolica, de consecratione distinctione prima, Stephan. Costa in tractat. de ludo, in 6. articulo princip. sub numero septimo, versic. item au-
18 dientes, vbi etiam quærit, an † licitum sit audire genibus flexis euangelium, & dicit, quod textus hoc non prohibet, sed solum dicit, quod non sedentes, sed reuerenter curui stantes audiant euangelium.

19 Tertio † debemus abstinere a venatione saltuosa, quæ prohibita est tempore quadragesimæ, & diebus ieiuniorum, vt ait glo. in capitul. qui venatoribus, distinctione 86. capitul. ieiunium, de consecratione, distinctione quinta, & Sebast. Medic. in tract. de venat. quæstione vndecima, numero tertio, in prima part. & ita etiam cautum est in Concilio Prouincię Mediolani in titulo de obseruatio.

uatio. ieiun. capitulo decimotertio, § ad venationibus.

20 Fallit hæc conclusio † ob vrgentem necessitatem, vt ait gloss. in dicto cap. qui venatoribus, dist in. 86. & Sebast. Medic. in d. quæst. 11 sub num. 3.

21 Quarto † ciues debent celebrare solemnitatem quadragesimæ in Ciuitate, non in Villa, vt est textus in cap. nulli, de consecratio. distin. 3.

Fallit, si infirmitas excuset, vt habetur in dicto capit. nulli, quod intelligit ibi Archidian. quando ciuis laborat morbo sontico, quia si esset leuis febricula, vel quartana, quæ sperni potest, non excusaret secundum eum.

22 Quinto † his diebus quadragesimalibus abstinere debemus à ludo etiam schacorum, qui eo tempore non est permissus, vt ait Paris de Puteo in tract. de ludo, numero duodecimo, versicul. & dixit Richardus de Mediauilla, & Caccialup. in tract. de ludo, sub numero 59.

23 Sexto † debemus confiteri peccata nostra saltem semel in anno, c. omnis vtriusque sexus, de pœn. & remiss. Decius in c. ad audientiam, nu. 29. de rescript.

24 Et † tenemur confiteri peccata tempore quadragesimæ secundum morem vniuersalis ecclesiæ a Concilio Tridentino approbatum, & amplexatum tanquam pium, vt patet in sess. 14. cap. quinto, in fine.

25 Et postea † tenemur sumere sanctam Eucharistiam. d. c. omnis vtriusque sexus, de pœn. & remiss. Dec. in c. ad audientiam, nu. 42. ver. & debet sumi, de rescript.

Quæ accipi potest in die iouis hebdomadę sanctæ, vel in die Paschatis, vt fieri consuetum est, vt tradit Abb. in dicto capitu. omnis vtriusque sexus, numero 13. de pœnitent. & remissio. cui magis placet, quod sumatur in die Paschatis, quia in maiori deuotione persistit, & ita quoque tradit Dec. in d. c. ad audientiam, sub numero 45. de rescript.

26 Et † ante sacram communionem debemus abstinere etiam a propria vxore tribus, aut quatuor, aut octo diebus, capitul. omnis homo, de consecratione distinctione secunda, Dec. in dicto capitulo ad audientiam, numero 45. versicul. & ante, de rescript. licet de octo diebus nihil dicat, etsi textus allegatus de illis mentionem faciat, vide etiam Gulielm. Benedict. in capit. Raynutius, in tertia par. in verbo, qui cum alia matrimonium contrahens, num. 114. de testam.

27 Et etiam † in die, quo accipitur tale sacramentum, vt notat Geminian. in capitu. sponsus, numero secundo, distinctione 23. & Dec. in dicto cap. ad audientiam, sub numero 45. versic. & etiam, de rescript.

Intellige,

28 Intellige, vt † vir non debeat his diebus exigere debitũ ab vxore, exactus tamen reddere debet quolibet tempore, cum non ſit de præcepto, quod legitur quoad hoc in dicto capitul. omnis homo, vt ait ibi gloſ. negari tamen non poſſe videtur, quin ſit de con-
29 ſilio reuerentiæ, quod † licet non obliget ad peccatum mortale, obligat ſaltem ad veniale, vt ait Gemin. in d. cap. ſponſus, num. 3. & num. 4 diſtin. 23. & ex concilio Prouinciæ Mediolani in tit. de
30 obſeruatio. ieiun. capitu. 12 §. fina. vir † ab vxore, & vxor a marito ſaltem diebus dominicis quadrageſimæ mutuo conſenſu abſtinere debent.

31 Septimo † debemus audire prædicationem, quia licet non habeamus legem vrgentem, dicit tamen textus in capit. audacter, in fi. 8. quæſtione prima, quod carens prædicatione non minus patitur famem, quam fameſcens, ita dixit Stephan. Coſta in tractat. de ludo, in 6. artic. princip. ſub numero ſeptimo, verſicul. quid autem de prædicatione. Et in concilio Prouinciæ Mediolani cautum reperitur, vt tẽpore quadrageſimali Chriſtianus homo pręſens adſit diuinis colloquijs, ſacriſque concionibus, vt patet in titu. de obſeruat. ieiun. cap. 13. §. diuinis colloquijs.

32 Octauo † tempore quadrageſimæ largiendę ſunt a nobis eleemoſynæ, & oblationes. capit. ſolent, de conſecratione diſtinctione prima, & habetur in Concilio Prouinciæ Mediolani in titu. de obſeruat. ieiun. cap. 13. §. eleemoſynas.

33 Nono † debemus tempore quadrageſimali abſtinere a veſtibus pretioſis, a ſimultate, odio, inimicitijs, rixis, a iocis, a verboiũ ſcurilitate, a colloquio inani, otioſo, noxio, & criminoſo, a ſuauitatibus, & delitijs ciborum quadrageſimalium, a conuiuijs, & a multiplici epularum apparatu. At in orationis ſtudio frequentiores eſſe, dolenterque peccata noſtra, & aliena lugere implorando Dei miſericordiam, Eccleſias frequentare, & carnis vim, & impetum non ſolum ieiunio, & abſtinentia, ſed cilicio, & diſciplina, verberatione coercere debemus, vt habetur in Concilio Prouinciæ Mediolani in titul. de obſeruatione ieiun. capit. duodecimo, & ca-
34 pit. 13. vbi etiam dicitur, in §. fi. quod † ægroti cum ob corporis inualetudinem ieiunare non poſſint, cibum intimi animi dolore, & gemitu capere debent.

35 Decimo † debemus diebus quadrageſimalibus abſtinere a choreis, & ſaltationibus, etiam licitis, vt ait Menoch. in caſ. 69 numero 61 de arbitr. iudic. in addit. & Ioan. de Turrecrem. in capitu. cohibeat, numero tertio. de pœnit. diſtinctione quinta, ſub pœna peccati mortalis, vt ait Sylueſt. Prier. in ſumma, in verbo, chorea, ſub numero ſecundo, vbi declarat hoc procedere, niſi choreæ, & ſalutationes fierent occulte, vel ex inſolita, honeſta lętitia, puta victoriæ, vel a talibus, quos excuſaret ignorantia, vel vbi

eſſet

esset consuetum ob lętitiam festi pręcipui.

16 Hinc infertur, † Episcopum posse prohibere choreas, & salutationes fieri vltra mediam noctem carnis priuij, vt aduersus Neuizanum pie, & erudite defendit Menoch. in d.cas. 69. numero 69. vsque ad fi. de arbit. iud. in addit.

17 Vndecimo † diebus quadragesimalibus abstinendum est a cognitione causarum criminalium. l. quadraginta. C. de ferijs. Sed istud de consuetudine non seruatur, vt ait ibi glos. Barto. Ang. Bal. Salycet. & Paul. de Castro numero primo. Et hęc subijcio determinationi Ecclesiæ sacrosanctæ, a qua discedere non intendo.

F I N I S.

VOTVM VNICVM LVDOVICI RODOLFINI DE SABLONETA IVR. VTR. DOCT.

Transmissum Illustriss. & Reuerendiss. D. Cæsari Speciano Episcopo Cremonensi Comiti &c.

SVMMARIVM.

1 *Euictio locum habet in permutatione, quando lis est denunciata.*

2 *Euictio non procedit, quando sequuta est per imperitiam iudicis.*

3 *Sententiæ duæ tantum operantur, quantum tres de iure communi quando à duabus sententijs conformibus non licet appellare ex dispositione statutorum.*

4 *Dispositio statuti uolentis, ut à duabus sententijs conformibus non liceat appellare, subrogata est loco dispositionis iuris communis.*

5 *Sententia secunda confirmatoria primæ est eiusdem efficaciæ, & uirtutis, cuius est tertia de iure communi, stante statuto, ut à duabus sententijs conformibus non liceat appellari.*

6 *Sententijs tribus conformibus non admittitur quis ad dicendum eas esse contra ius, & iniustas.*

7 *Subrogatum sapit naturam eius, in cuius locum subrogatur cum qualitatibus suis, etiamsi subrogatum sit alterius naturæ.*

8 *Probatio non admittitur aduersus præsumptionem iuris, & de iure, nisi per confessionem aduersarij.*

9 *Sententia in iudicatum transacta pro veritate habetur, & præsumitur iusta, facitque præsumptionem iuris, & de iure, nec potest impugnari.*

10 *Probatio, quæ fit per ocularem inspectionem, nunquam censetur à statuto sublata.*

11 *Clausula ius, & iustitiam ministrari, videtur saluare petitionem ab omni ineptitudine.*

12 *Causa ubi committitur, sola facti ueritate inspecta, tunc non requiritur libellus de necessitate.*

13 *Aliquid ubi de necessitate non requiritur, si illud interueniat, & ine-*

 ptè,

ptè, non vitiat.

14 *Libellus generalis, an in summarijs parte opponente procedat.*

15 *Iudex potest virtute clausulæ sola facti veritate inspecta iudicare super libello inepto, & ualet sententia.*

16 *Dominium est difficilis probationis.*

17 *Dominium probatur per indicia, & coniecturas.*

18 *Dominij plena probatio emergit ex coniecturis, & indicijs.*

19 *Instrumentum venditionis semiplenè probat dominium.*

20 *Emens rem à Principe efficitur dominus.*

21 *Par est virtus taciti, & expreßi.*

22 *Confeßio dominij probat non solum contra confitentem, sed etiam contra eius successorem, & habentem causam ab eo.*

23 *Instrumentum emptionis cum adminiculis plene probat dominium.*

24 *Probatio verisimilis, & persuasiua licet non concludens sufficit, ubi iudex sola facti ueritate inspecta iudicare potest.*
Menoch. taxatur ab Authore ibi ver. nec obstat.

25 *Iudex, qui procedit sola facti ueritate inspecta moueri potest ex his, quæ vidit, uel audiuit, dato quòd non appareat in actis.*

26 *In dubio præsumitur pro sententia iudicis.*

27 *Res immobilis præscribitur inter præsentes per decennium cum tituloe & bona fide.*

28 *Succedentes in locum alterius vtuntur eo iure, quo ille uti poterat.*

29 *Hæredes sunt eiusdem potestatis, & iuris, cuius fuit defunctus.*

30 *Vendens scienter rem, super qua est reseruatum directum dominium, & id non exprimens præsumitur in dolo.*

31 *Sciens rē ad aliū spectare præscribere nō pōt, quia dicitur in mala fide.*

32 *Dominium directum non acquiritur per præscriptionem decem annorum, licet vsucapione acquiratur in rebus mobilibus ex magis communi, reprobata quadam Baldi limitatione.*

33 *Ignorantia præsumitur in facto alieno, & sub nu. 36.*

34 *Res aliena si perdatur culpa alicuius, ille qui in culpa est, tenetur actione in factum, si alia actio non superest.*

35 *Quis ex dolo proprio lucrum facere non debet.*

36 *Restitutio conceditur ex capite ignorantiæ aduersus præscriptionem cō pletam ex magis communi.*

37 *Regula. l. octaui. ff. vnde cognat. quomodo procedat.*

38 *Coniunctus nō præsumitur habere notitiā cōtractus facti per coniūctū.*

39 *Restitutionem in integrum intelligitur petere, qui rei uendicatione rem sibi restitui petit.*

40 *Circuitus euitari debet.*

41 *Iudex, cui committitur cognitio causæ sola facti ueritate inspecta potest condemnare in alio, quod non sit petitum.*

42 *Iudex, cui committitur causa cognoscenda sola facti ueritate inspecta potest recedere à regulis iuris.*

Clau-

43 *Clausula sola facti veritate inspecta operatur, vt iudex possit procedere manu regia.*
44 *Princeps potest in integrum restituere etiam non petentem.*
45 *Iudex, cui est commissa causa sola facti veritate inspecta iudicare potest inspecto iure gentium, non attenta ordinatione, nec solemnitate iuris positiui.*
46 *Excussio bonorum in hypothecaria facienda est aduersus debitores, antequam tertij possessores conueniantur.*
47 *Executionis exceptio an attendatur, vbi proceditur sola facti ueritate inspecta.*
48 *Hypothecaria habet in se exceptionem, nisi luatur pignus.*
49 *Emptor re euicta per hypothecariam an agere possit de euictione? & sub nu. 50.*
50 *Oblatio verbalis vim solutionis habet, etiam si facta sit sine depositione, ubi affertur res immobilis, secus si offeratur res mobilis, quia tunc requirit depositionem.*
Intellige quando verbaliter rem immobilem offerens eam habeat solutioni paratam, ibi.
51 *Euictio cõpetit, quãdo euicta est sola possessio, & de illa facta est pmissio.*
52 *Libellus, & sententia concipi debebẽt in hypothecaria, ut petatur, & sententietur bona esse creditori relaxanda, donec ei sit satisfactum.*
53 *Sententia non conformis libello valet, quando in eo apposita est clausula peto ius, & iustitiam ministrari.*
54 *Sententia non conformis libello valet, ubi proceditur sola facti ueritate inspecta.*
55 *Dictio libere importat, vt sine aliqua contradictione, & impedimento res omnino effectum sortiatur.*
56 *Sententia est nulla, si feratur à iudice finito eius officio.*
57 *Antecessor existens in possessione officij iudicare potest etiam finito officio usque ad aduentum successoris.*
58 *Venditor venditione rei facta, translatoque dominio, & data dilatione ad soluendum residuum pretij nil consequi potest ab emptore ipsius pretij nomine ex magis communi.*
De consuetudine aliud seruatur Bononiæ, & in aliis locis, ibi.
59 *Venditor facta uenditione, translatoque utili dominio, & directo retento donec pretium integrè soluatur potest aliquid consequi ab emptore nomine pretii ob reseruationem directi dominii.*
60 *Locatio non uenditio dicitur, quando uenditor reseruat sibi directum dominium, donec fuerit satisfactus.*
61 *Res dicitur esse illius, qui habet dominium directum.*
62 *Dominium directum est maioris considerationis dominio vtili, quia directum trahit ad se utile, non è contra.*
63 *Verba in dubio intelligi debent in potentiori significatione.*
64 *Venditor promittens de euictione, et defensione, licet nõ teneatur de euictione*

ctione quando res euicta est per imperitiam iudicis, attamen tenetur ob rem non defensam ad inuereßé, quando interpellatus, & requisitus litem non suscipit, nec defendit emptorem, quia hoc casu intelligitur euictio sequuta per iniuriam partis.

Immo tenetur ad pœnam dupli promissam, maxime stante clausula rato manente pacto, ibi.

65 *Doctori licet magno loquenti sine lege, & sine ratione credendũ nõ est.*

66 *Dominus si det licentiam vasallo alienandi feudum, remanet ipsi domino saluum ius dominij directi.*

67 *Correctio in dubio non est inducenda.*

68 *Clausulę ubi plures apponuntur in contractu, seu instrumento, quæ ad inuicem repugnare uidentur, instrumentum debet per distinctionem iuuari, ne repugnantia resultet.*

69 *Apices, & subtilitates iuris non considerantur, ubi proceditur sola facti veritate inspecta, ex quo apices iuris subtilitatem quandam respiciunt magis, quam facti veritatem.*

70 *Filius conueniendo alios non tenetur probare se esse hæredẽ patris, nec se immiscuisse hęreditati paternę, secus quando ab alijs conuenitur.*

71 *Clausula, peto ius, et iustitiã ministrari omni meliori modo, operatur, vt intelligatur intentatum remedium, quod sufficit ad uictoriam.*

Otũ meũ est, ꝙ dñi Consortes de Messerottis teneãtur de euictione erga hęredes magnifici q. d. Ant. de Viridijs, tũ virtute pacti, de quo in instro pmutationis, tũ ex natura contractus, quia
1 † in permutatione hẽt locũ euictio, qñ denunciata est lis. l. si permutationis, & l. nõ dubitaš. C. de euict. Caballin. in tract. de euic. §. 4. nu. 43. & num. 44.

Nec obstãt ea, q̃ ad excludẽdũ Viridios ab euictione in hac eadẽ causa rñdit D. Menoc. in consi. 361. p totũ vol. 4. in quo nititur probare euictionẽ non posse hr̃e locũ aduersus D. Messerottos, qa præsupponit euictionẽ sequutã fuisse per imperitiã iudicis,
2 quo casu † euictio non debetur. l. si per imprudẽtiam. ff. de euict.

Quia animaduertendũ est, ꝙ latæ fuerunt duæ siñæ conformes, a quibus ex dispositione statutorũ Sablonetæ non licet ap
3 pellare, vt patet in rub. 144. in ciuilibus, quæ † tantum operãtur, quantum tres de iure cõi, vt ait Bald. in l. fi. nu. 6. in fi. C. de sent. & interlocut. omn. iud. & ibi Salycet. nu. 12. & Cauagnol. super decretis Montisferrati, in decre. 14. §. j. q. 5. nu. 3. & §. 2. nu. 15. ubi
4 ait, quod † dispositio huiusmodi statuti volentis, ꝙ a duabus sententijs conformibus non liceat appellare, subrogata est loco dispositionis iuris communis, & §. 3 num. 1. & per totum ait,
5 quod † secunda sententia confirmatoria primæ, est eiusdem efficacię, & virtutis, cuius est tertia de iure communi, idem dixit in d.

in d.decret.14.§.1.quæstio.8.nume.5. vbi ait,quod virtute dicti statuti secunda sententia est eiusdem naturæ, cui us esse dicitur tertia duarum antecedentium confirmatoria,quę transitum fecit in iudicatum.

6 Vnde succedit,quòd † sicuti latis tribus sententijs cõformibus non possent Domini Messerotti dicere eas esse contra ius, & iniustas,vt ait Fulg.in d.l.si per imprudentiam,nu.9.ff.de euict.

Ita etiam non possunt dicere, nec sunt admittendi ad dicendũ

7 duas loco trium subrogatas esse iniustas,& contra ius,quia † subrogatum sapit naturam eius,in cuius locum subrogatur, vt ait copiose Euerard.in sua topica legali,in locó à vi subrogat. nu.1. etiam cum qualitatibus suis,vt ait Ang.de Perus.in consi.54. nu. 7.& Euerad.vbi supra nu.12.vbi addit nu.2. hoc esse verum etiã si subrogatum sit alterius naturæ,quàm est illud,in cuius locum subrogatur,quod itidem procedit ẽt si subrogatum in aliquo discreparet,vt ait Bec.in consi.14.mirum est,nu.6.

8 Et etiam quia † aduersus præsumptionem iuris,'& de iure non admittitur probatio,nisi per confessionem aduersarij,vt ait in terminis Fulg.in d.l.si per imprudentiam,nu.9.ff.de euict.

9 Nam † sententia in iudicatum transacta pro veritate habetur, & præsumitur iusta,facitq; præsumptionem iuris,& de iure,nec potest impugnari,vt ait Afflict.in decis. 13. vertitur in dubium, nu.28.& Borgnin.in decis.10.nu.14.

Pro qua re videndus est Socin.iun.in consi.18. visis varijs, num. 17.vol.2.vbi ait,quod lex municipalis volens,quod à duabus sententijs conformibus non appelletur, præsumit illud esse optima ratione fundatum,quod duplici sententia fuit firmatum,subdẽs quod ista dicitur præsumptio iuris,& de iure, quia contra eam non admittitur probatio in contrarium.

Quocirca falsum esse apparet illud,quod sine lege, & ratione dixit D.Menoch.in d.consi.361.sub nu.36.ver.& ex prædictis, volu.4.videlicet eodem imperitiæ, & imprudentiæ vitio laborare sententiam iudicis ad quem,quo sententia iudicis a quo,'subdẽs nil plus,vel minus habere secundam sententiam, quàm primã, quia duæ sententiæ conformes,à quibus appellari non potest,habent præsumptionem iustitiæ,quæ præsumptio est iuris, & de iure,adeo vt non admittatur probatio in contrarium, quam præsumptionem nõ habet prima,& vnica sentẽtia, nisi sit in iudicatum transacta,vt dixi per Afflict.& Borgnin.

Nec obstat Alex.nouiter allegatus in consi.63.num.12. vol.4. quia loquitur extra terminos nostros,nam loquitur, quando vnica tantum sentẽtia lata fuit:nos vero,quãdo duæ adsunt sentẽtiæ conformes,à quibus ex dispositione statutorum appellari nõ potest,sed exequi debent.

Præterea loquitur, quando quis admittitur ad ostendendum per rei euidentiam, & sic per ocularem inspectionem, quod sententia in iudicatum transacta, sit iniusta; quod ego quoque fa-
10 teor, nam † probatio, quæ fit per ocularem inspectionem nunquam censetur à statuto sublata, vt ait Marsil. in l. prima. §. si serui, nume. 5. ff. de quæst. sed nos non sumus in his terminis, nam licet adducantur aliquæ rationes pro iniquitate sententiarum, non per hoc dicitur constare per rei euidentiam de ipsarum iniquitate, tanto magis quia vt infra patebit, non adest aliqua iniquitas.

Rursus dato sine veritatis præiudicio, quòd admittendi essent ad dicendum sententias esse iniustas, & contra ius latas, attamē non possunt dici iniustæ, & contra ius per imperitiam iudicis latæ, & si multa ad id probandum in medium adduxerit D. Menoch in d. consi. 361. per totum, vol. 4.

Quocirca examinanda sunt singula eius fundamenta, quæ ibi fecit, pro veritatis dilucidatione.

Arguitur igitur primo imperitia iudicis ex ineptitudine libelli, vt per eundem Menoch. in d. consi. 361. nume. 6. nume. 7. num e. 8. & nu. 9

Sed respondetur super hoc insistendum non esse, tum quia statutum Sablonetæ sub rub. 8. in ciuilib. disponit, quod quilibet libellus, & quælibet petitio sit, & esse intelligatur tolerabilis, & super ea procedatur, & processum esse intelligatur, dummodo contineat certam personam iudicis, actoris, & Rei, & rem, seu quantitatem, & causam, & vbi peteretur res immobilis, sufficiat exprimere situm, & locum cum duobus confinibus, seu cohærentijs.

Tum etiam quia in petitione Magnificorum Gardanorum apposita fuit illa clausula, super quibus ius, & iustitiam ministra-
11 ri & c. quæ † videtur saluare petitionem ab omni ineptitudine, vt concludit Abb. in cap. cum dilectus, nu. 51. & nu. 52. de ord. cognit. & Marant. de ord. iud. in tit. de libel. oblat. nu. 9. ver. solent in calce libelli, in 6 par. & Iacobus Machell. in patrocin. 29. nu. 20. vbi ait, quòd quando in libello adsunt clausulæ salutares, peto ius, & iustitiam ministrari, cum omni meliori modo, libellus sustinetur eo meliori modo, quo potest, & intelligitur intentatum remedium, quòd sufficit ad victoriam libellantis.

12 Et etiam quia † vbi causa committitur iudici sola facti veritate inspecta, tunc non requiritur libellus de necessitate, vt ait Asin. in prax. iudic. §. 3. cap. 4. nu. 3. in 1. par.

13 Sed † vbi aliquid de necessitate non requiritur, si illud interueniat, & ineptè non vitiat, vt ait Iaf. in rub. C. vnde liber. sub nu. 4. addo Gail. in obseruat. 66. nu, 15. lib. 1. pract. obseruat.

Nec

Nec tuta est opinio eiusdem Iasin l.vinum,nu.34. & nu.35.ff.
14 si cert.pet.dicentis,quod † in summarijs libellus generalis parte opponente non procedit.

Quia contrarium tenuit Dec.in l.edita,nu.5.C.de eden. cuius opinio tenenda est saltē in casu,de quo agitur, qa inētio actoris comprehendi poterat, vt ait Asin.in prax.iud.§.3. cap. 6. nu.7. in 1.par & Pract.Practicarum lib.3.cap.2. sub nu.76.

Præterea Ias.loquitur,quādo causa est summaria,vt quia Princeps rescribit,vt iudex procedat summarie,simpliciter,& de plano,vel sine figura iudicij:nos verò quando Princeps rescribit, vt iudex ipse procedat sola facti veritate inspecta, quæ clausula magis operatur quàm aliæ,quia si inspicienda est sola veritas facti, non est,cur iudex respicere habeat ad ineptitudinem libelli.

Quinimmo vtcunque sit,non est arguendus iudex de imperi
15 tia,eo quod admiserit libellum ineptum,cū(quod plus est) † possit virtute clausulæ sola facti veritate inspecta,iudicare super libello inepto,& valeat etiam sententia,vt ait Asin.in prax. iudic.§. 3. cap.22.nu.3.in 1.par.

Secundo arguitur imperitia iudicis, eo quia non fuit probatū dominium,quod probandum erat per actores,vt ait Menoch.in d.consi.361.nu.11.& nu.12.vol.4.

Sed respondetur,quod cū Dominus Messerottus senior emerit petiam terre à Galoppo, super qua Gardanus sibi reseruauit dominium directum sciente,patiente, & tolerante ipso Messerotto,non possunt nunc eius hæredes in dubio refricare quæstionem dominij ipsius Gardani,seu eius hæredum, vt ait Vrsill. in decis.14.nu.15.

16 Insuper sciendum est,quod † dominium cum sit difficilis probationis,vt ait Mascard.in conclus.536.nu.1. de probat. probatur
17 † per indicia,& coniecturas,vt ait idem Mascard.in conclu. 539. nu.3.eod.tract.de proba.vbi nu.2.subdit, hoc adeo procedere, vt
18 † ex istis coniecturis,& indicijs emergat plena probatio.

Nec dubitandum est,quin in casu, de quo agitur, concurrant indicia,& coniecturæ,nam primo adest instrumentum emptionis,quam fecit Dominus Ludouicus Gardanus à Domino Be-
19 nedicto Galoppo,& Genesio Zanichello, quod † instrumentum semiplene probat dominium,vt ait in terminis Surd. in decis.10. hæredes, nu.6.

Secundo apparet in eodem instrumento, ipsum Galoppum, & Socium causam habuisse ab illustriss. Domino Ludouico
20 Gonzaga tunc Principe Sablonetæ, quo casu † ipsi, seu eorum successores effecti sunt domini.l.bene à Zenone.C. de quadrien. præscript.

Tertio Dominus Ludouicus Gardanus inuestiuit de dictis

prædijs ipsum Galoppũ,& Socium,qui verisimiliter nõ recepissent ab eo inuestituram,nisi sciuissent Gardanũ esse dominum.

Quarto Galoppus senior, seu Dominus Camillus eius filius stetit inuestitus de ipsis prædijs per spatium annorum vigintiquatuor,& postea illa vendidit Domino Messerotto seniori, in qua venditione filius Domini Ludouici Gardani requisitus fuit pro cessione,& renũciatione iurium suorum, quinimmo & D. Camillus,& Dominus Messerottus passi sunt,quod ipse Gardanus in eodem instrumento reseruaret sibi dominium directũ, & sic tacite fatentur ipsum Gardanum esse directum dominum dictorum prædiorum,quæ tacita confessio operatur, ac si esset ex-
21 pressa,quia † par est virtus taciti,& expressi.l.cum quid. ff. si cert.
22 petat.& quæ † confessio probat non solum contra confitentem, sed etiam contra eius successorem,& habentem causam ab eo, vt ait in terminis dominij probandi Surd.in d.decis.10. nu.9.

Et saltem negari non potest, quin prædicta sint adminicula,
23 quæ † una cum instrumento emptionis plene probant dominiũ, vt ait Mascard.in conclu.550.nu.5.de probat.

Et seu saltem negari non potest, quin ex prædictis simul iunctis,& alijs resultantibus ex processu oriatur verisimilis,& persua-
24 siua probatio directi dominii,quæ † verisimilis,& persuasiua probatio,licet non concludens sufficit,vbi iudex iudicare potest sola facti veritate inspecta,si verum dicit Menoch. in d. consil.361. nu.17.vol.4.idem voluit Bald.in l.solam,in fi.nu.26.ver. nunquid quando iudex.C.de testib.& Dec.in consi.11.nu.2.ver.ad prædictorum,& in consi.54.nu.2.& in consi.248.nume.19. & Aret. in l.eum qui.§.qui filius,in 2.notab. versi. super quo vide. ff. de acquiren.hæred.& Ias.in l.certi condictio.§.si nummos,nu.32.ver. primo quia.ff.si cert.pet.& Grammat.in consi.89.tremendi, nu. 19.ver.& inde est,in ciuil.& Cacheran.in decis.1.nume.30. & in consi.15.pro resolutione dubiorum,nu.17.& Paseth.in consi.21. in causa,nu.2.& iterum Franc.Aret.in consi.84.diligenter, nu.3. colum.3.& Blanc.in tract.de compromiss.quæst.1.nume.39 ver. infertur secundo,& Natta.in consi.142.omisso multiloquio, nu. 16.ver,quinimmo minor pbatio,& Marsil.in sing.494.probationes,& Asin.in praxi iudic.§.3.cap.18.nu.1.in 1.par. & Aemilian. in consi.67.omisso multiloquio, nu.2. ver.attamen vbicunque, & Mar.Anguissol.in consi.40.visa apocha,nume.9.versi. accedit etiam.

Nec obstat,quod D.Menoch.in d.consi.361.nu.17.vol.4.subijciat,supradictã opinionem procedere,quando iudex aliunde scit veritatem;subdens quoque nõ constare,vnde iudex habuerit cõscientiam informatam,quod Gardanus fuerit dominus.

Quia respondetur,huiusmodi declarationem non reperiri factam

ctam ab aliquo Doctore,nec iure probari:immo dicitur,quod si deberet constare de conscientia ipsius iudicis,esset affirmare, quod non potest iudicare,nisi cum probationibus concludentibus, & tamen sufficit,quòd iudicet ex verisimilibus,& persuasiuis,vt dixi,& sufficit etiam quòd extraiudicialiter habeat conscientiã informatam,dato quod de ea non appareat in scriptis, vt colligitur ex Marilian.in decis.5.nu.13.& expresse id voluit Neuizan. in
25 consi.80.pro Michaele,sub nu.39 vbi ait,quod †iudex, qui procedit sola facti veritate inspecta,potest moueri ex his, quæ vidit, vel audiuit,dato quod nõ appareat in actis,& idem sequitur Ferrant.Gargiar.in patrocin.60.multa,in fine.

Et ideo iudex non potest argui de imperitia,dato etiam quod non appareret probatum in processu de dominio Gardani, quia præsumendum est,ipsum fuisse informatum de tali dominio,ex
26 quo †in dubio præsumitur pro sententia iudicis. c. in præsentia, de proba. Imol.in c.fin.sub nu.8.ver.in dubio autem,de empt.& vendit.& alibi sæpe per doct.

Tertio arguitur imperitia iudicis, eo quod Gardani exclusi erant præscriptione,quia Viridius senior cum titulo,& bona fide
27 possederat prædia per decennium, qui †temporis cursus sufficit ad præscribendum rem inter præsentes,vt ait Menoch.in d.cõsi. 361.nu.18.vol.4.

Sed sciendum est pro responsione,quod Domini Messerotti conueniuntur tanquam hæredes Domini Messerotti senioris,& tanquam hæredes obijciunt hanc exceptionem præscriptionis:sed sicuti defunctus si viueret non posset iuuari huius-
28 modi exceptione,ita nec eius hæredes,tum quia †illi, qui succedunt in locum alterius,utuntur eo iure,quo ille vti poterat.l.qui
29 quadringenta,ver.hæres.ff. ad trebel. tum etiam quia† hæredes sunt eiusdem potestatis,& iuris,cuius fuit defunctus.l.hæredem. ff.de reg.iur.

Quod autem Dominus Messerottus senior si viueret, non posset iuuari hac exceptione, dicendo, Viridios præscripsisse
30 prædia, probatur hac ratione, quia † dictus Dominus Messerottus permutauit prædia cum Viridio tacendo, & non exprimendo Gardanum esse eorum dominum directum, quo casu dicitur fuisse in dolo,prout ita præsumitur, vt ait Bald. in l.si in fraudem,in princip.C.de legat.& ibi Cyn. nume. primo, & Ruin.in consil.141.nume.8.volu.primo.& Crauet.in consil. 192.nume.14.versi.quinimmo si contrahentes, & Maschard. in conclus.532. nume. 32.& nume. 33. de probat.& Surd. in decisio. 253. sub nume. 17. vbi nume. octauo. dixit etiam non esse faciendam differentiam, an res fuerit vendita libera, vel simpliciter vendita, quia in dubio quis intelligitur semper

ven-

uendere rem vt liberam, idem voluit Ioā. Sichard. in l. qui rem. sub nu. 4. ver. quia ista libertas. C. de euict.

Et dato quod Viridius præscripsisset prædia, id euenit culpa, & dolo prædicti D. Messerotti senioris, qui si Viridio expressisset, Gardanum habere dominium directum super illis prædijs reser

31 uatum, Viridius præscribere non potuisset, tum quia † fuisset in mala fide, cum sciret prædia ad alium spectare respectu directi dominij. c. fi. de præscript.

32 Tum etiam quia † directum dominium non acquiritur per præscriptionem decem annorum, licet vsucapione acquiratur in rebus mobilibus, vt ait Pract. Papien. in forma libel. in act. real. in glo. iure dominij, nu. 54. & Felyn. in rub. de præscript. num. 3. vbi dixit, hanc esse communem opinionem, quam pariter communem appellauit Ang. Aret. in §. 1. nume. 7. Instit. de vsucap. & Ias. in l. traditionibus, nu. 13. C. de pact. & ibi Alex. nu. 3. vbi dixit hanc esse magis communem opinionem, idem dixit Imol. in c. fi. sub nu. 34. de præscript.

Et licet aliqui voluerint limitare hanc communem opinionem dicentes, eam non habere locum, quando dominus rei est sciens, & patiens, quia tunc acquiritur dominium directum, ex quo censetur dominus, contra quem præscribitur, consentire, quia scit, & tacet, & negligit recuperare, ut ait Bal. in authen. nisi tricenalis, in fi. C. de bon. matern. & Felyn. in rub. de præscrip. nu. 4. ver. fallit primo.

Attamen non videtur discedendum à prædicta cōmuni opinione, vt ait Ang. Aret. in §. 1. sub nu. 7. Instit. de vsucap. vbi ait, q illa consideratio Baldi satis sibi placet, sed quod prima opinio est communis, & contra Baldum latè tenuit Imo. in c. fi. sub nu. 34. de præscrip. vbi subdit, non esse faciendam differentiam, an præscribatur contra ignorantem, an verò contra scientem, & Alexā. in l. traditionibus, sub nu. 3. C. de pact. & ibi Ias. sub nume. 15. ver. quinto limita, qui licet tradiderit supradictam limitationem, nō tamen videtur eam approbare, cum dicat in fine hæc verba formalia videlicet, sed istud reprobat multum latè Imol. in cap. fin. de præscript.

Accedat, quod illa limitatio Baldi, quatenus sit vera, non potest habere locum in casu, de quo agitur, nam scientia filiorum, & hæredum D. Gardani, contra quos dicitur præscriptum dire-

33 ctum dominium, non probatur, immo † cum tractetur de facto alieno, præsumitur ignorantia. l. verius. ff. de proba. c. præsumitur, de reg. iur. in 6. l. qui in alterius. ff. eo.

34 Et ideo † Dominus Messerottus senior, seu eius hæredes actione in factum erga Dominos Viridios teneri debent, quādo etiā non tenerentur alia actione. l. duo. ff. de præscrip. verb.

Et

Et sic etiam patet ex prædictis, quod dolus Domini Messerotti senioris in tacendo, Gardanum esse directum dominum, dedit
35 causam scriptioni, p vnde † ipse, vel eius hæredes ex dolo lucrũ facere nõ debēt. l. itaq; fullo. ff. de furt. l. ne ex dolo. ff. de dolo malo.

Addatur alia ratio, quòd filij, & hæredes Domini Petri Antonij Gardani vti succedentes in ius defuncti, & eius facta ignoran
36 tes, † poterant restitui aduersus præscriptionem compleram ex causa ignorantiæ, petendo restitutionem ex clausula generali, si qua mihi iusta causa &c. ad hoc vt præscriptio illa semel effecta, & repleta infecta redderetur, & ista est communis opinio, vt ait Roman. in consi. 149. conclusionem, sub nu. 4. & Dec. in cõsi. 36. pro tenui, nu. 9. ver. tertio & vltimo quæritur, & in consil. 29. pro tenui, nu. 1. & Afflict. lib. 3. feudorum tit. si de feudo fuerit controuers. inter dom. & agnat. not. 2. nume. 5. ver. quid autem, & Boer. in decis. 39. maxime num. 6. versi. tamen ista est vera & communis, & Socin. iun. in consi. 70. prosequendo, nu. 22. volu. 1. & Grat. in consi. 91. nu. 55. volu. 1. & Pinel. in auth. nisi tricenalis, num. 58. ver. quibus explicitis. C. de bon. matern. & Crauet. in tract. de antiq. temp. in 4. par. sect. incip. materia ista, nu. 44. & nu. 55. & Bec. in consi. 50. num. 3. qui attestatur de magis communi opinione, prout facit Rimin. iun. in consi. 266. nu. 11. vol. 3. & de communi Iacob. Berett. in consi. 30 legitima, nu. 11. vol. 1. addo Socin. iun. in consi. 141. nu. 34. vol. 2. vbi dixit, hanc esse veram, & communiter approbatam opinionem.

Iusta enim ignorantia datur in dictis filijs, & hæredibus quod Dominus Gardanus reseruauerit sibi dominium directum super prædijs, de quibus supra, cũ tractetur de facto alieno, de quo præsumitur ignorantia. l. verius. ff. de proba. c. præsumitur, de reg. iur. in 6 l. qui in alterius. ff. eod. ita Berett. in terminis in consi. 30. sub nu. 13. addo Socin. iun. in consi. 141. nu. 6. vol. 2.

Nec obstat, quod isti filij præsumantur scire facta eorum patris iuxta l. octaui. ff. vnde cognat. & ideo ignorantia non sit iusta, & probabilis.

37. Quia † ista regula procedit quoad ea tantum, quæ concernunt iura sanguinis, & processum naturæ, secus in alijs, vt declarat Dec. in consi. 29. sub nu. 2. & nu. 8. & in consi. 441. sub num. 71. & Mascard. in conclus. 407. nume. 5. de probat. vbi ait, quod † coniunctus non præsumitur habere notitiam de contractu facto per coniunctum.

Nec obstat Ripa in l. 4. §. hoc autem iudicium, nume. 37. ff. de damno infect. quem allegauit D. Menoch. in d. consi. 361. nu. 21. volu. 4.

Tum quia loquitur, quando restitutio petitur ex causa minoris ætatis, nos verò ex capite quoque ignorantiæ, tum etiam, quia com-

communis,ac magis communis opinio est,vt dixi,quem posse restitui ex capite ignorantiæ aduersus præscriptionem completam.

Nec obstat,si dicatur,quod restitutio non fuit petita per Gardanos. Quia responderi potest,quod pars aduersa prætendit in-
39 tentatam fuisse rei vendicationem & ideo†Gardani petendo prædia sibi relaxari,& dimitti, videntur petijsse quod per prius restitutio in integrum sibi concedatur,vt ait in terminis Rimin. iun. in consi.266.nu.14.vol.3.

Rursus cum præscriptio veniret rescindenda, ea non obstante iudex debuit pronunciare prout fecit pro Gardanis, vt ait Grat.
40 in consi.91.nu.55.vol.1.vt etiam†euitaretur circuitns.l.cum fundus.§.seruum.ff.si cert.petat.l.dominus.ff. de cond.indeb. clem. auditor,de rescrip.c.Abbate,in fi.de re iud.in 6.Surd.in cōsi. 248. nu.18.vol.2.& Probus in c dispendia,nu.1.de rescr.in 6.vbi addit nu.2.quod circuitus euitari debet à iudicibus.

Præterea cū iudex posset cognoscere sola facti veritate inspecta,iudicādo prout fecit, videtur virtualiter restituisse Gardanos in integrum aduersus præscriptionem completam,& si id ab ip-
41 sis Gardanis petitum non fuerit,quia†iudex, cui committitur cognitio causæ sola facti veritate inspecta, potest condemnare in alio, quod non sit petitum,vt ait Grammat.in consil.91. in causa præsentationis,sub num.23.& in consi.94. in causa Michaelis, sub nu.2.in ciuil.

42 Et†huiusmodi iudex potest recedere à regulis iuris, vt ait Ias. in l.certi condictio.§.si nummos,nu.32.ver.primo quia.ff. si cert. petat. & Mising. in obseruat.44.cent.2.& Grammat.in decis.15. nu.4.& Roland.à Valle in consi.53.quod legitime,nu.13.ver.ratio etenim est,vol.2.

43 Nam†clausula sola facti veritate inspecta,operatur, vt iudex possit procedere manu Regia, Ripa in l.naturaliter.§.nihil commune,nu.181.ff.de acquir.possess.& Grammat.in d.decis.15.nume.4.& in consi.91.in causa,sub num.23.& in consi.94. in causa, sub nu.2.in ciuilib.& Ias.vbi supra num.33.& Roland. à Valle in d.consi.7.nu.34.vol.3.& in consi.53.nu.14.vol.2.& Ang. Aret.in §.in bonæ fidei,sub nu.9.ver.quid si fiat commissio,Instit.de act. & Ruin.in consi.134.ex duobus,nu.7.vol.5.

44 Accedat præterea,quod† sicuti Princeps potest in integrum restituere etiam non petentem,vt ait Bellon.in consi. 2.sub nu.9. Ita etiam eius delegatus, tum quia vice delegantis fungitur iur.
45 not. tum etiam quia†iudex, cui committitur cognitio causæ cum clausula,sola facti veritate inspecta,iudicare habet, inspecto iure gentium non attenta ordinatione,nec solemnitate iuris positiui,vt ait Dec.in c.quoniam contra,nu.17.versi. nam prædicta

clau-

clausula, de probat. & in capit. dilecti, numero 12. cum seqq. de iudic. & Georg. Natta in clement. sæpe. §. non sic tamen, in verbo, defensiones, versic. visis suprascriptis, sub nume. 28. de verb. significatio. & Grammat. in decis. 19. numero 8. & Neuizan. in consi. 80. Benedictus, nu. 39. & Minsing. in d. obseruat. 44. cent. 2. & Rolan. à Valle in d. consi. 53. num. 15 volum. 2. & in d. consi. 7. nu. 31. vol. 3. & Cacheran. in decis. j. nu. 20. & Asin. in prax. iudic. §. 3. cap. 3. nu. 4. in prima par.

Quartò discurrendo super hypothecaria arguitur imperitia
46 iudicis, eo quia † prius erat facienda excussio bonorum contra debitores principales, antequam Viridij tertij possessores damnari possent, auth. hoc si debitor. C. de pignor. vbi omnes, & D. Menoch. in d. consi. 361. nu. 24. vol. 4.

47 Sed responderi potest, quod † vbi proceditur, sola facti veritate inspecta, non attenditur exceptio excussionis, vt plures allegat hanc opinionē sequentes Antonin. Tessaur. in decis. 52. sub nu. j. vbi dixit, hanc esse magis communem opinionem, quibus addo Ferrant. Gargiar. in patrocin. 38. sub nu. 11. & Seraphin. de priuileg. iurament. priuileg. 88. num. 14. & Feder. Scot. in consi. 30. cum Reuerendus, nu. 8. tom. 2. lib. 2.

Et licet D. Menoch. in d. consi. 361. nu. 25. vol. 4. dixerit, contrariam opinionem esse receptam magis, & veram, attamen, vt dixi, Anton. Tessaur. attestatur contrarium. Et dato sine veritatis præiudicio, quod vtraque opinio esset communis, non per hoc video, quomodo iudex sequendo vnam communem de imperitia argui possit.

Ad ea, quæ D. Menoch. subiecit in d. consi. 361. nu. 27. & nu. 28. vol. 4. responderi potest prout supra dixi loquendo de præscriptione, & de probatione dominij in rei vendicatione.

Quinto arguitur iudicis imperitia, quia Domini Messerotti auctores Viridiorum bis obtulerunt ipsis Gardanis velle soluere eorum creditum, & ideo iudex debebat huiusmodi oblatio-
48 nem admittere, ex quo † hypothecaria tollitur soluto credito ipsius agentis, qui ob id de euictione agere non posset, cum hypothecaria habeat in se exceptionem, nisi luatur pignus, vt ait D. Menoch. in d. consi. 361. num. 29. volum. quarto, vbi numer.
49 30 subdit, quod † emptor re euicta per hypothecariam nō agit de euictione, & idem voluit ibi num. 5.

Et propterea iudex debebat admittere oblationem illam, cū
50 † oblatio verbalis vim solutionis habeat, & operetur, etiam si facta sit sine depositione, quando offertur res immobilis, secus si offeratur res mobilis, quia tunc requirit depositionem, vt ait Menoch. in d. consi. 361. nu. 31. vol. 4.

Sed respondetur, hoc esse verū, si verbaliter rem immobilem offerens

offerens illam habeat solutioni paratam, vt ait Alex. in l. si mora, sub nu. 4. ver. hoc tamen. ff. solut. matr.

Sed non solum non constat, quod res immobilis esset solutioni parata, verum etiam non constat, quod oblatio fuerit facta de re immobili, cum facta fuerit generaliter, & in confuso, vt patet in processu, in quo Dominus Aloysius obtulit dare tot de bonis suis in solutum pro satisfactione crediti Gardanorum, vnde non potest dici, oblationem fuisse factam magis de re immobili, quàm de re mobili.

Et ad id, quod dictum est, videlicet euictionem nõ habere locum in hypothecaria, respondetur in contrarium esse textum, qui de hypothecaria agit in l. si mancipium. §. si communis, & §. fin. ff. de euict. glo. in l. creditor. §. prædium, in verbo, teneri. ff. de act. empt. & Berett. in consi. 145. dato citra præiudicium, nume. 8. vbi ait, quod licet verum sit, quod ille qui hypothecaria agit, & obtinet, non aliud consequatur, quàm nudam custodiam, donec sibi satisfiat, attamen aliud est, vbi per hypothecariam res alicui puta emptori aufertur, quia tunc ei datur actio de euictione, quæ secundum ipsum competit, quomodocunque res euincatur, & mentionem facit de consilio Socini, super quo se fundauit D. Menoch. in d. consi. 361. nu. 5. & nu. 30. vol. 4.

51 Respondetur etiam verius, quòd † actio de euictione competit, quamuis euicta sit sola possessio, cum etiam de illa facta sit promissio, vt patet in instrumento permutationis, ita Ruin. in consi. 146. multa, sub nume. 5. volumi. 4. addo Cæpol. in consil. 117. nume. 2.

Sexto imperitia iudicis arguitur ex eo, quod ipse pronuncia-
52 uit bona esse libere relaxanda, cum † in hypothecaria pronunciandum sit bona esse creditori relaxanda, donec ei erit satisfactum, sicuti dicitur, libellum ita concipi debere, & ipsi libello sententiam esse conformem, vt ait Do. Menoch. in d. consi. 361. nume. 33. volu. 4.

53 Sed respondetur, quod † sententia valet non cõformis libello, quando in eo apposita est clausula, peto ius, & iustitiam ministrari, vt in casu, de quo agitur, ita voluit Bologne t. in l. vinum, num. 79. ver. nono fallit. ff. si cert. petat.

54 Respondetur præterea, quod † vbi proceditur sola facti veritate inspecta, tunc sententia non conformis libello proferri potest, vt ait Afin. in prax. iudic. §. 3. cap. 6. nu. 1. & nu. 2. in 1. par.

Nec est facienda uis super dictione liberè in sententia iudicis
55 inserta, quia † illa significat, & importat, vt sine aliqua contradictione, & impedimẽto res omnino effectum sortiatur, vt ait Roland. à Valle in consi. 42. visa serie facti, nu. 18. vol. 1.

Septimo arguitur imperitia iudicis, eo quod cum ipse iam functus

functus esset officio suo, cum scilicet eius officium esset finitum
56 voluit tamen sententiam ferre, ex quo† sequitur, causatam fuisse nullitatem ipsius sententiæ. l. pars literarum. ff. de iudic. D. Menoch. in d. consi. 361. nu. 34. vol. 4.

Sed respondetur, id non constare, & quatenus constaret, adhuc respondetur, quod gesta per antecessorem, qui est in possessione officij valent, donec successor adeptus fuerit possessionem officij, quia apud eum remanet administratio cum titulo, & censetur prorogatio legis absque noua electione hominis, adeo ꝙ
57 †antecessor iudicare potest vsque ad aduentum successoris. l. 1. §. administratorem. & ibi glo. in verbo peruenerit. C. vt omnes iud. tam ciuil. quàm milit. Guid. Pap. in decis. 501. & Ias. in l. filius à patre. §. filiusfamilias, nume. 6. versic. item facit. ff. de liber. & posthum.

Et ideo corruunt etiàm ea, quæ à D. Menoch. deducta fuerũt in d. consi. 361. nu. 2. & nu. 35. vol. 4.

Octauo arguitur imperitia iudicis, eo quia debuit considerare Gardanos ipsos audiendos non fuisse in consequutione eorũ crediti, cum contractus factus per D. Camillum Galoppum cũ D. Messerotto seniore fœneris vitio non careret, nam vera, & re
58 cepta est magis Theologorũ sententia, quod† rei venditione facta, translatoque dominio, & data dilatione ad soluendum pretij residuum, nihil consequi possit venditor ab emptore ipsius pretij nomine, vt ait D. Menoch. in dicto consil. 361. nume. 37. volumi. 4.

Sed respondetur, quod huiusmodi pacta de soluendo quid ꝓ centenario singulo anno, donec pretium integre soluatur Sabloneta, Vitellianæ, Bononiæ, & Mantuę sunt approbata per diuturnam consuetudinem, quia apponuntur in instrumentis venditionum, quæ reputantur licita, & cum effectu seruantur, nec in dubium reuocantur, vt ait in terminis consuetudinis Bononiensis Ruin. in consi. 73. quæstio, quæ proponitur, sub nu. 4. vol. 4.

59 Respondetur insuper, quod† Gardanus reseruauit sibi dominium directum, donec pretium fuisset integre numeratum, ex quo uidetur dicendum, Gardanum ipsum, seu eius hæredes iure reseruati dominij potuisse percipere annuam illam pensionem, vt multns allegat in hanc sententiam D. Menoch. in d. cõsi. 361. nu. 42. volu. 4. quibus addo Lelium Zech. in tracta. de vsur. cap. 12. nu. 7. & Ruin. in consi. 73. quæstio, sub. num. 3. versi. secundus casus est, volu. 1. & Ant. Gabr in titu. de empt. & vendit. concl. 4. nume. 24.

Nec obstat D. Menoch. in d. consi. 361. nume. 43. vol. 4. dum dixit, præfatos Doctores esse intelligendos, quando ita reseruatu dominium, vt periculum rei venditę, si quod eueniet, pertinea
ad

ad ipsum venditorem, subdens hoc contingere non potuisse in casu nostro, quia in eo reseruatum fuit solum dominium directum,quod nihil continet,secundum ipsum,nisi recognitionem quandam,quia omne commodum, & omnis vtilitas est vtilis dominij,subdens etiam præfatos Doctores loqui de reseruatione dominij absolutè complectentes directum,& vtile.

Quia pro responsione animaduertendum est,quod Gardanus sibi reseruauit dominium directum,donec fuisset integrè satisfa-
60 ctus,quæ†reseruatio facit,vt interim quod soluitur pretium, intelligatur locatio,non venditio,vt ait Magon.in decis.Lucan.31. nu.9.& Surd.in decis.157.nu.3.vbi etiam subdit, quod dicitur fictus ad francandum,idem voluit Ang.Aret.in §.fi.sub num.3.in fi.Instit.de locat.

Hinc est,quod non sumus in venditione,prout loquuntur Doctores,sed in locatione,in qua, vt sciunt omnes,fictus, & pensio est peculiaris.

61 Hinc etiam est,ꝙ soluitur pensio de re propria, quia † res dicitur esse illius,qui habet dominium directum,vt ait Ias.in l. si domus.§ si fundus, nume.3.ff.de legat.1.& sic sublata est ratio Doctorum dicentium,venditorem non posse percipere pensionem de re,quæ amplius sua non est,nec ex pecunia sibi debita, ex qua aliquid recipere fœneratitium est, vt præsertim dicebat D. Menoch.in d.consi.161. sub nu.37.in fi vol 4.

Rursus respondetur,Doctores à D.Menoch. allegatos loqui, quando reseruatum fuit dominium absolutè,& ideo idem esse, ac si loquerentur in casu, quo fuit reseruatum dominium directum,quia loquendo in casu,quo reseruatum est absolutè dominium intelligitur reseruatum dominium directum, tum quia
62 † domnium directum est maioris considerationis dominio vtili, cum directũ trahat ad se vtile, non è contra, vt ait idem D. Menoch. in consil.116.nu.9.vol.2.

Tum etiam,quia appellatione dominij in dubio intelligitur
63 de directo,quia† verba in dubio debent intelligi in potentiori significatu,vt notat Ias.in l.si do nus.§.si fundus,sub nume.3.ff.de legat.1.& ante ipsum Bart.in l.1.nu.1.ff.si ager vectig.vel emphyt. idem uoluit Cacherau.in decis.29.nu.4.

Et posito citra præiudicium veritatis, quod contractus fuisset vsurarius,non tamen ob hoc probatur, quod Gardani essent exclusi à suo credito,& per consequens,quod Viridij essent exclusi ab euictione,immo quando essent exclusi excusarentur ab huiusmodi pœna propter consuetudinem,de qua supra,non tamen apud Deum,vt ait Crauet.in consi.6. nu.103.& in consi.145.nu. 12.& Stracch.in tract.de mercatur.in 1.par.nu.37.

Qua consuetudine attenta existimauit iudex malum esse con

tra

tra ipsam iudicare, vt ait in terminis Ruin. in d. consi. 79. num. 5. volu. primo, & per consequens ex hoc capite non est arguendus de imperitia.

Sed dato non tamē permisso, quod Domini Messerotti essent admittendi per duas sententias conformes, in iudicatum transactas, ad dicendum de imperitia indicis; & dato etiam vt supra, quod euictio sequuta fuisset per imperitiam ipsius iudicis, & quod non posset agi ex clausula de euictione, attamen negari
64 non potest, quin† agi possit ob rem non defensam, vt ait Bart. in l. venditores, sub nume. 1. ff. de verborum obligatio. & Petr. de Anchar. in cap. fina sub nume. 15. de emptio. & venditio. vbi etiam dicunt, non obstare id, quod habetur in dicta l. si per imprudentiam. ff. de euict. quia illud intelligitur esse verum, si per iniuriam iudicis sequutum sit: secus si per iniuriam partis, à qua me potuit liberare suscipiendo litem, & sic apparet, quod iniuria, quæ asseritur facta Viridijs, ascribitur culpæ Dominorum Messerottorum, quia eorum culpa facta fuit Viridijs, qui fuissent ab iniuria, & imprudentia iudicis liberati, si Messerotti requisiti, & interpellati suscepissent litem, vt tenebantur, & ideo tenentur ad interesse ob rem non defensam, vt dicunt Bartol. & Anchar. in locis præcitatis, addo Castrens. in dicta l. venditores, sub nume. 4. ff. de verb. obligatio. vbi ait, quod licet venditor de euictione non teneatur, vbi res fuit euicta de facto per iniuriam iudicis dicta l. si per imprudentiam, attamen tenetur, si non venit ad defendendum, & non facit taliter, quod de facto non euincatur, quod subdit nume. 5. esse verum, quando venditor promisit expresse litem in se suscipere.

Quinimmò ex quo Domini Messerotti non susceperunt requisiti litem in se, prout promiserunt, videtur dicendum, eos teneri ad pœnam dupli promissam, quia cum fuerint requisiti per Viridios, quod defenderent, & facerent id, ad quod tenebantur, fuerunt constituti in mora, & ideo tenentur ad pęnam, & omne damnum, & interesse, vt hæc omnia probat Ioā. de Ana. in consil. 31. præsupposito quod pœna conuentionalis, sub nume. 4. & ibi Bolognin. in additio. sub nume. 5. vbi etiam ait, quòd non possit agi ex clausula, ob rem non defensam, maxime stante clausula, rato manente pacto, & melius in terminis videndus est Beret. in consi. 145. dato citra præiudicium, nume. 11. ver. quod vero attinet.

Nec obstat D. Menoch. in d. consi 361, sub nume. 36. ver. quod vero attinet, volu. 4. vbi ait, quod cum Messerotti viderent, Viridios posse se tueri tum ob præscriptionem decursam, tum ob exceptionē excussionis, nō erat opus, qđ litē, & cām susciperent.

Tum quia loquitur expresse cōtra Barr. Anch. Castrēs. & Bo-

I lognin.

lognin. in locis supracitatis, tum etiam quia † loquitur sine lege, & sine ratione, quo casu non est sibi credendum, vt ait Ias. in l. illam, nu. 8. ver. item ad istud notabile. C. de collat, vbi dixit, quod non debemus credere alicui Doctori, licet magno, nisi dictum suum probet per authenticam scripturam, hoc idem notauit Archid. in cap. nolite timere, nu. 5. ver. in scripturis, 11. q. 3. quem sequitur Grammat. in not. 11. nu. 12. & Fely. in c. 1. sub nu. 54. in fin. ver. & in hac fallentia, de rescrip. & Euerard. in loc. ab authorit. nu. 12. & in loc. à lege cessante, sub nu. 1. & Granut. in theor. 1 sub nu. 9. in fine.

Nec obstat quoque idem D. Menoch. in d. consil. 361. nu. 38. & nu. 39. vol 4. super quo Domini Messerotti se fundant dicentes, Dominum Messerottum seniorem fuisse in bona fide, cum potuerit alienare, & in eum translatum fuerit dominiū per clausulas, de quibus per eundem Menoch. in loco mox citato.

Tum quia Dominus Messerottus erat, & fuit in mala fide tacendo in permutatione Gardanum fuisse directum dominum prædiorum, vt supra dixi, & probaui, tum etiam quia cum adsit expressa reseruatio dominij directi, non est, cur dicamus, illas clausulas importare dominij translationem, ita vt per illas censeatur data potestas alienandi.

Cui rei plurimum etiam confert Iacob. de Santo Georg. in tract. de feud. in verb. & cum pacto de non alienando, nu. 29. ver.
66 sed dubitatur adhuc, vbi ait, quod † si dominus det licentiam Vasallo alienandi feudum, remanet ipsi domino saluum ius dominij directi, subdens, se hanc opinionem sequutum fuisse sæpè consulendo.

Præterea dici potest, dictas clausulas importare dominij translationem, & alienationem fuisse concessam purificata, tamen cōditione, idest soluto, & satisfacto ipso Gardano, nam reseruatum fuit dominium directum cum hac conditione, donec fuisset in
67 tegre satisfactus, & ita intelligi debet, ne † indicatur correctio, & ne dicatur, propositum mutatum fuisse, videatur ferè in terminis Surd. in decis. 57. sub nu. 5.

Et ne dicamus etiam reseruationem dominij directi repugna
98 re illis clausulis, nam † quando plures clausulæ apponuntur in vno contractu, seu instrumento, quæ ad inuicem repugnare videntur, instrumentum debet per distinctionem iunari, ne repugnantia resultet, vt ait Alex. in consi. 121. visis, nu. 3. volu. 5.

Ad alia multa opposita, quæ non attingunt merita causæ, nec veritatem negotij concernunt, vnico verbo respondere potest,
69 quod † vbi proceditur sola facti veritate inspecta, non curantur apices, nec subtilitates iuris, quia apices iuris dicuntur, qui subtilitatem quandam respiciunt magis, quàm facti veritatem, vt notat

tat Bartol. in l. si fideiussor. §. quædam, nume. 1. ff. mand. & Seraphin. de priuileg. iuramen. priuileg. 63. nu. 8. & Roland. à Valle in consil. 7. nume. 34. & nume. 35. volu. 3. & Iaf. in l. alienam, num. 2. C. de procurat.

Ad vnum tamen ex abundanti specialiter respondebo, in quo magna uis fieri videtur per excellentem D. Bottesinum, quod cum constet Dominos Gardanos esse filios D. Petri Antonij, & 70 ipsi essent Actores, & alium conuenirent, non †tenebantur probare, se esse hæredes patris, nec se immiscuisse hæreditati paternæ, Tiraquel. in tract. le mort saisit le vif, in 2. declarat. 7. par. nu. 7. & nume. 8. & Menoch. in præsump. 99. nume. 4. & nu. 5. lib. 4. de præsumpt. vbi ait, quòd filius præsumitur hæres patris, & hæreditati se immiscuisse, si tractatur de eius fauore, & conueniat alios, non si conueniatur ab alijs, vltra quod Marchinus Cominottus primus testis super quinto capitulo examinatus deponit filios D. Petri Antonij Gardani esse eius hæredes, idem facit Lazarinus Amadeus de Sartijs super quarto capitulo.

Dicam etiam non obstare sextum fundamentum D. Bottesini, dum scripsit, quod non potest fieri aliquod fundamentum in reseruatione dominij directi vigore inuestituræ de anno 1526. factæ per D. Ludouicum Gardanum in Dominos Benedictum Galoppum, & Genesium Zanichellum, cum eodem die, mense, & anno, & coram eisdem testibus dictus D. Ludouicus fecerit emptionem à prædictis Galoppo, & Zanichello, ex quo succedit, quod cum venditio per modicum tempus durauerit, credendum est, quod fuerit pignus, non venditio, & contractus præsumitur simulatus per Cępol. in tract. de simulat. contract. in præsump. 25. nu. 79.

Quia responderi posse videtur ex eodem Cœpola in loco supracitato, quod duæ sunt species simulationis, vna vera, altera præsumpta, vera quando actum est expresse per pactum in primo contractu, quòd fiat secundus contractus; præsumpta, quando, id expresse non esset actum per pactum, sed tamen recessum est à venditione infra modicum tempus, vt in casu nostro, & tũc est præsumpta simulatio, non vera, quæ sola non esset sufficiens ad præsumendum cum effectu contractum esse simulatum: cũ ergo non concurrat alia præsumptio in hac specie simulationis, non est iudicandus contractus simulatus, & Ant. de Butr. allegatus in c. ad nostram. de empt. & vendit. non facit ad propositum casus, de quo agitur.

Vltimo dico non obstare, quod dicatur, sententiam fuisse nullam tanquam latam intra breue tempus à die præsentationis processus, quia solent iudices, & ego quoque solitus sum facere, dũ fabricantur processus, considerare articulos, & punctus causa-

rum, ac studere, vt perfectis processibus, & illis iudicibus exhibitis causæ ipsæ citius expediantur absque dilatione, & procrastinatione.

Ex quibus, & aliis, si opus esset, adducendis, & allegandis voto decisiuo dico Dominos Consortes de Messerottis teneri de euictione erga hæredes q. D. Antonij Viridij.

Quod si dicatur, non esse intentatam actionem de euictione, sed tantum actum esse ad pœnam dupli, vel ad pretium restituendum, ego respondeo, quod satis dicitur actum esse de euictione per clausulas salutares, de quibus in petitione, videlicet
71 †petit ius, & iustitiam ministrari omni meliori modo, nam per eas intelligitur intentatum remedium, quod sufficit ad victoriam libellantis, vt ait Iacobus Machell. in patrocin. 29. nu. 20.

Ludouicus Rodolfinus de Sabloneta Iur. Vtr. Doct. redditurus etiam, si oportuerit, rationem, cur omissa pœna dupli promissa, petita, ac debita vt supra dixerim D. Messerotos teneri de euictione. Laus Deo.

LVDOVICI RODOLFINI
DE SABLONETA
IVR. VTR. DOCT.

QVAESTIONVM LIBER SECVNDVS.

ARGVMENTVM.

An credatur beroarijs dicentibus cępisse Reum In loco non sacro, an Reo dicenti se captum in loco sacro.

SVMMARIVM.

1 *Beroarijs dicentibus cæpiße Reum in loco non sacro, & sic extra ecclesiam, vel fines ecclesiæ non creditur secundum Decianum.*
Contrarium tenuit Ioan. Bapt. Baiard. ibi.
Cum quo stetit Author, dummodo dictum berroariorum iuuetur aliquo adminiculo, nihilque concurrat ad fauorem Rei, alias non, ibid.
2 *Nemo præsumitur immemor salutis æternæ.*
3 *Nemo præsumitur delinquere.*
4 *Extrahens è loco sacro aliquem committit sacrilegium.*
5 *Opiniones Doctorum faciunt rem dubiam.*
6 *In dubio pro ecclesia iudicandum est.*
7 *Opinio, quæ fauet ecclesiæ, amplectenda est.*
8 *Immunitas data est ecclesiis, et locis sacris ob reuerētiā q̃ illis p̄stari dēt.*
9 *Immunitas confugientium ad ecclesiam introducta est ad honorem, & reuerentiam Dei, & charitatem, & pietatem.*

QVAESTIO XXVI.

1 QVæro, an† credendum sit berroarijs dicētibus cępisse Reū in loco nō sacro, & sic extra ecclesiā, vel fines ecclesiæ, an vero capto, seu delinquēti dicēti se captum fuisse in loco sacro? & Decianus inquit, q̄ nō credit berroarijs id asserētib. vt scriptū reliq̄t in c.25.nu.23.ver.hic quęri pōt, lib.9.rerū crim.& melius in c.29.nu.10.ver.itē quęro, lib.eo.

Contrarium videtur tenere Ioā. Bapt. Baiard. in addit. ad Clar. in §. fi. q. 30. nu. 24 lib. 5. senten. vbi ait, quod non obtineretur in practica illud, quod dixit Decianus, quia omnes Rei dicerent, se fuisse captos in loco sacro.

Ego dico, quod iudex adhibere debet omnem diligentiā in inueniendo veritatem interrogando Reum, & berroarios separatim super facto, & eius circunstantijs, & si dictum berroariorum adiuuabitur aliquo adminiculo, ei adhęrebit, dūmodo aliud nō
2 concurrat ad fauorem Rei, attento ꝙ † nemo præsumitur imme
3 mor salutis æternæ. l. fi. C. ad leg. iul. repet. & † nemo præsumitur delinquere. l. merito. ff pro socio, prout deliquissent berroarij, si
4 Reum è loco sacro extraxissent, quia † sacrilegium cōmisissent. c. frater. c. si quis contumax, & c. si quis. 17. q 4. l. præsenti, & toto tit. C. de his, qui ad eccles. confug.

Quòd si nihil emergat, teneo, ꝙ Decianus bene loquatur, cū alleget iura, & rationes, cur berroarijs nō credatur, tāto magis, qa Baiardus nihil allegat, & credo, ꝙ in practica illud obseruaretur, quod est iure, & ratione munitū, præsertim à iudicibus Deum ti
5 mētibus, & iustitiā faciētibus, & multo plus, qa cū † hi duo doctores sint cōtrarij, res dubia videtur, vt ait Marsil. i l. fi. sub nu. 212. in fi. ff. de iurisd. omn. iud. & Mar. Socin. iun. in l. qui Romæ. §. duo fratres, nu. 74. & nu. 75. ff. de verb. obli. & Alex. in cōsi. 222. nu. 10.
6 vol. 2. dixi in q. 25. nu. 4. ver. cæterum, lib. 1. & † in dubio pro ecclesia iudicandum est, vt ait Specul. in tit. de testib. §. postquam de testib. nu. 7. & Cęsal. in cōsi. 752. nu. 35. vol. 5. & Alex. in l. inter pares, num. 4. ver. qui autem sint isti casus. ff. de re iud. vbi ait, quod
7 † illa opinio, quæ fauet ecclesiæ, amplectenda est, idem notauit ibi Ias. nu. 1. ver. amplia istum text.
8 Cum clarum sit, † immunitatē esse datā ecclesijs, & locis sacris ob reuerentiam, quæ illis præstanda est. c. si quis contumax. 17. q. 4. Petr. de Anch. in cōsi. 329. dubitationem facit, in princ. & Decian. in d. c. 25. sub nu. 1. in fi. lib. 6. rerum crimin.

Et sic opinio Deciani tanꝗ fauens ecclesiæ, & eius immunitati, in dubio tenēda est, ob honorem ēt, & reuerentiā Dei, & chari
9 tatē, & pietatē ꝓximi, cū † ad hæc immunitas cōfugientiū ad ecclesiā introducta sit, vt attestatur Remig. in tract. de immunit. ecclesi. in regulā, nu. 3. ver. ratio istius regulæ.

ARGVMENTVM.

Vir bonę conditionis, & famæ tenetur restituere rem furtiuam ab eo emptam sine pretio.

SVMMARIVM.

1 *Emens rem furtiuam tenetur eam restituere domino absque pretio.*

Vide

Vide ibi remißiuè ampliationes, & limitationes.

2 *Emptor rei furtiuæ bonę conditionis, & famæ recuperat pretium secundum Menochium.*

Contra quem tenet Author sub nu. 3. uer. at male.

3 *Emptor rei furtiuæ bonæ conditionis, & famæ euitat suspicionem furti.*

4 *Quilibet in dubio præsumitur bonus.*

Et ista est præsumptio naturæ, ibi.

5 *Bona fides in dubio pręsumitur.*

6 *Bona fides pręsumitur ex titulo.*

Et quidem ipso iure, ibi.

7 *Bona fides pręsumitur ex titulo putatiuo etiā ex errore iniusto causato.*

8 *Bona fides causatur ex iniustis, & temerarijs causis.*

9 *Bona fides pręsumitur ex titulo inualido, & ex temerarijs rationibus acquisito.*

10 *Pręsumptio iuris procedit secundum ueritatem.*

11 *Pręsumptio iuris dicitur ipsa ueritas.*

12 *Pręsumptio iuris dicitur uera, & propria probatio, & sub nu. 15.*

13 *Pręsumptiones iuris inducunt ueram, & non fictam probationem.*

14 *Pręsumptiones iuris tantum debent operari, quantum ipsa veritas.*

15 *Statutum loquens de probatione instrumentali habet locum in pręsumptionibus iuris, ex magis communi.*

16 *Pręsumptio iuris est manifesta ueritas, & facit probationem euidentē, claram, & manifestam.*

17 *Pręsumptiones non operantur, nisi allegentur.*

18 *Bona fides non pręsumitur, nisi allegetur, adeo ut si omittatur huiusmodi allegatio, ille, in cuius fauorem bona fides pręsumitur, succumbit.*

19 *Pręsumptio iuris oriens ex nullius facto non est necessario allegunda, etsi alij contrarium dixerint.*

20 *Pręsumptionem allegari tacitè sufficit, ex communi.*

21 *Factum allegare sufficit, ex quo pręsumptio colligi potest.*

QVAESTIO XXVII.

1 DVbitatur super materia l. inciuilem. C. de furt. in qua dicitur, quod † emens rem furtiuā tenetur eā restituere domino absq; pretio, & ibi hoc notant Odofred. Cyn. Bart. Bal. Aret. Ang. Salycet. Castrens. & Sichar. cuius cōclusionis ampliationes, & limitationes posuit Menoch. in præsump. 29. lib. 5. de præsumpt. & post eū Baiard. ad Clar. in §. furtum, nu. 104. cū multis sequentib. Dubitabatur inquā, an ille, q probauit se emisse rē furtiuā, necnō se esse bonæ cōditionis, & famæ, teneatur eā restituere absq; recuperatione pretij soluti.

In qua dubitatione cū occurrisset casus, allegabāt mihi Menoc. in d. præsump. 29. nume. 30. versicu. declaratur tertio, qui

2 dixit, quod † emptor bonæ conditionis, & famæ euitat pœnam d. l. inciuilem. C. de furt. quia in eo præsumitur bona fides, & per consequens recuperat pretium.

Ego tamen respondebam, Menochiū bene sentire, dū dixit, ꝙ
3 † emptor rei furtiuę bonæ cōditionis, & famæ euitat pęnam d. l. inciuilem, scilicet quoad suspicionem furti tantum, prout loquūtur Doctores ab eo allegati in d. præsump. 29. nu. 4. ver. secundus est casus, & præcipuè Tiraquel. in caus. 51. nu. 131. versi. & quoniā de furto, de pœn. temper.

At malè sentire dum dicit, ꝙ recuperat pretiū, tū quia nullus Doctor hoc dicit, tum ēt quia non allegat bonā rōnem, siquidē Imperator in d. l. inciuilem, respōdet negotiatori, & mercatori, q emerat rem furtiuam, vt patet ibi, curate igitur cautius negotiari, & tradit Odofred. in princip. & tamen mercator ipse tenetur rem furtiuam restituere absque pretio, vt ibi, licet ipse emptor sit
4 bonus, & probus, prout † sic in dubio quilibet regulariter præsumitur, vt ait Alciat. in præsump. 2. nu. 1. reg. 3. de præsump. & Mascard. in concl. 222. nu. 1. de proba. & ista est pręsumptio naturæ, qa naturaliter qlibet est bonus. c. 1. & ibi glo. in verbo, æstimare, de scrutin. in ord. facien. Socin. sen. in cōsi. 15. visis, nu. 15. vol. 1. & Soc. iun. in cōs. 83. circa pręsentē, nu. 3. vol. 2. & plenè Menoch. in præsump. 1. nu. 7. & nu. 15. lib. 5. de præsump. & Alciat. in d. præsump. 2. nu. 1. & Mascard. in d. concl. 222. nu. 2. de probat.
5 Licetq; sit in bona fide, quæ † in dubio præsumitur, vt ait Mascard. in concl. 224. num. 1. de probat. vbi attestatur de communi
6 multos allegans, maxime propter titulum, ex quo † præsumitur bona fides, vt ait Aret. in d. l. inciuilem, ver. sed hoc non potest intelligi. C. de furt. & Abb. in c. sanctorum. nume. 3. ver. quæro quia textus exigit, de præscript. & Calcan. in consi. 100. quod veniat condemnandus, sub nu. 13. & Mandel. de Alba. in consi. 84. casus iste, nu. 3. ver. & bona fides, & Menoch. in præsump. 130. num. 1. lib. 3. de præsump. & Mascard. in concl. 228. nu. 1. de proba. & quidem ipso iure, vt ibi subdit nu. 2. & nu. 3.
7 Quæ † quidem bona fides præsumitur etiam ex titulo putatiuo etiam ex errore iniusto causato, ut ait Bart. in l. Celsus, sub nu. 17. ver. dic ergo quod bona fides. ff. de vsucap. & Abb. in cap. si diligenti. nume. 15. versic. examinemus nunc regulam, de præscrip. & Menoch. in dicta præsumpt. 130. nume. 4. ver. extenditur hic casus, lib. 3. de præsumpt. vbi alios allegat, & Mascard. in conclusio. 231. sub nume. 1. versi. istud autem, de probatio. vbi nonnullis allegatis attestatur de communi opinione, & dixit Plot. in consil. 19. casus super quo petitur, nume. 105. quod
8 † bona fides causatur ex iniustis causis, & etiam ex temerarijs, vt ait Beret. in consil. 71. quanquam, nume. 5. versicu. at bona fides,

fides,& Mascard.in conclus.228.nu.4 ver.amplia, de probat.vbi
9 ait,quod † bona fides præsumitur ex titulo inualido, & ex teme rarijs rationibus acquisito.

Nec obstat,quod in casu, de quo agitur,fuerit facta vera probatio bonæ conditionis, & famæ, at in casu d. l. inciuilem, adsit tantummodo probatio iuris præsumptiua. Quia dico,quod tantum operatur iuris præsumptio, quantum vera probatio, quia
10 † iuris præsumptio procedit secundum veritatem, vt ait Me-
11 noch.in quæstione 47.num.5. lib.1. de præsumpt.& † præsumptio legis dicitur ipsa veritas,vt ait Ias. in l.licet Imperator.num. 8.ff.de leg.1.& in l.1 sub num.9.versic.adde fortius, C. de testament.milit.& Ferrat.in caut.16.sub numero sexto, versicul.immo dicit Iason,& Asin.in comment.ad statut. Florent.§. 19. capitu.secundo, num.quinto.

12 Insuper † præsumptio iuris dicitur vera, & propria probatio, vt ait Ias.in d.l.prima,numero decimo,versicu.nunquid autem, & in in d.l.licet Imperator, nu. decimotertio, vers.limita,& Paris.in consil.80.in hac causa, numero decimoquinto,versicul.&
13 quæ præsumptiones, volumine primo, vbi ait, quod † præsumptiones iuris inducunt veram, & non fictam probationem,& in consil.97.vt præsentis,sub numero sexto,volumine eod.j.vbi ait,
14 quod † tantum debent operari præsumptiones iuris, quantum ipsa veritas,& dixit Ioan.Bapt. Asin. in comment.ad statut. Flo-
15 rent.§.15.capit.secundo,numero tertio, quòd † statutũ loquens de probatione instrumentali habet locum in præsumptionibus iuris,asserens, hanc esse magis communem opinionem, & frequentioribus calculis receptā, quicquid alij aliter arbitrati sint, & allegat multos Doctores hoc tenentes, cum quibus stetit etiam Menoch. in quæstione 36.numero 9.libro primo, de præsumpt.idem voluit Tiraquell.in l.si vnquam,in verbo,donatione largitus,numero 159.versicul.quibus adde.C.de reuocan.donation. vbi subdit numero 160. versicul. ex quibus plane liquet, quod res,quæ est probata præsumptione,ęque vera est atque ea, quæ alijs documentis,&probationum generibus est probata,& quòd iuris præsumptio dicatur vera,& propria probatio, voluit Menoch. in quæstione 36. numero tertio,versicul.secundus est
16 casus,libro primo,de præsumpt.vbi addit,† præsumptionem iuris esse manifestam veritatem, & hoc idem inferius ibi annotauit numero octauo,versicu. & propterea,dicens,recte Interpretes vno ore scribere, præsumptionem iuris facere probationem euidentem,claram,& manifestam, & ante ipsum hoc scriptum reliquit Tiraquell. in d. l. si vnquam, in verbo, donatione largitus,sub numero 158.C.de reuoc.donat.& Didac. in cap.6.num. 1.libro secundo,var.resolut.

Similiter

Similiter non obstar, quod in d.l. inciuilem, C. de furt. non appareant allegatæ illæ duæ præsumptiones, videlicet bonitas em-
17 ptoris, & eius bona fides, cum † præsumptiones non operentur, nisi sint allegatæ. l. si adulterium cum incestu. §. idem Pollioni, & ibi glossa. ff. ad legem Iul. de adulter. & Pacian. in capit. duodecimo, numero decimotertio, versic. attamen, libro primo, de probat. quia super non allegato præsumptio non resultat, vt subdit ibi numero 36. versicul. item vbicunque, & in specie, quod
18 † bona fides non præsumatur, nisi allegetur, voluit Bald. in l. si super longi, numero vndecimo, versic. illud autem tene fixum. C. de præscript. long. tempor. vbi admonet Aduocatos, vt semper deducant, & allegent bonam fidem, quem sequitur Pacian. in dicto capitulo duodecimo, numero decimosexto, & sub numero 36. versic. & sic ex prædictis, & Menoch. in quæstione 48. numero 9. versicul. sexto ita dicimus, libro primo, de præsumpt. vbi plures alios hanc eandem opinionem sequentes refert, & Mascard. in conclus. 224. numero 19. versic. primo limita, de probat. vbi ait, quod bona fides ita demum præsumitur, si allegetur, subdens nu. 20. quod si omittatur talis allegatio, ille, in cuius fauorem bona fides præsumitur, succumbit.

Quia respondeo, quod non fuit necesse deducere, nec allegare præsumptionem illam legis, qua dictum est, quemlibet in du-
19 bio præsumi bonum, quia † huiusmodi iuris præsumptio oritur ex nullius facto, cum sit præsumptio naturæ, vt ait Menoch. in quæstione 48. sub numero 42. & numero 43. libro primo, de præsumpt. vbi allegat Barto. Bald. Ias. Barbat. & Socin. iun. licet pro contraria parte allegauerit Bald. ipsum, Ias. Purpurat. Bolognet. & Felyn. & se remittit ad declarationem Didac. in capitul. Raynutius. §. vndecimo, numero tertio, vers. ex præmissis omnibus, de testam.

Quo vero ad præsumptionem bonæ fidei dico d.l. inciuilem, C. de furt. loqui de eo, qui emerat rem furtiuam, vt ait ibi gloss. & Doctor. ex quo datur intelligi, quod allegata fuerat emptio, & sic titulus, ex quo bona fides præsumitur, & sic tacite saltem
20 allegata fuit bona fides, quæ † tacita allegatio sufficit, vt ait Mascard. in conclus. 224. numero vigesimosecundo, versic. nec omittimus, de probatio. vbi dixit, hoc esse obseruatione dignum, & Menoch. in quæstione 49. numero primo, libro primo, de præsumpt. vbi ait, quod hoc affirmant penè omnes Doctores, sub-
21 dens, sufficere † allegare factum, ex quo præsumptio colligi possit, per Bald. in fi. ff. quod met. caus.

ARGV-

ARGVMENTVM.

Nunquid in instantia partis petentis aduersarium cogi ad respondendum, an velit vti instrumentis, vel testibus pro bonis, veris, & legalibus, necesse sit exprimere in qua parte scripturæ, vel attestationum testium de falso redarguere velit?

SVMMARIVM.

1 Pars statuto sibi termino tenetur ad instantiam partis aduersæ respondere, an velit uti instrumentis, vel attestationibus testium pro bonis, veris, & legalibus, simpliciter, sine plica, protestatione, aut conditione aliqua, ex magis communi.

Quæ conclusio procedit, siue sit factum proprium, siue alienum, & siue pars possit de facto verisimiliter esse instructa, siue non, quod si agatur de facto alieno, de quo non sit verisimiliter instructa, debet concedi longior dilatio, si petatur, ad respondendum, quàm si agerentur de facto proprio, & ita vsu obseruatur, quicquid alij dixerunt, ibi.

2 Mediolani usu approbata est responsio, quod pars vult vti dictis testium in concernentibus substantiam negotij, & fidem ipsorum testium secundum Bossium.

3 Instantia, & requisitio, quod aduersarius respondeat, an velit vti instrumentis, vel testibus pro bonis, veris, & legalibus, debet continere causam interrogationis, quod pars vult redarguere testes, uel instrumenta de falso, alias non admittitur.

Declara, quando pars vult extrinsecus redarguere testes, vel instrumenta de falso, secus si falsitas appareat ex dictis testium, vel ex instrumentis ipsis, quia non requiritur causa, nec protestatio, ibi.

4 Pars non potest respondere, quod vult vti testibus in tali loco, vel in talibus verbis, & non ualet huiusmodi responsio.

5 Rouescal. damnatur ab Authore.

6 Iuramentum est indiuiduum.

7 Responsio super interrogatorio, an uelit quis uti testibus, uel instrumentis pro bonis, & veris, fieri potest cum conditione, aut protestatione, si pars aduersa non opponit.

8 Interro-

8 *Interrogatus tenetur exprimere in qua parte scriptura, uel attestationem testium uelit redarguere de falso secundum Ant. Gabr. Sed Author contrarium tenet, ibi.*

9 *Vtens instrumento falso potest se pugnare, si ignorauit esse falsum, & deceptionem exhibeat, dummodo ignorantia non sit supina.*

10 *Exempla non restringunt, nec limitant ius commune.*

11 *Sæpius qui multa congerunt pauca digerunt.*

QVAESTIO XXVIII.

1 SCiunt omnes, qui in legibus versati sunt, q † pars ad instantiam partis aduersæ statuto sibi termino tenetur respondere, an velit vti instrumentis, vel attestationibus testium pro bonis, veris, & legalibus, simpliciter, sine plica, protestatione, aut conditione aliqua, quia ista est practica, qua vtuntur Aduocati, & Procuratores ad excludendã ignorantiam, quam prætendere posset pars interrogata, quod instrumenta, vel attestationes sint falsæ, vt ait Boss. in tit. de fals. numer. 155. versicu. dixi etiam, vbi attestatur, hanc esse magis communem opinionem, & Bursat. in consi. 188. sub examine, nu. 10. & nume. vndecimo, volum. secundo, vbi dixit, hanc esse veriorem opinionem, quam vti communem amplectitur Clar. in §. falsum, versic. vtens falso instrumento, qui addit, illam habere locum, siue sit factum proprium siue alienum, quod idem sequitur Bursat. in loco mox citato, & subdit Clarus hoc procedere, siue pars de eo possit verisimiliter esse instructa, siue non: quod si agatur de falso alieno, de quo non sit verisimiliter instructa, debet concedi longior dilatio, si petatur, ad respondendum, quàm si ageretur de facto proprio, & quod ita vsu obseruatur, quicquid consuluerit Natta in consi. 635. videtur, num. 4. versic. præmissis tamen non obstantibus, & numeris seqq. volum. tertio, dicens, responderi posse cum protestatione, vel conditione, quando instrumenta continent factum alienum, & sic quando pars interrogata habere potest probabilem ignorantiam, & quicquid dixerit Aretin. in capitu. præsentium, numero 19. versic. fateor tamen, vbi ait, quod si a principio quando pars protestatur, se velle vti inquantum appareant vera, alias non, vel post lapsum termini iudex verisimiliter præsumit, partem non potuisse informari de veritate, vel de credulitate, tunc debebit admittere partem cum protestatione sua, quia ex quo pars non potuit informari, admittitur responsio eius dubia, & sequitur Natta ipse in d. consil. 635. numero quinto, versic. secundo adduco. Et licet

2 Bossius in loco præcitato subiungat, vsu † approbatã esse responsionem,

sionem, quod vult vti in concernentibus substantiam negotij,& fidem testis,& vt ibi per eum, attamen loquitur ex vsu,& obseruantia fori Mediolani vigore statutorũ dictæ Ciuitatis, qui vsus admittit ibi similem responsionem pro clara, vera,& certa, non tamen refert, quin de iure clara,& nitida fieri debeat responsio, vt ait Bursat.in d.consi.188.sub nu.12.vol.2.

3 Requiritur tamen, quod † instantia contineat causam interrogationis, aut protestationem, quod pars velit attestationes, vel instrumenta redarguere de falso, alias non est admittenda, vt ait Barto.in l.Diuus Pius, num.primo, ff.ad legem Cornel.de fals.& Felyn in cap.præsentium, num.12.versic.& nota, de testib.& ibi Aretin.sub num.20.& Anto.Gabr.in conclus.7.num.primo, tit. de criminal.& Vrsill.ad Afflict.in decis.189.numero 3. versic.& circa prædicta,& Natta in d.consil.635. numero 6.volum.3.vbi dicunt, quod ad hoc vt ille, qui vtitur falso instrumento, vel falso teste, possit condemnari de falso, non sufficit, quod pars aduersa interroget, vtrum velit vti instrumentis, vel testibus, sed erit necesse, quod adiungat causam interrogationis, scilicet, quod intendit, eos redarguere de falso.

Quod verum est, quando pars intendit extrinsecus redarguere velle testes, vel instrumenta de falso, vt puta per alios testes, qui nondũ sint examinati, vel per alia instrumenta, quæ non sint hucusque producta, secus si falsitas testium, vel instrumentorũ productorum appareat ex dictis testium, vel ex instrumẽtis ipsis, quia hoc casu non requiritur protestatio aliqua, nec causa interrogationis, vt declarat Felyn.in d.c.præsentium, nu.13.vers. item nota, de testib.& ibi Aret.nu.21.ver. illud etiam scias,& Baiard. ad Clar.in §.falsum, sub nu.120.

Et dixit Vrsil.ad Afflic.in d.dec.189.nu.3.ꝙ quis tenetur speci-
4 fice respondere, si intendit vti testib.& ꝙ † non potest dicere, ꝙ vult vti in tali loco, vel in talib.& hoc voluit ante ipsum Bald.in consi.96.decreto cauetur, nu.1.nu.2.& nu.3 vol.1.

5 Ex quo apparet, non † esse veram distinctionem, quã nouissimè attulit Rouescal.in addit.ad Bal.in d.consi.96.in fi.volu.1.dicens, quod aut inest timor falsitatis,& tunc pars interrogata tenetur præcise respondere: aut non inest timor falsitatis,& tunc põt respondere qualificatiuè, scilicet quod vult vti in ea parte,& partibus, in quibus testes vera deposuerunt, quia hoc etiam casu debet respondere pure,& sine conditione, propter iuramentum
6 interpositum super attestationibus, quod † est indiuiduum, vt ait Catel.Cotta in verbo, iuramentum est quid indiuiduum, in suis memorabil.& Dec.in consilio 45.reuocatur in dubium, nu. decimoquinto, versi. iuramentum enim,& Cefal.in consi.110. milites, nu.vigesimooctauo, volum.1.& Rimin.iun.in consi.551.

in præsenti

in præsenti causa, numero 27. versic. & cum iuramentum, volu. 5. merito responsio non potest scindi, nec attestationes possunt pro parte approbari, & pro parte reprobari, vt ait Bald. in d. consi. 96. num. 3. volum. 1. vbi affert alia ad propositum conferentia, quę non transcribo.

7 Benè verum est, quod † si pars interrogata respondet cum cõditione, aut aliqua protestatione, obscuritatem, aut incertitudinem continente, & pars interrogans non opponat, valebit, & fieri poterit huiusmodi responsio, vt ait Fulgos. in consi. 177. publicato processu, sub numi. primo, versicul. sed videtur dici posse, & Afflict. in decis. 189. facta publicatione, num. 3. & Menoc. in cas. 315. nu. 22. de arbit. iud.

8 Cœterum in hac materia quæsitum est, vtrum † in instantia partis interrogantis necesse sit exprimere in qua parte scripturæ, vel attestattionum testium velit redarguere de falso? & videtur dicendum, quod sic, vt notauit Anto. Gabr. in conclus. 7. nume. 9. vers. quarto limita, titul. de criminal. vbi ait, quod interrogans debet exprimere specifice partem scripturæ, in qua intendit illã redarguere de falso: aliàs si generaliter diceret non facta specificatione velle redarguere de falso, non compelleretur præcisè respondere, & ita allegabatur in facto pro parte D. Horatij Zobij contre D. Iulium Vancinum de Bozulo, & dicebam, quod Ferrant. Gargiar. sequebatur Ant. Gab. in patro. 28. plura, nu. 13.

Ego tamen vti aduocatus Vancini contrarium dicebam, quia opinio Ant. Gabr. non videtur vera, posteaquam allegat Doctores, qui hoc non dicunt, nec probant suam opinionem, siquidẽ allegat Archid. in capit. in memoriam, distinct. 19. qui tantum dicit numero quinto, quod † qui vtitur falso instrumento, potest
9 se purgare, si ignorauit esse falsum, & deceptorem exhibeat, dũ modo ignorantia non sit supina; sed forte voluit allegare Card. Alexand. in d. c. in memoriam, colum. 2. vbi dixit, quod interrogatus, an velit vti instrumento pro vero, vel falso, debet simpliciter respondere, & dicit cautelam esse, si quis vult benè arctare aduersarium, ut cogatur deliberate respondere, ut deducat in quo vult arguere de falso instrumentum, quia tunc tenebitur præcisè respondere.

Allegat etiam Angel. Aretin. in §. appellatur, versic. sed pone, Instit. de except. qui numero septimo, & eodem versic. sic figurauit casum dicens, sed pone, quod Titius vtebatur mecũ falso instrumento cum protestatione, quod non intendit eo uti, si falsum reperiatur: ego tamen dixi ei apud acta, quod erat falsum, & assignaui singulariter causas falsitatis, si non desistat ab vtendo: quamuis fecerit prędictam protestationem, non tamen excusabitur a falso, quia fuit certioratus a me, & ita reperitur falsum, ut

dixi,

dixi,& non desistit,negar non potest,quod non sit in dolo,ergo tenetur,arg.l.3.§.si quis.ff.de liber.exhiben.quod nota in practica.Ista sunt uerba Ang.Aret. fideliter relata, per quę non probatur,sicuti non probatur per uerba Card. Alexand.quod necessario debeat dici,in qua parte scripturæ,uel attestationum testium uelit quis redarguere de falso.

Et pro maiori intelligentia animaduertendũ est,quod si pars interrogatur,utrum uelit uti testibus, uel instrumentis & dicat, intendo uti inquantum appareant uera, uel dixisse uerum,aliàs non, potest aduersarius statui facere parti terminum ad deliberandum,an uelit uti, uel non, & tunc tenetur præcise respondere absque protestatione,ut ait Barto in l. Diuus Pius, numer. secundo,uersic.sed quæro,ff.ad legem Corn.de fals.& Felyn.in c. presentium,numero 12.uersic.tertia conclusio,de testib.&hanc opinionem amplectitur Ang. Aret.in dicto §. appellatur,nume. septimo. Vt ergo dilatio tollatur, ponit Aret. casum in eo, qui nollet expectare, quod terminus statueretur,sed absque dilatione assignauit expresse causas falsitatis,& si pars aduersa non desistat ab usu, quamuis fecerit prædictam protestationem,inquit, quod non excusatur à falso, quia fuit certioratus absque termino,qui datur,ut posset certiorari,& deliberare,quomodo sit facienda declaratio,& sic patet,quod Aret.non loquitur in termi-

10 nis quęstionis,sed dat exemplum, quod † non habet restringere,vel limitare dispositionem iuris communis,l. damni infecti, §.si ff.de dam.infect.nam exempla traduntur, non ut sic sit, sed vt sic intelligatur,ut ait Fabius Opinell.in l.imperium,nu.124.ff. de iurisd.om.iud.

Preterea multi dixerũt,quod interrogatus,an uelit uti instrumentis,uel testibus,si vult euitare periculum falsi,potest respondere,quod intendit uti cum protestatione,si & quatenus ueritatem contineant,ut ait Cyn.in l.si fallos,numero secundo,& numero 3.C.de fals.& Bald.in l.si aduersarius,nu.9.C.de fide instrument.& Pract. Papiens.in forma producit. instrumen.in uerbo, appareant,numero primo, & hanc practicam docuit Speculat. in titulo de instrument.edit.§.6.numero tertio,uersic.quid si uelis,& Marant.in tract.de ordin.iudic.in titu.de instrument. product.num.20.uersic.quid autem,in 6.par.& Gardin.in tit.de fal. num.16.uersi.sed pone. 11

Sed quia duobus modis,potest effectus dictæ protestationis tolli,primo statuendo terminum parti interrogatæ,quia tunc tenetur absque protestatione respondere,secundo interrogando simpliciter,an uelit uti instrumento,uel testibus,sed specificet,utrũ uelit instrumento in tali parte, in qua sic dicitur, & similiter utrum uelit uti dicto testium in eo, in quo sic deponunt,quia

vult

vult in eo de falso redarguere, & ita tradit clarius Ripa in c. cum M. Ferrariensis, nu. 10. de constit.

Ideo est in electione partis interrogantis vel facere, quod statuatur terminus interrogato, vel specifice interrogare aduersarium, an velit vti dicto testium in tali parte, in qua sic dixerunt, quia intendit eos redarguere de falso, & per consequens non est arctata pars interrogans specificare, in qua parte intendit redarguere de falso testes, vel instrumenta: benè potest, si vult, hoc facere breuitati studendo, ne differatur responsio per præfixionem termini.

Ego vidi à Practicis obseruari, quod pars instat aduersarium interrogari, & per ipsum responderi, an uelit uti testibus, & instrumentis pro bonis, ueris, & legalibus, quia intendit eos, uel ea redarguere de falso, instatque comminari, quòd si non respondeatur, nulla dabitur fides testibus, uel instrumentis. Quo facto iudex mandat hanc instantiam parti aduersæ intimari cum termino competenti ad respondendum cum comminatione prædicta, & si pars aduersa rndet cũ conditione, aut protestatione, aduersarius opponit pro clara, & præcisa responsione habẽda, & tunc reiteratur præceptum ad respondendum clarè, apertè, sine protestatione, aut conditione aliqua cum comminatione prædicta, & pars clarè respondet, si vult. At ipsa renitente clarè respondere, iudex pronunciat, nullam fidem dandam esse testibus, vel instrumentis.

Ex quibus patet opinionem Anto. Gabr. non esse ueram, nec habere iudicio meo aliquam rationem, quapropter admiror, ꝙ vir tantæ eruditionis, & practicę rem hanc ratione carentem scri
11 pserit, sed sæpius † qui multa congerunt, pauca digerunt, ut ait Gabr. in consi. 70. ex multitudine, in princ. vol. 2.

ARGVMENTVM.

Clausulæ summarie, simpliciter, sine strepitu, & figura iudicij, ac sola facti veritate inspecta, quando non operentur.

SVMMARIVM.

1 *Clausula summarie, simpliciter, sine strepitu, & figura iudicij, ac sola facti ueritate inspecta, important, ut ordo iudiciarius sit sublatus, omnisque solemnitas iuris ciuilis intelligatur esse reiecta.*

2 *Iudex*

2 *Iudex virtute clausularũ summarie, simpliciter, sine strepitu, & figura iudicij, ac sola facti veritate inspecta, potest recedere a regulis iuris.*
3 *Clausula, sola facti veritate inspecta, operatur, vt index possit procedere manu regia.*
4 *Index, cui commissum est, vt procedat summarie, & sola facti veritate inspecta, habet iudicare inspecto iure gentium, nõ attenta ordinatione, nec solemnitate iuris positiui.*
5 *Verba, Iustitiam faciat, important, vt seruetur iuris ordo, & ueritate comperta fiat quod iuris est, & sub nu. 19.*
6 *Iustitia fieri dicitur, quando iuris ordo seruatur, & vnicuique quod suũ est, tribuitur.*
7 *Rescriptum continens impossibilitatẽ, & repugnantiam non ualet, et nihil operatur.*
8 *Contraria in eodem subiecto stare non possunt.*
9 *Repugnantia, & contrarietas ubi fit inter principium, & finem alicuius scripturæ, tunc attenditur finis, qui principio derogat, & per quem ab eo recessum esse censetur.*
10 *Statutum quando sibijpsi contradicit, seruari debet quod vltimo loco scriptum est.*
11 *Factũ superioris intelligi debet, quantum fieri potest, secundum ius cõmune.*
12 *Interpretatio, qua nos reducit ad ius commune, dicitur pia, & fauorabilis, & ideo assumenda est.*
13 *Inconueniens reputari non debet, ut rescriptũ interpretetur ita ut nihil operetur.*
14 *Verba rescriptorum recipiunt interpretationem a iure communi, & illi accommodari debent.*
15 *Rescriptum Principis stricte debet interpretari, ut minus corrigat ius commune, quam sit possibile, & potius toleratur, ut nihil operetur, quam quod intelligatur contra ius commune.*
16 *Factum superioris in dubio semper referetur ad ius cõc, si fieri potest.*
17 *Princeps, qui iure communi, & speciali uti potest, in dubio præsumitur uti uoluisse iure cõi, & secundum illud rescribere, & concedere.*
18 *Princeps præsumitur uoluisse uti iure speciali, ubi actus alias ualere non potest.*
Fallit, ubi est repugnantia, & contrarietas actus, ibi.
19 *Princeps præsumitur in dubio rescripsisse ad importunitatem petentis.*
20 *Princeps quando rescribit, uel aliquid concedit contra ius, præsumitur per importunitatem rescripsisse, uel concessisse.*
21 *Princeps rescribens ad instantiam partis præsumitur potius motus per importunitatem, quam ex iusta, & rationabili causa.*
22 *Iusta causa non præsumitur in Principe rescribente ad instantiam, & importunitatem partis.*
23 *Laus Marchionis Castioni.*

QVAESTIO XXIX.

Rinceps Bozuli rescripsit, vt in quadam causa prescri pti Domini Horatij de Zobijs aduersus dictum D. Iulium Vancinum eius vicarius generalis summarie simpliciter, sine strepitu, & figura iudicii, ac sola facti veritate inspecta iustitiam faceret. Quæsitum est, nunquid per dictas clausulas ordo iudiciarius sit sublatus, omnisque solemnitas iuris ciuilis intelligatur esse reiecta. Et videbatur dicen-
1 dum, quod † sic, vt ait Alexand. in consil. sexto, circa processum, sub numero primo, versic. & primo quia ex forma, volum. tertio, & Roman. in consi. 20. viso puncto statuti, in fin. & Roland. à Valle in consi. septimo, numero 34. volumine tertio, & Gram-
2 mat. in decis. 15. numero quarto, vbi dixit, quod † iudex virtute clausularum prædictarum potest recedere à regulis iuris, & idẽ tradit in decis. 19. lata sententia, numero 5. & Ias. in l. certi condictio, §. si nummos, num. 32. versic. primo quia, ff. si cert. petat. & Minsing. in obseruat. 44. clausula, centur. 2. & Roland. a Valle in consi. 53. quod legitime, num. 13. versi. ratio etenim est, volu. 2. & Ripa in l. naturaliter, §. nihil commune, num. 181. ff. de acquir.
3 possess. vbi ait, quod † clausula sola facti veritate inspecta operatur, vt iudex possit procedere manu regia, & hoc idem scripsit Grammat. in d. decis. 15. num 4. & in consi. 91. in causa præsentationis, sub num. 23. & in consi. 94. in causa Michaelis, sub nu. 2. in ciuil. & Ias. vbi supra num. 33. & Roland. à Valle in d. consi. 7. nu. 34. vol. 3. & in d. consi. 53. nu. 14. vol. 2. & Ang. Aret. in §. in bonæ fidei, sub nu. 9. versi. quid si fiat commisso, Instit. de act. & Ruin. in consi. 134. ex duobus, nu. 7. vol. 5.
4 Immo dixerunt Doctores, quod † ille, cui commissa est facultas procedendi summarie, & sola facti veritate inspecta, habet iudicare, inspecto iuregentium, non attenta ordinatione, nec solẽnitate iuris positiui, & pro hac opinione allegatur Dec. in c. quoniam contra, nu. 17. versi. nam prædicta clausula, de probat. & in c. dilecti, num. 12. cum sequentibus, de iudic. & Georg. Natta in cle m. sæpe. §. non sic tamen, in verbo, defensiones, versi. visis suprascriptis, sub nume. 28. de verborum significat. & Grammat. decis. 9. numero 8. & Neuizan. in consi. 80. Benedictus, numer. 39. & Minsing. in d. obseruat. 44. centu. secunda, & Roland. a Valle in d. consi. 53. nu. 15. vol. 2. & in d. consi. 7. num. 31. vol. 3. & Cacheran. in decis. 3. num 20. & Ioan. Bapt. Asin. in praxi iudiciorum, §. 3. cap. 3. num. 4. in 1. parte.

Contrarium tamen consului, videlicet, quod per ipsas clausulas nec solemnitas, nec ordo iuris ciuilis sit sublatus, neque intelligatur recessum a iure communi, ita vt iudex secundum regulas iuris iudicare teneatur, & ad hoc dicendum mouebar,

quia

quia in fine dictarum clausularum apposita erant ista verba, Iusti
5 tiam faciat, quæ † important, quod seruetur iuris ordo, & veritate comperta fiat, quod iuris est, vt ait Bal. in ca. cum venisset, num. 3. versicul. quarto Papa mandat, de testib. & Ang. in §. exhæredatos, numero 24. in Authent. de hæred. & falcid. & Ias. in l. iustitia, numero quinto, ff. de iustit. & iu. & Marant. de ordi. iudic. in 4. par. distin. 9. num. quinto, & notat Dec. in cap. quia quæsitum, num. quinto, & seq. de offi. deleg. & in cap. ex ratione, numero 12. & seq. de appellat. & in consil. 483. numero primo, vbi
6 dixit, quod † iustitia fieri dicitur, quãdo iuris ordo seruatur, & vnicuique quod suum est, tribuitur, & Felyn. in cap. canonum statuta, sub nume. 49. versic. & si dicatur facias iustitiam, de constit. & Ias. in l. causas, num. 7. C. de transact. & Neuizan. in consi. 12. numero 180. inter consilia Bruni, & Ioan. de Leonar. in consil. 117. altissimi numero 50. versi. & in primis, inter eadem consilia, vbi etiam dixit, quod talis commissio idem operatur, ac si diceretur, fiat quod de iure est, subdens, quod prædicta verba operantur, quod Princeps non intendit vti suæ potestatis plenitudine, immo velit se conformare dispositioni iuris communis.

Et ideo dicendum est, rescriptum continere repugnantiam,
7 & sic impossibilitatem, quo casu † uitiari, & nihil operari debet. l. vbi repugnantia, ff. de reg. iur. l. scripturæ, C. de fide instrumen. cap. imputari, eo. tit. & ita notat glo. in materia testium, & rescriptorum in cap. si ea. 25. quæstione 2. nam ad oppositionem vnius sequitur destructio alterius, vt ait Bald. in sua pract. in tit. de statu,
8 quæstione 2. sub num. quinto, in fi. & † contraria in eodem subiecto stare non possunt, cap. cum matre, de celebrat. missarum, capit. maiores, de baptis. & eius effect. l. hæc verba, ff. de verbor. sig. l. mutius. ff. pro socio. l. si quis. ff. de uerbor. obligat. Cagnol. in l. vbi repugnantia, sub numero primo, ff. de reg. iur. vbi dixit, hanc esse regulam Philosophorum.

9 Et † vbi repugnantia & contrarietas sit inter principium, & finem alicuius scripturę, vt in casu, de quo agimus, tunc attenditur finis, qui principio derogat, & per quem ab eo recessum esse censetur, ut ait Cagnol. in d. l. vbi repugnantia, nu. 6. versi. secundo limita, ff. de reg. iur.

10 Pro qua re facit, quod † quando vnum statutum sibi ipsi contradicit, seruari debet quod vltimo loco scriptum est, vt ait Ang. in l. inciuile, num. primo, ff. de legib. & Cagnol. in d. l. ubi repugnantia, sub num. 6. uersi. ideo in statutis.

Et ideo cum rescriptum obtentum sibijpsi contradicat, seruari debet quod vltimo loco scriptum est, videlicet, quod iustitia fiat, quorum verborum natura est, vt iuris ordo seruetur, & non possit quicquam fieri contra dispositionem iuris, vt dixi.

11 Nec huiusmodi interpellatio spernẽda est, tũ quia † factũ superioris semper intelligi debet secundum ius cõe quantum fieri potest, vt ait Neuizan. in d. consi. 12. nu. 82. inter consilia Brun.

12 Tum etiam, quia † interpretatio, quæ nos reducit ad terminos iuris communis, dicitur pia, & fauorabilis, ut attestatur Rubeus Alex in consi. 8. prosupponitur, num. 6. versi. & insurgit, & Bec. in consi. 32 certi est iuris, nu. 23. quæ assumenda est, ait idem Bec. in consi 1. quæstio, num. 21.

13 Et eo magis quia † inconueniens reputari non debet, ut rescriptũ ad lites interpretetur ita ut nihil operetur, ut ait Dec. in c. dilecti filij, numero 11. versi. & secundum istam conclusionem, de iudic. & in. c. causam quæ. numero 13. de rescript. vbi

14 num. 15. subdit, quod † verba rescriptorum recipiunt interpretationem iuris, & in dubio accommodari debent iuri communi. d. c. causam quæ, & ibi Felyn. numero 9. de rescript. & dixit Crauet. in consi. 172. nume. 2. versi. hoc ita præsupposito, quod † re-

15 scriptum Principis stricte debet interpretari secundum ius commune, ut illud minus corrigat, quam sit possibile, subiungens, adeo hoc procedere, quod potius toleratur, ut rescriptũ nihil operetur, quam quod intelligatur cõtra ius commune.

16 Et † in dubio quando factum superioris potest referri ad ius commune, semper ita intelligitur, ut ait Dec. in consi. 114 pro tenui facultate mea, num. 3. versi. confirmatur hoc.

17 Veraque & ab omnibus recepta est sententia, † Principem, qui iure communi, & speciali uti potest, in dubio uti uoluisse iure cõi, & s͂m illud rescribere, & concedere. c. innotuit, de elect. Ias. in l. quanquam, nu. 2. C. de test. mil. & Menoc. in præsump. 12. nu. 1. li. 2. de præsumpt. & in præsumpt. 6. nu. 3. li. 6. de præsumpt.

18 Nec obstat si diceretur hoc non procedere, quando † alias actus valere non posset, quia tunc Princeps præsumitur uoluisse uti iure speciali, ut ait Alciat. in reg. 3. præsumpt. 36. numero 9. versi. & propterea, de præsumpt. et Menoch. in dicta præsumpt. 12. num. 5. versi. declaratur tertio.

Quia respondetur, hanc traditionem non esse ueram, in casu isto propter actus repugnantiam, & contrarietatem, quæ illũ uitiat, ut superius probaui, & ita uidetur innuere Menoch. in d. præsumpt. 6. nũ. 6. versi. secundus est casus, lib. 6. de præsumpt.

Non obstant ea, quæ in principio quæstionis adducta fuerunt in contrarium, quia procedere possunt, quando post clausulas, de quibus supra, non sunt apposita verba, iustitiam faciat, prout quando dictum esset, talis summarie sola facti ueritate inspecta, decernat, iudicet, pronunciet, diffiniat, aut terminet, vel decidat causam; secus vero quando inserta sunt verba in fine rescripti, iustitiam faciat, quorum natura est,

est, vt iuris ordo seruetur, & non intelligatur recessum a iure communi, per ea quæ supra dixi, quibus addo Blanc. in tractat. de compromiss. quęstione prima, numero 41. versicul. & in primis.

Dicendum itaque est hoc in casu, Principem rescripsisse non quod uelit, ut ordo, & solemnitas iuris ciuilis nō seruetur, sed po-
19 tius ad importunitatem petentis, prout in dubio † sic præsumitur, ut ait Bart. in l. 1. nu. 9 vers. quęro vtrum intelligatur. C. de pe tit. bon. sublat. & in, l. si quis iniquum, uersi. quid si non appareat. ff. quod quisque iur. & ibi Ias. nume. 2. versi. item adde istum textum, & Dec. sub num. 5. uersi, & in dubio, & Menoch. in præ
20 sumpt. 13. nū. 1. lib. 2. de præsumpt. & † quando Princeps rescribit, uel aliquid concedit contra ius, præsumitur per importunita tem partis rescripsisse, & concessisse, ut ait Gail. in obseruat. 58. sub num. 9. lib. 2.

Et tanto magis hoc dicendum est, quando Princeps rescribe-
21 ret ad instantiam partis, quia † tunc præsumitur potius motus per importunitatem, quam ex iusta est, rationabili causa, ut ait Socin. consilio 164. visa bulla Bonifacij, numero 11. uol. 2. Quo
22 casu † cessat præsumptio iustæ causæ, quæ in Principe esse solet, ut ait Roman. in consilio 436. quod indultum, numero 19. versiculo & si dicatur, & Dec. in d. l. si quis iniquum, numero 5. versiculo & paria sunt. ff. quod quisque iur. & Ruin. in consi. 41. de duobus, num. 23. & in consi. 175. visa donatione, nu. 12. versi. nam dum dicitur, uol. 1. & Marsil. in sing. 6. in Principe, & Gram mat. in decis. 65. excellens Comitissa, num. 31. et Menoch. in præ sumpt. 11. num. 32. versi. declaratur quarto, lib. 2. de pręsumpt. & Pract. Papiens. in forma opposit. contra instrum. in verbo, contra ius elicita, nu. 1. ubi subdit, quod in hoc debet discretus iudex semper aduertere, licet secundū ipsum hodie iudices claudant oculos, est studeant complacere, & ad literam, prout stant ipsa rescripta seruare, subdens; etiam, hoc non esse faciendum. In hoc
23 proposito, † summe laudandus est Illustrissimus, &. Excellentiss. D. Franciscus Gonzaga Marchio Castioni a Stiuerijs Dn̄s mihi perpetuo colendus, qui dum essem suus locumtenens, & Pretor in suo Marchionatu, & ipse esset in Aula Cæsarea, iussit per suas literas, quas penes me habeo, quod si contingeret aliquid scribere, quod mihi videretur scrupulosum, supersedere deberem executionem commissionis, & illi rescribere causas, & rationis, qui postea deliberasset, quæ res maxime notanda fuit in Principe tunc minore uigintiquinque annis uti iustitiæ amantissimo, & studiosissimo, ad exemplum fere Antiochi tertij Asiæ Regis, qui omnibus Regni sui Vrbibus scripsisse dicitur, quod si quid in literis, quæ eius nomine

scriberentur, esset quod legi aduersari videretur, crederent ignaro se huiusmodi literas scriptas fuisse, & propterea eis non parerent. Et prædicta sunt notãda sunt a secretarijs, & cancellarijs Principum, vt sciant concipere rescripta, ita vt verba, sola facti veritate inspecta, suum operentur effectum.

ARGVMENTVM.

Iudex an virtute clausulæ, sola facti veritate inspecta possit credere probationi verisimili, & persuasiuæ, & non concludenti?

SVMARIVM.

1 *Iudex virtute clausulæ, sola facti veritate inspecta, potest credere probationi verisimili, & persuasiuæ, licet non concludenti, ex communi.*

2 *Et idem quando commissa est causa cum clausula, sine figura iudicij.*

Contrarium tenuit Author per totam quæstionem.

3 *Concernentia defensionem non censentur reiecta per clausulam sola facti veritate inspecta.*

4 *Per clausulam, summarie, de plano, sola facti veritate inspecta, non censetur recessum à requisitis de iuregentium, quominus fiant legitimæ probationes.*

5 *Probatio non concludens non dicitur probatio.*

6 *Probatio debet necessario concludere.*

7 *Clausula, summarie, de plano, & sola facti veritate inspecta, non operantur, nisi quoad ordinem, & modum procedendi.*

8 *Concernens qualitatem, & modum probationis non respicit ordinem iudiciarium, sed decisoria.*

9 *Probatio dicitur attingere merita causæ.*

10 *Statuta concernentia probationes, dicuntur concernere decisoria.*

11 *Iudex tenetur iudicium suum conformare cum veritate, & secundum veritatem iudicare.*

12 *Iudex, qui habet cognoscere secundum veritatem, debet amplecti illam veritatem, cui ius patrocinatur.*

13 *Probatio præsumptiua non attenditur, si veritas inspicienda est.*

14 *Vnicus testis facit præsumptionem.*

15 *Vnicus testis probat semiplene.*

16 *Iudex, qui debet iudicare sola facti veritate inspecta, non potest dare fidem plenam probationi vnius testis.*

Habens

17 *Habens potestatem cognoscendi, sola facti ueritate, inspecta, cognoscet tanquam Deus, tamen eius arbitrium debet esse limitatum per rationem naturalem, & positiuam.*

18 *Verba rescripti ubi possunt aliquid operari, restringuntur, ut minus derogent iuri communi, quam sit possibile.*

19 *Partes possunt sibi praeiudicare potestatem tribuendo Arbitris, seu Arbitratoribus definiendi de iure, & de facto.*

20 *Verbum, de facto, importat siue causa cognitione, & sine probatione.*

QVAESTIO XXX.

IN causa supradicti de zobiis contra Vancinum discutiendum venit, vtrum iudex virtute clausulæ, sola facti veritate inspecta, possit credere probationi verisimili, & persuasiuæ, licet non concludenti.

1 Et licet videatur dicendum, quod † sic, vt voluit Bald. in l. solam, in fi. nu. 26. vers. nunquid quando iudex, C. de testib. & Dec. in consi. 11. nu. 20. vers. ad prædictorum, & in consi. 54. nu. 2. & in consi. 248. nu. 19. & in c. dilecti filij, nume. 19. de iud. & Aret. in l. eum qui, §. qui filius, in 2. notabili, versic. super quo vide, ff. de acquir. hæred. & huius opinionis fuit etiam Iaf. in l. certi cōdictio, §. si nummos, num. 32. versi. primo quia, ff. si cer. petat. & Grammat. in consi. 89. tremendi, nume. 19. versic. & inde est, in ciuili, & Cacheran. in decis. 1. num. 30. & in consi. 15. pro resolutione dubiorum, numero 18. & Paseth. in consil. 21. in causa illustris, numero 2. & Franc. Aret. in consil. 84. diligenter, sub nu. 5. col. 3. & Blanc. in tract. de compromis. q. 1. num. 29. ver. infertur secundo, & Natta in cōsi. 142. omisso multiloquio, nu. 16. ver. quinimmo minor probatio, & Marsil. in singul. 494. probationes, & Asin. in prax. §. 3. cap. 18. num. 3. & Aemilian. in consi. 67. omisso multiloquio, num. 2. versicul. attamen vbicunque, & Roland. à Valle in consi. 7. num. 36. volu. 3. & Mar. Anguissol. in consi. 40. visa apo-
2 cha, num 9. vers. accedit etiam, vbi † ampliat etiam quando causa est commissa cum, clausula, sine figura iudicij.

3 Attamen contrarium consului, quia † per dictam clausulam ea, quæ concernunt defensionem, non censentur esse reiecta, vt ait Alexand. in consi. 80. uiso processu, numero 15. versic. nec prę-
4 dictis, volum. 4. & quod † per clausulam summarie, de plano, sola facti veritate inspecta, non censeatur recessum a requisitis de iure gentium, quominus fiant legitimæ probationes, voluit Corne. in consi. quinto, viso processu, num. 10. versic. non enim per dicta verba, vol. 2.

5 Sed † probatio non concludens non solum non dicitur legitima probatio, immo nec probatio, vt ait Bal. in l. matrem, num. 3.

C.de probat.& Dec.in consi.483.nu.23.& in consi. 109.num. 3.
6 quia † probatio debet de necessitate concludere. l. neq; natales. C.de prob.l.non hoc.C.vnde legit.c.in præsentia, de prob.

7 Præterea sciendum est, quod † dictæ clausulæ nihil operantur, nisi quoad ordinem, & modum procedendi, vt ait Hierony m. Gab. in consi 33. Dominicus, nu. 3. ver. nec refert, quod causa, vol. 1. & Rimin.iun.in consi. 30. in causa, nu. 8. vol. 1.

8 Sed † id, quod concernit qualitatem, & modum probationis non respicit ordinem iudiciariũ, sed decisoria, vt ait Georg. Natta in clem. sæpe. § non sic tamen, in verbo, defensiones, versic. visis suprascriptis, sub num. 39. de verb. significa. & Natta in consil. 575. crebrò adducitur, numero 8. & Bero. in quæstione 50. an statutum, num. 1. versic. nam probatio, & dixit Neuizan. in consi. 5.
9 misit tenebras, num. 8. quod † probatio dicitur attingere meri-
10 ta causæ, subdens, nu. 9. quod † concernentia probationes dicuntur concernere decisoria.

Et ridiculum, & absurdum esset dicere, quod ille, cui cõmittitur causa cognoscenda sola facti veritate inspecta, non teneatur seruare leges, quæ respiciunt decisionem causæ, & iura partium, vt ait Natta in consi. 15. proximis diebus, sub num. 11. & in consi. 521. dubitatur, nu. 14. uersi. dicere autem, & Rimin. iun. in consi. 30. in causa, sub nu. 8. vol. 1.

11 Rursus † iudex tenetur conformare iudicium suum cum veritate, & secundũ ueritatem iudicare. l. illicitas, §. ueritas, ff. de offi. præsid. l. Imperatores, ff. de probat. Marsil. in consi. 29. num. 22 & Ang. in l. nemo, in prin. uers. & ideo iudices. C. de sent. & interlo. omn. iud. & Corn. in consi. 61. uisa copia, nu. 11. uol. 3.

12 Sed ille, qui † habet cognoscere secundum veritatem, debet amplecti illam ueritatem, cui ius patrocinatur, ut ait Bald. in d. l. nemo, num. 4. & Natta in d. consi. 585. num. 11. uersi. & ultra superius dicta, & Par. de Puteo in tractat. de syndicat. in uerbo, sententia, cap. utrum iudex, sub num. 13. & Marant. in tract. de ordi. iudic. in 9 distin num. 39. uersicu. unum tamen est sciendum, in 4. par. & iterum Natta in consi. 15. proximis diebus, sub num. 11. uers. & ideo recte inquit Baldus, & in consil. 521. dubitatur, sub num. 14. & Rimin. iun. in consi. 30. in causa, numer. 9. versicul. & ideo, uolum. j.

Sed ius non patrocinatur, quod credatur probationi persuasiuæ, & non concludenti, tum quia probatio non concludens non dicitur probatio, & probatio de necessitate concludere debet, vt
13 dixi, tum etiam quia † præsumptiua non attenditur, si ueritas inspicienda est, ut ait Deci. in capitul. nouit, numero 140. de iudic.
14 Confirmo et prædicta, quia † unicus testis facit præsumptionẽ.

L.2.in

l.2.in fi.ff.quemad.teſtamen.aper.l.theopompus.ff. de dote præleg.c.fi.de iureiur.Farinac.in q.63.nume 50.lib.2.quæſt.& commun.opin.crim.

15 Quinimmo † vnicus teſtis probat ſemiplene, vt ait Farinac. in dicta quæſtio.63.num.50.vbi multis allegatis atteſtatur de communi opinione.

16 Sed iudex,qui † debet iudicare ſola facti veritate inſpecta non poteſt dare fidem plenam probationi vnius teſtis, vt ait Corn. in conſi.163.viſo puncto,nu.6.nu.7.nu.8.& nu.9.vol.2.& Ant.Gabri.in tit.de teſtib.concluſ.1.nu.4.ver.vel etiam,& Rimin.iun.in conſi.571.inquiritur,nu.28.verſi.& idem ſi procedatur, vol.5.& in conſi.733.arbitror.nu.29.ver.& idem ſi procedatur,volu.6.& Farinac.in q.63.nu.13.ver.amplia ſexto,lib.2.quæſt.& com. opi. crimi.licet contrarium dixerit Cauagnol.in decretal.25. Montisferrati.nume.1.

Addo quoq; id,quod ſcriptum reliquit Grammat.in cōſi.91.
17 in cauſa præſentationis,nu.26.ver.tamen,in ciuil.vbi dixit, φ † habens poteſtatem cognoſcendi ſola facti veritate inſpecta cognoſcet tanq̃ Deus,tamen eius arbitriū debet eſſe limitatū per rationem naturalē,& poſitiuā,ergo iudex non poterit credere probationi nō cōcludēti,qa probatio debet de neceſſitate concludere, & iſta ratio eſt de iure poſitiuo.l.neque natales.C. de proba.l.nō hoc.C.vnde legit.c.in præſentia,de probat.

Amplius dico,φ cū clauſula ſola facti veritate inſpecta poſſit operari,vt ordo iudiciarius videatur remiſſus, ſi ſit concepta eo modo,quo dixi in præcedenti qōne,non debet etiam operari cir
18 ca merita cauſæ,quia † verba reſcripti vbi poſſunt aliquid operari,reſtringuntur,vt minus derogent iuri cōmuni, quam ſit poſſibile.c.1.& ibi Doct.de reſcript.c.cum dilectus, de conſuet. Cranet.in conſi.172.nu.2.ver.hoc ita præſuppoſito.

Et hanc opinionem,φ virtute dictæ clauſulæ ſola facti veritate inſpecta iudex non poſſit credere probationi perſuaſiuæ, & non concludenti,tenuit in indiuiduo Natta ſibi contrarius in cōſil.585.crebro adducitur,per totum,dicens ſemper dubitaſſe de contraria opinione.

Nec obſtant Doctores in contrarium ſuperius allegati, quia fundāt ſe ſuper dicto Baldi in l.ſolam,in fi.C.de teſtib.qui loquūtur,quando Arbitro,ſeu Arbitratori commiſſum eſt arbitrium de iure,& facto à partibus,quo caſu poteſt inhærere conſcientiæ ratione huiuſmodi arbitrij, & credere probationi perſuaſiuæ qa
19 † partes poſſunt ſibi præiudicare, & hanc poteſtatem tribuere Arbitris, ſeu Arbitratoribus, vt ſic reſpondet Natta in d. conſil. 585.nu.4.vbi numeris ſequentibus id iuribus probat.

Addo ego,φ in caſu Baldi Arbiter,vel Arbitrator,cui p partes commiſſa

commissa est causa de iure,& de facto poterat credere probatio
ni persuasiuæ,& non concludenti, propter verbũ de facto, quod
20 †importat sine causæ cognitione,& sine probatione, vt ait Bart.
si verum dicit in consi.82.punctus quæstionis,nu.3.vol.1. quem
sequitur Blancus in tract.de,compromiss.q.1.nu.24.quæ res non
cõcurrit in casu nostro,igitur ꝓ parte negatiua animose cõsului.

A R G V M E N T V M.

Examinatur l.j.§.si iusserim,& l.quod meo.§.si venditorem.ff.de acquir.possess. vnà cum dicto Porcij in §.interdictum, nu.5.Instit.de rer.diuis.

S V M M A R I V M.

1 *Iussus an requiratur una cum uisione rei emptæ & vendita ad transferendum,& acquirendum dominium?*
2 *Ratio quandoque eadem est cum dicto.*
3 *Aspectus rei habetur pro traditione in contractibus.*
4 *Possessio rei in præsentia contrahẽtium existentis habetur pro tradita.*

QVAESTIO XXXI.

DVbitatio,quam facit D.V.in causa Domini Sclaui su
per.l.1.§.si iusserim,& l.quod meo.§.si venditorem.
ff.de acquir.possess.orta videtur ex verbis Porcij in §.
interdum,nu.5.Institu.de rerum diuis.qui leges illas
adduxit ad probandum,quod res empta, & vendita dicitur tra-
dita,& apprehensa,quando est in conspectu emptoris,& vendi-
toris,quia,vt subdit,iussus habetur pro traditione, quasi quod
1 †iussus requiratur vna cum visione rei, & hoc videtur probari
in dictis legibus per eum adductis,in quibus fit mentio de ver-
bo,iubeo:in prima enim sic dicitur ad literam, si iusserim vendi
torem procuratori meo rem tradere,cum ea res in præsentia sit,
videri mihi traditam, Priscus ait. In secunda vero sic pariter ad
literam dicitur,si vẽditorem,quod emerim, deponere in domo
mea iusserim,possidere me certum est.
Cæterum cum cogitassem super legibus, & authoritate præ-
dictis,in eam deueni sententiam, vt iussus non requiratur, sed
sola præsentia habeatur pro traditione,& apprehensione, præce-
dente tamen titulo habili,existimans,quod locus Porcij sit cor-
ruptus,vt dicamus,quod sicuti dicitur,quia iussus locum appre
hensionis obtinet, dicere velit,quia visus locum apprehensio-

nis obtinet,ita vt verbum visus,fuerit mutatum in verbo,iussus, & sic teneo,quod aut liber sit corruptus,& mendosus, aut quod Porcius errauerit. Ad quod dicendum moueor triplici ratione,quarum prima est,quod ratio Porcij non respondet,nec conuenit eius dicto,prout esse debet,inquit enim, quod sine traditione rerum dominia acquiruntur,quando præcedit titulus habilis ad translationem dominij,& sequitur aspectus oculorum voluntate domini,quia,vt subdit iussus locum apprehēsionis obtinet,ex quo apparet,quod ratio non conuenit, nec respondet dicto;sed bene conueniret,& responderet,si diceretur, sola præsentia rei habetur pro traditione præcedente titulo habili, quia visus locum apprehensionis obtinet,posteaquam non inconuenit,
2 quodquandoque ratio sit eadem cum dicto.§ filiusfamilias,In stit.quib.mod.ius patr.pot.sol.& §.pater.Insti.de testam.

Secunda est,quod d.l.1.§.si iusserim,& d.l.quod meo.§.si venditorem.ff.de acquir.posses. non probant, quod iussus requiratur,sed contrarium suadent,præsertim d.§.si iusserim, vbi sic dicitur,si iusserim venditorem procuratori meo tradere, cum ea res in præsentia sit,videri mihi traditam,Priscus ait. Ex quo apparet,quod iussus interuenit ex parte emptoris, & tamen si iussus haberetur pro traditione,opus esset,vt iussus interueniret ex parte venditoris, qui rem tradere tenetur,non ex parte emptoris,qui rem recipere debet,& ideo non est curandum de verbo, iusserim,sed de ratione, dum dicitur,cum ea res in præsentia sit, ita vt sola præsentia rei præcedente venditione habeatur pro traditione,maxime cum stare non possit, quod iussus fiat ex parte emptoris,vt dixi.

Tertia est ratio,quia si diceremus, quod iussus haberetur pro traditione,sequeretur dicendum,non esse veram eorum opinio-
3 nem,qui dicunt,solum † aspectum rei haberi pro traditione,nullam mentionem facientes de iussu, prout ait Bart.in l.2.nu.4.C. de acquir.posses.& ibi Ang.sub nume.4.vbi ait, quod licet instrumentum dicat,talis dedit,vendidit,& tradidit,prout hodie communiter fit per tabelliones,tamen hæc verba non probant traditionem,saluo nisi contractus fieret in re,vel iuxta rem in conspectu,& subdit,quod illud verbum tradidit,exponitur,idest habuit voluntatem tradendi,per quam solam nō transfertur possessio, vt ibi probat,subditque etiam hoc esse menti tenendum, & sic liquido apparet,quod quando fit venditio etiam per instrumentum,illud non sufficit,ad hoc vt res dicatur tradita,nisi sit in conspectu contrahentium,qui habetur pro traditione, & idem tradit Salycet.in d.l.2.sub nu.4.ver.vlterius ista lex. C. de acquiren. posses. vbi allegat d.l.1.§. si iusserim.ff.eod. & tamen supradicti Doctores nullam faciunt mentionem de iussu, quam rem melius

lius præ cæteris docuit Tiraquel.in tract.de iure consti. posses. in
4 tertia ampliat.nu.2.ver.& id quidem, vbi ait, quod †sola præsentia rei, dum contractus conficitur, id operatur, vt possessio tradita censeatur, per d.l.1.§.si iusserim, & l. quod meo.§. si venditore m.ff.de acquir.posses.

Et pro prædictorum confirmatione videri potest Gulielmus Benedict.in c.Raynucius, in verbo, mortuo itaque testatore, il 2.nu.79.de testam.vbi ait allegando Porcium in loco supracitato, quod possessio sine reali apprehensione transfertur, vbi res, de cuius acquisitione agitur, est in præsentia acquirentis, qa tūc possessio solo uisu acquiritur, per d.l.1.§.si iusserim, & d.l. quod meo.§.si venditorem.ff.de acquir.posses.

Et ita responderi potest ad glo. Syluestr. Aldobran. in d.§. interdum, in glo. super verbo nuda, Insti.de rer.diuisio. vbi ait allegando dicto §.si iusserim, & d.§.si venditorem, quod iussus est loco traditionis.

ARGVMENTVM.

Processus an & quando sit nullus venia non petita in casu, quo peti debet?

SVMMARIVM.

1 *Socer non est vocandus in ius sine uenia.*
2 *Venia non petita an processus sit nullus? quòd non secundum Alex. Contrarium recitatur ibi.*
3 *Processus valet, si ille à quo venia est petenda comparuit, & non opposuit de uenia, secus quādo est factus cōtra contumacē, uel inuitum, uel non comparentem, quia tunc est nullus secundum communem.*
4 *Iuramentum calumniæ non pōt expresse remitti, & si remittatur processus est nullus, pōt tamen tacitè remitti non exigendo illud à parte.*
5 *Venia est de substantia iudicij, si petatur, non si omittatur, uel tacitè remittatur.*
6 *Bart. declaratur.*
7 *Veniæ an renunciari possit.*

QVAESTIO XXXII.

1 CLarissimi uiris est, quòd Hercules de Piceninis antequam vocaret †in ius socerum suum tenebatur petere veniam, quia socer obtinet locum parentis, vt ait Alex.in l.generaliter.nu.1.ver.& inquantum.ff.de in ius vocan.& ibi Iacobin.de S. Georg.nu.2.ver. in eadem glo. & Aret.

Aret. in l. fi. sub nu. 2. in fi. ver. & idem quando gener. ff. eo. & Pur purat. in rub. sub nu. 2. C. eo. tit. de in ius vocan.

2 Quæsitum ergo est, an † cum socer vocatus in ius a genero sine venia fuerit contumax in comparendo processus factus sit nullus? & Aduocatus partis aduersæ allegauit pro opinione negatiua Alexand. in consi. 166. viso puncto, numero primo, volu. secundo, vbi concludit, processum valere, licet non fuerit petita venia, quia non est de instantia iudicij, ex quo per partem remitti potest, secus si esset de substantia iudicij, quia tunc non posset per partem remitti per iura ab eo allegata, & hoc mihi traditum fuit pro motiuo a iudice.

Contrarium tamen dixi, videlicet processum, in quo non fuit petita venia, esse nullum, vt ait Ang. Aret. in §. præterea, sub nu. 27. versi. aduersus tamen, Instit. de except. & Purpur. in rub. C. de in ius vocan. sub num. 24. & nu. 33. versi. sexto ampliatur, vbi ait,

3 hanc esse communem, maxime † cum socer fuerit contumax in comparendo, secus si comparuisset, & passus fuisset procedi, quia tunc valeret processus, vt ait Bart. in l. quamuis, nu. secundo, vers. vltimo dicit, ff. de in ius vocan. vbi dixit, quod quando processus est factus contra contumacem, vel inuitum, vel non comparentem, est nullus, secus si ille, a quo venia est petenda, comparuerit, & non opposuerit, quia tunc videtur consentire, & Cynus in l. qui in potestate, nume. primo, C. de in ius vocan. vbi ait, quod si vocatus in ius non excepit de venia, processus valet, quia videtur consentire, & Fulgos. in d. l. quamuis, nu. 4. ff. eod. vbi ait, quod si inueniatur processus contra patrem, vel patronum, nec inueniatur petita venia, tamen tenebit iudicium, quia vt subdit num 5. ista exceptio debuit opponi per patrem, aut patronum in initio ante litem contestatã; quod si in initio non opposuit, videtur ex consensu suo conuentus: sed si processus esset factus contra absentem tãquam contumacem, processus ipse esset nullus, & ibi Iacobin. de S. Georg. nu. 11. ver. quæro vlterius, vbi ait, quod aut processus fuit agitatus contra contumacem, & tunc nihil valet: si vero processus fuit factus contra eum, qui comparuit, & sponte litigauit nihil opponendo de non petita venia, tũc valebit processus, quia videtur renunciasse exceptioni sponte litigando, secus si opponat, & contradicat, vt ibi per eum.

Eandem distinctionem sequitur Capic. in decis. 56. in causa Pinti, num. 6. vers. quarto opponitur, & Alexand. in l. fi. nu. secundo, C. de in ius vocan. ubi dixit, Bartoli opinionem esse veriorẽ, & Ascan. Clemen. in tract. de patr. potest. cap. 6. effectu, 3 numer. 18. uers. sed ex supradictis quæro, vbi dixit, hanc esse communẽ, & veriorem opinionem.

Nec obstat Alex. in d. consi. 166. nu. 1. vol. 2. tum quia est sibi contrarius,

trarius, vt apparet ex supradictis, tum etiam quia contra ipsum est communis opinio, vt dixi. Item quia sua ratio non est bona, nam clarum est, quod ea etiam, quæ sunt de substantia iudicij possunt si non expresse, saltem tacite remitti per partem, vt pa-
4 tet † in iuramento calumniæ, quod non potest per partes expresse remitti, & si remittatur, processus est ipso iure nullus, tacitè autem omitti potest, & valet processus, vt quia iuramentum nõ fuit exactum ab altera partium, & sic non fuit iuratum in toto processu, quo casu censetur tacitè omissum, quæ omnia probat per bona iura Marant. in titu. de iuramen. nu. 2. de ord. iudic. in 6. par. & Gail. in obseruat. 84. nu. 1. & nu. 2. lib. 1. obseruat.

5 Vt dicamus, quod † venia est de substantia iudicij, si petatur, non vero si omittatur, vel tacitè remittatur, vt ait Paris. ad Bart. in l. venia. C. de in ius vocan.

6 Et ita † potest intelligi Bart. in l. fin. versi. quæro pone. C. eo. vbi ait, quòd patronus volens potest citari sine venia, volens scilicet tacite, idest comparendo, & non excipiendo de venia, vnde si nõ apparet contradictio patroni non irritatur processus.

Et ita etiam intelligi potest opinio eorum, qui dixerunt ve-
7 niæ † renunciari posse, scilicet tacite non expresse, & si Castrens. in l. fin. nume. 6. ff. de in ius vocan. dixerit expresse posse renunciari, tanto magis quia nulla lege probatur, quod pater volens possit citari sine venia, quia licet Bart. alleget Gul. de Cun. in d. l. fin. tamen ista lex, super qua se fundat, hoc non probat, siquidem loquitur de remissione pœnæ, quam patronus remittere potest, sed petitio veniæ non videtur, quod remitti possit à patrono, quia talis venia fundata est in reuerentia, & tali beneficio propter reuerentiam concesso renunciari non potest, vt ait Purpur. in rubr. C. de in ius voca. nu. 31. & in terminis Dec. in l. venia. nume. 10. & in l. qui in potestate sub nu. 4. C. eo. & ita resoluebam.

ARGVMENTVM.

In executiuis an currat instantia? post varias Doctorum opiniones Author tradit nouam distinctionẽ.

SVMMARIVM.

1 *Sententia lata extra instantiam est ipso iure nulla.*
2 *Instantia litis an in executionis currat? & dicitur: quod non secundum nonnullorum opinionem.*
Contrarium recitatur ibi.
Affertur quorundam distinctio minimè recepta ibidem uersi. alij sunt.

Nona

Nona distinctio Authoris sub nu. 4.
3 *Quilibet articulus propriam habet instantiam.*
4 *Instantia locum habet, ubi iudicis officium imploratur.*
5 *Verba in statutis proprie, non autem improprie sunt intelligenda.*
6 *In executiuis proprie non est instantia.*
7 *Subrogatum sapit naturam eius, in cuius locum subrogatur.*
8 *Instantia statutaria subrogatur loco instantiæ iuris communis.*
9 *Instantia statutaria regulatur, prout regulari solet instantia iuris communis. vide sub nu. 12.*
10 *Instantia statutaria est eiusdem naturæ, cuius est instantia iuris communis.*
11 *Subrogatum non sapit naturam eius, in cuius locum subrogatur nec eius naturam sequitur, quando augmentum, uel diminutio facta est in subrogato.*
12 *Instantia iuris communis diminuta est per statuta Italiæ.*
13 *Paulus de Castro ab Authore reprehensus.*

QVAESTIO XXXIII.

NOtanda satis, atque difficilis est quæstio, nunquid in executiuis detur instantia? quæ sane quæstio est maximæ vtilitatis, quia si currit instantia, & † extra eam
1 sententia feratur, erit ipso iure nulla, vt ait Bald. in cõsi. 298. præmittendum est, nu. 1. volu. 3. & Crauet. in consi. 270. in causa communitatis, sub nume. 3. versi. quarto in terminis, & Bart. in l. properandum, nu. 6. in fine. C. de iudic. & ibi Alexand. nume. 22. versi. iuxta prædicta, & Ias. nu. 26. versi. in quinta parte, & Cęfal. in consi. 507. nume. 19. volumi. 4. & Mandell. de Alba in consil. 96. præter illa, nume. 1. volumi. 1. & Roland. à Valle in consi. 82. nu. 3. volu. 4.

In proposita igitur quæstione tres fuerunt Doctorum opi-
2 niones, prima fuit eorum, qui † dixerunt, in executiuis nullam dari instantiam, cum nulla fiat litis contestatio, vt voluit Angel. in l. litibus. C. de agricol. & censit. lib. 11. & ibi Bart. nume. 7. versi. vnde in casibus, quem sequitur Bald. in l. tale pactum. §. qui prouocauit, quæst. 10. in fin. ff. de pact. & in l. 1. §. 1. nume. 5. ver. quia vbi petitur. ff. si quis iusdicent. non obtemper. & Aret. in c. venerabilis, in fi. de iudic. vbi dixit post Baldum, quod in executiuis proprie non est instantia litis, maxime quando non expectatur diffinitiua, & idem confirmauit Bald. in l. consentaneum, in fi. C. quomo. & quan. iud. & in l. 2. nume. 5. versi. modo quarto. C. de execut. rei iud. & Lanfranc. de Oriano in clemẽ. sępe, nume. 13. ver. omnis causa, de verb. significat.

Contrariam sententiam sequutus est Paul. de Cast. in l. 2. §. quod

quod obseruari,nume.11.ver.& ex hoc sequitur. C. de iureiurã. propter calum. vbi dixit, quod si petitur executio instrumenti ex forma statuti,licet non procedatur ordinarie, sed executiue nec detur libellus, nec fiat litis contestatio, sed solum producatur instrumentum,& petatur verbo executioni mandari, & partem citari ad dicendum causam, quare non debeat executioni mandari,si comparet,& contradicit, ipsa contradictio vim contestationis habet,& ex tunc dicitur incipere instantia, & debebit iurari de calumnia, & nisi expediatur infra tempus præfixum à statuto,non poterit expediri postea, licet non expectetur sententia diffinitiua, sed interlocutoria, & hoc idem repetiuit in d. l.properandum,nume.6.versi.sed pone.C.de iudic.vbi ait,quod si petitur executio sententiæ,vel instrumenti ex forma statuti,& pars citata contradixerit, tunc à contradictione incipit currere tempus præfixum à statuto, quo finito lapsa erit instantia, & oportebit executionem de nouo petere, & subiungit, quod ita iudicari uidit.

Quam opinionem, vt scilicet instantia detur à die contradictionis in causis,vbi lis non contestatur, tenuit quoque Cynus in dicta l.properandum, in fin nume.5.C. de iudic.vbi ait, quod in litibus,in quibus non fit litis contestatio vel per ius commune,vel per ius municipale,tempus instantiæ finiendæ computabitur à tempore contestatæ controuersiæ, cui sententiæ pariter accessit ibi Salycet.in princ.affirmans,quod in causis, in quibus lis contestatur,instantia causæ incipit à tempore, quo fit prima contradictio super meritis causæ, & hoc idem notauit ibidem Angel.in primo notab. & Bartol. ibi.§. 1. in princ. & pulchre Bald. in l.1.nume.3. C. de iureiur.propt.calum. vbi notat, quod
3 †quilibet articulus causæ propriam habet instantiam, & sequitur Foller.in prax. censual.in verbo, quæ quidem executio, sub nume. 36. & Georg. Natta in clemen. sæpè.§. quæ omnia, in 5. princip.quæstione,sub nume.45. ver. ex quibus apparet, vbi ait, quod quilibet articulus causæ habet propriam instantiam duraturam quantum durat terminus ad illum articulum expediendum,se remittens ad Ant.de Canar. quoniam vt subdit Baldus in loco nuper citato,vbi est contradictio,ibi est instantia, & inferens ad executionem instrumenti,dicit, quod quamuis antiqui Aduocati dixissent in eius executione nullam adesse instantiam, tamen ipse subdit contrariam opinionem esse veriorem, nam cum in tali causa sit iurandum de calumnia, & ex quo ventilatur causa per contradictionem partium, merito ibi dicitur esse instantia,quæ incipit currere ab ea die,qua de meritis causæ cœptum est tractari,quod idem rursus notauit Bal.in d.l. properandum.§.& siquidem,in princ. C.de iudic.

Hanc

Hanc eandem sententiam amplexus est quoque Rom. in cō si.74.amplissime Doctor,nu.5.versi.q autē in proposito, vbi ait, quod præsupposito,q in executione instrumenti vera litis contestatio non interueniat,ficta tamen interuenire dicitur, quia contradictio partis super meritis causæ loco contestationis habetur, subiungens hanc firmam opinionem, quam pariter tenuit Foller.in prax.censual.in verbo,quæ quidem executio,nu. 35. ver.& quia dicitur,& Alex.in consi.50.visis actis,nu.7.ver. præterea & fortius,vol 2.& ibi Natta in addit.& Afflict.in decis.346. in quadam causa,sub nu.6.versi.sed contrariam,& Ias.in l.properandū, sub nume.8.versi.breuiter tene contrariam opinionem,& nu.9. C.de iudic.& Socin.in consi.95.capiendo,nu.2. volu.1.vbi dixit, hanc esse magis communem opinionem,pro qua subdit, se vidisse consultum per doctissimos viros,& hāc opinionem defendit multis rationibus Georg.Natta in clem.sæpe.§. quæ omnia, in 5.princip.quęstione,sub nu.44.de verb.significat.ubi dixit hāc esse veriorem, & magis communem opinionem, idem dixit Afin.in prax.iudic.in princ.c. 3.nu.35. cum seq. præsertim nu.42. cum qua transiuit Mandel. de Alba.in consi.96.præter illa,nu.7. vol.1.vbi ait, quod secundum communes conclusiones Doctorum omnis causa,& omnis lis habet instantiam, etiam si sit causa minima,vel extraordinaria,vel summaria,& etiam si sit mera executio,& Borgnin.in decis.17.& in decis.10.nu.32. vbi attestatur de magis communi,& Marant.de ord.iud.in 5. par. princ. in principio,nu.4.ver.quid autem in causis,& Felin.in c. venerabilis,nu.23.versi.instantia,de iudic.vbi ait, hanc esse veriorem opinionem,reiecta quadam limitatione Baldi,& Romani, qui dicebant,non currere instantiam,quando petitur executio simpliciter alicuius instrumenti,vel sententiæ,secus quando in executiuis producitur libellus,& fit litis contestatio,quia, vt ipsi subiungebant,tunc currit instantia.

Alij sunt, qui dixerunt, quòd aut executio petitur actione in factum, & tunc causa executionis habet instantiam; aut petitur officio iudicis,& tunc non currit, quia officium iudicis est perpetuum,& hanc distinctionem sequitur Bald.in l.prima.§. is videtur,sub nume.5.ff.si quis ius dicen.non obtemper. & in l.si causam,nume.5.versi.modo quæro, C. de executio. rei iudi.& Pract. Papiens.in forma execut.senten.diffinitiu glos. faciendo, nume.3.versi.amplius vidi dubitari,& Afflict. in decisio. 346. in quadam causa sub nume.12. versicu.quare, vbi ait, sic votatum fuisse,& conclusum in consilio, & Curt.iun. in tracta. de iureiur.propter calum.in princip. nume.13. nume.14. nume.15. & numero 16. vbi dixit ita legendo, & consulendo transiuisse, qui etsi alteram distinctionem attulerit, dicens eam satis

æquam, attamen subdit, quod non recederet à supradicta distinctione.

4 Quæ tamen distinctio non videtur tuta, tum quia † vbi imploratur officium iudicis, habet locum instantia, vt ait Abb. in c. venerabilis, sub nume. 28. in fin. de iudic. & Georg. Natta in clemē. sæpe. § quæ omnia, sub nume. 45. versi. aduerte tamen, de verb. significat. tum etiam quia lex inuenit implorationem officij iudicis pro celeriori causarum expeditione, ergo ne resultet contrarius effectus, dicendum erit, instantiam in eo locum habere, & hoc argumento ad reprobandum suprascriptam distinctionē vsus est Georg. Natta in loco proxime citato.

Ego ad euitandas contrarietates dico, quod aut loquimur in instantia à iure communi inducta, & tunc procedit opinio affirmatina, modo tamen adsit contradictio partis, vel in contumaciam habeatur pro contradicente vigore iuris municipalis, Aut loquimur in instantia à statuto inducta, & tunc procedit opinio
5 negatiua, ratio est, quia † in statutis verba debent intelligi proprie, non autem improprie, & ficte, vt dixi in quæstione 22. nume. 6. lib. 1.

6 Et † in executiuis proprie non est instantia litis, vt ait Bald. in l. tale pactum. §. qui prouocauit, quæst. 10. in fin. ff. de pact. & Aret. in c. venerabilis, in fi. de iudic. & Roman. in consi. 174. amplissime doctor, nu. 5. versi. quod autem in proposito, & Afflict. in decis. 346. in quadam causa, nu. 6. ver. hæc opinio.

Nec obstat Georg. Natta in d. clemen. sæpe. §. quæ omnia, sub nume. 45. ver. amplia etiam, de verb. significat. vbi ait quod opinio affirmatiua, de qua supra, habet locum non solum in instantia iuris communis triennali, sed etiam in alia instantia mi-
7 nori subrogata loco illius triennalis per statutum, quia † subrogatum sapit naturam eius, in cuius locum subrogatur. l. si eum. §. qui iniuriarum. ff. si quis caut. l. 1. §. hæc actio. ff. si quis testamen. lib. esse iuss. fuer. c. ecclesia, il j. vt lit. pendent. Menoch. in cas. 256. agitata diu, nu. 39. de arbitr. iud. & plenissime Euerard. in loco à
8 ui subrogat. num. 1. in sua topica legali, & ideo dicitur, quod † instantia statutaria subrogatur loco instantiæ iuris communis, vt ait Honded in consi. 24. sententia, nu. 12. ver. secundo considerandū est, volumi. 1. & Roland. à Valle in consi. 21. sententia, nu. 7.
9 volumi. 3. & † regulatur, prout regulari solet instantia iuris communis, vt ait Honded. in d. consi. 24. num. 13. volumi. 1. vbi etiam
10 subdit nu. 14. versi. cum enim, quod † instantia statutaria est eiusdem naturæ, cuius est instantia iuris communis.

Quia respondeo, quod subrogatum non sapit naturam eius, in cuius locum subrogatur, nec eius naturam sequitur, quando
11 † augmentum, vel diminutio facta est in subrogato, cum nouus

actus

actus censeatur, vt ait Calcan. in consi 85. viso casu, sub num. 8. & Menoch. in q. 54 nu 34. de arbitr. iud.

12 Sed † in omnibus locis Italiæ diminuta est instantia iuris communis per statuta, vt ait Marian. Socin. iun. in l. 1. sub num. 126. ff. solut. matr. ergo instantia iuris municipalis non est subrogata in locum instantiæ iuris cõmunis, sed nouus actus, nouaque dispositio censeri debet, & per consequens non procedit argumentatio à vi subrogationis.

Præterea non est verū, q̄ in omnibus instantia statutaria reguletur, prout regulatur instantia iuris cõmunis, licet in multis sic, vt ait Cauagnol. super decret. Montisferrat. decret. 7. §. 2, nu. 4. & nu. 5. vbi nu. seq. nonnullas differentias notat inter instantiam legalem, & instantiam statutariam.

Et ex ipsa distinctione à nobis nouiter tradita, quam veram
13 arbitramur, deprehenditur † Paulum de Castro in locis superius allegatis, non bene sensisse, dum dixit, quòd in executiuis incipit currere instantia statuti à die contradictionis, quia cum in executiuis non sit proprie instantia litis, eius opinio sustineri nō potest, vt habeat locum in statutis, in quibus verba sunt proprie intelligenda secundum ea, quæ supradiximus.

ARGVMENTVM.

Prohibitus portare arma, an puniatur, si per momentum temporis illa habuit, vel cum illis paruam moram traxit?

SVMMARIVM.

1 *Prohibitus portare arma non punitur, si per momentum temporis illa habuit, vel cum illis paruam moram traxit, secundum aliquos.* *Contrarium tenet Author sub nu. 4. ver. ego tamen, cum nu. seq.*
2 *Modica non sunt in consideratione.*
3 *Momentanea non curantur.*
4 *Parum & nihil æquiparantur.*
5 *Statuta, & constitutiones prohibẽtes delationem armorum sunt factæ, ne sequantur rixæ, & scandala.*
6 *Statutum puniens portantes arma non comprehendit portantes arma parua, & minima, utputa paruum cultellum aptum ad scindẽdum pennas, vel incidendum panem ex communi.*
7 *Regula. l. qui sic. ff. de solut. declaratur.*
8 *Non inuentus cum armis accusatus de illorum portatione puniri potest secundum aliquorum opinionem.*
9 *Momentum proprie dicitur, & est quadragesima pars horæ.*
10 *Momentum accipitur quandoque pro una die.*

QVAESTIO XXXIIII.

1 QVæsitum est aliquando, nunquid† ille, qui per momētum temporis habuit arma in loco prohibito, vel cū illis paruam moram traxit, debeat puniri vigore statuti, aut constitutionis prohibentis arma portari? In qua dubitatione Bertazzol. consuluit, quod nō, in consil. 141. nu. 16. nu. 17. & nu. 42, & in consil. 331. num. 37. & sequitur Addit. ad Bertazzol. in consil. crim. 217. dubia subtiliter excitata, sub nu. 1. vol. 1. & Ioan. Bapt. Baiard. ad Clar. in q. 82. nume. 74. versi. item adde, lib. 5. senten.

2 Mouentur, quia† modica non sunt in consideratione. l. scio. ff. de in integr. restit.

3 Præterea quia† momentanea nō curantur, l. qui sic. ff. de solu. Marsi. in consi. 136. consului proximis diebus, nu. 7. & nu. 13. cum seq. & in l. fi. nu. 156. ff. de iur. id. omn. iud.

4 Et† parum & nihil, æquiparantur. idem Marsil. in sing. 276. parum, & nihil & Cacheran. in decis. 71. nu. 52.

5 Ego tamen contrarium tenui, quia clarum est, quod† statuta & constitutiones prohibentes delationem armorum, sunt factę, ne quis alterum offendat, neuè sequantur rixæ, & scandala, vt ait Decian. in cap. 3. sub nu. 56. lib. 8. rerum crim. & ideo non est expectandum, quod quis portet arma, donec aliquem offenderit, vel donec rixæ, aut scandala sequuta sint, sed in tempore occurrendum est iuxta illud, principijs obsta. nam posset aliquis scelestus melius exequi mentem suam cupiens aliquem offendere, vt experientia rerum magistra sæpius nos docuit.

Nec obstat l. scio. ff. de in integ. restit. quia non facit ad propositum contra nos, ex quo loquitur de modicitate, quæ versatur circa rem, non de modicitate, quę versatur circa tempus, prout nos loquimur: at bene faceret ad propositum pro eo, qui portaret arma minima, puta paruum cultellum aptum ad scindendū pennas, vel incidendum panem, quia† statutum puniens portantes

6 arma non intelligeretur de illis paruis. dicta l. scio. ff. de in integrum restit. §. prohibemus, in Authen. de armis, vbi hoc notauit expresse gloss. in verbo, minores, & Roman. in l. prima. §. occisorum, sub nume. primo. ff. ad Sillanian. & Sebast. Medic. in reg. quinta, in princip. nume. 13. in prima part. vbi nonnullis allegatis dixit, hanc esse communem opinionem, quam etiam tenuit ibi nu. 195.

Nec obstat etiam illa regula, quæ habet, quod momentanea

7 nō curātur, de qua in d. l. qui sic. ff. de solu. qa† illa pcedit, vbi certi sumus de momento, secus aūt qn̄ possibile est, ꝙ illud, de quo querit, nō sit momētaneū, qa hoc casu lex curat de momēto, vt

ait

ait sic declarans Ripa in l.cum filiofamilias,nu.43.ff.de leg.j. sed possibile est,ꝙ deferens arma,illa detulisset per bonum spatium temporis,nisi fuisset detentus,& impeditus,ergo &c.

Et eodem modo responderi potest ad regulam,quod parum & nihil æquiparãtur,vt procedat,qñ certi essemus de paruo: sed secus quando possibile est, ꝙ illud,de quo agitur, non sit paruũ, 1 quia tunc lex de paruo curat,vt superius dixi.

Et Doctorum traditio ꝓcedere forsan posset,qñ quis accusaretur,ꝙ detulisset arma prohibita per momentum temporis, & sic constaret de animo deferentis,quod momento tantum tem
8 poris illa detulisset,dato quod † non inuentus cum armis puniri posset secundũ opinionem eorum,qui hoc voluerũt, de quibus per Clar.in §.fi.q.82.statuto.6.ver.quæro stat statutum.lib.5.senten.& per Decian.in c.4.nu.5.ver.quid si fiat,lib.8. rerum crim. vel secundum statuta,& constitutiones clare loquentes.
9 Illud autem sciendũ est,momentum † proprie dici,& esse quadragesimã partem vnius horæ, quia vna hora est vigesima pars diei,punctum est quarta pars horæ, & momentum est decima pars puncti,& sic quadragesima pars horæ, vt sic cõputauit Ioã. And.in c.1.sub nu.7.de caus.possess.& propr.& Afflic.in cõsti.spe-
10 ciale,sub nu.7.ver.& dicit Abb.lib.2.licet aliquando † momentũ possit accipi pro vna die,vt ait M. Anton.Bard.in tract. de temp. vtil.& cont.c.2.nu.1.per text.in l.omnes.C.de fer.

ARGVMENTVM.

Statutum pœnale prohibens fieri alienationem immobilium in forensem, habet locum etiam, vbi alienatio fit à forense in forensem,contra Ripam, & sequaces.

SVMMARIVM.

1 *Statutum pœnale prohibens fieri alienationem immobilium in forensem,non habet locum,vbi alienatio fit à forense in forensem secũdum Ripam,& sequaces.*
Contrarium tenuit Author nu.3.& seq.
2 *Cessante ratione statuti cessare debet ipsius dispositio.*
3 *Verba ubi sunt clara,non est admittenda dubitatio.*
4 *Rationes statuti prohibentis alienationes in forenses quot, & quæ sint? & sub nu.5.& sub nu.17.*
5 *Reipublicæ interest habere subditos locupletes.*
6 *Statuentes præsumuntur moti pluribus rationibus.*

7 *Rationes vel causæ finales vbi sunt duæ, vel plures, vna tantum illarũ cessante non cessat effectus, vel dispositio.*
8 *Causa in dubio præsumitur impulsiua, & non finalis ex communi.*
9 *Qui vult dicere effectum cessare ex cessatione causæ debet probare ipsam causam fuisse finalem.*
10 *Cessante causa impulsiua non cessat effectus, vel dispositio.*
11 *Quando dubitatur, an causa sit finalis, vel impulsiua, tunc ea cessante non cessat effectus, vel dispositio.*
12 *Causæ, quæ concernunt publicam vtilitatem in dubio censentur finales.*
13 *Argumentum an cessante causa cesset effectus in impulsiua, aut finali est brocardicum.*
14 *A brocardicis non licet arguere.*
15 *In materia brocardica certum fundamentum non constituitur.*
16 *Regula cessante causa procedit solum, vbi causa expressa est in lege, vel statuto, secus quando est tacita, & in mente retenta.*
17 *Ratio vbi vna sola reddi potest, illa pro expressa habetur, qua cessante cessat lex.*
18 *Doctores quandoque sunt tanquam aues, aut oues, quarum una quando volat, aut quo cursum dirigit, omnes aliæ sequuntur.*
19 *Statutum non comprehendit forenses, nec ad eos extenditur etiam respectu rerum existentium sub iurisdictione statuentium, vbi tale statutum loquitur in personam.*
Contrarium sub nu. 20. ver. immo multi, ex magis communi.
20 *Statutum ne fieri possit alienatio stabilium in forenses loquitur in rem ex communi, & veriori, & ligat forenses.*
21 *Statutum prohibens alienationem stabilium in forenses fuit conditum ob publicam vtilitatem, & ideo censetur fauorabile, & per consequẽs latè interpretandum, & extendendum est ad forenses, licet sit pœnale, & videatur odiosum.*
22 *Statutum prohibens alienationem stabilium in forenses dicitur exorbitans tantum à iure communi, non autem eius correctorium.*
23 *Verba legis, aut statuti ubi non conueniunt, non cõuenit eius dispositio.*
24 *Experientia est rerum magistra.*
25 *Quando aliquid exprimitur gratia frequentioris contingentiæ non excluduntur alij casus non tam frequentes.*

QVAESTIO XXXV.

1 STatutũ † pœnale inhibens fieri alienationẽ immobiliũ in forensem nõ habet locũ, vbi alienatio fit à forense in forẽsẽ, vt ait Ripa author huius opinionis in resp. 4. per optassem, nu. 11. tit. de iuregentiũ ciuili, siue statutis, quem sequitur Plot. in cõs. 108. nu. 17. ver. quarto d. cta cõstitutio, inter cõsilia crim. diuers. vol. 1. in paruis, & Bursat. 1 cõs. 8.

in causa,nu.27.ver.facit quod dicitur,voln.1.& Surd.in consi.48. contra amicum & affinem,nu.27.vol.1.& Rimin.iun. in consil. 640.proponitur,nu.12.vol.6.& D.Io.Bapt.Loderch.in consi.63. & si,nu.4.vol.1.

Quia ratio statuti cessat in forense vendente bona, quæ habet in territorio statuentium,cum ipse non subsit iurisdictioni, & nõ sustineat.onera,vnde alienando in alium forensem non derogatur publicæ vtilitati,quę fuit causa motiua statuentium,cessante
2 †igitur ratione statuti cessare debet ipsius dispositio. l. generaliter.C.de epis.& cler.c.cũ dilecta,de confir.vtil.vel inutil.c. cũ cessante,de appel.qua rõne motus est Ripa in loco supracitato.

Ego etsi nemo quod viderim discrepet ab opinione Ripæ, de ea tamen in scriptis quandoque dubitaui,vt scit excellentiss.Iurisconsultus Alexius Chiapponus boni nominis Aduocatus Mãtuanus,quia statutum videtur clare disponere,alienationem immobilium non posse fieri in foresem,ad hoc vt statuto locus sit,
3 & †cum verba sint clara,de hoc non est dubitãdum. l. cõtinuus. §.cum quis.ff.de verb.oblig.cum simi.

Pro cuius rei maiori cognitione sciendum est, huiusmodi statutum prohibens alienationes in forenses conditum fuisse duabus rationibus,& causis ast vnum tendentibus, videlicet ad pu-
4 blicam vtilitatem,quarum prima est,vt†facilius, & cõmodius districtuales,& subditi onera, & factiones sustinere valeant, & collectas soluere,vt ait Roman.in consi.509.circa propositã cõsultationem,sub nu.11.ver.cæterum hoc subiungo, & Ripa in l. filiusfamilias.§.diui,num.102.ver.si tamen statutum.ff.de leg.1. & Soci.iun.in consi.3.videtur prima fronte,num.21.ver.secundo hoc idem,vol.3.& Menoch.in consi.603.de prima, sub num.16. ver.nam constitutio,vol.6.& And. Gail.in obseruat.19. sub nu.2. lib.2.pract.obser.

Altera est,vt bona inter subditos statuentiũ cõseruentur,cum
5 †Reipublicę intersit habere subditos locupletes.§.fi.Insti.de his, q sunt sui,vel alien.iur.& hãc rõnẽ cõsiderauit Cur.iun.in cõs.7. videret prima cõsideratione,sub nu.14.ver.cõfirmãtur pmissa,& Calcan.in consi.126.quantũ ad primũ,sub nu.4.ver. & ideo.

Licet hæc ratio respiciat secundario publicam vtilitatẽ, vt ait Rimin.iun.in consi.575.nu.52.ver.at nos versamur,volu.5.& in consi.640.nu.107.vol.6.

6 Et statuentes præsumuntur moti pluribus rationibus,nõ vna tantum,vt ait Alciat.in præsumpt.24.num.3.versi. & vbi statutum,reg.1.de præsump.

Quocirca dato citra veritatis prçiudiciũ, quod cessaret prima ra-
7 tio,nõ tamen cessat secũda, & ideo †quando duæ, aut plures sunt rationes,vel causæ finales, vna tantum illarum cessante, nõ cessat

 effectus,

effectus, vel dispositio, §. affinitatis, Instit. de nupt. Ioan. Andr. in cap. post translationem, num. 29. versi. finalis causa, de renuncia. & Bellam. in cap. & si Christus, num. 4. sub versi. secundo quæritur, de iureiur. & notat Bart. in l. liberorum, num. 1. ff. de his, qui not. infam. & Imol. in l. si non lex Aelia sentia, sub nu. 2. versic. & bene facit. ff. de hæred. institu. & Euerard in sua topica legali, in loco a cessatione rationis, sub nu. 5. ver. secundo istud limitatur, & Bal. in l generaliter, sub nu 5. ver. vbi tamen. C. de episc. & cle. & Tiraq. in tract. cessante causa, limit. 22. nu. 1.

8 Nec me mouet, quod † causa in dubio præsumatur impulsiua, & non finalis, vt ait gl. in l. 2. §. Titio decem, in verbo, causa, ver. in dubio autem. ff. de donat. & Dynus in c. decet, nu. 6. versi. sed si dubitatur, de regu. iur. in 6. vbi Addit. multos allegat hanc eandem opinionem sequentes, quam esse communem tradit Tiraq. in d. tract. cessante caus. limit. 1. nu. 48. ver. sunt & qui simpliciter, & Cynus in l. generaliter, sub nu. 6. ver. sed quæ causa. C. de episc. & cler. & Ang Aret. in §. in illis aūt, nu. 2. Instit. de test. milit. vbi nu. 3. subdit, quod in dubio cessante causa non cessat effe-
9 ctus, & † qui vult dicere effectum cessare ex cessatione causæ, debet probare ipsam causam fuisse finalem.

Quia aut volumus, causas, vel rationes statuti esse impulsiuas,
10 & † tunc ipsis cessantibus, non cessat effectus, vel dispositio, ut ait Dynus in d. c. decet, sub nu. 5. uersi. sicut esse impulsiuam, de reg. iur. in 6. & ibi Franc. in princip. uersic. quid autem si cessat causa, & Salycet. in l. generaliter, sub nu. secundo, uersi aut quæritur de causa impulsiua. C. de episcop. & cler. & ibi Bald. num. 5. uersi. secundo oppono, & ante ipsos Dynus num. 4. versic. secundo oppono, & Bellam. in cap. & si Christus, num. 9. uersic. si dubitatur, de iureiur. & glos. in d. l. generaliter, in uerbo, derelictis, & Cefal. in consi 81. testator, nu. 8. vol. 1.

Aut volumus esse causas finales, & tunc una cessante non cessat effectus, uel dispositio, ut dixi.

11 Aut dubitatur, an causæ sint finales, uel impulsiuæ, & † tunc, cessantibus illis causis, non cessat effectus, uel dispositio, ut scriptum reliquit Franc. in d. cap. decet, in prin. uersic. & idem si dubitatur, de reg. iur. in 6.

12 Sed uidetur dicendum, quod † causæ prædictæ sint finales, quia concernunt utilitatem publicam, ut ait Ripa in d. resp. 4. numero 11. tit. de iure gentium, ciuili, siue statutis, & Alciat. in consi. 31. magnifici equitis, sub nu. 44. uersic. item limitatur, libro 9. quo casu rationes, uel causæ semper finales præsumuntur, ubicunque adest fauor publicæ utilitatis, ita sane tradit Cynus in l. generaliter, sub numero sexto, uersicul. secundo casu subdistingue. C. de episcop. & cler. et ibi Salycet. sub nu. 2. uer. aut ad validitatem,

ditatem,& Bald.sub numero 11.sub versi.secundo principaliter quæritur, & Bellam.in c.& si Christus, sub num.7.versi.& ideo Lambertus,de iuretur.& Tiraquel.in tract.cessante caus.limit.1. num.59.versi.tertio intellige.

13 Præterea sciendum est,argumētum † Ripæ,an cessante causa cesset affectus in impulsiua,aut finali causa,esse brocardicum,vt ait Salycet.in d.l.generaliter,sub numero 2.in fi.versi.si vero causa.C.de episcop.& cler.& Bal.in l.patre furioso,sub num.3.in 2. lect.ff.de his,qui sunt sui,uel alien.iu.& ibi Fulgos.numero 2.& Ias.numero 10.

14 Sed † a brocardicis non licet arguere, ut ait Corn.in consi.7. rudis,& incomposita, sub num.5.versi.non obstat, vol.1.quo-
15 niam † in materia brocardica certum fundamentum non constituitur,ut ait Cuman.in l.si quando,sub numero 10.in 1.lect.ff. de legat.1.& Marsil.in §.secunda, sub num.57.versi.ex quibus, & num.58.versi.pro quo facit, pract.crim.& Ang.de Vbald.in consi.355.quæstio,in principio, vbi ait, decisionem factam per viam brocardicam non esse tutam,& Pacian.in cap.25.num.98. lib.2.de probat.

Rursus animaduertendum est quoque, quod Ripa consuluit super statuto Mantuæ, vt patet in suo responso,& tradit Rimin. iun.consultus super eodem statuto in consi.640.nu.12.versi.secundo principaliter,uol.6.in quo statuto nulla est expressa ratio, ut ipse Rimin.iun.attestatur ibi nu.108.& ideo argumentatio
16 Ripæ non procedit,quia † illa regula,cessante causa procedit solum,quando causa expressa est in lege,aut statuto,secus quando est tacita,& in mente retenta, ut ait Tiraq.in d.limit.21.nu.1.

17 Et si diceretur,quod † quando vna sola ratio reddi potest, illa habetur pro expressa,qua cessante cessat lex, ut ait idem Tiraquell.in d.limit.21.num.7.& num.8.

Replico,quod in statuto,de quo verba facimus, duæ sunt rationes,quas superius commemoraui,& plures recenset Rimin. iun.in consi.707.sub num.41.versi.sexto moueor,vol.6.& in terminis statuti Mantuani plures adduci posse tradit idem Rimin. iun.in consi.640.num.107.num.108.& num.199.uol.eo.6.

18 Et in dubio statuentes præsumuntur moti pluribus rationibus,non vna tantum, ut dixi per Alciat.in præsumpt.24.num.3. versi.& vbi statutum, reg.1.de præsumpt.& Socin.iun.in rub.ff. sol.matr. nu.77.vbi propterea subdit, quod dicenti vnicam incumbit onus probandi.

Quocirca non possum nisi ualde admirari, quomodo Ripa consuluerit,& quod peius est illum alij sequuti sint,maxime Rimin.iun.qui etiam dixit in dicto consi.640.num.14.vol.6.quod regula correlatiuorũ nõ habet locum,vbi cessat ratio statuti, de

quo

quo ſupra,cũ illa non ſit expreſſa,& plures adduci poſſint,ut dixi,
18 niſi dicamus,quod † Doctores quandoque ſunt tanquam aues, aut oues,quarũ vna quando notat,aut quo curſum dirigit, omnes aliæ ſequuntur,ut ait Corat.in tract.de commun.opin.in præfat.num.4.vbi multos allegat,ſubdens idcirco, quod Doctores, id tanquam veritatem approbant, & ſequuntur, quod ab vno Doctore firmatur.

19 Nec obſtat ſi diceretur,ſtatutum † prædictum non comprehendere foreſes,nec ad eos extendi etiam reſpectu bonorũ exiſtentium ſub iuriſdictione ſtatuentium, cum tale ſtatutum loquatur in perſonam,ut ait Roland.a Valle in conſi.24.nu.22.vol.3.& Surd.in conſi.2.num.27.vol.1.

20 Quia reſponderi poteſt,quod † dictum ſtatutum comprehēdit foreſes,ex quo loquitur reſpectu rerum in teritorio ſtatuentium exiſtentium,& ideo conſideratis rebus, ſuper quibus fuit intentio ſtatuentium diſponendi,ſuper eis potuerunt diſponere etiam contra non ſubditos,ut ait in terminis ſimilis ſtatuti Boſſ. in tit.de pœn.ſub num.43.verſi.tamen puto contrarium,vbi ſubdit,quod ordo, ſeu ſtatutum,ut non poſſit res alienari afficit rē, ubicunque fiat etiam extra territorium, & quod ſtatutum liget foreſes,quando loquitur in rem tradit Ceſal.in conſi.309.quæſtio iſta,num.48.vol.3.ubi ait, quod ſtatutum licet videatur loqui in perſonam efficiendo homines,ne alienent in foreſes,tamen loquitur in rem,quia virtualiter,&principaliter diſponit de rebus præcipiendo res non poſſe alienari in foreſes, & Boſſ.vbi ſupra,ſub num.43. verſi.Sed quid ſi non ſubditus, & Socin.iun. in conſi.25.pro uera reſolutione, ſub num.12.verſi.demum iſta opinio,uol.3.vbi dixit,hanc eſſe communem opinionem,& veriorem,eamq; ſemper ſequutum fuiſſe,& pluries reſpondiſſe.

Immo multi dixerunt, quod ſiue ſtatutum loquatur in rem, ſiue in perſonam,includit ſemper foreſem, dummodo principaliter diſponat de rebus ſibi ſubiectis,quia alias lex eſſet impoſita verbis,non rebus, ut ait. Surd. in d.conſi.91.num.9.vol.1.& Ceſal.in d.conſi.309.num.60.num.61.& num.62.vol.3.vbi putat,hanc pariter eſſe communem opinionem,& Roland.a Valle in conſi.24.num.14.verſi.circa ſecundum dubium, vol.3.vbi dixit,hanc eſſe magis communem opinionem; quam quoque magis communem appellat Betet.in conſi.143.verba decreti, num.1.& Burſat.in cõſi.198.num.42.vol.2.vbi ait, quod ſtatuta locorum,vbi ſita ſunt bona,attenduntur, ſiue verba ipſorum in rem,ſiue in perſonam dirigantur,nulla habita diſtinctione perſonarum,an ſubditæ ſint, an foreſes ex magis communi opinione,ſubdens num.43.hoc magis procedere,quando in rem diriguntur, addo Roch.de Curt.in c.fin.ſect.8.num.79.verſi.præmiſ-

sa tamen,de consuet.ubi ait, non esse inspiciendum cum quo quis loquatur,sed in quem dispositionis effectus diriguntur, nã dato,quod statutum disponat circa res, statis, videtur prohibita persona,quia res se ipsam alienare non potest,subdens, non esse faciendam differentiam,an prohibitio contractus sit in rem,aut in personam.

21 Et multo magis† dictum statutum extendendum est ad forenses,quia certum est,quod fuit conditum ob publicam vtilitatem,vt ait Alciat.in consil.31.magnifici equitis, sub nu.44.versi. item limitatur,lib.9.& Ripa in resp.4.num.11.tit.de iure gentiũ ciuili,siue statutis,& ideo censetur fauorabile,ut de vtroque tradit Rimin.iun.in consi.707.sub num.41.versi.sexto moueor, & n.44.vol.6.licet sit pœnale,et videatur odiosum,ut ait Marsil.in l.fi.num.178.ff.de iurisd.omn.iud.& per consequens uti fauorabile respiciens,publicam vtilitatẽ late intepretandum.& extendẽdũ est,Dec.in c.quę in ecclesiarum,nu.72.de constit.& in consi. 65.pro tenui facultate,nu.2.& Socin. iun.in l.j.n.56.ff.de legat.j. & in l.j.num.424.ff.de acquir.possess.& Tiraquell.in l.si vnquã, in verbo,libertis,num.61.versi.igitur,C.de reuo.donat.& Cesal. in consi.309.num.69.& num.70.vol.3.ubi num.71.ampliat hoc, etiamsi statutum sit exorbitans.

Et quod licita sit extensio in exorbitantibus, quando materia est fauorabilis,prout ea, de qua loquimur,tradit in terminis Rimin.iun.in d.consi.707.numero 44.& nume.45.ubi etiam num.

22 43.dixit, quod † huiusmodi statutum dicitur exorbitans tantũ a iure communi, non autem eius correctorium, cum passim,& indifferenter non prohibeat alienationem bonorum in quoscũque, sed in forenses tantum, etsi antea aliter dixerit in dicto consi.640.num. 9.uolum.6.

Nẽc obstat,si statutum diceret,quod nulla persona districtualis, terrigena, uel subdita possit alienare rem immobilem in forensem,prout facit statutum Mantuæ,& sic si dicatur,quod cum fo

23 rensis uendit forensi † uerba statuti non conueniunt, ergo non debet conuenire ipsius statuti dispositio.l.4.§.toties,ubi Bar. numero vigesimoquinto, uersi.ultimo nota.ff.de damno infect. & Roman.in consi. 462.in fi & Marsil.in l.qui falsem,nume.66.ff. de fals.& in sing.339.& Tiraquell. in l.si vnquam,in uerbo,libertis,numer. secundo,C.de reuoc.donat.& Socin.iun.in consi.55. num.quinto,uolu.quinto,& in consi.tertio,uidetur prima fronte,num.15.uersi:& pro regula dicimus,uol.tertia,& Rimin. iun. d .in terminis in consi.640.nu.quinto,volum.sexto.

Quia respondeo,quod non est mirum, si statutum mentionem fecit de districtuali, terrigena, uel subdito statuẽtium,quia forte tempore conditi statuti nullus forensis possidebat bona

immobi-

immobilia in territorio statuentium, & ideo statutum non potuit, nec debuit facere mentionem de forensibus vendentib. sed de districtualibus, terrigenis, uel subditis tantum.

Praeterea dico, quod a communiter cõtingentibus plures numero sunt districtuales, terrigenae, & subditi locorum possidentes immobilia in terris, & locis statuentium, quàm forenses, ut
24 docet † experientia rerum magistra, §. cumque hoc, in procem. Instit. & §. quae omnia, Instit. de satisdat Surd. in consi. 132. num. 23. uolum. primo, & Bec. in consi. 44. num. 6. Quapropter dicendum est, statutum mentionem fecisse de districtualibus ut supra, nõ de forensibus ratione frequentioris contingentiae, &
25 † quando aliquid gratia frequentioris contingentiae ponitur, nõ excluduntur alij casus non tam frequentes, ut ait gl. in auth. cassa, in uerbo, per Italiam, C de sacrosecl. & in l. j. in uerbo, iudaei, C. de his, qui ad ecclesi. confug. & Roland. a Valle in consilio 72. numero 48. uolumine primo.

ARGVMENTVM.

Delinquens aufugiens ad Ecclesiam licet non possit capi, & extrahi pro delicto commisso, an possit armis vetitis, & prohibitis spoliari intra Ecclesiam.

SVMMARIVM.

1 *Delictum committens, & aufugiens ad ecclesiam licet non possit capi, et extrahi pro delicto commisso, potest tamen armis vetitis, & prohibitis spoliari intra Ecclesiam secundum aliquorum opinionem.*
Contrarium tenuit Octau. Vulpell. cuius opinionem defendit, & comprobat Author sub nu. 2. & numeris seqq. contrarijs respondet.

2 *Armatus confugiens ad Ecclesiam non gaudet immunitate ecclesiastica.*

3 *Persona non solum extrahi non potest ab ecclesia, sed nec etiam eius bona subtrahi possunt, immo rapiens aliquid excommunicari debet, nisi raptum reddat.*

4 *Arma regulariter sunt prohibita tam clericis, quam laicis, & tam intra ecclesias, quam foris.*

5 *Delinquens in ecclesia non gaudet immunitate ecclesiae, secundum communem opinionem.*
Quod intelligitur uerum, si delictum sit graue, secus si sit leue, secundum communem opinionem, ibi.

6 *De consuetudine licitum, & honestum est arma portare, quae consuetudo valet, nisi expresse prohibeatur a statutis, vel edictis Principum, vel Magistratuum.*

Commit-

7 *Committens delictum in ecclesia non ex proposito, sed casu fortuito, gaudet eius immunitate.*
8 *Voluntas, & propositum distinguunt maleficia.*
9 *Quod principaliter agitur, attenditur, non quod uenit in consequentiam.*
10 *Defensio uitæ licita etiam est in Ecclesia.*
11 *Seruus confugiens in ecclesia cum armis an possit extrahi?*
12 *Delinquens tutus est in ecclesia, a qua non est extrahendus.*
13 *Lex ciuilis non potest in spectantibus ad ecclesiam statuere directe, nec indirectè.*
14 *De iure Codicis omnes ecclesiæ erant subiectæ Imperatori de iure, vel de facto, qui circa illas condebat leges, sicut hodie Papa.*
15 *Leges circa ecclesias conditę ab Imperatoribus non valent, nec habent locum de iure canonico.*
16 *Farinacius ab Authore reprehensus, eo quia uoluit armatum armis quorum delatio uigore particularis constitutionis meretur pęnam capitalem extrahi posse ab ecclesia.*
17 *Grauitas delicti cognoscitur ex grauitate pœnæ, ex communi.*
18 *Delatio armorum reputatur leue delictum.*

QVAESTIO XXXVI.

1 QVæro, an † ille, qui delictum commisit, & aufugit ad ecclesiam, possit armis uetitis, & prohibitis spoliari intra ecclesiam, licet non possit capi, & adduci pro delicto commisso? & Foller. tenuit, quod sic, in pract. crim. cano. in miscellan. cap. 37. nu. 30. versi. iudex laicus, & ante ipsum hoc uoluit Couar. lib. 2. uar. resolut. cap. 20. sub nu. 18. versi. trigesimo sexto his proxime accedit, & hanc opinionem sequitur Ioan. Bapt. Baiard. in addit. ad Clar. in §. fin. q. 30. nu m. 4. versi. item adde, lib. 5. sentent.

Pro quo facit illud, quod notauit in fortioribus terminis Rebuff. in constit. Reg. tom 2. sub tit de immunit. eccles. art. j. glo. j.
2 num. 21. vbi ait, quod † armatus confugiens ad ecclesiam, non gaudet immunitate ecclesiastica, quem refert, & sequitur Ioan. Bapt. Baiard. ad Clar. in d. q. 30. sub num. 16. & Deciar. in cap. 26. num. 10. versi. quid si non seruus, lib. 6. rerum crimin. & Couar. in d. cap. 20. sub num. 18. versi. trigesimo sexto his proxime accedit, lib. 2. uar. resolut.

Contrarium tamen tenuit in principali quæstione Octau. Vulpell. in tract. de libert. eccles. in j. par. num. 30. versi. illud præterire non possum, vbi ait, quod non potest assentire Follerio, nisi aliud allegetur, quia Doctores, quos adducit, non tangunt hanc quæstionem, subdens, ecclesiæ immunitatem hisce leuibus non esse violandam.

Ego

Ego vero & si Vulpell. nihil alleget, & Couar. a Follerio allegatus in loco mox adducto, tangat hanc quæstionem, adhæreo opinion. Vulpell. quam confirmo per textum in c. sicut antiqui
3 tus, 17. q. 4 vbi dicitur, quod † non solum ab ecclesia hominis persona extrahi non potest, sed nec etiam bona eius inde subtrahi possunt, quinimmo rapiens aliquid excommunicari debet, nisi quod rapuerit, reddat.

Et quia illæ rationes, quæ adducuntur per Doctores supra citatos in illa opinione, qua dictum est, quod armatus confugiens ad ecclesiam post delictum cum armis, non gaudet ecclesiastica immunitate, conferunt ad quæstionem nostram principalē, ideo eas recensere opera pretium est.

Dicunt enim, quod cōfugiens ad ecclesiam armatus, videtur magis cōfidisse in armis, quam in immunitate, ergo immunitate gaudere non debet.

Ego respondeo, quod si confidisset in armis, non confugisset ad ecclesiam, & melius satisfacit Decian. in cap. 28. sub num. 5. in fi. lib. 6. rerum crim.

Præterea dicunt, quod deferens arma in ecclesia deliquit,
4 cum † regulariter arma sint prohibita, & eorum vsus tam clericis, quam laicis, tam intra ecclesias, quam foris sit interdictus. l. j. C. ut armorū usus. lib. 11. §. pen. in Authen. de armis. c. clerici, de vita, & honest. cleric. Corn. in consi. 20. videtur in præsenti casu, num. 4. versi. si quis autem instaret, uol. 3. & Tiraquell. in tract. de nobilit. cap. 20. num. 69. versi. qua in re, & Duen. in reg. 55. in princip.

5 Et ideo † qui in ecclesia deliquit, non gaudet eius immunitate. §. quia vero ita comperiuntur, in Authen. vt matri, & auiæ. c. fi. de immunit. eccles. vbi omnes, c. ad episcopos. 17. q. 4. & Farinac. in q. 28. num. 52. lib. j. quæst. & commun. opin. crim. vbi multis allegatis dixit, hanc esse commune m opinionem, quam cōmunem pariter dixit Decian. in cap. 28. nu. 5. lib 6. rerum crim. vbi plene disputat, subdens, hanc opinionem esse veram, si delictum, quod committitur in ecclesia, sit graue, quicquid dicat Clar. in §. fi. q. 30. versi. item quæro, lib. 5. senten. vbi dixit hanc communem sententiam generaliter esse intelligendam in quocunque delicto in ecclesia commisso, & si non interuenerit homicidium, aut membri mutilatio, quem sequitur Farina c. in d. q. 28. num. 53. vbi dixit, hanc esse communem opinionem, de qua attestatur Remig. in tract. de immunit. eccles. in 3. fallent. num. 5. & melius Farinac. ipse in d. q. 28 num. 63. versi. sublimita, vbi dixit, quod quando delictum est leue, delinquens in ecclesia est tutus in ea, nec inde inuitus extrahi potest, addens non nullis allegatis, hanc esse communem opinionem.

Cui

6 Cui rationi respondeo, quod † consuetudo obseruat, vt licitum sit, & honestum portare arma in Ecclesijs, ut ait Decian. in cap. tertio, sub num. 31. in fi. lib. 8. rerum crim. & prius dixit in capit. 26. sub nume. decimo, in fi. lib. sexto, rerum crim. quod consuetudo obseruat, vt delatio armorum sit licita in ecclesia, & in capit. quarto, num. quinto, versic. item moueor, lib. 8. rerum crimin. vbi ait, se non videre clare iura, quibus de iure communi quis prohibeatur portare arma, subdens etiam quod quatenus adest prohibitio ex communi consuetudine in desuetudinem abijt, nam hodie in quacunque regione, & ciuitate quilibet potest portare arma, & portat impune, nisi expresse prohibeatur à statutis, vel edictis Principum, vel Magistratuum.

Rursus respondeo, hunc armatum non deliquisse in Ecclesia sub spe immunitatis ipsius Ecclesiæ; sed quia coactus fuit se recipere cum armis in ecclesia, vt saluus fieret respectu primi delicti extra ecclesiam commissi, vt ait Remig. in tract. de immunit. eccles. in 3. fallent. numero tertio, vbi dixit, hanc esse communem opinionem, quam sequitur Clar. in §. fi. quæstione 30.

7 sub uersic. item quæro, libro quinto, sentent ubi dicit, quod † si non ex proposito, sed casu fortuito quis committat delictum in ecclesia, gaudebit eius immunitate, licet subdat, quod ista opinio non posset in statu Mediolani in practica obtineri, quia semper uidit indistincte obseruari, quod qui in ecclesia deliquit, reputatur indignus, ut eius immunitate se defendat.

Quæ res plurimum facit ad propositum opinionis nostræ, siquidem ille, qui armatus aufugit ad ecclesiam, non ex proposito, sed casu fortuito deliquisse uidetur.

Immo non uidetur se recepisse in ecclesia eo animo, ut delin

8 queret, sed saluus fieret, & ideo † uoluntas, & propositum distin

9 guunt maleficia. l. qui iniuriæ causa, ff. de furt. cum simil. & † nō attenditur quod uenit in consequentiam, sed quod principaliter agitur, l. si quis nec causam, ff. si cer. pet.

Rursus potuit dubitare, ne offensus, aut eius amici, adhærentes, & consanguinei eum sequerentur in ecclesia, & ipsum occiderent, quo casu licite potuit retinere arma penes se in ecclesia,

10 vt cum ipsis se tueri, ac defendere posset, cum † defensio uitæ sit etiam licita in ecclesia, ut scribit Dec. in l. ut vim, num. 8. uer. & intantum. ff. de iustit. & iur.

Nec obstat textus in l. si seruos. C. de his, qui ad eccle. confug.

11 quem allegauit Rebuff. in quo habetur, quod † seruus aufugiēs in ecclesiam cum armis extrahi potest ab ea.

Quia respondeo, quod loquitur in seruo, & non ex eo quod armatus ad ecclesiam confugerit, sed quia Dominum offenderit, & quærens se eximere a seruitute, ad ecclesiam confugit, ut ait

ait Plach. in epist. delict. libro primo, capit. octauo, in fin. numero 28. quem sequitur Farinac. in quæstione 28. sub num. 66. lib. primo, quæst. & commun. opin. crim.

Et dixit Decian. in cap. 28. sub num. quinto, in fi. versic. nec obstat textus, lib. 6. rerum crim. quod d. l. si seruos, loquitur in seruo, & ideo ad liberos non est trahenda, præsertim in exorbitantibus contra libertatem, & immunitatem ecclesiæ; subditque, quod ratio illius legis non est, quia non confidat in immunitate, sed quia mali exempli est, quod serui arma suscipiant contra dominos, quæ ratio in liberis non militat.

Ego vltra prædictos respondeo, quod habemus regulam iu-
12 ris canonici, quod † delinquens tutus est in ecclesia, à qua non est extrahendus. cap. cum ecclesia, & ca. seq. de immunit. eccl es. cap. rerum ad ecclesiam. 17. quæstione quarta: vnde licet habeamus limitationē per ius ciuile factam, quod armatus extra hi potest ab ecclesia, non tñ curandum est de iure ciuili aliter disponente, sed standum est iuri canonico, quod nō debet suppleri per ius ciuile, maxime cum suppletio tendat ad diminutionem honoris, & immunitatis ecclesiarum. d. capitu. reum ad ecclesiam, ibi, vt honor ecclesiarum conseruetur, sic tradit Abb. in ca. inter alia, il 2. sub num. 15. in fi. & num. 16. & sub num. 17. versic. quare indubitanter, de immunit. eccl. & bene facit quod notauit Abb. ipse in cap. Ecclesia Sanctæ Mariæ, sub nume. 15. versic. sed ego,
13 de constitu. vbi ait, quod † lex ciuilis non potuit in spectantibus ad ecclesiam statuere directe, nec indirecte, cum de his cognoscere non possit.

14 Nec obstat si dicatur, quod † de iure Codicis omnes ecclesiæ erant subiectæ Imperatori siue de iure, siue de facto, & Imperatores circa illas condebant leges, sicut hodie Papa, vt ait Baldus, Salycet. Castrens. & Fulgos. in l. iubemus nullam, C. de sacros. eccles. & ideo videmus ab Imperatoribus conditas fuisse leges sub titu. de summa Trinit. & fide cathol. de sacrosanc. eccles. & & de episcop. & cler.

15 Quia respondetur, quod † illæ leges, & similes non valent, vt ait Dec. in c. ecclesia sanctæ Mariæ, num. 91. vers. ex qua conclusione, de constit. & dixit in c. in præsentia, nu. 160. de proba. quod dictæ leges non habent locum de iure canonico.

Ex quibus patet, non esse veram traditionem eorum, qui dixerunt non solum armatum delinquentem confugientem ad ecclesiam armis spoliari, & priuari posse, sed etiam armatum ipsum posse extrahi ab ecclesia, qua in opinione fuit Rebuf. quem sequuti sunt Couar. Decian. & Baiard. in locis supracitatis, num. primo, & num. secundo.

Tanto magis quia Decian. ipse in cap. 28. sub nu. 5. in fi. ver. ex istis,

iſtis,lib.6.rerum crim.putauit huiuſmodi ſecundam concluſio ſionem non eſſe verám per rationes ab eo inibi allegatas.
16 Patet ēt † non bene ſenſiſſe Farinac.in q.28.num.66. ver.quæ quidem limitatio,lib.1.q. & com. opin. crim. dū dixit,quod armatus armis,quorum delatio vigore particularis conſtitutionis meretur pœnam capitalem, prout in multis locis pro archibuſetis à rota adeſt talis pœna, extrahi poteſt ab eccleſia tanquā in ea delinquens,cum hoc caſu armorū delatio dicatur graue delictū ratione pęnæ,vt idem ſcripſit in q. 18.nu.83.ver.tertia ſit con
17 cluſio,lib.eo.1.vbi dixit,ꝙ † grauitas delicti cognoſcitur ex grauitate pęnæ,ſubdens multis allegatis,hanc eſſe cōem opin.alias
18 nō,quia † delatio armor ū reputatur leue delictū, vt ibi,& voluit Pacian.in c.28.nu.43.lib.1. de prob.& Decian.in c.4.nu.2.ver.inter leuia,lib.8. rerū crimin. & pro leui delicto in eccleſia cōmiſſo,non pōt quis in ea capi,vt ſuperius dixi.Quia ſiue magna pęna imponatur pro delatione armorum, ſiue parua, non poterit capi,nec ab eccleſia extrahi,per ea, quæ ſupra notaui.

ARGVMENTVM.

Stante Principis conſtitutione aliquid prohibēte ſub pœna eius arbitrio imponenda,an mortuo ipſo Principe tranſgreſſor huiuſmodi conſtitutionis puniri poſſit pœna Principi ſucceſſori arbitraria ?

SVMMARIVM.

1 *Præceſſor idem eſt cum ſucceſſore.*
2 *Mors omnia ſoluit.*
3 *Arbitrium eſt perſonale,& non egreditur perſonā,ſed finit cū perſona.*
4 *Beneplacitum extinguitur morte.*
5 *Quæ ſunt animi non transferuntur in ſucceſſorem.*
6 *Lex, uel ſtatutum ubi aliquid prohibet non adijciendo pęnam,contraueniens punitur arbitrio iudicis.*
Et ſi Bellonus uoluerit Principis arbitrio puniri,ibi.
7 *Iudex in arbitrariis non poteſt regulariter arbitrari pęnam mortis.*

QVAESTIO XXXVII.

Tante Principis conſtitutione aliquid prohibente ſub pœna eius arbitrio imponenda, quæſitum eſt,an mortuo ipſo Principe, tranſgreſſor huiuſmodi conſtitutionis puniri poſſit pœna Principi ſucceſſori arbitraria ? In qua quæſtione videtur dicendum , quod ſic , quia

1 † præceſſor videtur idem cum ſucceſſore.l. proponebatur,& l. mortuo.ff.de iudic.

Cõtrarium tamen bis in facto allegaui,quia arbitrium, quod præceſſor ſibi reſeruauit videtur extinctũ per eius mortem,tum
2 quia † mors omnia ſoluit. §.deinceps,in Authent.de nupt.tum
3 etiam quia voluntas & † arbitrium eſt perſonale,& non egreditur perſonam, ſed finitur cum perſona. l. in compromiſſis.ff.de recept.arbitr. Bald. in l. vnica.§. ne autem,numero ſeptimo,C. de cad.toll.l.4.ff.locat.capit. ſi gratioſæ,de reſcript.in 6.vbi habe-
4 tur, quod † beneplacitum extinguitur morte,& tradit Bellon.
5 in conſi.8. numero 17. Item quia † quę ſunt animi,non transferuntur in ſucceſſorem; vt ait Rebuff.in l.quod iuſſit,ſub nume. 164.ff.de re iud.

Circa quod addo aduertendum eſſe,quod ſi conſtitutio prohibet aliquid a iure communi prohibitum, tunc omiſſa pœna arbitraria conſtitutionis tanquam per mortem extincta,imponenda erit pœna a iure communi indicta: Sin vero prohibet aliquid a iure ipſo communi non prohibitum,tunc licet ſit extinctum Principis arbitrium, tamen quia remanet prohibitio abſ-
6 que pœna , contraueniens punietur iudicis arbitrio, quia † vbi lex, uel ſtatutum prohibet aliquid non adijciendo pœnam in contrauenientem,contraueniens puniri poteſt arbitrio iudicis; vt ait gloſ.in l.nemo martyres,in verbo,diſtabat,C.de ſacroſan. eccleſ. & ibi clarus Baldus, quem ſequitur quædam alia gloſſa in margine, & ita quoque tradit Bonifac. de Vitalin. in titul.de pœna falſantis monetam, numero tertio, & numero quarto, & Bartol.in l.de his.§.expilatores,in princip.ff. de effract.& expilat. & Alexand.in conſi.111.ponderatis verbis,ſub num.primo,verſic.idcirco,& num.2.vol.1.

Quanquam Bellonus uelit contrauenientem eo caſu puniri arbitrio Principis,non iudicis, ut ſcriptum reliquit in conſil. 43. numero 3.

Vtilitas autem hęc eſt, quod ſi Princeps habet arbitrari pœnam,poteſt ipſe vſque ad mortem incluſiue arbitrari,quod † ta-
7 men iudex regulariter facere non poteſt,vt ait Menoch.in q.86. num.1.de arbit.iud.

Et melius eſt ſubiacere arbitrio iudicis,quam arbitrio Principis,quia nonnulli Principes ſolent in plus arbitrari, quam iudices,ex quo Principibus magna pœna modica uidetur, maxime vbi agitur de pęna pecuniaria.

ARGV-

ARGVMENTVM.

In dubio an intelligatur compromissum iu iudicem vt in arbitrum, an vero vt in arbitratorem?

SVMMARIVM.

1 *In dubio intelligitur compromissum in iudicem ut in arbitrum, non ut in arbitratorem.*
Contrarium tenet Author nu.4.& numeris sequentibus.
2 *Arbitrator potest lædere partes in sexta parte.*
3 *In dubio quis non præsumitur iactare suum.*
4 *Iudex ordinarius regulariter de iure ciuili non potest esse arbiter secundum communem.*
5 *Iudex ordinarius potest esse arbitrator, ex communi.*
6 *Iudex ordinarius de iure canonico potest esse arbiter, & arbitrator ex communi.*
7 *Iudex delegatus potest esse arbiter, & arbitrator de iure canonico.*
8 *Iudex delegatus non potest esse arbiter de iure ciuili.*
9 *Actus interpretari debet, vt potius ualeat, quam pereat.*
10 *Præsumptio, ut actus ualeat, superat omnes alias præsumptiones.*

QVAESTIO XXXVIII.

1 IN dubio † intelligitur compromissum in iudicem vt in arbitrum, non ut in arbitratorem, ut ait Speculat.in §.fin.numero decimo, versic.quid si simpliciter, de arbitro, & arbitrat. & Bald.in l. sed etsi in seruum, in 2.lect.sub num.primo, versicu.puto quod in dubio.ff. de arbit.& Blanc.in tract.de compromiss.q.2.num.47.uersic.ad contraria respondet,& Menoch. in consi. 573.sententia, sub nu. 16.uersi.præterea & secundo, uol.6.

Quia partes compromittendo in arbitratorem, iactant suum,
2 cum possit ipse vni parti auferre, & alteri dare, potest enim † lædere in sexta parte, ut ait Curt. iun.in l.1.sub nu.27.in fi.ff.de iudi.
3 Sed † in dubio non præsumitur quis iactare suum.l.cum de indebito. ff. de cond.indeb. & per consequens in dubio non videtur data hæc potestas, ut ait Bald.in d.l.sed etsi in seruum, in 2.lectu. sub nu. 1.uers.puto quod in dubio, ff.de arbit.
4 Mihi autem contrarium uidetur dicendum, quia † iudex ordinarius regulariter secundum iura ciuilia non potest esse arbiter.d.l.sed etsi in seruum.§.si quis iudex.ff. de arbitr.& ibi Barto. nume.1. versicu.ueritas est,& Bald.in princip.& Hostiens.in tit.

M 2 de

de arbit.§.qui possit,sub num.3. versi.ideo dic,in summa,& Specularor.in tit.de arbit.& arbitrat.§.2.num.6.versic.sed nunquid in ordinarium,& Ioan.Bapt.de Perus.in tract.de arbit.lib.4.cap.11. nume.1. vbi ait,se hanc sequi opinionem tanquam magis communem, quam tenuit Pract. Papiens.in forma libell.compromiss.in gl.poni faciatis,sub num.7.ver. item prohibetur ordinarius,& Lanfranc.de Orian.in tract.de arbit.in 2.par.sub numero 11.ver. tertio quæro vtrum iudex,vbi dixit,quod ita tenent communiter Doctores,& Imol.in c. cum tempore,num.5.de arbit. vbi ait,quod legistæ sic communiter tenent & Curt.iun.in d.l.j. numero 26. versicu. quartus & vltimus casus,ff.de iudic.vbi dixit, hanc esse communem opinionem, & idem dixit Menoch. in d.consi.573.nume. 16.versicu.secunda est nullitas,& Blanc.in tract.de compromiss.q.2.sub num.41.uersic.de iure ciuili,& sub num.47.ver.quod dictum,vbi num.42.& seqq.limitat hanc conclusionem quinque modis.

5 Sed bene † potest esse arbitrator. §. si vero contigerit, in Authent.vt differen. iud. l. apertissimi.C.de iudic.cum authent.ibi posita,& Pract.Papiens.in forma libell.compromiss.in gloss.poni faciatis,sub numero septimo,versic.potest tamen,& Hostien. in summa,titu.de arbitr. §. quis possit,sub numero tertio,versic. ideo dic,ut Speculat.in titu.de arbitro & arbitratore,§.secundo, sub numero sexto, versicul. & etiam secundum leges,& Lanfranc.de Orian.in tract.de arbitr.in 2.par.numero 14.versic.licet autem ordinarius,vbi dixit, hanc esse communem opinionem, quam amplexus est quoque Imol.in c.cum tempore,sub num. 5.versi.fatetur tamen,de arbitr.& glo.in authen.si vero contigerit,in uerbo,compositionem.C.de iudic.& ibi Ias.nu.12.& Alexan.in l.1.§ & post operis,num.4.ff.de oper.no.nunciat.& Ioan. Bapt.de Perus.in tract.de arbit.lib.4.cap.11. sub num.primo,versi.item uideamus,ubi dixit,hanc esse veram opinionem.& Bar. in l.sed & si in seruum.§.si quis iudex,numero primo,versi.veritas est,ff.de arbitr.vbi ait,quod glossa hoc volens communiter approbatur,licet alij præsertim Vltramontani tenuerint contrarium,prout fecit etiam Curt.iun. in d.l.1. numero 27.ff.de iudic. vbi ait,nec quidem in iudicem ordinarium compromitti posse vt in arbitratorem,cum differentiæ ratio probabilis assignari nõ possit,& sequi videtur Menoch.in consi.573.sub num. 16. versic. nec repugnat,uol.6.

6 De iure † vero canonico iudex ordinarius põt esse arbiter,& arbitrator,vt ait Specul.in ti.de arbitro,& arbitratore.§.2.sub nu. 6.versi.dic secundum canones,& Bar.in d.l.sed & si in seruum.§. si quis iudex,sub num.1.versi.secus de iure canonico,& Pract.Papiens.in forma libell.compromiss.in gl.poni faciatis,sub num.7. versic.

versi..sed secundum canones, & Lanfranc. de Orian. in tract. de arbit. in 2. par. sub nu. 14. versi. de iure tamen canonico, & Curt. iun. in l. 1. sub num. 27. in fi. versi. de iure tamen canonico. ff. de iudic. & Ioan. Bapt. de Perus. in tract. de arbitr. lib. quarto, capit. 11. sub numero primo, versicu. de iure tamen canonico, & Blanc. in tract. de compromiss. quæstione secunda, sub numero 47. versi. teneas contrariam opinionem, & Imol. in c. cum tempore, sub num. 5. versi. canonistæ autem, de arbit. vbi ait, quod canonistæ sic communiter tenent.

7 Etiam si † sit iudex delegatus, vt ait Hostiens. in summa tit. de arbit. §. qui possit, sub numero 3. versic. posset illud dici, & Ioan. Bapt. de Perus. in tract. de arbit. lib. 4. cap. 11. sub num. 1. ver. quid dicemus de iudice delegato; & Pract. Papiens. in forma libell. compromiss. in glo. poni faciatis, sub num. 7. versi. sed secundum canones, & Blanc. in tract. de compromiss. q. 2. nu. 50. versi. dele-
8 gatus, licet † de iure ciuili delegatus non possit esse arbiter, vt ait Imol. in cap. cum tempore, num. 5. in princ. de arbit. & idem volunt alij supracitati.

Vnde cum de iure ciuili non possit compromitti in iudicem ordinarium vt in arbitrum, in dubio intelligitur cõpromissum
9 in eum vt in arbitratorem, vt † actus potius valeat, quam pereat. l. quoties. ff. de reb. dub. l. quoties, ff. de verbor. obligat. l. 3. ff. de test. milit. Vant. in tract. de nullit. in princip. numero 24. versic. nam ratione, & glo. in cap. inter dilectos, in verbo, valere, de fide instrument. & Dec. in consi. 140 pro tenui, numero 6. versi. quarto istud idem, & in l. in contrahenda, num. 4. versicu. in secundo, dicto. ff. de reg. iur. & ibi Cagnol. num. secundo, versic. secundo nota, & Ias. in l. verbis ciuilibus, num. quarto, versic. tertio tu ponecte. ff. de vulg. & pup. & Alciat. in tract. de præsumpt. reg. 3. præsumpt. 34. numero primo, & Cacheran. in decis. 163. num. 2. ver. secundo præmittendum est.

Et ita in terminis tenuit Imol. in l. 1. §. potest autem, sub nu. 25. ver. & quia quod simpliciter. ff. de oper. no. nunc. & Alex. ad Bar. in l. societatem. §. arbitrorum, sub nu. 10. versi. quæro quid si simpliciter. ff. pro socio, vbi dixit, hoc notandum esse.

Nec obstat Speculator, quia intelligitur, quãdo vtroq; modo scilicet & in arbitrum, & in arbitratorem compromitti potest, quia tunc in dubio intelligitur compromissum, vt in arbitrum, secus si vno tantum modo, vt dixi, & ita Speculatorem declarat Imol. in d. l. 1. §. potest autem, sub num. 25. versic. & ita loquitur. ff. de oper. no. nunc.

Nec obstant etiam rationes Specul. & Bal. quia præsumptio,
10 per † quam actus potius valeat, quam pereat est fortior, & efficacior cæteris præsumptionibus, vt ait Decius in l. in contrahẽda

ſub num.6.verſi.& nota, ff.de reg.iur.& Alciat.in tracta.de præſumpt.reg.1.præſumpt.30.num.6.verſ.& talis præſumptio,& pręſumpt.34.num. primo,& Purpur. in l. rogaſti.§.ſi tibi, num. 38. ff.ſi cer.pet.ubi ait,quod pręſumptio, vt actus valeat eſt,adeo potens, vt alijs præſumptionibus ſit validior,& idē voluit Galliaul. in l.prima, §. ſi quis ita,ſub nu.5.verſi.& videtur hæc interpretatio.ff.de verb.obligat.& Vant.in tract.de nullit.in princip.ſub numero 26.verſic.in dubio itaque,vbi ait,quod præſumptio iſta validitatis ſuperat omnes alias præſumptiones.

ARGVMENTVM.

Partes an facere poſſint, vt ſummarie procedatur in cauſa,quæ ordinarie agitanda erat?

SVMMARIVM.

1 *Partes non poſſunt facere,ut ſummarie procedatur in cauſa ordinaria. Contrarium tenet Author ſub num.3.verſi.quibus,& per totam quæſtionem.*

2 *Iuris publici eſt,vt in cauſis ordo iudiciarius obſeruetur.*

3 *Partes non poſſunt iuri publico renunciare.*

4 *Reſpublicæ intereſt lites abbreuiari.*

5 *Cauſæ ſummariæ debent citius expediri.*

6 *Verbum, ſummariè,importat idem quod breuiter.*

7 *Clauſula, ſummarie,non tollit ordinem iudiciorum ſubſtantialem,ſed dilationes tantum.*

8 *Iudicio quaſi contrahitur.*

9 *In contractibus, uel quaſi hominis conuentio pro lege habetur.*

10 *Cauſa ſummaria an ordinaria fieri poßit.*

11 *Res de facili reuertitur ad ſuam naturam.*

DVm iudex fui,& caſus ſemel euenit,quæſitū eſt,nunquid partes facere poſſent, vt ſummarie procederetur in cauſa,quæ ordinarie agitanda erat? & videbatur dicendum,quod † non,vt ait gl.in clem. ſæpe,in
1 fi.in verbo,irritandus,de verb.ſign.& plenè Lucas de Penna in l. de ſubmerſis,nu.3.verſi.vltimo quæritur.C.de naufrag.lib. 11.& Addit.ad Bart.in l.ſocietatem.§.arbitrorum,ſub nu.9.ff.pro ſocio,& Iaſ.in l.ſi vnus.§.pactus ne peteret,nu.7.ver.ſecundo facit, ff.de pact.& Fel.in c.cum acceſſiſſent,ſub nu.5.ver. ad idem, de conſtit.& Ceſal.in l. Centurio,nu.93. ff. de vulg.& pup.& Grat. in conſi.163.requiſitus,nu.35.ver.item licet,vol.2.& Marant.de ord.

ord.iud.in 4.par. dist.9. princ. nu. 98.ver.quid autem è contra,& in disput.4.nu.14.vers.quid autem è contra.
2 Quia quòd ordinariè procedatur, est iuris publici, nam † ius publicum est, vt in causis ordo iudiciarius obseruetur, l. prolatam.
3 C.de sent.& interl oc.omn.iud.& † partes non possunt iuri publico renunciare.l.ius publicum, ff. de pact.& Bart. in l. societatem. §.arbitrorum, nu.9. ff. pro socio, vbi ait, quod partes non possunt remittere ordinem iudiciarium.

Quibus tamen non obstantibus, contrarium dicebam verius videri, scilicet quod partes de communi consensu possent facere causam ordinariam summariam, quia sicuti possunt in totum liti cedere, ita possunt concedere, vt de plano procedatur sine libello, solemnitate, & figura iudicij, & sic summarie, siue extraordinarie, prout ita tenuit Speculat. in tit. de libell.concept.§.9.nu.8. versic. nono si partes.

Comprobo hanc opinionem, quia licet partes faciendo causam ordinariam summariam, videātur in hac parte iuri publico derogare, quod versatur in iuris ordine seruando, vt dictum est,
4 attamen † ex alia parte ius publicū, publicaq; vtilitas conseruatur, quia lites citius expediuntur, & non sunt immortales. l. properandum, in prin. C.de iud.c.iurgantium, de re iud. vbi dr̄, quod non solum æquitati, sed ēt rigori iuris conueniens est, vt litigantium controuersiæ celeri snīa terminentur, & dixit Benintend. in decis.21.quidā de Pasijs, sub nu.23. in fi. publicæ vtilitatis esse, lites abbreuiari, dem voluit Marilian. in decis.90.omissa discussione, nu.4.& Minsing. in obseruat.47.cent. 3.& Odd. in consi.11. visis, & maturè consideratis, nu.53 & nu.85.ver.demum quia.
5 Nam † causæ summariæ debent citius expediri. l. de submersis. C.de naufrag.lib.11.clem.sæpe, de verb.sig. vbi habetur, quod iudex in causis summarijs debet amputare dilationes, & hoc sequitur Franc. Marc. in decis. 496.num.2. vers.& maxime in 2.par.
6 Quia † verbum, summariè, importat idem quod breuiter, vt ait Bart. in extrauag. ad reprimen. in verbo, summarie, in princ.& Georg. Natta in clem. sæpe.§.quæ omnia, versi. expeditis, q.1.nu. 2.de verb.sig.& dixit Bart. ubi supra nu.3.ꝙ cau sa sola abbreuiandi dilationes est sufficiēs, vt causa agitetur summarie, & Georg. Natta vbi supra, sub nu.6. vers.& si dicatur, ait, ꝙ licet in plenarijs causis non possint dilationes abbreuiari sine causæ cognitione, tñ ista erit iusta causa abbreuiandi, scilicet, ꝙ causa sit summarie cognoscenda. Quinimmo dixit Celsus in addit. ad Lanfranc.
7 de Orian. in sua prax.c.12.sub nu.6. quod † clausula, summarie, non tollit ordinem iudicij substantialem, sed dilationes tantum.

Et quod causa ordinaria possit fieri summaria partium cōsen

M 4 su, tradit

ſu tradit Vaſq.poſt hæc ſcripta viſus, licet de Speculatore non faciat mentionem in tract.de ſucceſſ.reſolut.lib.1.§.9. numer.105
8 verſ.denique ex his,qui mouetur inter cœtera ex hoc,φ † in iu-
9 dicio quaſi contrahitur.l.3.§.idem ſcribit. ff.depoſ. ſed † in contractibus, vel quaſi hominis conuentio pro lege fit.l.contractus. ff.de reg.iur. vide alias rationes ibi per eundem Vaſquium ſubtiliter adductas,ob quas hæc opinio amplectenda videtur.

Propterea ibi Vaſq.n.106.ver.cauſa aũt,inquit,ſuſpectam eſſe
10 eorum opinionem,qui è conuerſo dicebant,cauſam † ſummariam partiũ conſenſu ordinariam fieri poſſe,qua in opinione fuit gl.in c.de cauſis,in verbo,conſenſu partium,de off.deleg.& Ceſal.in d.l.Centurio,nu.93.ff.de vulg.& pup.& Marant.in diſput.
11 4.ſub nume. 11.quia vt ſubdit,† res de facili reuertitur ad ſuam naturam,vt ait Felyn.in terminis in capit.cum acceſſiſſent, ſub num.quinto,verſic.ad idem,de conſtit.& Grat.in conſi.163.requiſitus,nu.35.volum.2.

Quia ſi hoc concederemus, læderetur publica vtilitas,quæ conſiſtit in litibus breuiandis,vt ſuperius dixi.

ARGVMENTVM.

Scientia requiritur in vtente falſis ponderibus,& menſuris ad hoc vt criminaliter puniri poſſit.

SVMARIVM.

1 *Vtens falſis ponderibus, & menſuris, & allegans ſe ignoraſſe eas eſſe falſas an criminaliter puniri poſſit non conſtito de ſcientia, & Lucas de Penna uidetur innuere,quod ſic.*
Contrarium tenet Author per totam quæſtionem.
2 *Ignorans non dicitur delinquere.*
3 *Ignorantia in dubio non præſumitur, niſi ſcientia probetur.*
Ignorantia non præſumitur,niſi allegetur,ibi.
4 *Lex vult ſcientem,non ignorantem obligari.*
5 *Scientia non ignorantia obligat.*
6 *Omnis diſpoſitio quantumuis generalis reſtringitur, ne ignorans puniatur.*
7 *Maxima abſurditas,& iniquitas eſt,ſi ignorans puniatur.*
8 *Eſt contra naturalem æquitatem,ut ignorans puniatùr.*
9 *Vtens falſo inſtrumento non punitur, niſi ſciuerit illud eſſe falſum.*
10 *Pœna præſupponit culpam.*
11 *Ignorans non dicitur eſſe in culpa.*
12 *Pœna non conſideratur ſine culpa.*

Vtens

13 *Vtens falsis, & iniustis ponderibus, aut mensuris committit falsum, & furtum.*
14 *Dolus requiritur in crimine falsi, & furti.*
15 *Ignoranti dolus non imputatur.*
16 *Lucas de Penna declaratur.*
17 *Doctoris dictum intelligi debet secundum legem, quam allegat.*

QVAESTIO XL.

Gitata fuit in facto pulchra dubitatio, nunquid adhoc vt vtens falsis ponderibus, & mensuris puniri possit criminaliter, constare debeat, quod vtens sciuerit eas esse falsas, & iniustas, quando ipse allegat ignorantiã?
1 In qua videbatur dicendum, quòd †non, sed quod puniri possit ẽt si illis ignorãter vsus fuerit, vt videtur voluisse Luc. de Penna in l. modios, sub nu. 4. ver. de pęna, vero. C. de suscep. Pręposit. & An char. lib. 10. vbi ait, quód tenẽtes falsas mẽsuras sunt puniẽdi, nec excusantur per ignorantiã, per tex. in l. sed addes. §. si qs. ff. loca. & ita habui hoc dictũ causa dubitationis à iudice in causa criminaliter mota cõtra Genesiũ Contessinũ, & Cæsarem Pasqualium, quorum eram Aduocatus, & Lucam de Penna sequutus est Be neuenut. Strach. in tract. de mercat. in titu. de decoct. in 7. & vlt. par. sub nume. 23.

Contrariũ tñ resoluebã, & resolutioni se subscripsit insignis Iuriscons. Sfortius Oddus dũ Papiæ legeret, dicebã enim, ꝙ necessariò cõstare debebat de sciẽtia dictorũ inquisitorũ, quia qualitas
2 ista est, de substãtia delicti, ex quo †ignorans nõ dicitur delinquere, vt ait Ripa in l. fi. nu. 48. C. de reuo. donat. & Gramma. in cõsi. crim. 25. nu. 1. & Menoch. in cas. 186. nume. 12. de arbit. iud. quæ
3 †ignorantia in dubio præsumitur, nisi probetur scientia. l. verius. ff. de prob. tradunt oẽs, maxime Rolan. à Valle in cõsi. 45. nu. 13. & nu. 16. volu. 1. & Cacheran. in decis. 71. nu. 24. quando scilicet allegatur, Maschard. in conclu. 879. nu. 6. de probat.
4 Scientem †enim non ignorantem lex vult obligari. l. generali. C. de tabula lib. 10. & Roman. in consi. 473. circa propositam, nu. 1. c. vt animarum, de cõstit. in 6. & Cynus in l. quicunque, nu.
5 4. C. de sei. fug. vbi ait, quod †scientia non ignorantia obligat.
6 Quæ res habet in se rationem, quia †omnis dispositio quantũuis generalis restringitur, ne ignorans puniatur, vt ait Socin. in cõ si. 122. præstantissime doctor, nu. 1. vol. 1. & Roland. à Valle in d. consi. 45. nu. 14. vol. 1. & Crauet. in consi. 6. plura sunt videnda, nu me. 73. & in cõsi. 260. ad dubia subtilia, sub nu. 2. ver. rursus quòd ipse inquisitus, & Menoch. in q. 52. nu. 4. de arbitr. iud.
7 Et †maxima absurditas, & iniquitas esset, si ignorãs puniretur idem

idem Menoch.in caſ.185.nume.4.& in caſ.186.nu.12.de arbit.
8 iud.&†eſt contra naturalem æquitatem, quod ignorans puniatur, vt ait Socin.in d.conſi.122.ſub nu.1.vol.1.
9 Addo quod†pœna præſupponit culpam, Riminal.iun. in con
10 ſil.640.nu.72.volu.6. Sed†in ignorante non conſideratur culpa, vt ait Crauet.in conſi.204.vniuerſitas,nu.21.verſi.ignorantibus, & Rimin.iun.in d.cōſi.630.nu.76.vbi etiam ſubdit nu.77. quod
11 ſine culpa non conſideratur pęna.

Et quod ſcientia,& dolus de neceſſitate requirantur ad puniēdum aliquem vtentem falſis ponderibus, præſupponit Plot.in l.ſi quando,nume.724.ver.vtens ſcienter & doloſe.C.vnde vi,& Bonifac.de Vitalin.in rub.de pœna falſantis menſuras, & pondera,nume.2.verſi.item & ille,& Iodoc.in ſua pract.crim.c.123. nume.7.ver.quiſquis autem emit, & Ioan.Tabien. in eius ſumma.§.emptio.nume.9.& §.falſarius,nume.10. & Ang. de Clauas.in ſua ſumma.§.falſarius,nume.11.& Nauar.in Manual.cōfeſſ.cap.17.ſub nume.169.ver.ſexageſimoprimo, qui falſat pondera,& Natta in conſi.72.magnifice Domine,nume.3. ver.præterea habet,vbi conſuluit ad defenſam eius, qui vſus fuerat ſextario,& ſcopello falſis,& iniquis,ac minime legalibus, & ea penes ſe retinuerat.

Et multum facit ad propoſitum illud, quod notauit Clar. in
12 §.falſum,verſi.vtens,lib.5.ſentent.vbi ait, quod†ille, qui vtitur falſo inſtrumento, non punitur, niſi ſciens illud eſſe falſum eo vſus fuerit.
13 Additur pro cōfirmatione huius opinionis, quod †aut ſumus in crimine falſi,quia quæſtio iniuſti,& falſi ponderis pertinet ad falſum,vt ait Natta in conſi.72.nu.1.cum ſequentibus,& Alcia. in conſi.26.omnino,nume.6.ver.nec eſt dubium,lib.7.aut in cri-
14 mine furti,vt ait Iodoc.in cap.123.nu.7.pract.crim. & †tunc vtroque caſu requiritur dolus,vt ait Angel.loquens in furto, & falſo in l.plagij,ſub nu.2.C.de plag.& de falſo tradit Clar.in §.falſum, verſi.excuſatur autem,lib.5.ſenten.vbi ait, quod falſitas non cōmittitur niſi dolo adhibito,ſubdens, hanc eſſe cōem opinionē, quam tenuit Natta in d.conſi.72.nu.1.ver.nam falſum.
15 Sed†ignoranti falſas,aut iniuſtas menſuras, aut pondera dolus imputari non poteſt,vt ait Crauet.in conſil.8. Aymo,nu.10.ver. ſed ignoranti,& Bec.in conſi.96.viſo proceſſu,nu.2.

Nec obſtat Lucas de Penna, quem ſequitur Strach. vt dixi, quia ipſe monetur per textum in l. ſed addes. §. ſi quis. ff. loca.
16 ideo†eius dictum intelligi debet in eo,qui tenet,& habet menſuras falſas,& eas alteri locat,& quando agitur ciuiliter ad intereſſe,non autem criminaliter ad pęnam, vt probatur in ea ipſa l. ſed addes.§.ſi quis. ff. loca. vbi ſic habetur ad literam. Si quis

dolia

dolia vitiosa ignarus locauerit, deinde vinũ effluxerit, tenetur in id, quod intereſt, nec ignorantia eius eſt excuſata. Nam certũ eſt,
17 quod † dictum Doctoris intelligi debet ſecundum legem, quam allegat, vt ait Bartol. in l. non ſolum. §. liberationis, nume. 10. ff. de liber. legat.

ARGVMENTVM.

Bannitus, cui bona ſunt confiſcata, poteſt conueniri ante diem termini ſibi per creditorẽ ante bannum facti.

SVMMARIVM.

1 *Qui ante diem agit, male agit.*

2 *Exceptio pluris petitionis contra agentem ante diem oppoſita impedit proceſſum ad vlteriora.*

3 *Bnnitus dicitur uerti ad inopiam, et male uti ſubſtantia ſua, etiam quod eius bona non ſint publicata.*

4 *Fideiuſſor licet regulariter ante ſolutionem actione mandati agere non poſſit, tamen quando damnum timet, vt quia debitor dilapidat bona, maleque vtitur ſubſtantia, tunc recte agit contra debitorem ante ſolutionem.*

5 *Dos licet regulariter non poßit repeti, & exigi per vxorem conſtante matrimonio, tamen ſi maritus fuerit bannitus, poterit ipſa repetere et exigere dotem ſuam ante diem mortis uiri, etiam ſi bona uiri non ſint publicata, ſed ſolum exulare iuſſus fuerit.*

6 *Omnis promißio, omnisque actus, & diſpoſitio intelligitur rebus ſic ſe habentibus, & in eodem ſtatu permanentibus.*

7 *Quod procedit, etiam ſi promißio, actus, & diſpoſitio ſint iurata, quia iuramentum regulatur ſecundum naturam contractus, ſuper quo interponitur, & recipit conditiones expreſſas, vel tacitas, quas recipit contractus.*

8 *Quæ de nouo emergunt, nouo indigent auxilio.*

QVAESTIO XL.

NVnquid Bannitus, cui bona non fuerunt confiſcata, cõueniri poſſit ante diem termini ſibi per creditorem
1 ante bannum facti? Et videtur dicendum, quod non, quia † qui ante diem agit, male agit. § hodie, Inſtit. de except. l. 1. in fi. ff. quan. dies vſusfr. lega. ced. Bart. in l. exceptionem

ptionem,sub nume.4.C.de probat.& in l.eum qui ita.§. ita stipulatur,sub nu.5.ff.de verb.oblig.& in l.lecta,nume.21.versi. dices tu.ff.si cert.pet.& Pract.Papien.in forma libell.in act.real.in verbo,deducendo in præsenti iudicio, nume.6. & Cacheran. in de-
2 cis.130.proposita fuit quæstio,nu.2.vbi etiam dixit, quod† Doctores communiter concludunt,quod si exceptio pluris petitionis contra agentem ante diem opponatur,processus per eam exceptionem impediri poterit.
3 Contrarium tamen teneo,quia†bannitus dicitur verti ad inopiam,vt ait Ripa in l.soluto matrimonio,nu.24.versi.circa tertiu & quartum.ff.solu.matr. necnon male vti substantia sua, etiam quod eius bona non fuissent publicata,vt concludit Bartol.in l.si constante & ibi Ripa nu.43.ver.item dum Bart.concludit.ff.eo. & firmat Bald.ibi nu.2.

Et ideo cum periculum sit in mora, non tenetur creditor expectare tantisper,donec facultates banniti omnino labantur,omniaque in fumum redacta sint,quæ res licet ex se videatur rationabilis,nihilominus est comprobanda per id, quod dicunt Do-
4 ctores,quod†licet fideiussor regulariter ante solutionem actione mandati agere non possit,tamen quando timeret damnum, vt quia debitor dilapidaret bona, maleque vteretur substantia sua,tunc recte poterit agere contra debitorem ante solutionem, vt notauit Bald.in l.si pro ea,nume.1.C.mandat.& plene Gail.in obseruat.29.fideiussor quidam,nu.8.lib.2.pract.obseruat.

Et forte magis ad propositum confert illud, quod dicitur de
5 dote,quæ†licet regulariter non possit repeti, & exigi constante matrimonio,attamen si maritus fuerit bannitus,poterit vxor repetere,& exigere dotem suam ante diem mortis uiri, etiam si nihil de bonis ipsius publicatum sit, sed solum exulare iussus fuerit,utuoluit Bart.in l.soluto matrimonio,nu.4.ver. & hoc notabile facit.ff.solut.matr.& apertius in d.l.si constante,nume.18. ver.quinto quæro,cum seq.ff.eo.& ante ipsum Speculat. in titu. de dote post diuort.restit.§.fin.ver. quid si vir est in banno, & ibi Ioan.Andr.in addit.quod idem tenet Roman. in consil.392.circa primum,nume.4.versi.tertio non est dubium,& Bald. in d.l. soluto matrimonio,nume.1.ver.in ea glossa ibi damnetur. ff. solut.matr.& ita notauit iterum Bartol.in l.1.C. de repud. & hanc opinionem amplexus est Addit.ad Bartol.in d.l.si constante,sub nume.18.ver.quinto quæro.ff.sol.matr.& Addit.ad Bal.in d.l.soluto matrimonio,in verbo,matrimonio.ff.eo.

Præterea propter bannum intelligitur mutatus status,& conditio debitoris facta est deterior, quo casu non tenetur creditor
6 expectare terminum factum,cum†omnis promissio,omnisque actus,& dispositio intelligatur rebus sic se habentibus, & in eodem

dem

dem statu permanentibus, vt ait Corn. in consilio 102. in hac causa, nume primo. versicu. & ideo, volumi. primo, & ita notat Bald. qui loquitur de promissione in l. quod Seruius, nume. 2. ff. de condi. ob caus. caus. non seq. & ibi Ias. nume. 8. versic. circa tertium, & Rub. Alexandrin. in consil. 147. viso instrumento, nume. 3. versi. contractus enim, & rursus Bald. in rubr. de procurat. nume. 28. versic. hęc conditio, vbi dicit, habere locum in quolibet mandato, & arbitrio, & latius Tiraquel. in l. si vnquam, in præfat. nume. 167. versi. & hoc quidem. C. de reuo. donat. vbi & ipse quoque nume. 168. versic. id quod etiam, loquitur in terminis de promissione.

7 Quæ res procedit, etiam si † promissio esset facta cum iuramẽto, quia illud regulatur secundum naturam actus, super quo interponitur, & recipit conditiones expressas, vel tacitas, quas recipit contractus, ut ait Bald. in l. fina. sub nume. 5. versic. septimo inest conditio. C. de non nume. pecun. & in l. clam, sub nume. 1. versi. quod intelligendum est. C. de fideicom. & in cap. 2. nume. 4. versi. item in iuramento, de rescript. & in cap. 3. nume. 1. versi. nota quòd, de iureiur. & Abb. in cap. veritatis, sub uume. 39. ver. nec obstat secundum eum, de dolo, & contum. & glos. in cap. quemadmodum, in verbo, conditio, de iureiur. & in cap. nos sanctorum, in verbo, constricti sunt. 15. quæstio 6. & Ias. in dicta l. quod Seruius, num. 9. versi. idem in iuramento. ff. de cond. ob caus. & Innocen. in dicto cap. quemadmodum, nume. 1. de iureiur. & Corn. in d. consi. 102. nume. 1. ver. nec haber obstare, volu. 1. & in consi. 192 licet videatur, sub nume. 3. versic. quia promissio, volum. eod. & in consi. 69. de duobus quæritur, nume. 15. versi. quia iuramentum, volu. 2. & in consi. 48. quoniam in præsenti consultatione, nume. 3. versi. & hoc arbitror, vol. 3. & Deci. in consi. 334 viso consilio, nume. 3. & Tiraquel. in dicta l. si vnquam, in præfat. nume. 166. versi. præterea iuramentum. C. de reuo. donat. & hoc idem voluit Boer. in decis. 204. præsuppono, nume. 21. ver. præterea, & Caballin. in tract. de euict. §. 3. sub nu. 55. ver. & sic iuramentum.

8 Pro quibus facit illud, quod dicitur, quod † ea, quæ de nouo emergunt nouo, indigent auxilio. l. 1. in princ. ff. de ventre inspic. & l. de ætate. §. ex causa. ff. de interrogat. act.

Et ita aliàs consului contra Bartholomæum de Moris, cui concessus fuerat per illos de Guarinonis ante bannum quidam terminus ad soluendum & dixi per supradicta, quod post bannum potuerunt ante terminum agere, & contra ipsum iudicialiter experiri.

ARG.

ARGVMENTVM.

Fœmina hæres Vasalli prædefuncti, an succedat in melioramentis per eum in feudo factis? & præsertim in mœnibus alicuius Ciuitatis, vel oppidi?

Et posito quod non, an ei huiusmodi melioramenta solui debeant?

SVMMARIVM.

1 *Rogationes Principum sunt præcepta.*
2 *Fæmina succedit in melioramentis per vasallum in bonis feudalibus factis.*
3 *Femina regulariter in feudo non succedit ex communi.*
4 *Melioramenta castrorum, & oppidorum, quæ effecta sunt unum corpus cum ipsis castris, & oppidis connumerantur inter pertinentias proximas dictorum castrorum, & oppidorum.*
5 *Melioramenta, & pertinentiæ bonorum feudalium sequuntur eorum naturam, cum sint quædam accessoria, & accessorium sequatur naturã sui principalis.*
6 *Palatia Principum pro eorum habitatione, vel pro iure reddendo destinata, publica, & regalia sunt, & cum Castro, &c. Ciuitate transeunt in eum, in quem dominium, & principatus transit.*
7 *Inseparabilium inseparabile debet esse iudicium.*
8 *Iura inseparabilia feudo accedunt, & rem feudalem sequuntur ex communi.*
9 *Muri Ciuitatis, & Oppidi sunt inseparabiles à Ciuitate, & oppido.*
Muri Ciuitatis, uel oppidi non possunt amoueri, destrui, aut violari, ibid.
10 *Non licet aliquid facere in muris Ciuitatis, uel oppidi, ex quo damnum, aut incommodum irrogetur.*
11 *Muros Ciuitatis, uel oppidi perforare, vel in illis facere fenestram, non licet.*
12 *Muros Oppidi, vel Castri transcendens punitur extra ordinem iudicis arbitrio, & sub nu. 13.*
13 *Muros Romæ transgrediens punitur pęna capitis.*
14 *Muri Ciuitatis, vel Oppidi sunt sancti, & in nullius bonis.*
15 *Muri Ciuitatis, uel oppidi exhibent tutelam Ciuitati, & oppido, & præbent securitatem habitantibus in eo.*
16 *Muri Ciuitatis, vel oppidi sunt ornamento decenti Ciuitati, nel oppido.*
17 *Fæmina non succedit in melioramentis Castrorum, & Oppidorum, si adhærent, & affixa sunt Castris, & Oppidis, secus si non adhærent, quia tunc succedit.*

Appel-

18 *Appellatione munimentorum veniunt muri, qui muniunt Ciuitatem, uel oppidum.*

19 *Votum parentum, & naturalis ratio suadet, vt ad liberos facultates per ueniant.*

20 *Appellatione liberorum ueniunt nepotes, & omnes descendentes in infinitum per lineam masculinam.*

21 *Appellatione liberorum veniunt masculi, & fœminæ, ac descendentes ex fœmina in materia indifferenti vtrique sexui conueniente, secus si masculis tantum conueniat, vt in feudo, in quo fœmine regulariter non succedunt.*

22 *Ex diuersis non bene infertur.*

23 *Lex in dubio intelligi debet secundum naturam, & materiam tituli, sub quo situata est.*

24 *Feudum dicitur deterioratum ob onus annexum, & minus ualet.*

25 *In æstimatione redditus, vel pretij alicuius rei ratio impensarum est habenda.*

26 *Dispositio loquens in simplici in materia statutaria non habet locum in casu mixto.*

27 *Statutum, & consuetudo non differunt, nisi quod statutum expressum Populi consensum habet, consuetudo vero tacitum.*

28 *Statutum & consuetudo æquiparantur.*

29 *Consuetudo in scriptis redacta remanet consuetudo ex communi.*

30 *Opiniones repugnantes per distinctiones sunt ad concordiam reducendæ, ex communi.*

31 *Opinio distinguens in dubio tenenda est tanquam verior.*

32 *Vasallus succedens in feudo an teneatur soluere melioramenta hæredi vasalli prædefuncti meliorantis feudum? & seq. numeris.*

33 *Melioramenta facta à Vasallo in re feudali sunt ipsius vasalli, non domini directi, & mortuo vasallo, & feudo ad dominum deuoluto melioramenta pertinent ad hæredes vasalli, ex magis communi.*

34 *Vasallus acquirens aliquid indiuisibile à feudo, si dominus petit feudum debet soluere hæredibus vasalli valorem illius rei acquisitæ.*

35 *Dominus, vel alius, ad quem feudũ reuertitur tenetur soluere hæredi vasalli melioramenta inseparabilia à feudo per vasallum acquisita.*

36 *Aestimatio melioramentorũ factorum per vasallum solui debet eius hæredibus, quando non possunt commodè, & sine deformitate Ciuitatis, vel oppidi, in quo facta sunt, separari.*

37 *Locupletari quis non debet cum aliena iactura.*

38 *Lex quod non dicit, nec nos dicere debemus.*

39 *Quod in lege non cauetur, in practica non habetur.*

40 *Intellectus ad tex. in c. 1. §. si vasallus, tit. hic finit lex. & nu. 41.*

41 *Lex quando vnũ dicit, & aliud præsupponit, non habet locum decisio illius legis, ubi præsuppositum uerificari non potest.*

42 *Vasallus conditionem feudi deteriorem facere non potest sine Domini*

nolun-

voluntate, vel agnatorum, ad quos per successionem pertinet, bene tamen meliorem facere potest.

43 *Commodum cum incommodo compensatur.*

44 *Qui in vno grauatur in alio releuari debet.*

45 *Textus in c. 1. §. è contrario, de inuest. de re alien. fact. ponderatur.*

46 *Accessorium non mutat naturam principalis.*

47 *Ratione inseparabilitatis aliquid cõceditur, quod alias nõ cõcederetur.*

48 *Vna eademque res non debet diuerso iure censeri.*

49 *Asserens aliquem locupletari, uel locupletatum cum aliena iactura, probare debet speciem locupletationis.*

50 *Locupletari potest quis cum aliena iactura auctoritate iuris, & iure permittente.*

51 *Melioramenta feudo facta non sunt restituenda, nec eorum pretium soluendum, quando vasallus ea fecit, vt essent feudalia, sed cum feudo transeunt.*

52 *Quis non transmittit ad hæredes, quod in eius bonis non est.*

53 *Hæres facto defuncti contrauenire non potest,*

54 *Aequum & iustum quod videtur in aliorum personis, in eius quoque persona statui debet.*

55 *Hæres reputatur una eademque persona cum defuncto.*

56 *Allodiale potest effici feudale.*

QVAESTIO XLII.

Rogatus in scriptis redigere quid sentiam de melioramentis factis in Oppido Castrigiuffredi, temerarius, ac nullius consilij me nimia erubescentia demonstrarem, si officium efflagitatum denegarem, præser-
1 tim, cum †rogationes Principum sint præcepta, vt ait glos. in l. 1. §. 1. in verbo, quemadmodum. ff. quod iussu.

De duobus igitur dubitari contingit, Primo, nunquid Illustrissima Domina Catharina Gonzaga succedere possit in dictis melioramentis? Secundo posito, quòd non, an Illustrissimus & Excellentiss. D. Marchio Castioni inuestitus vti agnatus de dicto feudo teneatur soluere dicta melioramenta præfatæ Illustrissimæ D. Catharinæ?

Circa primum articulum videtur expeditum de iure, quòd
2 licet †fœmina regulariter non succedat in feudis, attamen succedere possit in melioramentis per vasallum in bonis feudalibus factis, vt ait Paris. in consi. 28. Simon, nume. 3. & nume. 4. & in consil. 55. quoniam, nu. 22. nu. 23. & nu. 24. volu. 3. & Ruin. in consi. 24. super his, sub nume. 10. volum. 1. & Roland à Valle. in consi. 28. quoniam nemini dubium est, nume. 29. versic. tamen quòd in istis meliorationibus, volum. 1. quem refert, & sequitur.

Menoch.

Menoch. in tracta. de recuper. possess. remed. 15. nume. 506. & & Mascard. in additio. ad Pract. Papiens. in forma libelli, quo agitur ad reuocationem feudi, in glo. ac nomine recti, in verbo, fœmineum, & ita præsupponit Alciat in consil 13. quæritur nunquid, nu. 15. & nu. 16. lib. 3. & Menoch. in consi 689 respondendum, per totum, vol. 7.

Quibus tamen non obstantibus, teneo prædictam Illustriss. D. Catharinam non posse succedere in dictis melioramẽtis, pro
3 cuius rei cognitione præmitto, quod † fœmina regulariter nõ succedit in feudo c. 1. §. & quia vidimus, de his, qui feud. dar. poss. vbi Bald. nu. 9. ver. quærit glo. & nu. 15. ver. deinde nota, & Aluarot. nu. 8. & Isern. nu. 4. ver. item dicitur. & Afflict. nu. 1. c. 2. §. filia vero, de success. feud. & ibi Bald. & Afflict. vterque. nu. 1. & c. j. §. ad filias. de success. fratrum, & grad. succed. in feud. & ibi Aluarot. nu. 3. & Afflict in c. 1. §. quinetiam nume. 1. episcop. vel Abbat. & Dec. in l. 2. sub nu 55. ver. trigesimonono. ff. de regu. iur. & plures allegat Duen. in reg. 309. in princ. & Cęsal. in consil. 323. difficilis, nu. 76. ver. quia in materia, & in consi. 361. feudum, nu. 2. & in consi. 389. inuestitura nu. 3. vol. 3. & multis etiam modernioribus, quos vidi prætermissis, hoc voluit Clar. in §. feudum, q. 73. in prin. vbi dixit hanc esse communem regulam, & ita moribus feudorum receptum esse.

4 Præmitto etiam, quod † melioramenta Castrorum, & Oppidorum, quæ effecta sunt vnum corpus cum ipsis Castris, & oppidis, connumerantur inter pertinentias proximas dictorũ Castrorũ, & Oppidorũ, vt manifeste ad sensum patet, & ita nos docuit Menoch. in cõsi. 401. dubitationes permultæ, nu. 149. vol. 5. & in cõs. 504. iterrogatus sum. nu. 47. ver. ptinẽtię aũt Castrorũ, vol. 6.

His sic præmissis infertur, quod sicuti fœmina non succedit in feudo, vt dixi in primo præmisso, ita non debet posse succede-
5 re in istis melioramentis, & pertinentijs, quia † sequuntur naturã bonorum feudalium, cum sint quędã accessoria, & accessorium sequatur naturam sui principalis, vt ait Dec. in consi. 516. quoniã causa ista, sub nu. 26. ver. & est regula, & Natta in consi. 505. iampridem, sub nu. 22. ver. accedat, vol. 3. & Menoch. in d. cõsil. 504. nu. 46. ver. quandoquidem pertinentiæ.

Præterea pro prædictorum maiori confirmatione aduertendum est, quod melioramenta, de quibus agitur, consistunt in Palatio Principis pro eius habitatione destinato, necnon in muris, seu mœnibus Oppidi Castrigiuffredi, vnde quoad Palatium cer-
6 tum est, quod † Palatia Principum pro eorum habitatione, seu pro iure reddẽdo destinata publica, & regalia sunt, & cũ Castro, & Ciuitate trãseunt in eum, in quem dominium, & Principatus transit, vt ait Marc. Anton. Peregrin. in tract. de iur. fisci, titu. 1.

fiſcus quid ſit,& vnde dicatur,nu.16.verſic.Palatia item Principum,lib.1.

Quo vero ad mœnia dico, quod ea ſine Oppido ſtare, & in eſſe produci nequeunt,vt per ſe patet,& ſunt inſeparabilia ab ipſo oppido,& ideo de illis idem iudicari debet quod de oppido,
7 quia† inſeparabilium inſeparabile debet eſſe iudicium. cap 1.§ è contrario,de inueſtit.de re alien.fact. & tradit Bero. in quæſt.96. ſub nu.5.verſi.melioramenta autem,& Redoan.in tract. de reb. eccl.non alien.quæſt.17.de melioramentorum in rebus eccleſiæ factorum refectione,ſiue refuſione.§.primo igitur,nume.6.ver. ſi verò melioramenta,vbi nu.7.ſubdit ex communi Doctorum
8 concluſione,quod† iura inſeparabilia feudo accedũt,& rem feudalem ſequuntur,& finito feudo ad Dominum feudi reuertuntur,non autem ad hæredes,ad quos feudum non tranſit, & hoc idem notauit Bero.in d.q.96.nu.6. ver. ſed reſpectu ſeruitutum, aliorumque iurium inſeparabilium,ſubiungens,ſic omnes Doctores cõuenire,& Clar.in § feudum.q.88.ver.ſed quid de ſeruitutibus,vbi ait,ꝙ omnes Doctores ſequuntur hanc cõcluſionẽ.
9 Quod autem huiuſmodi melioramenta, ſeu† mœnia ſint inſeparabilia ab oppido, probatur ex hoc,quòd non poſſunt amo-
10 ueri,deſtrui,aut violari.l.fin.ff.de rerum diuiſ. Nec† licet aliquid facere in eis,ex quo damnum,aut incommodum irrogetur.l.2. ff.ne quid in loco ſacro fiat.

11 Immo nec† ea perforare,vel in illis facere feneſtram.l.qui perforauerit.ff.ad leg.iul.peculat.Boer.in deciſ.232.nu.in fin.& Decian.in c.36.nu.10.ver.licet autem,lib.7.rerum crimin.

12 Et hoc intantum verum eſt, vt† tranſcendens muros alicuius Oppidi,vel Caſtri puniatur extra ordinem iudicis arbitrio, vt ait Bart.in d.l.fi.nu.2.verſi.iuxta hoc quæro.ff.de rerum diuiſ.& Farinac.in q.20.nume.152. ver. limita quinto,lib.1.quæſt.& com. opin.crim.& Magn.in deciſ.Lucenſ.90.num.14. & Menoch. in caſ.483.nu.6.de arbitr.iudi. qui licet loquantur in tranſcendente
13 muros alterius Ciuitatis,quàm Romanæ, quia† tunc tranſgrediens muros Romæ punitur pœna capitis.d.l.fin.ff.de rerum diuiſ.vbi Bart.nu.2.& alij,nihilominus hoc procedit etiam in tranſcendente muros,ſeu mœnia alicuius Oppidi, vel Caſtri, vt ait Roland.à Valle in conſi.84.quoniam,nu.25.verſi.aut loquimur de violatoribus,vol 2.& Decian.in d.cap 36.nu.5.verſi.cum autem,lib 7.rerum crimin.

14 Ratio eſt,quia† muri Ciuitatis,vel Oppidi ſunt ſancti,& in nullius bonis ſunt.§.ſanctæ,Inſti. de rer. diuiſ. Et licet dicantur ſancti quoad alienationem,vt ait Roland. à Valle in d.conſi. 84. ſub nu.20.ver.verum quia,volu.2.

Multo tamen magis erunt ſancti quoad deſtructionem, cum minus

minus sit alienare,quàm destruere,authē.multomagis.C.de sacrosan.eccles.& Capic.in decis.27.sub nu.43. vbi ait, quod muri Ciuitatis sunt sancti quoad alienationem,& violationem.

Altera item ratione mœnia prędicta destrui non possunt,quia
15 sic publice interest,tum quia†tutelam exhibent Oppido,& præbent securitatem habitantibus in eo.l. r. C.de expens. ludorum, lib.11.& ibi notat Lucas de Penna nu.7.& Rolan.à Valle in d.cō
16 si.84 nu.4.ver.secundum est,vol.2.tum quia†se habent ad ornatum oppido decentem,vt subdit ibi Lucas de Penna sub d.nu.7.

Rursus ad excludendum prædictam Illustrissimam Dominā Catharinam à successione dictorum melioramentoru m,considerandum est,quod ea adhærent,& affixa sunt Oppido, & cum eo facta sunt vnum corpus,& sunt inseparabilia à feudo, vt dixi,
17 quo †casu fœmina non succedit, vt scripsit Tiraquel. de retra. lignag.§.1.gl.7.sub nu.98.in fi.vbi dixit, quod licet fœmina non succedat in Castro feudali, succedit tamen in munimētis ipsius Castri,si ei non adhæreant,secus si adhæreant,quia tunc non succedit,vt hoc idem voluit Addit.ad Isern.in c.1.in verbo, & plaustrorum,sub nu.58.ver.quid de mobilibus, tit. quæ sint regal. & ante ipsos Bald.in consi.132.fœmina regulariter,nu.1. ver. modo quæritur,vol.3.

18 Et certum est, quod†appellatione munimentorum veniunt mœnia,quæ muniunt Ciuitatem, vel Oppidum,& dicūtur mœnia à muniendo, & quasi munimenta , vt ait Roland.à Valle in d.consi.84.sub nu.4.volu.2.& tradit Calepin. in suo dictionar. in verbo,munimen,vbi ait,ꝙ munimentum est proprie Castrorū, cæterarumq; rerum , quæ contra aduentum hostium muniuntur,siue vallo,siue fossa,siue alio quouis modo, quo hosti aditus præcludatur.

Non obstant modo Doctores superius in contrariū allegati, qui dicunt,mulierem succedere posse in melioramentis in feudo factis.Quia Menochius allegat Alciatum,& Rolandū à Valle,& similiter Masuerius allegat Rolandum à Valle , Rolandus vero à Valle allegat Parisium,& Ruinū, qui Alciatus , Parisius, & Ruinus mouentur per tex.in c.1.§. si vasallus, titu. hic finitur lex,cuius hęc sunt verba. Si vasallus in feudo aliquod ædificium fecerit,vel ipsum sua pecunia meliorauerit,& contigerit postea, vt vasallus sine filio masculo decedat, Dominus aut patiatur ædificium auferri, aut soluat pretium meliorationis. & tamen textus non probat id, ad quod inducitur , tum quia loquitur, quando feudum reuertitur ad Dominum directum, non autem quando reuertitur ad liberos , & descendentes meliorantis, qui fuit , (vt fertur) Illustrissimus, & Excellentissimus q. D. Aloysius Gonzaga auus paternus prædicti Illustrissimi , &

Excellētiss. Domini Marchionis inuestiti, ad quem feudum deuolutum est, vnde diuersi sunt casus, & diuersa est ratio, siqui-
19 dem †tuotum parentum est, & naturalis ratio suadet, vt ad liberos perueniant facultates. l. scripto hærede, in fin. ff. vnde legit. &
20 †appellatione liberorum veniunt nepotes, & omnes descendentes in infinitum per lineam masculinam, vt ait Bartol in l. liberos ff. de senat. & Crauet. in consi. 130. de anno, nume. 1. ver. breuiter ita difficultas, & in consi. 155. verba, nume. 3. vbi loquitur in fauorabilibus, & Cæsal. in consil. 72. in præsenti casu, nume. 8.
21 & sequen. volumi. 1. Item †veniunt masculi, & fœminæ, ac descendentes ex fœmina in materia indifferenti, quæ conuenit vtrique sexui, secus si masculis tantum, vt in feudo, in quo fęminæ regulariter non succedūt, vt ait Paul. de Castro in l. sed si hac lege. §. liberos, nume. 1. & nu. 2. ff. de in ius vocan. & ibi Alexan. nume. 4. & nume. 5. vbi subdit, hoc esse menti tenendum. Quæ res non sic disposita videtur in Domino directo, quod ad eū per
22 ueniant facultates vasalli, ergo † ex diuersis non bene infertur, vulg. l. Papinianus exuli. ff. de minor.

Tum etiam quia textus ille loquitur in materia feudali, & est situatus in libro feudorum, quocirca secundum regulas feudales est intelligendus, secundum quas fœmina non succedit in bonis feudalibus, ita vt fęmina non admittatur ad successionem huiusmodi melioramentorum, cum non sit in eo specialiter in-
23 clusa, & nominata, sicuti idem dicitur de lege, quę† in dubio intelligi debet secundum naturam, & materiam tituli, sub quo est situata, vt ait Bartol. in l. Stichus, versi. mihi plus placet. ff. de cond. indeb. & Euerard. in loco à rubro, nume. 6. versi. lex enim, in sua topic. legal. & Philipp. Franc. in sua disputatione petitorij, sub nu. 8. versi. nec obstat si diceretur, & Ias. in l. si filius, qui in potestate, sub nu. 31. ff. de lib. & posth. sed talis successio deferri debet ad masculos, cum bona feudalia transeant ad eos, non autem ad fœminas, vt dixi.

Similiter textus in dicto §. si vasallus, loquitur in simplici melioratione, id est, quæ affert commodum, & vtilitatem tantum, non incommodum, & dispendium, vt sunt mœnia Oppidi, quæ licet meliorationes dici possint, eo quia prębent securitatem oppido, & habitantibus in eo. d. l. 1. C. de expens. ludorum, lib. 11. & ibi Lucas de Penna nume. 7. & Roland. à Valle in dicto consil. 84. nume. 4. versi. secundum est, vol. 2. & muniunt Oppidum ad arcendos hostes, vt superius probaui. Tamen dici quoque possunt quodammodo deteriorationes, eo quia afferunt incommodum, & dispendium Domino feudi in tenendo Capitaneos, tympanistas, milites, ac alios homines ad custodiā oppidi, eisque singulo mense soluendo stipendium, prout fit, ac fieri solet

 in om-

24 in omnibus fortalitijs. Item quia † feudum dicitur deterioratū ob istud onus annexum, ob quod minus valet, vt ait Ripa in l. 1.§.si hæres,nu.25.ff.ad trebell.& Dec.in consi.166. in causa, nume.4. vbi ait,quod ratione oneris adiuncti res reputatur minus valere,& ante ipsum id voluit Abb.in c.in aliquibus,nume.2.de decim.& facit Tiraquel.de retra. lignag.§.15.glo.1.nu.3.& nu.5.
25 vbi ait,quod † in æstimando reditu, vel pretio alicuius rei est habenda ratio impensarum,& Couar.in cap.3.sub nu.4.ver. quinto infertur,lib.1.var.resolut. vbi ait,posse iuste emi rem valentē cētum minori pretio,nempe octuaginta,si ea res habet aliquod onus annexum.
26 Vnde † sicuti in statutis dispositio loquens in simplici non habet locum in casu mixto,vt ait Ias.in §.omniū,nu.28.ver. sed circa ista,Insti.de act.& Thob.Non.in consi.95.quæ supra, sub nu. 11.& Farinac.in q.24.nu.172.lib.4.quæst.& com.opin.crimin.
27 Ita etiam dicendum est in consuetudine, quia † inter statutum,& consuetudinem nulla est differentia,nisi quod statutum expressum Populi consensum habet,consuetudo vero tacitum, vt ait Bart.in l.diuturna,versi.item statutum.ff.de legib. & Gail. in obseruat.31.nume.10.versi.vnde etiam,lib.2.& Vuesembec. in tract.de feud.in procem.sub nume.6.versi.porrò certum est,
28 vbi ait,quod † statutum, & consuetudo æquiparantur, & ob id Doctores de statuto, & consuetudine mentionem habentes vt plurimū de vtroque promiscue loquuntur, vt ait Lancel. Gall. in consuet. Alexandrin.in præfat.4.nu.19.ver.inde fit,& num.20. ver.quia ius ciuile.

Quòd autem simus nos in consuetudine,constat ex hoc,quod textus in d.§.si vasallus,positus est in vsibus feudorum, sub rub. hic finitur lex,deinde incipiunt consuetudines Regni, vbi glos. Aluarot.Isern.& Afflict.id attestantur, & certè quod dicitur in
29 d.§.si vasallus,nihil est,quàm consuetudo, quæ † licet sit in scriptis redacta,nihilominus manet consuetudo,vt ait Bartol.in l.de quibus,nume.8.versicu.item quæritur.ff.de legib. & in l. 2. nume.1.ff.de vulg.& pupil.& ibi Franc. Aret sub nume.2. & Ripa sub nu.13.ver.secundo mouetur,& Ias.sub nu.11.ver. non obstat secunda ratio,& Imol.in c. Raynucius,nu.88.ver. circa secundā, de testam.& Vuesembec.in tract.de feud.in procem.sub num.6. versicu.& certe,& Roch.de Curte in rubr.de consuetud. in præfat.sect.prima.nume.6.versi.tertio aliter respondet,& Clar. in §. feudum,quæstio.2. vbi de communi testatur, qui omnes concludunt, consuetudines feudorum dici consuetudines, & si sint in scriptis redactæ,quia fuerunt compilatæ per quosdā priuatos, quamuis aliter arbitrati fuerint Ias. & Roch. de Curte vbi supra, in alijs consuetudinibus insertis in corpore iuris per ha-

bentem authoritatem legis condendæ, qua de re videndi sunt Purpurat.& Dec.qui fuerunt contrariæ opinionis, ille in l. 1. nu. 55.ff.si cert.pet.hic verò in rub.de consuet.nu.2.cũ seq.vbi copiose,& Io.Bapt.Caccialup.de feud.cognit.art.5.nu.1.

Vel saltem dicendum est, Doctores pro cõtraria parte allegatos intelligi debere, quãdo melioramenta non adhærent feudo; secus si adhærent, vt in casu nostro,quia tunc fœmina nõ succedit,vt dixi per Bal. Tiraquell. & Addit.ad Isern. in locis superius
30 citatis,nam †opiniones per distinctiones sunt ad concordiam reducendæ,vt ait Riminald.iun.in princi.Institu. de donatio.num. 14. versicu. opiniones enim, & Cacheran. in decis.21. Domina Angela,nume.16.versi. & hæc opinio, vbi ait, quòd opinio media,& distinguens est tenenda, maximè quando per distinctionem tollitur Doctorum repugnantia, & idem repetiuit in decis. 162. dato quod feudum,nume.8.versi.sumenda est ea opinio, & Corat.in tract de commun.opin.lib.1.titu.6 nu 80. vbi pluribus allegatis dixit,hanc esse receptissimam, & verissimam Docto-
31 rum opinionem,quod †opinio distinguens in dubio tenẽda est, quia præsumitur verior, vt ibi per eum nu.81.

Circa secundum articulum res etiam expedita videtur, ꝙ Illustrissima D. Catharina licet succedere non possit in huiusmo-
32 di melioramentis,tamen †præfatus Illustrissimus & Excellentissimus D.Marchio inuestitus eidem soluere debeat pretium dictorum melioramentorum,vt voluit Menoch.in d.consi.689, respondendum,per totum,vol.7.vbi consuluit ad fauorem Illustrissimæ,& Excellẽtiss.D.Principissę Hostiliani filię Illustriss. & Excell.q.D.Ducis Vespasiani Gonzagæ pro melioramẽtis factis in Ciuitate Sablonetæ patriæ meæ, qui mouetur ex infrascriptis.
33 Primo,quia †melioramenta facta à vasallo in re feudali,sunt eius propria,non autem Domini directi, & ob id mortuo ipso vasallo,& feudo ipso ad Dominum directum deuoluto, melioramenta pertinẽt ad hæredes vasalli, vt ait Paris. in consi.2. consultus,nu.51.ver.ad illud autem,& in consil. 4. considerãdo, nume.40.versi.prout etiam nulla, volu.1.vbi ait, hoc carere dubitatione,& in consi.28.Simon, nume.2.ver. & faciunt, vol.3. vbi ait,quod ita volunt omnes scribentes,& Clar.in §.feudum,quęstio.88.versi.1.vbi dixit,quod omnes Doctores sequuntur istam conclusionem,& Brun.in consi.105.ista prohibitio, sub num.7. vbi loquitur siue feudum deuoluatur ad Dominum, siue ad agnatos,& Socin.in l.diuortio,sub nu.10.ver.nam quoad meliorationes,ff.solu.matr.& Ruin.in d.cõsi.24.nu.10.& in consi.132. viso instrumẽto,nu.3.ver.quia certissimi iuris est,vol.1. & sic de cõsuetudine seruari testatur Guid.Pap.in q.169.sub nu.1. & Alciat.in cõsi.13.quęritur nũquid, nu.16. lib.3.& Bero.in q 96. sub nu.4.

nu.4. vbi dixit, quod ista est magis communis opinio, & quod ita de consuetudine seruatur,& alios allegat Menoch. in d.cōsi. 689.nu.8.vol.7.addo Vuesembec.in tract.de feud.ca.9.& 10. de fine & effectu feudi,nu.6.ver.præter fructus, vbi tamen subdit, Saxones hoc non admittere.

Secundo per id,quod dixit Præposit.in c.1. §. è contrario,nu. 2.in fin.de inuest.de re alien.fact. vbi scriptum reliquit, quod si
34 †vasallus acquisiuit aliquid indiuisibile à re feudali, si Dominus petit feudum,debet soluere hæredibus vasalli valorem illius rei acquisitæ,& Menoch.in d.consi.689.nu.18.ver.nō obstat, vol.7. & Bero.in d.q.96.nu.7.ver.an autem,vbi ait, quòd licet quando melioramenta sunt inseparabilia feudo accedant, & rem feudalem sequantur,& cōsequenter finito feudo vna cum illo ad Dominum reuertantur,non ad hæredes,ad quos feudum non tran-
35 sit,tñ† Dominus,vel alius,ad quem feudum reuertitur vna cum iure inseparabili, ex natura feudi tenetur satisfacere de pretio iuris acquisiti,& sequitur Redoan.in tract. de reb.eccl. non alien. q.17.de melioramentorū in rebus ecclesiæ factorum refectione, vel refusione.§.1.nu.8.ver.sed licet,& ante ipsos Afflict.in c.1.§. è contrario,nume.3.versi.sed iuxta hoc quæro, de inuestit. de re alien. fact.

36 Tertio quia † vbi melioramenta non possunt commode, seu sine deformitate Ciuitatis,vel oppidi,in quo facta sunt,separari, solui debet eorum æstimatio hæredibus illius, qui ea fecit, vt ait Menoch.in d.consi.689.nu.15.ver.immo ea,& nu.19.volu.7. per Bar.Bald.Ang.& Lancel.Dec.in l.senatus.§.Marcellus.ff.de legat.1.& Ruin.in consi.24.nu.10.circa medium, vol.1.

Quarto quia præfatus Excellentiss. D. Marchio locupletare-
37 tur cum aliena iactura,quod † esse nō debet.c.locupletari, de regu.iur.in 6.l.nam hoc natura.ff.de cond.indeb. & Menoch.in d. consi.689.nu.6.ver.primo ratione naturali. vol.7.

Quibus tamen non obstantibus contrarium teneo,quia nulla lex dicit,quod melioramenta,maxime quæ consistunt in mœnibus alicuius Ciuitatis, vel oppidi,solui debeant præsertim fœmine hæredi per Dominum,vel per agnatum,ad quem feudum ip
38 sum deuolutum est, vnde † quod non dicit lex,nec nos dicere debemus,cap.illa, ne sede vacan. ibi, cum nusquam reperiatur cautum in iure.c.is qui,de senten.excom.in 6.l.si seruum.§.non
39 dixit prætor.ff.de acquir.hæred.& † quod in lege non cauetur, in practica non habetur,dicebat Bal.in c.nihil est,nume.25.in fi.de elect.& ego scripsi in q.23.nu.15.lib.1.

Non obstant in contrarium allegata,& primo nō obstat quod dicebatur, melioramenta facta à vasallo in re feudali esse eius propria,nō autem directi Domini, & ob id mortuo ipso vasallo,

& feudo reuerso ad Dominum directum, pertinere ad hæredes ipsius vasalli.

Quia Doctores, qui hoc dicunt, allegant textum in c.1.§.si va-
40 sallus, tit. hic finitur lex, qui † intelligendus est, prout loquitur, & ipsi dicunt, quando feudum reuertitur ad Dominum, secus quando reuertitur ad agnatos descendentes meliorantis, vt in casu nostro, in quibus casibus diuersa est ratio, vt superius notaui versi. non obstant Doctores.

Præterea intelligendus est, quando hæres masculus succedit, qui succedere potest in feudo, secus quando fęmina est hæres, quæ sicuti non potest succedere in feudo, ita nec in melioramentis in feudo factis, quæ sequuntur naturam feudalem, vt dixi in princ. ver. his sic præmissis. Tanto magis quia textus in d.§. si vasallus, loquitur in materia feudali, & est insertus in libro feudorum, vnde secundum regulas feudorum interpretandus est, secundum quas fęmina non succedit in bonis feudalibus, vt dixi supra ver. tum etiam quia textus.

Rursus ille textus loquitur in simplici melioratione, quæ affert commodum, & vtilitatem tantum, non in ea, quæ simul affert incommodum, & damnum, vt sunt męnia alicuius Oppidi, per ea, quæ superius copiose dixi ver. similiter textus, quia in materia consuetudinis, vel statuti dispositio loquens in simplici, nõ habet locũ in mixto, vt pariter superius scripsi ver. vnde sicuti, & ver. ita etiam, & ver. sequenti.

Et eisdem modis responderi potest ad Præposit. in c.1.§. econtrario, nu.2. in fi. de inuestit. de re alien. fact. quem allegant Bero. & Menoch. in locis præcitatis ver. secundo per id quod dixit Pręposit. dicentes vna cum eo, quod si vasallus acquisiuit aliquid indiuisibile a re feudali, si Dominus petit feudum, debet soluere hæredibus vasalli valorem illius rei acquisitæ.

Quia Præposit. & alij allegant textum in d.c.j.§. si vasallus, tit. hic finitur lex, qui non loquitur in casu nostro, & patitur declarationes, de quibus supra, quæ casui nostro non conueniunt.

Insuper ille textus in d.§. si vasallus, per Prępositum, & alios allegatus, non probat eorum intẽtionem, immo potius repugnat, dum vult, quod solum Dominus debet pati, quod melioramenta tollantur, ergo vbi tolli non possunt, vt in casu, de quo agitur, per superius dicta, vers. quod autem huiusmodi melioramenta, cum versiculis sequentibus, cessat decisio illius textus, quia quã-
41 do † lex vnum dicit, & aliud præsupponit, non habet locum decisio illius legis, vbi præsuppositum verificari non potest, vt ait glo. in l. mancipia. C. de seru. fugit. & Felyn. in c. nonnulli, sub nu. 34. de rescrip. addo Surd. in consi. 45. excludenda, nu. 20. vol. 1. & Paseth. in cõsi. 128. illustris, nu. 29. & Grat. in cõsi. 63. ex themate,

num.

numero 16. versicu. quinto confirmatur, volum. primo, vbi subdit, hoc adeo verum esse, vt etsi verba alicuius dispositionis cõpetant pro maiori parte, si non competant in totum, dispositio non verificatur in eo.

Ille ergo textus, qui vult permitti vasallo tollere, debet necessario intelligi, quando tolli possunt: quando vero tolli non possunt, loquitur textus in ca. 1. §. econtrario, de inuestit. de re alien. fact. qui aliter concordari non possunt, quicquid dixerint Præpositus, & sequaces, qui loquuntur sine lege, & ratione, vt egregie animaduertit Curt. iun. videndus in consi. 165. præsupponitur in facto, nu. 11. num. 12. & num. 13. vbi subdit, se non videre, qua ratione, aut quo colore Præpositus voluerit extendere dispositionem textus in d. §. si vasallus, qui loquitur in materia diuidua, vt procedat in materia indiuidua, per quæ leges, & Doctores faciunt maximam differentiam, vt ibi per eum.

Nec obstat quod tertio dicebatur, æstimationẽ melioramentorum solui debere hæredibus illius, qui ea fecit, quando melioramenta non possunt commode, seu sine deformitate ciuitatis, vel oppidi, in quo facta sunt, separari.

Quia respondeo, ꝙ Ruinus, & Menochius allegant Doctores, qui non loquuntur in terminis nostris, posteaquã loquuntur in materia sui natura transitoria ad fœminas, licet ne vrbs deformetur ruinis, fœmina hæres possit consequi æstimationem tantum: nos vero sumus non solum in materia, in qua Oppidum deformatetur ruinis, sed etiam in materia feudali, in qua fœmina regulariter succedere non potest, vt supra sæpe dixi.

Præterea loquuntur in melioramentis, quæ afferunt simpliciter commodum, & vtilitatem, vt sunt simpliciter melioramenta: nos autem in melioramẽtis, quæ afferunt quoque damnum, & incommodum, & plus damni & incommodi habent, quam commodi, & vtilitatis, vt superius dixi: quocirca quodammodo deteriorationes magis dici possunt, quam meliorationes, & ideo
42 non sunt soluendæ, tum quia † vasallus conditionem feudi deteriorem facere non potest sine Domini voluntate, vel agnatorum, ad quos per successionem pertinet, licet meliorem facere possit. cap. 1. §. econtrario, in fi. de inuestit. de re alien. fact. & feudum factum est deterius propter onus soluendi stipendia militibus pro custodia Castri, vt dixi, & probaui: tum etiam, quia non
43 est inconueniens, quod † commodum cum incommodo compensetur, vt ait Castrens. in l. 1. §. denique, nu. 2. ff. de aq. plu. arcen. & Sebast. Medic. in tract. de compensat. q. 45. nu. 1. in 1. part. nam
44 qui sentit damnum, sentire debet commodum, & † qui in vno grauatur in alio releuari debet, Afflict. in c. 1. §. si quis de manso, nu. 20. uersi. tertio facit, de controuers. inuestit.

Amplius

Amplius ista melioramenta sunt inseparabilia à feudo, vt superius probaui, ergo feudum sequuntur, nec est refundenda æsti
45 matio, sicut non est refundenda de feudo, ut † est textus in d.c.j. §.è contrario, de inuestit. de re alien. fact. si bene ponderetur, ibi, & sicut partem feudi disponendam esse, vbi loquitur de seruitute, & sic de iure inseparabili à feudo. Nec inconuenit, quod augumentum sit eiusdem conditionis, & naturæ, cuius est id, cui accedit, nec quod accessorium tale recipiat priuilegium, sicut principale, Afflict. in dicto §.si quis de manso, numero 19. versic.
46 secundo idem facit. Immo † accessorium non mutat naturam principalis, quia est pars ipsius feudi principalis, ut ait idem Affli. in loco mox citato, nu. 23.

Addatur pro responsione, quod si Dominus, uel agnatus, ad quem feudum deuolutum est, tenetur soluere pretium melioramentorum inseparabilium magis odiosum esset, quam si melioramenta essent separabilia, quia hoc casu arbitrarium est, vel pati, quod tollantur, vel soluere pretium. ca. primo, §.si vasallus, titu. hic finitur lex. at in illo præclusa esset huiusmodi libertas, quod
47 non est dicendum, quia magis conuenit, quod † ratione inseparabilitatis aliquid concedatur, quod alias non concederetur, vt notat Afflict. in d. cap. primo, §. econtrario, num. 7. de inuestit. de re alien. fact. nam inseparabilium inseparabile debet esse iudicium, ut in d. §. econtrario, & maxime in casu nostro, in quo me
48 lioramenta facta sunt vnum corpus cum oppido, & † ideo vna, eademque res diuerso iure censeri non debet. l. eum qui ædes, ff. de usucap.

Non obstat quartum argumentum, quia negatur, quod Illustrissimus, & Excellentissimus D. Marchio locupletaret cũ aliena iactura, tum quia dicitur potius perdere, quam lucrari propter impensas faciendas in tenendo milites salariarios ad custodiam Oppidi occasione dictorum mœnium, tum etiam quia Illustrissimus, & Excellentissimus q. D. Aloysius Gonzaga eius auus paternus, dicitur fecisse dicta melioramenta, & ideo dato sine veritatis præiudicio, quod locupletaretur, non diceretur locupletari cum aliena iactura, quia ratione naturali parentes parant liberis, & descendentibus facultates ex successione. l. scripto hæ-
49 rede. §. fi. ff. unde legit. & dixi supra, tanto magis quia † qui asserit aliquem locupletari, uel locupletatum, debet probare speciẽ locupletationis. l. ei qui dicit. ff. de probat. Menoch. in præsumpt.
50 27. sub numero decimo. lib. 6. de præsump. Et † quatenus etiam locupletaretur, id facit authoritate iuris, & iure permittente, ut ex omnibus superius dictis liquere potest, quo casu regula. c. locupletari, de reg. iur. in 6. cum simil. non procedit, ut ait ibi gloss. in uerbo, locupletari, ubi loquitur de præscriptione, & de exce-

ptione

ptione non numeratæ pecuniæ, quæ si infra debitum tempus non opponitur, petens locupletatur cum aliena iactura. l. in contractibus. C. de non numer. pecun. & ita declarat gloss. in d. capit. locupletari, in uerbo, locupletari.

In eodem casu.

Viso nuper instrumento diuisionum factarum inter quon. Illustrissimos Principes Dominos Alphonsum, Ferdinandum, & Horatium fratres de Gonzaga, ac inuestituris, dico, prout dixi, Illustrissimam D. Catherinam filiam, & hæredem præscripti Illustrissimi D. Alphonsi, non posse succedere in melioramentis factis in Oppido Castrigiuffredi, quæ consistunt in mœnibus ipsius Oppidi, nec eorum pretium refundendum esse, siquidem dicti Illustrissimi Domini deuenerunt ad diuisionem bonorum paternorum, ut patet in dicto instrumento, in quo non legitur, nec apparet, quod ista mœnia fuerint diuisa, immo nec nominata, nec in consideratione habita, quod enenisse potuit, uel quia ipsi Illustrissimi fratres sciuerint mentem Excellentissimi quon. D.
51 Aloysij eorum patris, quod † ea fecerit, ut essent feudalia, & cũ feudo transirent, & tunc non sunt restituenda, nec eorum pretium soluendum est, vt ait in specie M. Ant. Peregrin. in tract. de fideicommiss. artic. 50. sub num. 53. versicul addo ego, ubi etiam loquitur in fortioribus terminis, quando scilicet melioramenta sunt separabilia, & in casu nostro sunt inseparabilia, ut in alijs dẽduxi. Aut quia in nullius bonis essent, ut est textus in §. sanctæ, In stit. de rerum diuisio. & tunc pariter ipsa Illustrissima Domina
52 non succedit, nec pretium persoluendum est, quia † quod non est in bonis alicuius, ipse ad hæredes transmittere non potest. l. nemo plus iuris. ff. de reg. iur. cap. nemo potest, eod. tit. in 6. Aut quia habuerunt ea pro feudalibus, prout verè sunt, quia sunt de pertinentiis feudi, & sequuntur naturam bonorum feudalium,
53 vt dixi in alijs scriptis, vnde † Illustrissima Domina Catherina hęres vnius ex dictis Illustrissimis fratribus facto defuncti contrauenire non potest, dicendo melioramenta esse allodialia. l. cũ a matre. C. de rei vendicat. l. ex qua persona, ff. de reg. iur. Dec. in consi. 516. quoniam causa ista sub num. 22. Aut quia præfatus Illustrissimus Dominus Alphonsus ea ipsa ratione crediderit, æquum, & iustum esse, ipsa melioramenta transire cum feudo, &
54 sic alios eius fratres non habere partem in eis, ergo † quod æquum, & iustum visum est sibi in aliorum personis, id in ipsius quoque persona statui debet. l. prima, ff. quod quisque iur. capit. cum omnes, de constit. facit capit. quod semel placuit, de reg. iu. in 6. quo genere argumenti astringitur quoque Illustrissima Domina

55 Domina Catherina vti prius hæres, qa † hæres reputaȓ vna eadeq; pſona cũ defuncto. §.j.in Auth.de iureiu.a morient. pręſtit. Et dato ſine veritatis præiudicio, ꝙ dicta melioramenta ſui natura eſſent allodialia, tñ cum Illuſtriſſ. D. Alphonſus permiſerit ſe inueſtiri de feudo, & attinentiis, ac pertinentiis, effecta ſunt feudalia, meritò ſequuntur naturam bonorum feudaliũ, in quib. fęmina non ſuccedit iurib. in aliis meis allegatis. Nec dubitãdum
56 eſt, quin † res allodialis poſſit effici feudalis, vt ait Roland. a Valle in conſi. 90. tota machina, num. 15. & nu. 16. vol. 4.

ARGVMENTVM.

An hęres intentans beneficium l. fina. C. de edict. Diui Adrian. tollen. teneatur probare, teſtatorem tempore eius mortis poſſediſſe bona, in quorum poſſeſſionem immitti petit?

SVMMARIVM.

1 *Hæres intentans beneficium l.fi.C.de edict. Diui Adr.tollen.tenetur probare, teſtatorem tempore eius mortis poſſediſſe bona, in quorum poſſeſſionem immitti petit ſecundum aliquos.*

Sed alii aliter ſentiunt dicentes, hęredem non teneri facere huiuſmodi probationem, ſed quod ſufficit commiſſio iudicis nuncio facta, ut eum mittat in poſſeſſionem bonorum, quæ tenebantur per teſtatorem tempore ſuæ mortis a nuncio perquirendorum, ibi, uerſi. aliis uero.

Et iſtis tenet Author comprobans eorum opinionem, & reſpondens his, qui priorem ſententiam ſequebantur, per totam.

2 *Nuncio ſi mandatum eſt, ut creditorem mittat in poſſeſſionem bonorum Titii debitoris, & nuncius refert conceſſiſſe tenutam in talibus bonis debitoris, non ſolum creditur eidem nuncio, quod creditorem in poſſeſſionem miſerit, prout ſibi commiſſum fuit, ſed in dubio creditur eidẽ, quod illa ſint bona Titii debitoris, in quibus miſſio facta reperitur, ſaltem donec dè contrario doceatur.*

3 *Bonorum poſſeſſio dicitur iudicium uniuerſale.*

4 *In iudicio uniuerſali non eſt neceſſe primo momento, ſeu in prima inſtantia res hæreditarias ſpecificare, nec probare, ſed tantum in executione examinabitur.*

5 *In remedio. l.fi.C.de edict. Diui Adr.toll. an ſufficiat præſumptiua probatio mortis teſtatoris factæ iudici per oſtenſionem teſtamenti?*

6 *In remedio l.fi.C.de edict. Diui Adr. toll. dicitur tractari de poſſeſſorio.*

7 *In poſſeſſorio iudicio ſufficit probare factum ſine qualitate.*

QVAE-

QVAESTIO XXXXIII.

Nterrogatus a Domino Antonio de Bassis procuratore Domini Iacobi de Zambellis de Bozulo super quæstione in facto existente, nunquid hæres intentans beneficium l.fi.C.de edict. Diui Adr. tollen. teneatur probare, testatorem tempore eius mortis possedisse bona, in quorum possessionem immitti petit? Respondi nonnullis
1 placuisse, hæredem † in remedio prædicto probare debere, bona, in quibus petit missionem, fuisse possessa a testatore tempore mortis suæ, inter quos primus est Bart.in d.l.fi.sub nu.21.vers. si vero probat titulum.C.de edict. Diui Adrian. tollen. vbi dixit, quod hæres non est mittendus in possessionem, non probans illud, quod est causa suæ intentionis, scilicet defunctum possedisse tempore mortis, subdens id a lege requiri, & idem tenuit Pract. Papiens. in forma libell. quo petit. hered. ex testam. in uerbo, possidebat, nu.1. vbi dixit, quod heres vt obtineat missionem, inter cetera probare tenetur, quod res, in quibus petitur missio, fuerint in bonis defuncti tempore eius mortis, sicque secundum ipsum practica erit, cum fieri quæritur missio per heredem scriptum, vt bona singulariter describantur in libello, seu requisitione, & probetur tempore mortis defuncti fuisse in eius bonis, per d.l. fina. & eiusdem opinionis fuit etiam Angel. Aretin. in §. quadrupli, sub numero 45. versicu. aduertas tamen, Instit. de act. vbi dixit, quod hæredi incumbit onus probandi, deducendi, & articulandi, quod res detinerentur per defunctum tempore mortis, alias non posset obtinere, & hoc idem voluit Dec. in d.l. fina. sub numero 40. versic. & ad hoc facit, vbi ait, quod cum dispositio d. l. fina. loquatur de hærede scripto in testamento non abolito, & in bonis, quæ fuerunt testatoris, istæ qualitates verificari debent, quia dispositio, quæ loquitur cum certa qualitate, non habet locum, nisi illa qualitas probetur per iura ab ipso inibi allegata.

Alijs vero placuisse, vt heres id probare nō teneatur, sed quod sufficit commissio iudicis nuncio facta, vt eum mittat in possessionem bonorum, quæ tenebantur per testatorem tempore suæ mortis a nuncio perquirendorum, vt ait Salycet. in dicta l. fina. sub numero quarto. C. de edict. Diui Adrian. tollen. vbi dixit, quod actor in fine suæ requisitionis si vult, potest res, quarum petit possessionem describere, & si non vult, potest omittere, sed nuncius illa, perquiret, & hoc idem tradit Paul. de Castro ibi sub numero sexto, versicul. in dubio autem, vbi ait, quod si nuncius retulit immisisse hæredem in possessionem taliū rerum

secundum

secundum quod habuit in mandatis,præsumitur,quod illa tenebantur,& possidebantur tempore mortis per defunctum,nisi appareat contrarium, & sic ille, inquit, qui asserit contrarium,dicendo,quod non tenet immissio, quia non possidebantur per defunctum tempore mortis,habet necesse hoc probare,quia in dubio præsumitur pro actu iudiciario, cum iudex committat nuncio,vt eum mittat in possessionem bonorum,quæ tenebantur per defunctum tempore suæ mortis, & eum refert,& sequitur Dec.in d.l. fin. num.17. versic. septimo nota. C.de edict.Diui Adr.tollen.& idem tenuit ibi Sapia,num.22.& num.23.& Iacobin.de Sancto Georg.num 52.versic. sed Bartholomæus de Salyceto,vbi subdit,quod ista est bona practica,& Alexand. in consi.101.visis omnibus actis,sub numer.9.versic. nec etiam est necesse,volum.quinto, vbi dixit sequendo Salycetum, quod in remedio d.l.fi. non est necesse exprimere, & specificare bona, sed nuncius postea lata sententia habet hoc inuestigare, & Natta hanc eandem opinionem tenuit in consi. 654. fuit superius numero quarto,& in additio.ad Alexand.in dicto consi.101.in vltima additione.

Quæ opinio comprobatur ex his, quæ notauit Decius in capi. cum parati,num.46.versic.& ad hoc bene facit, de appellat. vbi
2 dixit,quod † si nuncio mandatum fuerit, vt creditorem mittat in possessionem bonorum Titij debitoris, & nuncius refert concessisse tenutam in talibus bonis debitoris, non solum creditur nuncio, quod creditorem in possessionem miserit,prout sibi cõmissum fuit,sed in dubio creditur nuncio,quod illa sint bona Titij debitoris, in quibus missio facta reperitur, & subdit ita Senis respondisse,& idem sequutus est Alciat.in regu.3. præsumpt.14. nu.quinto,uersi.item creditur,& Tiraquell.de retra.lignag. §.8. glo.9.num.22.versic.porrò autem,vbi allegat ad id Imol.& Alexan.& ante hoc voluit Salycet.in l. ob maritorum,nume.secundo,ver.iuxta dictum huius glossæ. C.ne vxor pro marit.& idem scripsit Natta in d. consi. 650.nu. quinto,& Granut.in theorem. 19.sub nu.16. versi. item quod nuncio,vbi hoc intelligit esse verum,donec de contrario doceatur.

3 Rursus fulciri potest ex hoc, quia † bonorum possessio dicitur iudicium vniuersale,vt ait Barto.in l.1.num.7.& ibi Bald.nu. 11.ff.de eden.

4 Sed † in iudicio vniuersali non est necesse primo momento, seu in prima instantia res hæreditarias specificare, nec probare, sed tantum in executione examinabitur, quæ sint,vt ait Bart.in d.l. 1. sub num. septimo,in fi. & sub num.9.versic.& aduerte,& ibi Pau.de Castro nu.7.versi.prima oppositio,& Iaf.nu. 28. versi.
5 secundo conclusio,& Alex. nu.18.in princip.

Ergo

Ergo hæres petens bonorum poſſeſſionem, non tenetur probare, ea tenta fuiſſe a teſtatore tempore mortis, ſed nuncius cõmiſſa ſibi per iudicẽ executione inueſtigabit, & perquiret, quæ ſint, iuxta opinionem Salycet. Alex. & ſequacium.

Præterea ſi diceremus, quod hæres teneretur probare bona, in quibus petit miſſionem, fuiſſe poſſeſſa a teſtatore tempore mortis ſuæ, deſtrueretur, & vana penitus eſſet illa Doctorum cõ
5 cluſio, quæ habet, quod † in remedio d.l. fi. ſufficit præſumptiue probare de morte teſtatoris oſtendendo iudici teſtamentum, nam eo ipſo quod hæres habet teſtamentum, præſumitur, quod teſtator ſit defunctus, quia non daretur per notarium viuo teſtatore, vt ait Bart. in d.l.fi.num. 11. verſic. ſed dices tu, & ibi Salyce. ſub num. 17. verſicu. vnum tamen non omitto. C. de edict. Diui Adr. tollen. vbi etiam dicunt, quod ſi forte iudex vellet probationem ſacramentalem hæredis, ſufficeret, & opinionem prædictorum indiſtincte ſequutus eſt Iaſ. num. 13. & nume. 14. quam communem dixit Curt. iun. num. 54. verſic. ſubdit tamen Bartolus, & Ang. Aretin. in §. quadrupli, ſub nume. 45. verſic. aduertas tamen, Inſti. de act. & Alexand. in conſi. 101. viſis omnibus actis, num. 9. verſic. nam eo ipſo, volum. quinto, & Ioan. Sichard. in d. l. fi. ſub numero 24. vbi dixit, quod opinio Bartoli ſeruatur in practica, & alios citat Maſcard. in concluſ. 1074. nume. 6. de probat. qui tamen num. ſeptimo, recitat contrarium tenentes, & ideo numero 8. diſtinguendo dixit, quod aut hęres non exhibet teſtamentum ſibi traditum a notario authore Prætore, & tunc oritur præſumptiua probatio mortis teſtatoris: aut non fuit traditum authore Prætore, & tunc oritur talis præſumptiua probatio, vt ait etiam Curt. iun. in d.l. fin. num. 55. & ibi Sapia numero 35. verſic. non obſtat. C. de edict. Diui Adr. tollen. & vide aliam diſtinctionem per Achill. Perſonal. in tract. de adipiſcen. poſſeſ. ſub num. 70.

Nam probando, bona fuiſſe a defuncto poſſeſſa tempore eius mortis, ſequeretur plena probatio mortis teſtatoris, & nunquã haberet locum præſumptiua probatio oriens ex oſtenſione teſtamenti etiam authore Prætor editi, quod non eſt dicendum.

Et hæc vltima opinio, ſ vt reuertar ad caſum principalem, eſt tanquam vera, & communis, quæ vt verior quoque appareat, ad contraria reſpondebo.

Non obſtat igitur Bartolus in contrarium allegatus, quia non probat eius opinionem, inquit enim pro ratione, d.l. fi. requirere, quod hæres mittatur in poſſeſſionem bonorum defuncti tempore mortis tentorũ, & poſſeſſionẽ; quod ego quoq; fateor, ſed tñ nego d. l. requirere, & deponere, vt hæres probare debeat, ꝙ bona teſtatoris, in qb. petit miſſio, ab eo poſſiderent tpe mortis.

Et ſi

Et si dicere vellet prout facit Dec. in d.l.fi.sub nu. 40.ver.& a d hoc facit.C.de edict. Diui Adr.toll.patet responsio inferius,nu.6.

Similique modo responderi potest ad Pract. Papiens.qui tantum allegat d.l.fi.quę tamen nõ probat eius opinionem, vt dixi.

Ad Ang.vero Aret.respondeo,quod allegat gl.in d.l.fi. in uerbo,fuerunt,quæ id non dicit,ad quod allegatur.

Nec est faciendum aliquod fundamentum super opinione Decij,tum quia est sibi contrarius, vt supra patet, tum etiam
6 quia ratio sua non procedit in remedio d.l.fi.in quo † dicitur tractari de possessorio,vt ait Bart. in ea ipsa.l. fi.nu.6.& ibi Ioan.Sichard.nu.25.ver.& potest esse ratio,& Dec.nu.15.ac alij.
7 Et † in possessorio sufficit probare facti sine qualitate,vt tradit egregie Ang.in l.1.sub nu. 10.versi.scias tamen,ff.de eden.vbi dixit,quod in possessorio sufficit probare factum,vtputa inquit, si dico,ꝙ me spoliasti possessione annui census mihi debiti,licet non probem censum deberi mihi,si tamen probo spoliationem sufficit ad victoriam,& sufficit ita obtinuisse in facto.

Et ꝙ sufficiat in iudicio possessorio probare factum, licet non probetur qualitas,expresse voluit Fely. in c.licet causam,sub nu. 42.ver.nono limita,de prob.& Abb. in c.cum ad sedem, nu.28. ver.sed circa istum vltimum,de restit.spol.vbi ait,ꝙ agenti conditione.c.reintegranda.3.q.4.non incumbit onus probandi iniustitiam omissionis,sed sufficit probare se antiquitus possedisse,licet ille textus fundet dispositionem suam super iniustitia, cum dicat,& propter iniustas causas, propter quod videretur dicendum, quod agens deberet probare illam qualitatem,quæ secundum ipsum videtur causa suæ intentionis.

Sed in casu nostro hęres exhibendo testamentum iudici non abolitum, nec vitiatum debet mitti in possessionem bonorũ testatoris, licet non probet, quæ sint bona a testatore possessa tpe suæ mortis,sed nuncius ea perquiret, & inuestigabit,vt supr. dixi.

Vide circa hanc quęstionem Menoch. in tract. de adipiscen. poss.remed.4.num.291.cum seqq.vsque ad fi.quem non habebam tempore,quo consului pro Domino Iacobo Zambelio.

ARGVMENTVM.

An pater teneatur, & cogi possit fideiubere pro filio, de aliquẽ non offendendo? distinguuntur duo casus.

SVMMARIVM.

1 *Pater tenetur præstare cautionem de non offendendo pro se, filiis, & familiaribus suis, quando pater est principalis delinquens, vel particeps delicti,*

delicti, aut minarum per filios, & familiares illatarum.

2 *Pater non tenetur præstare cautionem pro filio de aliquem non offendendo, quando ipse filius inculpatur, quòd aliquem percußerit, vel alicui minatus fuerit de offendendo.*

3 *Filius non debet portare iniquitatem patris, nec pater iniquitatem filij, & sub num. 4.*

4 *Vnus ex delicto, vel odio alterius prægrauari non debet.*

5 *Delicta debent tenere suos Authores.*

6 *Culpa vbi non est, ibi non debet esse onus.*

7 *Filius non præsumitur delinquere de mandato patris.*

8 *Pater semper præsumitur capere bonum consilium pro filio.*

QVAESTIO XLIIII.

IN facti contingentia quæsitum est, nunquid pater teneatur, & cogi possit ad præstandum cautionem pro filio de aliquem non offendendo? In quo articulo ego breuiter dixi, duos casus considerari posse inter se valde differentes. Primus est, quando pater est principalis delinquens, vel particeps delicti, vel minarũ per filiũ alicui allatarũ,
1 & tunc dico, quòd † pater cautionẽ de non offendendo non solum præstare tenetur pro se, sed etiam pro filijs, & familiaribus suis, vt ait Barto. in l. illicitas. §. ne potentiores, numero quinto, versicu. quæro circa hoc, ff. de off. præsid. vbi quærit, an ille, de quo timetur, debeat dare securitatem pro se, & suis familiaribus, & alijs suis, quod non offendet. & respondet, quòd sic, præsupponens, quòd ille, qui tenetur præstare cautionem pro suis, sit principalis, & sit ille, de quo aduersarius timet, & Bartolum refert, & sequitur Ripa in rub. ff. de damno infect. nu. 15. vers. tertia dubitatio est, vbi præsupponit, quod pater teneatur præstare satisdationem pro se, & ideo subdit, quod eam etiam præstare tenetur pro familiaribus, & adhærentibus: præsupponit inquam, ꝙ pater sit principalis, qui vel aliquem offenderit, vel ei minatus fuerit de offendẽdo, quia tunc tenetur, cum modificatione, de qua ibi per eum, & ita videtur declarare Paris. in consil. 168. & si iudicis officium, nume. 5. vol 4. vbi ait, Doctores velle, ꝙ nedum partes principales cogi possint ad præstandum dictam cautionem de offendendo pro seipsis, verũ etiam pro familiarib. & complicib. suis, & hoc idẽ tenuit Fely. in rub. de treug. & pac. ver. quinta declaratio, nu. 11. vbi ait, ꝙ peti pōt cautio, ne quis, nec sui familiares, & cōplices offendãt, & ideo qn paterfamilias minatus est alicui, iste pōt petere cautionẽ ab eo ꝑse, & filiis, ac familiarib. suis.
2 Secundo est casus, & hic est noster, quando † filius inculpatur. ꝙ aliquẽ ꝑcusserit, vel ei minatus fuerit de offendẽdo, & petitꝰ cau-

O tionem

tionem præstari à patre pro filio,& tunc indubitanter, ac intrepide teneo,quod pater non teneatur huiusmodi cautionem subire pro filio,tum quia nulla lex hoc dicit,tum etiam quia est contra ius diuinum,quo dicitur,anima,quæ peccauerit, ipsa morie-
3 tur,filius †non portabit iniquitatem patris,nec pater iniquitatem filij,iustitia iusti super eũ erit, & impietas impij erit super eum, vt Ezechiel.cap.18.nu.4.& nu.20.& tradit Feder.de Senis in cõ-
4 si.121.quæritur,nu.2 & est contra naturalem æquitatẽ, vt† vnus ex delicto,vel odio alterius pregrauetur,c.1.de iniur.in 6.c.nõ debet.de reg.iur.in 6.l.si quis in suo.§.legis autem.C.de inoff.testa. Item iure ciuili traditum est, ne vnus pro altero teneatur. l. ob maritorum.C.ne vx.pro marit.& in specie cautum reperitur,ne pater pro filio teneatur,vt in rubr.& toto tit.C.ne fil.pro patr. tan
5 to magis quia †delicta debent tenere suos authores. l. sancimus. C.de pœn. vnde versus.

Authores proprios sua crimina iure tenebunt,
Plusquam peccatur,non vltra pœna trahatur.

Et ita nos docuit Paris.in d.consi.168.num.17.vol.4.vbi ait, ꝙ qui non potest cogi ad præstandum cautionem pro se, à fortiori non poterit cogi eam præstare pro alijs.

Ratio differentiæ inter hos duos casus est, quia in primo casu adest culpa,in secundo non,& ideo iure merito dici potest quod
6 †vbi non est culpa,ibi non debet esse onus.c.2.de constit.glo.in §.sed etiam suscipientes,in Auth.de mand.Princip.

Nec ego credo,quòd à seculo auditum fuerit,huiusmodi cautionem præstitam fuisse à patre pro filio, quando ipse pater non est principalis delinquens,vel particeps delicti aut minarum ali-
7 cui per filium illatarum,prout sic in dubio præsumitur,quia †nõ præsumitur,quòd filius delictum committat mãdato patris, vt ait Curt.sen.in cõsi.41.super processu,nu.1.ver.licet enim prima
8 facie,quinimmo †pater semper præsumitur capere salubrius cõsilium pro filio,vt ait Alciat.reg.1.præsump.2.in princip.

Et ita consului pro Petro de Liperijs patrefamilias cõtra Ioãnẽ Ambrosium Pattonum,qui obtinuerat sententiam,sed in secunda instantia succubuit dum sic prædicta allegarem.

ARGVMENTVM.

Declaratur Cæpol.in tract.de simulat. cõtrac. nu.87.

SVMMARIVM.

1 *Liber eius,qui accepit ad usuram,non probat contra usurarium.*
2 *Dictum Doctoris intelligi debet secundum legem,quam allegat.*
3 *Non creditur Doctori,nisi probet dictum suum.*

QVAE-

QVAESTIO XLV.

IOannes Baptista Ghinalea, qui mutuo acceperat pecuniam a Iulio de Moris, scripserat in suo libro rationum partitas, ex quibus arguebatur vsura respectu mutui prædicti, Iudex motiuum edidit contra Iuliu, quod liber rationum Ioannis Baptistæ probaret delictũ usurariũ contra ipsum Iulium, allegans Cæpol. in tracta. de simulat. con-
1 tract. nu.87. vbi dixit, quod potest probari per libros, & Codices rationum ementis, vel vendentis, si est vsurarius, quem sequitur Cacheran. in decisio. 72. inquiritur, nu. 3. dicens, quod si iudex cõtra aliquem tanquam vsurarium procederet, poterit id probari per libros, & codices alterius partis.

Contrarium tamen dixi resoluendo motiuum, quod Cœpola allegat textum in clem. ex grandi. § cæterum, de vsur. vbi habetur, quod fœneratores coguntur exhibere codices suarum rationum, cum de vsuris agitur, quasi innuat textus ille, quod per librum vsurarij præsumptio quædã vsuræ oritur contra vsurariũ alioquin exhibitio inanis esset, & frustratoria, quia non est præsumendũ, qđ quis voluerit scribere in suo libro quod verũ nõ est ad sui præiudiciũ, & tradit manifeste Menoch. in cas. 235. nume. 30. ver. sexto probatur, de arbitr. iud. vbi ait, quod delictũ vsuræ probatur ex libro rationum ipsius vsurarij, vnde cum loquatur textus de libro usurarii, nõ autem de libro eius, qui dicitur accepisse
2 ad vsuram, Cępol. obstare non debet, quia clarum est, quod † dictum Doctoris intelligi debet secundum legem, quam allegat, vt ait Bartol. in l. non solum. §. liberationis verba, nume. 10. ff. de liber. legat. & Honded. in consil. 193. prima se offert, nume. 46. vol. 1.

Et si aliter diceretur, oporteret cõcludere, ꝙ Cępola loquatur
3 sine lege, & sine ratione, quo † casu sibi credendum non est, vt ait Ias. in l. illam, nu. 8. ver. item ad istud notabile, C. de collat. vbi dixit, quod non debemus credere alicui Doctori licet magno, nisi dictum suum probet per authenticam scripturam, & dixi in q. 23. nu. 13. lib. 1. vbi adduxi Archid. Felyn. Grammat. Granut. & Euerard.

Et ita Iulius de Moris fuit absolutus.

ARGVMENTVM.

An & quibus casibus valeat statutum, vel priuilegium mercatoribus concessum, vt ipsi ementes in so

ro publico, vel nundinis rem furtiuam, eam restituere non teneantur absque solutione pretij? & maxime, an valeat priuilegium iudæis concessum, vt possint res furtiuas sibi pignoratas, vel venditas retinere, donec pretium soluatur?

SVMMARIVM.

1 *Statutum non valet, vt quis teneatur restituere rem furtiuam emptam publice in mercato sine pretio.*
Rationes afferuntur, ibi.
Contrarium recitatur, sub nu. 3. ver. contrarium.
Et hanc partem tenet Author ibi.
Quam limitat nonnullis modis numeris sequentibus.
2 *Inciuile dicitur quod ratione caret.*
3 *Statutum irrationabile non valet, & nullum est ipso iure.*
4 *Occasio delinquendi auferri debet.*
5 *Statuta ualent iuri communi contraria, si sunt rationabilia.*
6 *Iudicis arbitrio relinquitur, vtrum statuta sint rationabilia, uel ne.*
7 *Statuta, ut mercatores ementes rem furtiuam non teneantur eam restituere sine pretio, fuerunt condita ob publicam utilitatem, ut ipsi facilius, liberius, & securius contrahant.*
8 *Vtilitas publica præfertur priuatæ.*
9 *Statuta, & priuilegia illicita seruanda sunt, donec cassentur.*
10 *Statutum licet nullum, & inualidum si tamen de facto seruetur, perinde est, ac si ualeret.*
11 *Iudæi, uel mercatores uere scientes rem per ipsos emptam, uel sub pignore acceptam esse furtiuam, tenentur eam restituere nullo recepto pretio, etiam si extaret statutum, uel priuilegium in contrarium?*
12 *Iudæi, vel mercatores uerisimiliter, vel præsumptiuè scientes rem per ipsos emptam, uel sub pignore acceptam esse furtiuam tenentur illam restituere sine pretio, nec vsuris, etiam si extaret statutum, uel priuilegium in contrarium.*
13 *Præsumptiua scientia quando arguatur, exemplum secundum Cæsarem Contardum.*
Quod exemplum Author damnat, ibi.
14 *Priuilegia concessa mercatoribus, uel iudæis, ne rem furtiuam per eos emptam, uel sub pignore acceptam restituere teneantur sine pretio, nō ligant clericos, nec forenses.*
15 *Priuilegia concessa mercatoribus, & iudæis, ne rem furtiuam per ipsos emptam, uel sub pignore acceptam restituere teneantur sine pretio, non ligant scholares.*
Vide quid Author addit ibi.
16 *Amplia etiam si statutum uellet, scholares haberi pro ciuibus.*

Scholares

17 *Scholares habitantes per decennium in loco studij, an in dubio præsuman tur habuisse animum habitandi uel recedendi?*
Declara etiam ut ibi.

QVAESTIO XLVI.

DVbitatum est, nunquid valeat statutum, vel priuilegium mercatoribus concessum, vt ementes ipsi in foro publico, vel nundinis rem furtiuam, eam restituere non teneantur absque solutione pretij, & maxime quando concessum est per Principes iudæis, vt possint res furtiuas sibi pignoratas, vel uenditas retinere, donec pretium fuerit solutum a Dominis? Et reperij Hostiens. in summ. de pœniten. & remiss. sub nume. 61. §. quid de furibus, versi. quid si
1 quis emat rem furtiuam, dicentem, † statutum non valere, vt quis non teneatur restituere rem furtiuam emptam publicè in mercato, nisi restituatur pretium, quem sequitur Capel. Tholos. in decis. 51. item fuit quæsitum, nu. 1. & Menoch. in præsumpt. 29. nu. 25. ver. quinimmo scribit Hostien. lib. 5. de præsumpt. & Ioan. Sichar. in l. inciuilem, nu. 2. ver. ex quo infero. C. de furt. vbi dixit, dicta statuta, & priuilegia iudæis concessa esse inualida, & Iodo c. in sua prax. crimin. cap. 117. sub nu. 6. uersi. sunt enim nonnullę ciuitates, & nu. 7. ver. non enim, vbi loquens de vsurarijs, & fęneratoribus, quibus concessa sunt huiusmodi priuilegia, dicit eos non debere esse melioris conditionis, quam alij boni ciues, aut etiam extranei probatæ vitæ, subdens cum casus iste de usurarijs contigisset, se tanquam consiliarium Ciuitatis Brugensis consuluisse Magistratibus tales fœneratores in suo priuilegio audiendos non esse, sed contrarium esse iudicandum tanquã rationi magis consentaneum.

Cuius rei duę sunt rationes, quarum prima est adducta ab Hostiens. in loco pręcitato, quia statutum non potest tenere, quod res nõ reddatur domino sine peccato mortali. Secunda est, quia irrationabile est, rem furtiuam tantisper teneri, donec pretiũ restituatur, ut ait Ioan. Sichard. in d. l. 2. nu. 2. C. de furt. per eundem
2 textum, ibi, inciuilem, nam † inciuile dicitur quod ratione caret,
3 ut ibi. & † statutum irrationabile non ualet, & est nullum ipso iure, ut ait Abb. in c. cum omnes, sub nu. 2. uer. & ideo, de constit. & Roch. de Curte in c. fi. sect. 3. nu. 15. uer. sed tu circa istum casum, de consuet.

Contrarium uoluit Abbas præsupponens ualere huiusmodi statutum, ut non teneatur iudęus usurarius restituere pignus ei, qui probauit se dominum rei pignoratæ, nisi prius restituto debito, pro quo res fuit pignorata in c. quod clericis, nume. 34 uer.

& ex hoc infero, de foro compet. vbi etiam dixit, tale statutum vigere communiter, vbi sunt iudæi vsurarij, & idem præsupponit valere Cremens. in sing. 82. pone iudæi, nume. 1. & Alciat. in præsumpt. 29. nume. 7. versic. quinto declaratur, regu. 3. de præsumpt. & Ioan. de Ana. in consi. 70. visis, & ponderatis, & Marsil. in sing. 13. volo tibi dare, in princ. vbi ait, quod communiter per totam Italiam sunt statuta, & priuilegia iudæorum volentia, ꝙ ipsi iudæi possint mutuare sub vsuris pecuniam super re furto subtracta, nec teneantur illam restituere vero domino, nisi sibi soluatur pecunia sua vnà cum vsuris, & Barbat. in consi. 76. videtur, sub nume. 6. volu. 3. & Dec. in c. cum venerabilis, nume. 50. ver. hoc facit, de except. & Marquard. in tract. de iudæis, cap. 11. sub nume. 18. in 1. par. & Menoch. in d. præsumpt. 29. nume. 35. versi. declaratur quinto, lib. 5. de præsumptio. & Baiard. ad Clar. in §. furtum, sub nume. 112. & numero 114. lib. 5. senten. & Claud. Bertazzol. ad patrem in consil. criminal. 43. sub nume. 2. volumi. 1.

Et expresse hoc voluit Angel. in l. inciuilem, versi. & nota istã legem. C. de furt. & idem tenuit Iodoc. in sua prax. crimin. cap. 117. sub nume. 6. loquens de huiusmodi priuilegio concesso ciuibus, & mercatoribus, licet aliud dixerit de priuilegio iudæis concesso, vt dixi.

Ego tamen teneo, quod priuilegium iudæis concessum valeat propter vitandam fraudem aliquorum, qui scientes, quod iudæi quotidie recipiunt pignori res alienas possunt facere per alios suppignorari res eorum, & postea repetere eas tanquã suas pretio non soluto, prout ita nonnulli faciebant, vt attestatur Angel. in d. l. inciuilem, ver. & nota istam legem. C. de furt.

Vnde dicendum est, illud tanquam rationabile valere, vt tol-
4 latur †occasio delinquendi. l. conuenire. ff. de pact. dotal. nam† li-
5 cet statuta iuri communi contraria non valeant, tamen si sunt rationabilia valent. cap. 1. de constit. lib. 6. Anchar. in cap. canonum statuta, sub nu. 193. de constit. & nemo est, qui non dicat attenta ratione prædicta, huiusmodi statutum, vel priuilegium esse ratio
6 nabile, licet †alias iudicis arbitrio relinquatur vtrum statuta sint rationabilia, vel ne, vt ait idem Anchar. in d. c. canonum statuta. nu. 195. de constit.

Quo vero ad huiusmodi statuta ciuibus, seu mercatoribus cõ
7 cessa dicendum est, †condita fuisse ob publicam vtilitatem, vt facilius ipsi, liberius, & securius contrahant, & artes, & mercaturam exerceant, quæ ratio cum alia elici non possit, haberi debet pro expressa, vt ait Franc. Aret. in cõsi. 29. diligenter, & maturè, sub nume. 19. versi. secundo præmitto, & Beneuenut. Stracch. in tract. de mercat. in tit. quomod. in caus. mercat. proced. sit, nu. 49.
ver.

ver.sciendum est & illud, vnde iustificantur ex hac ratione pu-
8 blicam vtilitatem concernente,quæ†præfertur priuatæ.l.1.ff. so
lut.matri.cum simil.& propter quam quis priuari potest domi-
nio rei suæ,vt ait Abb.in cap.cognoscentes, nume.3.versi. hinc
est,de consti.

Et quatenus dicta statuta,& priuilegia tam mercatorũ,quàm
9 iudæorum essent illicita, illis † standum est,donec cassentur, vt
ait Anchar.in c.canonum statuta, nume.188.de constit. & Dec.
in l.1.nu.22.ver.quinta,& vltima conclusio est.ff. quod quisque
10 iur.vbi ait,quòd†statutum licet nullum,& inualidum, si tamen
de facto seruetur,perinde est,ac si valeret,& Cæsal.in consi.526.
successio bonorũ,nu.58.ver.quibus non resistit,vol.4.

11 Limita primo,vt†dicta priuilegia, seu statuta locum non ha-
beant,quando mercatores, vel iudæi verè sciunt rem esse furti-
uam,quia tunc tenentur illam restituere vero domino sine pe-
cunia per eos exbursata,& sine vsuris vt ait Marsil.in sing.13. vo-
lo tibi,vt in princi.& Ioan.de Ana.in consi.70.visis, & pondera-
tis,nu.2.& Alciat.in præsumpt.29.sub nu.7.ver. tale tamen priui
legium,reg.3.de præsumpt.& Marquard.in tract.de iudæis, cap.
11.sub nu.18.ver.& dicit,in 1.par.& Menoch.in præsump.29. nu
me.36.versi.hæc tamen priuilegia, lib.5.de præsumpt.& Baiard.
ad Clar.in §.furtum,sub nu.114.lib.5.senten. & Felyn. in c. cau-
sam quæ,sub nu.9.ver.interpretatio priuilegij, de rescr ip.& Ias.
in l.seruus,sub num.1.ver.item addo.ff.de cond.indeb. & Cæsar
Contard.in l.vnica,in ampliat.seu quasi,nume.87.versi. & ideo.
C.de moment.poss.

12 Limita secundo,vt†dicta statuta,& priuilegia non procedant
in iudæo,seu mercatore accipiente rem,quam verisimiliter,seu
præsumptiuè tantum scit esse furtiuam, quia tunc tenetur eam
restituere domino liberè sine pretio,vt ait Anan. in d. consil.70.
nu.3.& sequitur Boss.in tit.de indic.nume.62. versi. & hoc pro-
cedit,& Baiard.ad Clar.in §.furtum,sub nu.114.ver. & similiter
dictum priuilegium,& Cæsar Contard. in d.l. vnica, in ampliat.
vel quasi,nu.87.sub ver.& ideo,C.si de moment.possess.vbi sub
13 dit nu.89. quod†præsumptiua scientia arguitur, quando serui-
tor pauper alicuius domini pignorauit vasa argentea magni va-
loris habentia signa ipsius domini insculpta in dictis vasis pro-
pter quod non possunt hæbræi se excusare,quin debuerint crede
re ea non esse pignorantis.

Sed ista coniectura non videtur probabilis,quia vt plurimum
domini faciunt impignorari res suas magni valoris per suos ser-
uitores etiam pauperes attenta conditione ipsorum dominorũ,
ita vt non sit arguenda firma præsumptio.

14 Limita tertio,vt†non habeant locum contra forenses, & cle-

ricos, vt ait pulchre Abb. in c. quod clericis, nu. 34. ver. & p prędicta, de foro comper quem sequitur Alciat. in præsump. 29. nu. 8. ver. item non haberet, reg. 3. de præsumpt. quia vt subdit, talia priuilegia non ligant eos, qui non sunt subditi concedenti. Idem voluit Marsil. in singu. 13. volo tibi, versi. limita & secundo, & copiosè Barbat. in consil. 76. videtur, sub nume. 6. volumi. 3. & Menoch. loquens de clericis in præsumpt. 29. num. 37. ver. præterea non habent, lib. 5. de præsumpt. & Marquard. in tract. de iudæis, c. 11. sub nu. 18. ver. & dicit, in 1. par.

15 Limita quarto, vt † non habeant locum hæc ipsa priuilegia, & statuta contra scholares, quorum serui, & famuli libros, & vestes dominorum pignorant, vel vendunt iudæis, nam hi tenentur restituere nullo recepto pretio, vt ait Cremens. in sing. 82. pone iudæi, vbi ait, hoc esse singulare dictum, & quod in multis locis inuenietur, an statuta ligent forenses, sed non inuenietur fortè de tali priuilegio, quod non afficit scholarem, & Deci. in cap. cum venerabilis, nume. 51. de excep. & Alciat. in præsumpt. 29. num. 9. ver. & eadem ratione, reg. 3. de præsumpt. & Menoch. in præsumptio. 29. nume. 38. versic. rursus non habent, lib. 5. de præsumpt. & Marquard. in tract. de iudæis, cap. 11. sub nume. 18. ver. & dicit in prima part. & Rebuff. in tracta. de priuileg. scholar. in priuileg. 115.

Tu tamen considera vltra prædictos Doctores, ac alios, qui hac de re scripserunt, an istud priuilegium sit attributum scholaribus tanquam scholaribus, vt videtur voluisse Cremens. in dicto singu. 82. & Rebuff. in tract. de priuileg. scholar. priuileg. 115. an verò tanquàm forensibus, prout est de mente Alciat. & Menoch. vbi supra nume. 39. versi. & huius postremæ declarationis ea est ratio, quia si est attributum illis tanquam scholaribus, dicta priuilegia, & statuta nō habebunt locū cōtra ipsos scholares, siue sint forēses, siue sint ciues illius loci, in quo studeat; si nautē sit attributū illis tanquā forensibus, nō habebūt locū contra scholares forenses, sed tantum contra scholares Ciues, & terrigenas, cum ipsis non competant rationes à Doctoribus adductæ in locis supracitatis: sin verò attributum esset & tanquam scholaribus, & tanquam forensibus, non est quid vlterius dicamus, dum hoc enucleamus, benigne lector tu ipse interim cogita.

16 Amplia hanc quartam ampliationem, vt † procedat etiam si statutum vellet, scholares haberi pro ciuibus, nam intelligitur in his, quæ sunt ipsis vtilia, vt ait Ripa in l. 1. nu. 7. ver. vnde si statutum. ff. de leg. 1. & Menoch. in præsump. 29. nu. 42. ver. quæ sententia, lib. 5. de præsump.

17 Intellige, nisi † scholares habitauerint per decennium, quia per tale tempus in dubio præsumuntur habuisse animum habitandi

in

in loco studij.l.2.C.de incol.lib.10.& ibi glo.in verbo, constituerint,& Roland.à Valle in consi.79.in præsenti consultatione, sub nu.51.vol.3.& Ioseph.Ludouic.in decis.Perus.76.nu.13.ver. tertius & vltimus,in 2.par.

Dum tamen decennium fuerit cõtinuum, non interpollatũ, vt ait Roland.à Valle in d.consi.79.sub nu.52.volu.3. & Ioseph. Ludouic.in d.decis.Perus.76. sub nu.13.in 2.par.

Si vero constaret, quod nõ habuissent animum habitandi, id locum non haberet,etiam si vltra decennium ibi habitassent, vt ait Roland.a Valle in d.consi.79.sub nu.51.vol.3.

ARGVMENTVM.

Hæredi an competat remedium c. reintegranda. 3. q.1.quando non ipse, sed defunctus, cuius est hæres, spoliatus fuit tempore eius vitæ? afferuntur contrariæ opiniones, deinde distinguitur.

SVMMARIVM.

1 *Remedium c.reintegranda. 3.q.1. non competit hæredi,quando non ipse, sed defunctus,cuius est hæres,spoliatus fuit,secũdum unam opinionem. Contrarium recitatur sub nu.4.*

Distingue duos casus,ut sub nume.15.uer.primus,& sub nu.16. versi. secundus est.

2 *Remedium reintegrandæ non competit ei, qui nunquam fuit in actuali possessione.*

3 *Possessio est spolij necessarium præambulum,& antecedens, nec spoliatus dicitur, qui non possidet.*

4 *Priuatio præsupponit habitum.*

5 *Interdictum unde vi uti possessorium transit ad hæredes,& si sit odiosum*

6 *Remedium reintegrandæ non est odiosum,ex communi.*

7 *Hæres repræsentat personam defuncti in iure creato, & formato ipsius defuncti, quia in hæredem transeunt omnes defuncti actiones actiuè, & passiuè.*

8 *Succedens in locum alterius utitur eo iure,quo ille uti poterat.*

9 *Hæres est eiusdem potestatis,& iuris,cuius fuit defunctus.*

10 *Remedium reintegrandæ est in rem scriptum.*

11 *Remedia in rem scripta transeunt ad hæredes.*

12 *Remedia perpetua regulariter transeunt ad hæredes.*

13 *Remedium reintegrandæ an detur absque præfinitione temporis? magna*

gna est contentio.

Distingue casus, ut ibi.

14 *Possessor malæ fidei nunquam præscribit.*

15 *Contra ecclesiam regulariter præscriptio quadraginta annorum currit.*

16 *Bona Cameræ Principis spacio centum annorum præscribuntur.*

17 *Possessio defuncti non transit ad hæredem sine noua apprehensione.*
Amplia hoc procedere etiam in suo hærede, ibi.

18 *Hæres hæredis potest agere remedio reintegrandæ ex persona primi defuncti eiecti.*

19 *Hæres hæredis dicitur hæres primi defuncti verè, & propriè ex communi.*

20 *Defunctus dum viuit omittens decennio sua negligentia possessionem sibi occupatam recuperare dicitur culpa, & facto suo à possessione cecidisse, & ideo tunc nec sibi, nec eius hæredi competit remedium reintegrandæ.*

Intellige, & declara, ut ibi.

21 *Hæres ses agendo remedio reintegrandæ ex persona defuncti debet probare ipsum defunctum fuisse spoliatum, ad hoc ut hæres obtinere possit.*

QVAESTIO XLVII.

IN praxi sæpissimè dubitari contingit, vtrum hæres possit intentare remedium, cap. reintegrenda. 3. q. 1. quando non ipse, sed defunctus cuius est hæres, spoliatus fuit tempore eius vitæ? In quo articulo vtili, & quotidiano duæ sunt Doctorum opiniones, vna eorum, qui di-
1 xerunt, quod † non, inter quos fuit Ant. de Matth. in regula spoliatus, fallent. 69. quem refert, & sequitur Sebast. Medic. in regu. 9. in fallentijs, nume. 33. lib. 2. vbi ait, quòd hæredi non competit remedium reintegrandæ.

2 Ratio est, quia † remedium reintegrandę non competit ei, qui nunquam fuit in actuali possessione, vt ait Plot. in l. si quando, sub nu. 838. versi. vbi tamen. C. vnde vi, & Cagnol. in l. hæredem, nume. 17. ver. hinc est. ff. de regu. iur. & Socin. in consi. 49. in causa episcopi, nu. 3. volu. 3. vbi dicunt, quòd hæres, qui non fuit possessor rei spoliatæ, si eo remedio ageret, non obtineret, sed succumberet, & dixit Bursat. in consi. 343. dum ordo, nume. 50. ver.
3 sic cessante, volu. 4. possessionem † esse spolij necessarium præambulum, & antecedens, nec nisi qui possidet, spoliatus dicitur Surd. in consil. 160. nume. 39. volumi. 2. & in consil. 221. sub nume. 17. volu. eo.

4 Nam † priuatio præsupponit habitum. l. decem. ff. de verb. obligat. cum simil.

Altera fuit opinio præcedenti contraria eorum, qui dixerunt,
hæredi

hæredi competere dictum remedium, vt voluit Corn. in consi. 329. ostenso mihi processu, sub nu. 7. versi. & vt supra dixi, volu. 1. & Natta in consi. 439 contra dominum Franciscum, nu. 4. versi. nam licet, & Socin. iun. in consi. 34. nume. 13. ver. vera est responsio. volu. 3. & Cagnol. in l. hæredem, nume. 17. versi. hinc est. ff. de reg. iur. & Plot. in l. si quando, sub nu. 838. versi. fallit quando defunctus. C. vnde vi, & Grat. in consi. 70. ex multitudine, num. 12. & nume. 13. & nu. 14. volumi. 2. & Hieronym. Galor. in consi. 51. Camilla, nume. 4. versi. quia hæredi, volu. 1. & Vincent. Caroc. in tract. de iuram. decis. quæstio. 5. q. 9. princip. num. 74. ver. hinc postea, vbi subdit, Menochium plene profitendo in remed. 15. de recuper. possess. omisisse hunc articulum quotidianum, & pro hac opinione stetit Roland. à Valle in consi. 50. in hoc remedio, nume. 6. versi. aut ex persona, vol. 2. & in consi. 6. visis, & diligenter consideratis, nu. 14. ver. pro fundamento, vol. 3. vbi dixit, hanc esse communem conclusionem, quam tenuit Ruin. in consi. 45. habita super his, sub nu. 10. ver. & est hoc remedium, vol. 1. & iterum hanc opinionem amplexus est Roland. à Valle in consi. 32. recolo me aliàs, sub nu. 3. ver. ergo ipsi vti hæredi, & nu. 4. versi. ꝙ autem remedium, vol. 4.

Mouentur primo per textum in l. 1. §. hoc interdictum, il 2. ff.
5 de vi, & vi armat. vbi habetur, ꝙ † interdictum vnde vi vti possessorium transit ad hæredes.

Et si interdictum vnde vi transit ad hæredes, quod est odiosum. l. 3. in fi. ff. eo. multo magis debet hoc reintegrandæ transi-
6 re, quod † non est odiosum, vt ait Roland. à Valle in d. consil. 32. nu. 5. volumi. 4. vbi ait, ꝙ ita tenent communiter Doctores, idẽ voluit Socin. in l. rem quæ nobis, nu. 10. ver. vltimo potest dubitari, ff. de acquir. possess.

Et quatenus esset odiosum, & exorbitans loquens in defuncto locum habet in hærede, vt ait Grat. in d. consil. 70. nume. 13. volumi. 2.

7 Secundo mouentur, quia † hæres representat personam defuncti in iure creato, & formato ipsius defuncti, quia in hæredẽ transeunt omnes defuncti actiones actiuè, & passiuè. l. cum à matre. C. de rei vendicat. l. 1. & l. 2. C. de hæredit. act. Aret. in consil. 123. in causa, nume. 4. ver. nec obstat præmissis, & Borgnin. in tract. de vsufr. sub nu. 221. ver. nam vera, & in decis. 8. nu. 9. volu. 1. & Bursat. in consi. 123. nu. 14. volu. 1. & in terminis Rolan. à Valle in cõsi. 50. nu. 8. ver. quia clari iuris est, volu. 2. & in consi. 6. nume. 15. ver. ratio quidem est, vol. 3. & in consi. 32. sub nu. 4. versi. quæ intelligentia, vol. 4.

8 Tertio quia † ille, qui succedit in locum alterius vtitur eo iure quo ille vti poterat. l. qui quadringenta, ver. hæres. ff. ad trebel.

Quarto

9 Quarto, quia † hæres est eiusdem potestatis, & iuris, cuius fuit defunctus. l. hæredem. ff. de reg. iur.

10 Quinto, quia † remedium reintegrandæ est in rem scriptum, vt ait Grat. in consi. 70. nu. 8. vol. 2.

11 Sed † remedia in rem scripta transeunt ad hæredes, vt ait Socin. iun. in consi. 34. non sine magna dubitatione, sub nu. 11. versi. respondetur, & nu. 12. uolumi. 3. & Grat. in d. consi. 70. nume. 9. uolumi. 2.

12 Sexto, quia † remedia perpetua regulariter transeunt ad hæredes, vt ait Grat. in d. consi. 70. nu. 10. volu. 2.

13 Et † remedium reintegrandæ est perpetuum, & perpetuo durat, cum detur absque præfinitione temporis, vt ait Cassador. in decis. 6. an possessorium, per totam, tit. de restit spoliat. & Grat. in d. consi. 70. nume. 11. vol. 2. & Benintend. in decis. 10. in remedio, sub. nu. 3 uer. quia dicere, vbi dixit, hanc esse communem opinionem, & Marc. Ant. Eugen. in consi. 58. licet coram doctissimo, nume. 60. uersi. nec obstat, vbi pluribus allegatis dixit, hanc esse ueriorem, & magis communem opinionem, & aliter in curia Romana obtineri non posse, & idem voluit Honded. in consil. 17. egit uniuersitas, num. 84. versi. quartum, & vltimum obiectum, & in consi. 82. nobiles domini, nume. 48. & nume. 51. volumi. 1. vbi dixit, hanc esse communem, & ueriorem sententiam pluries a Rota Romana firmatam, quæ in Vrbe habetur pro canonizata, nec amplius reuocatur in dubium, adeo vt necesse sit eam sequi uelis nolis, addens, quod facilius esset clauam de manu Herculis extorquere, quam hanc tam persuasam, & receptã opinionem deijcere in dicta Curia, & quod frustra tentauerunt nonnulli magni nominis Aduocati dictas decisiones reuãgare.

Cœterum hoc fundamentum non videtur tutum, ex quo alij dixerunt, remedium reintegrandę durare tantummodo per triginta annos, vt ait Balbus in tract. de præscript. in q. 24. in 4. par. princip. per totam, & præsertim, sub nume. 4. ubi dixit, q ita concludunt cõmuniter glossæ, & Canonistæ, & Socin. in l. rem quæ nobis, nume. 14. quæst. 8. ff. de acquir. possess. & in consi. 39. in quęstione, sub nume. 5. in fi. uersi. præterea remedio dicti canonis, & in consi. 106. libenti animo, sub nu. 3. uersi. sed istis agentibus. uolu. 3 & Paris. in consi. 1. uisa facti narratione, nume. 154. uersi. opponitur & tertio, & nume. 155. uersi. & licet Alexand. uolu. 1. & Marant. de ord. iudic. in 4. par. in 7. prin. distin. sub nu. 50. in fi. uer. item istud, & Ruin. in consi. 69. circa processum, nume. 14. uolu. 1. ubi etiam dixit plures allegans, quod ex cursu triginta annorum præsumitur bona fides, & idem tenuit Dec. in consi. 301. & pro tenui, sub nu. 22. uersi. & ulterius, ubi addit, quòd talis exceptio est litis finitæ, & impedit litis ingressum, & hãc opinionem

com-

communem appellauit Minsing. in obseruat. 85. tametsi, versi. illud etiam valde, cent. 3. & Grat. in consi. 70. nu. 18. vol. 2. & Nicol. Ant. Grauat. ad Vestr. in praxi, lib. 7. cap. 3. sub nu. 41. ver. sed & illud scire, vbi dixit, opinionem Cassadori esse falsam, nec esse communem, sed contrariam esse communem, vt patet lippis, & tonsoribus, & hanc partem tenuit Paul. de Castro in consi. 105. in quæstione, nume. 3. versic. tertio principaliter dubitatur, volu. 1. & Honded. in d. consi. 82. nume. 49. volu. 1. qui licet hanc opinionem non sequatur, dicit tamen esse communem, & magis communem, & in iudicando sequendam a iudicibus, qui extra curiam Romanam in partibus iudicare debent, per Cotard. qui hoc dicit in l. vnica, limit. 2. §. 4. nume. 22. nume. 26. & seq. C. de moment. possess. & plures alios allegat Honded. hanc opinionem tenentes, & inter cæteros Menoch. in tract. de recuper. possess. remed. 15. nume. 417. versi. quæro trigesimotertio, & numeris sequē. qui optime loquitur dicens opinionem Cassadori procedere, quando possessor est in mala fide vera, & manifesta, vt quia sit ille, qui primus occupauit, & spoliauit, quoniam tunc
14 nullam potest objicere tēporis præscriptionem, cum † nunquā præscribat impediente mala fide c. fi. de præscript.

Si vero possessor conuentus sit sine titulo, sed cum bona fide, vel in mala fide præsumpta, præscriptio triginta annorum objici potest, vt subdit nu. 418 ver. secundus est casus.

Quòd si possessor iste sit cum titulo, & bona fide, tunc poterit objicere præscriptionem decem annorum inter presentes, & viginti inter absentes, cum tanto tempore præscribat, dūmodo res non sit affecta vitio reali, & causam is non habuerit scienter a vitioso authore, vt ait idem Menoch. in d. remed. 15. num. 425. versi. tertius est casus, de recuper. possess. vbi tamen nu. 422. ver.
15 declaratur, ab hoc casu excipit ecclesiam, contra quam † regulariter sola præscriptio quadraginta annorum currit. c. de quarta,
16 de prescript. auth. quas actiones C. de sacros. eccles. & † bona Cameræ Principis, quæ solo spatio centum annorum prescribi possunt, vt ibi per eum nu. 428.

Ego autem in hac varietate duos casus inter se differentes cōstituo pro distinctione propositæ quæstionis.

Primus est, quando hæres agit ex persona propria, & tunc ipsi non competit remedium reintegrandæ, vt probat Becius in consil. 75. remedium, sub nume. 9. versicu. premissis tamen, & numeris sequen. quia licet sit hæres eius, qui quandoque posse-
17 dit, tamen † possessio ad hæredem non transit, sed opus est noua apprehensione. l. cum hæredes. ff. de acquir. possess. l. 1. §. scæuola. ff. si quis test. lib. esse iuss. fue. quod procedit etiam in suo hærede, vt ait Natta in consi. 439. nu. 5. & hoc casu procedit opinio

negatiua,

negatiua, de qua supra in principio, nisi quando mortuo defuncto hæres deiectus fuit a possessione post corporalem per eum apprehensam, vt ait idem Becius in d. consi. 75. sub nu. 13. versi. hæres ergo, & sub nu. 17. in fi.

Secundus est casus, quando hæres agit ex persona defuncti, formando libellum in persona ipsius defuncti, & tunc heredi cōpetit huiusmodi remedium reintegrandæ, quia ad ipsum transit ius formatum, & creatum tempore mortis, in persona defuncti, actiuè, & passiuè, vt ait Becius in d. consi. 75. nu. 17 & Achill. Personal. in tract. de adipiscen. possess. nu. 528. versi. quam conclusionem, & hoc casu procedit opinio affirmatiua.

18 Amplia hunc secundum casum, vt procedat in hærede hæredis, qui potest agere remedio reintegrandæ ex persona primi defuncti eiecti, vt ait Bero. in cōsi. 64. nu. 6. vol. 3. quem sequitur Roland. a Valle in cons. 32. nu. 6. volu. 4. & Rimin. iun. in consil. 352. magnificus dominus Ludouicus, nu. 29. vol. 3.

19 Quia hæres hæredis dicitur hæres primi defuncti vere, & proprie, vt ait Menoch. in consi. 504. interrogatus, nu. 20. ver. & ideo dicimus, vol. 6. & Cafal. in consi. 499. in presenti casu, nu. 13. cum multis seq. vol. 4. vbi dixit, hanc esse communem opinionē, prout dixit Rimin. iun. in consi. 352. nu. 28. vol. 3.

20 Limita tamen hunc secundum casum, quando defunctus eo viuente omisit decennio sua negligentia possessionem præoccupatam recuperare, quia tunc dicitur culpa, & facto suo a possessione cecidisse, & ideo sicuti defuncto non competebat huiusmodi remedium tempore mortis, ita & suo hæredi competere non potest, vt ait Achil. Personal. in tract. de adipiscen. possess. nume. 530. ver. vel & quoque.

Quod intellige, si possidens bona fide possideret, secus si mala fide, vel si ab Authore male fidei causam non habuisset, vt ibi per eum.

Intellige etiam, quādo defunctus fuit præsens, & non absens, vidissetque occupatorem possidere, & nihil ei cōtradixisset, quia reintegranda spatio decem annorum inter præsentes, & viginti inter absentes quoad priuatas personas præscribitur, concurrente tamen titulo, & bona fide, vt dixi supra per Menoch. & tradit Achil. Personal. in tract. de adipiscen. possess. sub nu. 530.

Vel quando defunctus tempore, quo viuebat, fuisset absens, & res vacasset, & a nemine fuisset per decennium possessa, & eo tempore, quo per hunc tertium fuit apprehensa, certe sicuti defuncto reintegranda non competiisset, ita nec suo hæredi competere potest, vt ait Roland. a valle in consil. 50. in hoc remedio, nu. 26. ver. vlterius, volu. 2. & ita dicere voluit Achil. Personal. referendo Roland. a Valle, licet aliter innuere videatur diuersificando

cando casum in tract. de adipiscen. possess. sub nu. 530. in fi.

21 Et in hoc secundo casu ad hoc † vt hæres obtinere possit, oportet, quod probet, defunctum fuisse spoliatum, quia ex quo præsupponit, & ita necesse est probare defunctum ipsum quandoq; possedisse, præsumendum est quoque, quod possederit usque ad tempus mortis, & sic quod in vita non desierit possidere, sed cõtinuo possederit, vt ait Natta in consi. 439. sub nu. 5. versi. finautẽ venit ex persona defuncti, & nu. 7. & nu. 8. & clarius Becius in d. consi. 73. nume. 14. & nu. 15. & ita allegaui pro Iulio Pescheria de Comessadio.

ARGVMENTVM.

Pater exponens filium spurium iudicis arbitrio punitur contra Vulpellum.

SVMMARIVM.

1 *Pater exponens filium legitimum, & naturalem, uel naturalem tantum iudicis arbitrio punitur.*

2 *Pater exponens filium negat alimenta, & eum necare videtur.*

3 *Pater non tenetur de iure antiquo alere spurium.*

4 *Vulpellus reijcitur ab Authore.*

Pater hodie tenetur alere spurium tam de iure canonico, quàm de iure ciuili tam in terris Imperij, quàm eccl. siæ, ex communi, ibi.

5 *Ius municipale supplere potest ius ciuile ex æquitate cogente, vel persuadente.*

QVAESTIO XLVIII.

1 PAter † exponens filiu m legitimum, & naturalem, vel naturalem tantum, punitur iudicis arbitrio, l. 2. C. de infant. expos. & ibi glos. in verbo, animaduersioni, & Menoch. in cas. 396. num. 5. de arbitr. iud. & Vulpel. in consi. crim. 94. ex his, nume. 1. quia exponendo eum negat alimenta, & per consequens videtur eum occidere, & necare, l. necare. ff. de liber. agnoscen. glo. in d. l. 2. in verbo, animaduersioni. C. de infant. expos.

Sed in facti contingentia quæsitum est, nunquid dicta pœna habeat locum contra patrem exponentem spurium? & videtur

2 dicendum, quod non, quia † de iure ciuili pater eum alere non tenetur, authen. ex complexu. C. de incest. nup. §. fin. in Authen. quib. mod. nat. effic. sui. ergo cessat ratio d. l. necare, & ita per hanc

rationem

rationem consuluit Vulpel. in dicto consil. crimi.94. nume. 12. & nume.13.

3 Ego † tamen contra Vulpellum teneo, quia hodie pater tenetur alere spurium tam de iure canonico, quam de iure ciuili tã in terris Imperij, quam ecclesiæ, vt ait Iaſ. in consil. 26. nume. 4. volumi. primo. vbi ait, quod ita communiter concluditur, & sequitur Bertazzol. in consil. crimin. 522. subtiliter, nume. 9. volumi.2.

Et quod de iure canonico spurius sit alendus a patre, voluit Surd. in tract. de aliment. tit. 1. q. 10. nu. 5. & nume. 6. vbi multos
4 allegat, quia † naturalis est coniunctio inter patrẽ, & filium, natura autem nullam constituit differentiam inter legitimos, & illegitimos. Item quia alimenta filijs debentur iure naturali, ideo ius ciuile non potuit sine causa spurios illis priuare, ut has duas rationes, & alias remissiue notauit Surd. in dicta quæst. 10. nume. 6. vbi etiam subdit, quod ius canonicum decreuit, spurios esse alendos a parentibus, ne ipsi sine aliqua culpa fame perirẽt. Quæ dispositio iuris canonici seruanda est in vtroque foro tam ciuili quam canonico, ut ait idem Surd. in d. quæst. 10. nume. 7. vbi subdit plurimos allegans, hanc esse communem opinionẽ, & seruari in practica propter magnam eios æquitatem. Nec du-
5 bitandum est, quin † ius canonicum possit supplere ius ciuile ex æquitate cogente, uel persuadente, vt Iaſ. in l. duo ex tribus, nu. 5. ff. de re iud.

ARGVMENTVM.

Statutum loquens in crimine furti an habeat locum in crimine expilatę hæreditatis?

SVMMARIVM.

1 *Furtum est contrectatio rei alienæ inuito domino facta lucrifaciendi causa.*
2 *Crimen expilatæ hæreditatis committitur eo tempore, quo nullus est rei dominus, vel poßeſſor.*
3 *Furtum non committitur, quando res non habet dominum, uel poſſeßorem.*
4 *Crimen expilatæ hæreditatis improprie dicitur furtum.*
5 *Verba statutorum intelligi debent propriè, non autem impropriè.*
6 *Actio furti non competit, vbi sumus in crimine expilatæ hæreditatis.*
7 *Crimen expilatæ hæreditatis punitur iudicis arbitrio ex communi.*
8 *Statutum loquens in furto non habet locum in crimine expilatæ hære*

ditatis

ditatis ex communi.

Contrarium nu. 8. & seqq.

9 *Furtum expilatæ hæreditatis est quouis alio furto improbius, & grauius.*

10 *Triplex est furtum, improbum ut simplex furtũ, improbius ut expilatio hæreditatis, et improbissimũ, vt quãdo res cũ armis uiolẽter aufertur.*

11 *Argumentum de similibus ad similia, immo à minori, ad maius valet in delictis, quæ tendunt ad eundem finem.*

12 *Idem iudicamus de casu omisso à legis conditore, quod de casu expresso, quando uerisimile est, quòd ipse legislator idem statuisset in casu omisso, quod statuisset ĩ casu expresso, si de casu omisso fuisset interrogatus.*

13 *Furtum & crimen expilatæ hæreditatis æquiparantur à iure quoad pænam, quia ambo iudicis arbitrio puniuntur.*

14 *Lex noua superueniens in vno æquiparatorum extenditur ad aliud.*

15 *Statutum loquens in furto habet locum in crimine expilatæ hæreditatis, vbi extat statutum disponens, possessionem defuncti transferri, & continuari ipso iure in hæredem.*

16 *Dominus, cui res furto subtrahitur semper præsumitur inuitus, nisi probetur volens.*

17 *Definitio ubi, conuenit & definitum.*

18 *Statutum, quòd possessio defuncti ipso iure continuetur in hæredem an habeat locum, quando possessio fuit ab alio apprehensa, & occupata?*

19 *Possessio defuncti translata, & continuata in hæredem ipso iure sine alia apprehensione nunquid sit ficta, & impropria, an verò propria, & uera? remissiuè.*

20 *Constitutum possessoriũ licet sit ficta possessio, non tamẽ minus operatur, quàm uera, & per illud uera, & propria acquiritur ex magis cõmuni.*

QVAESTIO XLIX.

PErplexa satis est quæstio, nunquid statutum loquens in furto habeat locum in expilatione hæreditatis? 1 Et videtur dicẽdum, quòd non, Primò quia † furtũ & contrectatio rei alienæ inuito domino facta lucrifaciendi causa. l. 1. ff. de furt. quæ verba non conueniunt crimi-
2 ni expilatæ hæreditatis, quia † committitur iacente hæreditate, & sic eo tempore, quo nullus extat illius rei hæreditariæ dominus, & possessor, vt ait Menoch. in cas. 300. nu. 3. de arbit. iud. nã
3 † ante hæreditatis aditionem furtũ non cõmittitur, quia res non habet dominũ, seu possessorem. l. 2. & l. fin. ff. de crimine expilat. hæredit. gl. in l. de his, in verbo, dominus. ff. de furt. & quando res non habet dominum, seu possessorem in ea furtum committi non potest. l. falsus. §. qui alienum, ff. de furt. d. l. 2 ff. de crim. expilat. hæred glo. in d. l. de his, in verbo, dominus. ff. de furt. qua ratione visus est Bart. in l. hæreditatis. ff. de furt.

P Huic

Huic fundamento respōderi potest, vt per Ioan. Sichard. in l. ancillæ subtractæ, nu. 2. C. de furt. vbi ait, non esse verū id quod dicitur, scilicet rei meæ, quam nunqu ā possedi, nō posse mihi furtum fieri, quia licet non possideam, tamen hoc non fit m ea, sed culpa tua, quia possessurus fueram, nisi tu mihi furatus fuisses, ideo rei non possessæ, scilicet cum per furem steterit, ne possit possideri, committitur etiam furtum.

Nec obstat d. l. falsus, §. qui alienū. ff. de furt. quia loquitur in re, quæ habita fuit pro derelicta à domino, & quæ dominū, seu possessorem non habebat, nec habitura erat, nos verò loquimur in re, quæ habitura erat dominum, & possessorem.

4 Secundo quia †crimen expilatæ hæreditatis impropriè appellatur furtum, vt ait glos. in l. 1. in verbo, atrociores. ff. de effract. & expilat.

5 Et †in statutis verba debent intelligi propriè, non autem impropriè. l. 3. §. hæc verba. ff. de neg. gest.

Tertio quia argui potest pro hac parte à diuersitate titulorū. l. si idem. C. de codicil. Curt. iun. in l. eius qui in prouincia, num. 25. ff. si cert. pet.

Sed dici potest, quòd licet crimen furti, & crimen expilatæ hæreditatis differant, & sint tituli diuersi, attamen statutum loquens in furto habet locum in crimine expilatæ hæreditatis, cū istud sit furtum grauius, & atrocius, vt infra dicam arguendo à maioritate rationis, & per alia.

6 Quarto quia †actio furti non competit, vbi sumus in crimine expilatæ hæreditatis. l. 2. ff. de crimine expilat. hæredit. l. si rem hæreditariam. ff. eo.

Sed hoc verum est inspecto iure communi tantum, non inspecta dispositione statuti.

7 Quinto quia †crimen expilatæ hæreditatis punitur non pœna furti, sed iudicis arbitrio. l. 1. ff de crimine expilatæ hæredit. vbi Bart. & gl. in l. si te, in verbo, alia, & in verbo, euitasti. ff. de infam. & Cæpol. in consi. crimin. 71. circa accusationem, sub num. 7. & Ioan. Maria Riminald. ad Salycet. in l. fi. sub nu. 1. in verbo, expilatæ. C. de crim. expilat. hær. e. lit. vbi dixit, hanc esse communem opinionem, quem sequitur Menoch. in cas. 300. nu. 1. de arbitr. iud. quibus addo Iodoc. in prax. crim. in cap. 112. nu. 2. versi. quisquis enim, & Fab. Monteleon. in prax. arbitr. in 5. quæst. vlt. par. 5. princ. nu. 15. fo. mihi 437.

Sed etiam dici potest, hoc verum esse inspecto iure communi tantum.

8 Sexto & vltimo hanc opinionem negatiuam, quod †statutū loquens in furto nō habeat locum in crimine expilatæ hæreditatis tenuerunt Salycet. in l. de his, nu. 6. C. de furt. & Cæpol. in cō

fil. crim.

fil.crim.71.circa accusationem,nu.8.cum seq.& August.ad Angel.in tract.malefic.in verbo,& vestem cœlestem,num.45. ver. item adde,& Ioan.Maria.Rimin.ad Salycet.in d.l.fin. sub nu.1. in verbo,expilatæ.C.de crimin. expilat. hæredit. & Menoch.in cas.300.nu.1.de arbitr.iud.& Bursat.in consi.112. firmiter, nu.1. & seq.volu.1.& Bonacoss.in quæst.crimin.ad statuta, in verbo, furtum,versi.& nota ad statutum , vbi ait , se exemisse quandam mulierem à furca , ad quam erat condemnata, dicens, hanc esse communem opinionem ,per Ioan. Mariam Riminald.vbi supra.

9 Contrarium tamen videtur dicendum,quia†furtum hoc expilatæ hæreditatis est quouis alio furto improbius,& grauius,vt ait Iass.in l.1.nu.11.& nu. 12.C.de ser.fugit. vbi etiā subdit, quod

10 †triplex est furtum,improbum,vt simplex furtum,improbius, vt est expilatio hæreditatis, & improbissimum, vt quando res cum armis violenter aufertur, idem declarauit glos. in l. si te,in verbo,euitasti,in fi.ff.de infam.

11 Et ideo†valet argumentum de similibus ad similia, immo à minori ad maius in delictis,quæ tendunt ad eundem finem, & est probabile,& necessarium,vt ait Ioan.Andr.in c.odia, sub nu. 4.de reg. iur.in 6,& Bald.in d.l.de his,nu.3. ver. nunquid crimē. C.de furt. Vnde si statutum disponit de simplici furto, multomagis intelligitur disponere de furto improbiori.

12 Secundo†idem iudicamus de casu omisso à legis conditore, quod iudicamus de casu expresso,quando verisimile est, ꝙ ipse legislator idem statuisset in casu omisso, quod statuit in casu expresso,si de casu omisso fuisset interrogatus,vt ait glo.in l.tale pactum.§.fi.in verbo,remaneret, in fi ff.de pact.& Marsil.in l.si quis viduam,nu.10.ver.alia etiam ratio.ff.de quæst.sed verisimile est,quod idem statuisset propter maiorem grauitatem delicti expilatæ hæreditatis,quàm simplicis furti,ergo &c.

13 Tertio considera , an dici possit , quòd † crimen expilatæ hæreditatis, & furtum æquiparantur à iure si non expressè, saltem tacitè, quia reputantur eadem pœna digna, nam sicut crimen expilatæ hæreditatis punitur iudicis arbitrio, vt dixi, ita etiam furtum regulariter punitur iudicis arbitrio, vt ait Menoch.in cas.295.nume.8.de arbit.iud.

14 Et ideo †lex noua superueniens in vno æquiparatorum extenditur ad aliud,vt ait Cœpol.in consil. crimina. 18. nume.9. & sequen. & Marsil. in tracta. de bannit. in verbo, villis, nume.51.

Quarto hanc opinionem affirmatiuam tenuit Bald. in l. de his, nume. 3. versic. nunquid crimen.C. de furt. vbi dixit, hoc notandum esse,& Iass. in l. prima, sub nume.12.versic. ideo dixit

Baldus. C. eod.& Iacobin. de Santo Georg. in dicta l. de his, nume.2.versi.veruntamen notabitis. C. de furt. vbi ait dictum Baldi esse singulare, & notandum, & huius opinionis fuit etiam Paul.de Castro in l.abducta,sub nume.6. C. eod.& Gomes.tom.3.delictorum,cap.5. de furto,sub nume. 16. versic.& adde quod istud crimen.& Angel.Aret.in tract. malefic. in verbo,& vestem cœlestem,sub nume.44. & Boss. dum se remittit ad Angel.vbi supra in titu.de furt.nume. 13. versic. & an statutum,vbi ait,quod licet diuersitatem horum terminorum aliquando allegauerit ad defensionem,tamen nunquam fuit auditus,& quod iudices non curant has subtilitates,postquam maiora sunt delicta,& Surdus in decisio.61.nume. 17.vbi ait,quod in iudicijs sic seruatur,& pro hac parte videtur stetisse Roman. in l.gerit.nume.1.ff.de acquiren. hæred. vbi ait, hanc quæstionem fuisse de facto in Ciuitate Perusij,& ita obtentum fuisse authoritate Baldi, licet quoque dicat, contrariam opinionem de iure fortè veriorem esse.

Si tamen sequi malis primam partem negatiuam,eam limi-
15 tare poteris, vt non procedat, quando † extaret statutum, vt possessio defuncti ipso iure transferatur, & continuetur in hæredem sine vlla alia apprehensione, prout simile statutum est in ciuitate Mediolani, Papiæ, Bononiæ,Imolæ,Senis, Cremonæ, Cremæ,Florentiæ, Mutinæ, Placentiæ, Vincentiæ, Veronæ, Paduæ, Camerini,vt ait Tiraquell.in tract. le mort saisit le vif. in princip.nume.1.& in præfat.in secunda declarat. num.3. nume.4.nume.5.& nume.6.vbi etiam ait,hoc statutum esse in Ciuitate Feltri per Cuman. in consil.octuagesimoquinto, sed non inueni Cumanum hoc dicentem in loco præcitato. Et esse in Ciuitate Mediolani tradit Sapia in l. fina. nume.27. C.de edict.Diui Adrian. tollen. & esse Ferrariæ,Bononiæ,& Mediolani scribit Achill.Personal.in tract. de adipiscen. possess.nume. 501.versi.sed quæro,& huiusmodi statutum esse ferè per totam Italiam scriptum reliquit Bellon.in cõs.42.communiter,in principio, & Tiraquel. in tract. le mort saisit le uif. inpræfat.in 2.declaratione,sub nu.6. in fi.

Quia tunc res hæreditaria statim mortuo defuncto habet dominum, & possessorem virtute statuti, & conuenit defi-
16 nitio furti, de qua supra,† & semper dominus præsumitur inuitus, nisi probetur volens,vt ait Bonifacius de Vitalin. in rubrica de furt.robar. & latrocin.nume.4.versic.& dicitur, lib.3. rerum crimin.

17 Quocirca dici potest,quod † vbi conuenit definitio, conuenit & definitum, Euerad.in loco à definit.nu.1.

18 Nec obstat si dicatur,quod † ista ficta possessio interrũpatur per cor-

corporalem possessionem ab alio occupatam videlicet ab expilatore hæreditatis, vt multos huius opinionis recenset Vasq. in cap. 57. nu. 19. ver. & ita in specie, lib. 2. illustr. controuers.

Quia contrarium multi alij tenuerunt, dicētes per talem tertij occupationem non cessare, aut interrumpi eam possessionē, quæ semel per eam legem, vel statutū delata fuit, quos enumerauit Vasq. in d. cap. 57. sub nu. 19. ver. contrariam partem, lib. 2. illustr. controuer. vbi dixit, hanc partem veriorem putare.

Item quia quando prima pars esset verior, illa intelligēda est, vt procedat, quando occupator legitimè, & licitè adeptus fuit possessionem, secus si illegitimè, & illicitè, vt in casu nostro, ita sanè declarat Cotta in memora. in verbo, decreto, ver. sed intelligi debet.

Et si replicaretur hanc possessionem statutariam esse fictam, & fictionem non habere locum in statutis l. 3. §. hæc verba. ff. de neg. gest.

Respondetur, quòd argumentatio nō procedit, sed bene procederet si in statuto fieret mentio de possessione, quia diceremus intelligi debere de vera, & propria, non de ficta, & impropria, vt omnes scire possunt.

Secundo respondetur, esse admodum controuersum à Do-
19 ctoribus, num † possessio defuncti continuata in hæredem ipso
iure sine alia apprehensione, sit ficta, & impropria, an verò propria, & vera, vt videri potest apud Tiraquel. in tract. le mort saisit le uif. in 5 par. declarat. 1. per totam, ideo certum fundamētum constitui non potest.

Tertiò dato, ꝙ esset ficta possessio, attamen nō minus operet̄,
20 quā vera, sicuti dicitur de constituto possessorio, quod † licet sit
ficta traditio, tamē non minus operatur, quam vera, & per illud vera, & propria possessio acquiritur, vt ait Cacheran. in decis. 35. in causa, num. 2. ver. & ratio est, & in decis. 1 3. magnificus nu. 6. ver. in contrarium, vbi dixit, ꝙ ita tenent Doctores.

ARGVMENTVM.

Prælatus non potest sine peccato tolerare ad tempus subditum in cōcubinatu, etiam si crederet, quòd subditus efficeretur deterior, si compelleretur ad dimitteudū concubinam, contra Abb. & sequaces.

SVMMARIVM.

1 *Minus malum sustineri debet, vt maius euitetur.*
Quomodo ista regula procedat, ibi.

2 *Dictio maximè stat ampliatiuè, & augumentatiuè, ita ut dispositio etiam absque ea procedat.*

3 *Occasio delinquendi dari non debet.*

QVAESTIO L.

PRælatus an possit sine peccato tolerare ad tẽpus subditum in concubinatu, vbi crederet, quòd subditus fieret deterior, si præcisè compelleretur ad dimittendum concubinam? In qua quæstione semel interrogatus fui à quodam Parocho non Doctore, satis tamen docto, qui videbatur opinionem affirmatiuam amplecti, quia, vt di-
1 cebat, minus † malum sustineri debet, vt maius euitetur. c. non solum. 22. quæst. 4. c. si quod verius, 33. q, 2. c. hi qui, 26. quæst. 2. c. denique, dist. 4. c. veniens, qui cler. vel vouent. c. considera, 22. q. 1. & allegabat mihi in terminis Abb. in c. vt clericorum, num. 4. de vita, & honest. cler. vbi hoc idem dicit de clerico concubinario, & mouetur per textum ibi, & per eandem rationem, de qua supra, & eum sequitur Bernard. Diaz. in cap. 73. in fin. Pract. crimi. referens Aufrerium dicere illud dictum Abbatis esse notandum.

Ego tamen respondi, dictum eiusdem Abbatis sustineri non posse, quia quasi impossibile est scire, an concubinarius sit euasurus peior, & deterior, cum sit res de futuro, & certum est, ꝙ illa regula, quæ habet, quòd de duobus malis minus est eligendum, super qua se fundauit Abb. procedit, vbi duo mala vrgent, & vtrunque euitari non potest, ita vt alterum sit necesse incurrere, vt ait Cagnol. in l. quoties nihil, sub nu. 6. ff. de regu. iur. & Cacheran in decis. 137. nu. 19.

Præterea verba textus in d. cap. vt clericorum, ibi vel alterius commodi temporalis, super quibus etiam se fundauit Abb. ipse, non probant eius opinionem, propter dictionem, maximè, cum dicatur, maxime obtentu pecuniæ, vel alterius commodi
2 temporalis sustinere præsumpserint, nam † dictio maxime stat ampliatiuè, & augumentatiuè ita vt dispositio etiam absque ea procedat. l. illud. ff. ad leg. Aquil. Alciat. in consi. 45. nu. 3. lib. 5.

Insuper concubinarij, vt in sua libidine viuerent, dicerent, se se peiora, & grauiora commissuros, si concubinæ auferantur vt in terminis sic tradit Decian. in cap. 21. sub nume. 4. lib. 6. rerum crimin. dicens, dictum Abbatis, & sequacium esse periculosum, vel saltem mali exempli, & ideo non tutum, nihil tamen allegat.

Et profectò si concubinarij viderent vnum concubinarium tolerari in suo peccato sub prætextu, de quo supra, omnes dicerent,

3 rent, ac fingerent velle nefanda committere, & fict daretur occasio delinquendi, & in delicto concubinatus perseuerandi, contra. l. fi. C. de dot. promis. cum simil.

ARGVMENTVM.

Statutum volens damnum datum emendari à communitate an procedat in furto?

SVMMARIVM.

1 *Statutum vbi non loquitur, cessat ipsius dispositio.*
2 *Furtum aliud est & aliud est damnum.*
3 *Ex diuersis non infertur.*
4 *Actio legis aquiliæ, quæ datur pro damno dato non habet locum in furto.*
5 *Furtum dicitur impropriè damnum.*
6 *Verba statutorum debent intelligi in casu proprio, non autem improprio.*
7 *Casus omissus à statuto remanet in dispositione iuris communis.*
8 *Dominus potest vendicare rem furto subtractam, nec dicitur exire proprium patrimonium ipsius domini.*
9 *Qui actionem habet ad rem ipsam habere uidetur, vide nume.*
10 *Statutum quòd de damno dato credatur sacramento accusatoris non habebit locum in furto.*
11 *Verba vbi possunt intelligi in genere, & in specie, in dubio intelligi debēt in specie.*
12 *Statutum nolens, quòd vniuersitas teneatur pro damno dato habet locū in furto, & nu. seq. maximè nu. 32. vbi Author ostendit, hanc esse veriorem, & communem respondens contrarys.*
13 *Damnum est diminutio patrimonij.*
14 *Furtum dicitur damnum.*
15 *Fideiussor promittens reficere omne damnum datum à famulo tenetur etiam resarcire furtum ab eo commissum.*
16 *Bessius & Cratus ab Authore reprehensi.*
17 *Damnum, & furtum æquiparantur à lege ueteri.*
18 *Damnum est tanquam genus comprehendens sub se omnes species, vt furtum, rapinam, & similia.*
19 *Posito genere ponitur qualibet eius species.*
20 *Species comprehenditur sub suo genere.*
2 *Genus comprehendit sub se proprie suas species.*
22 *Argumentum de genere ad speciem ualet affirmatiuè prædicamentaliter, non illatiuè.*
23 *Dispositio fundata in aliqua ratione comprehendit omnes casus in quibus viget illa ratio, licet aliqui tantum casus fuerint specificati.*

P 4 Ratio

24 *Ratio statuti disponentis, vt vniuersitas teneatur emendare damnum datum in eius territorio, est triplex.*
Quæ sint rationes istæ? ibi.
25 *Idem iudicamus de casu omisso quod de casu expresso, quando verisimile est, quòd legislator idem statuisset in casu omisso, quod in casu expresso, si de casu omisso fuisset interrogatus.*
26 *Damni appellatione continetur furtum secundum cõmunẽ usum loquẽdi.*
27 *Communis vsus loquendi præfertur proprietati sermonis etiam in statutorum interpretatione, ubi de communi.*
28 *Doctoribus attestantibus de communi vsu loquendi creditur, vt saltem præsumptionem faciant onus probandi in aduersarium transferentem, maximè quando plures illustres Doctores de eo attestatur, quicquid uoluerit Parisius.*
29 *Doctori de consuetudine attestanti an credatur? vbi quod creditur saltem præsumptiuè, donec contrarium probetur, & ut transferatur onus probandi contrarium in aduersarium ex magis communi.*
30 *Furtum fit contra uoluntatem domini rei furatæ.*
31 *Damnum ex eo solo inferri dicitur, quando aliquid contra alicuius voluntatem fit.*
32 *Statutum uolens emendari damnum datum à communitate intelligitur velle, vt emendetur furtum.*
33 *Damnum, & furtum sunt diuersa, quia damnum est in plus tanquam genus, furtum uerò in minus tanquam species.*
34 *Omne furtum est damnum.*
35 *Differentia est inter furtum, & damnum quoad titulum legis aquiliæ.*
36 *Lex aquilia non competit pro omni specie damni.*
37 *Extensio de propria significatione ad impropriam licita est, vbi est eadem ratio legis, uel statuti.*
38 *Minus est actionem habere, quàm ipsam rem.*
39 *Possessio maximum possidenti commodum affert.*
Multa commoda, quæ possessio affert ibi remissiuè.
40 *Nullus potest esse testis in causa propria.*
41 *Vox vnius uox nullius.*
42 *De iure diuino est, ut in ore duorum, uel trium stet omne verbũ, ex ibi.*
43 *Odia restringi debent, non autem ampliari.*
44 *Statutum, ut communitas teneatur emendare damnum dicitur bonum, æquum, & à iure communi iustificatum, ac fauorabile propter publicam utilitatem.*
45 *Statutum fauorabile respiciens publicam utilitatem latè interpretari, & extendi debet.*
46 *Statutum in dubio præsumitur fauorabile.*
47 *Fauor, & odium ubi concurrit, consideratur potius fauor, quàm odium.*
48 *Statutum excludens fœminas stantibus masculis absolutè est fauorabile, licet ex parte fœminarum contineat odium ex magis communi.*

Dispo-

49 *Dispositio partim odiosa, & partim fauorabilis, tota iudicatur fauorabilis.*

50 *Non potest quippiam extendi in fauorem unius, quod non uertatur in odium alterius, & è conuerso.*

51 *Extensio fit in materia fauorabili recedendo à proprietate uerborum.*

52 *Statutum respiciēs publicā utilitatē extenditur ēt ad casum improprium.*

53 *Opinio Doctoris tollitur sublato ipsius fundamento.*

54 *Adoptio diuiditur in adoptionem, & arrogationē, & sic consideratur uti genus, & uti species.*

55 *Incertitudo, seu dubietas regulariter uitiat omnem actum, & omnem dispositionem.*

QVAESTIO LI.

QVæritur de notabili. & quotidiano iuris articulo, ī quo alias consului pro Dño Fidele Anglerię contra cōitatem Riparoli foris, nunquid statutum disponens, vt cōmunitas, teneatur resarcire damnum damnificato habeat locū in furto, & sic an statutum loquēs in damno procedat in furto?

1 Et videtur dicendum, ꝙ non. quia † statutum non loquitur in furto, ergo cessat ipsius dispositio, l. furiosi, vbi Bald. sub nu 2. C. de nupt. & illā, & ibi quoque notat Bal. ipse nu. 1. C. de collat.

2 Maximè quia † aliud est furtum. & aliud est damnū, l. nauta. §. fi. ff. naut. caup. stabul. ibi à furto, sed etiam damno, & hoc idem probatur in l. 2. §. pen. ff. vi bon. rapt. & in l. etiā. §. fi ff. solu. mat. & in l. redhibere, in princi. ibi furtum, siue damnū. ff. de edil. edict.

3 & ideo † de vno ad aliud non infertur. l. fi. ff. de calumniat. l. Papinianus exuli. ff. de minor. & l. neque natales. C. de probat.

Insuper pro hac parte adducitur textus in l. si seruus seruum.

4 §. si quis de manu, & §. si oliuam. cū seq. ff. ad leg. aquil. vbi † actio legis aquiliæ, quæ datur pro damno dato d. l. si seruus §. tertio autem capite, & Instit. ad leg. aquil. quasi per totum non habet locum in furto.

5 Prætereà † furtum dicitur impropriè damnum, vt ait glo. in l. præter. § hoc edictum, in verbo, aliis. ff. de damno infect. & in §. 1, in verbo, damni, Insti. ad leg. aquil.

6 Sed verba † statutorum debent intelligi in casu proprio, non autem improprio. l. 3. §. hæc verba ff. de negot. gest. l. quicquid astringendæ. ff. de verb. oblig. cum simil.

Adducitur etiam, quod si statuentes voluissent in statuto prædicto comprehendere furtum, vtique istud expressissent, vnde non exprimendo satis patet noluisse hunc casum com-

7 prehendere, sed illum omisisse decidendum secundum ius

com-

commune.l.si cum dotem.ff.solut.matr.& hoc argumēto vsus est Paris in consi.158.si ius commune,nu.13.versi.& quia si statuentes,vol.4.

Confirmatur supradicta sententia ex hac quoque ratione,
8 quia†res furto subtracta non dicitur exire patrimonium domini,cum habeat rei vendicationem.l.si mancipium.C.de rei ven di.l.2.C.de furt. ergo furtum passus non dicitur sentire damnū,
9 maxime quia†qui actionem habet ad rem, rem ipsam habere videtur.l.qui actionem ff. de regu.iur.& nam effectu arguit Ripa in l.2 nu.2.in prin ff de damno infect.

Et pro hac opinione negatiua videtur stetisse Bald.in d.l.nauta.§.quacunque.ff.naut.caup.stabul.vbi ait,quòd furtū, & dam-
10 num datum ponuntur tanquam species separatæ,& ideo†si statutum dicit,quòd de damno dato credatur sacramento accusatoris, non erit ita in furto,nisi quatenus disponeret ius commune,& propterea subdit, quòd si aliquis de vinea mea portat sarmenta & non incisit ipse, sed portauit incisa, sicque non dedit damnum,sed commisit furtum, nō stabitur sacramento accusatoris,quia illud non est damnum,sed furtum, quæ diuersa sunt.

Et hanc eandem rem notauit ipse Bald.in l.ait prætor in prin. ff.de iureiur.vbi dixit, quod stante statuto,vt de damno dato credatur sacramento accusatoris,& Titius accusauit Seium de exportatione lignorum,quod dictum statutum non habebit locū, quia illa exportatio dicitur furtum, & non damnum, & idem notauit Florian.in d.§.si oliuam,nu.2.

Cuius opinionis fuit etiam Alex.in consi.168. requisitus, nu. 2.volu.2.& in l.2.nu.3 ff.de damn.infect. & Dec.in consil.83.in causa accusationis,sub nu.3.ver.quarto ad prædictum statutum, & Ias.in l.si familia,nume.5.ver.secundo pondera,colum.2.ff. de iurisd.omn.iudic.& Marsil.in l.de minore.§.tormenta,nume.5. versi.& ideo stante statuto.ff.de quæst.& in §. postquàm, nu. 3. pract.crim.& Grat.in consi.154.visis dubijs,per totum, vol.2. & Bonacoss.in ius commun.opin.crimin.in verbo,damni appellatione,lib.1.& Roman.in d.l.2 nume.1.ff.de damno infect. & in hanc partem videtur inclinasse Curt.iun.in d.l.si familia, nu. 8. nu 9.& seq.ff.de iurisd.omn.iud.vbi ait,quòd stāte statuto,quod de damno dato stetur iuramento damnū passi,si dictum statutū intelligatur in genere cōprehendet furtū,si autem in specie nequaquam,sed subdit,quod verba statuti debent intelligi de damno in specie,quia†qn̄ verba possunt intelligi in genere, & in specie,in dubio intellige debet in specie l.hoc legatū,ff de leg.3. & not. in l.certi cōdito.ff.si cer.pet.vbi in dubio intelligit inētata certi cōdictio specialis,nō gn̄alis,& hoc argumēto vtit inter alia Grat.in d.cōsi.154.nu.17.& sub num.23.vol.2.& hanc opinionē

tenuit

tenuit Cœpol. in d.l. redhibere, nume. 2. & sequen. ff. de edilit. edict.

Et in terminis ꝙ statutum disponens, vt vniuersitas teneatur pro damno dato non habeat locum in furto voluit Boss. in titu. de captura, nu. 43. & sequitur Magon. in decis. Lucens. 27. in statuto Lucano, nume. 24. nu. 25. & num. 26 vbi attestatur de communi, & huius opinionis fuit etiam Paris. in d. consil. 158. nu. 11. ver. contrarium tamen, cum seqq. volumi. 4. vbi dixit, hanc opinionem sibi videri magis communem, & Plot. in l. si quando, sub nume. 823. C. vnde vi, vbi dixit, hanc esse communem, pro qua stetit Ripa in l. 1. sub nume. 2. in fi. ff. de damno infect. & cũ ea videtur stetisse Florian. in l si seruus seruum. §. si oliuam, nume. 2. ver. secundo not. ff. ad leg. aquil. & glo. ad constitu. Regni tit. de maleficijs clandestinis puniendis, in verbo, nocturnis, lib. 1.

Prædictis tamen non obstantibus contrarium teneo, scilicet,
12 quod † statutum disponens, vt vniuersitas teneatur emendare
13 damna teneatur etiam emendare furta, quia † damnum est diminutio patrimonij. l 3. ff. de damno infect. sed per furtum ita diminuitur patrimonium, sicuti per aliud damnum, ergo.

Quæ quidem opinio probari potest per textum expressum in
14 l. cum duobus. §. damna. ff. pro socio, vbi habetur, quod † furtum dicitur damnum, & in l. in hoc iudicium. ff. de seru. corrupt.

Pro qua sententia adducitur Bart. in l. quod nerua, num. 9. co-
15 lum. 4. ff. depos. vbi dixit, quod † fideiussor, qui promisit reficere omne damnum datum à famulo, tenetur etiam resarcire furtũ ab eo commissum, quem sequitur Aret. in §. præterea quasdam, nume. 22. versi, quæro an appellatione culpę, Insti. de act.

16 Et licet † Bossius dixerit, hoc Bartoli dictum parum facere ad propositum in tit. de capt. nu. 43. subdens casum Bartoli esse diuersum propter dictionem vniuersalem, omne.

Attamẽ oppositio non procedit, posteaquam nec Bartol nec Aret. fundant se in dictione vniuersali, prout etiam existimauit Grat in consi 154. num. 24. volum. 2. sed super verbo, damnum, quod continet culpam, & accipiendo culpam in genere continet sub se species culpæ, veluti genus cõprehendit oẽs suas species.

Rursus adducitur illa ratio, quòd quando duo æquiparantur à lege veteri lex noua superueniens in vno extenditur ad aliud,
17 sed † damnum, & furtum æquiparantur à lege veteri. l. etiam. §. ff. solut. matr. & l. nauta. §. fin. ff. naut. caup. stabul. ergo statutum disponens de damno dicitur disponere de furto, & ita arguit Cœpol. in consi. crim. 18. nume. 9. & sequẽ. & Marsil. in tract. de bannit. in verbo, villis, nu. 51.

18 Adducitur etiam, ꝙ † damnum est tanquam genus comprehendens sub se omnes species, scilicet furtum, rapinam, & alia

d. l.

d.l.3.ff.de damno infect.

Et ideo dictum statutum comprehendere debet omnia,quę verborum generalitas comprehendit l. cum lege.ff. de testam.
19 quia † posito genere ponitur quælibet eius species.l. si quid carũ rerum.§.inter emptorem.ff.de leg.3. & sic appellatione damni, quod est genus,comprehenditur furtum, quod est eius species,
20 quæ † comprehenditur sub suo genere.l. hoc legatum.ff.eo. vbi generale verbum,quæ vxoris causa parata sunt, singulas continet species, glo.fi.in c.generi per speciem,de reg.iur.in 6.l. semper in generalibus.ff.eod.
21 Nam genus † comprehendit sub se proprie suas species, vt ait Decius in rub.ff.si cert.pet.in lectura Pisana,nume.6.& Syluest. Aldobrandin.in §.libertini sunt,nu.17.Institu.de libertin.& in §. ostendimus,nume.9.ver.præterea quemadmodum, Institu. de suspect.tut.& Feder.Scot.in consi.26.nume.20.tom.1.lib.5.& in consi.1.nume.227.tom.1.lib.2.& Menoch.in consi.184.nu.23. volu.2.& Cagnol.in l.in toto & pars,sub nu.5.ver.& sicut genus. ff.de reg.iur.& idem Dec.in c.at si clerici.§.de adulterijs,nume. 115.ver.sed hoc non placet,de iudic.vbi ait, quòd natura generis est includere quamlibet speciem, & posito animali cuncta animalia continentur,vt ait Cagnol.in d.l.in toto & pars, nu. 8.
22 vbi subdit,quòd † valet argumentum de genere ad speciem affirmatiue prædicamentaliter,non illatiue, & hoc idem scripsit Ripa in l.1.nume.3.ff. si cert. pet. non enim sequitur,nec est bona consequentia,est animal,ergo est homo,quia potest esse leo, equus,vel asinus,vt ait Natta in consi.473.nume.31.& Cagnol. vbi supra,sub nume.7.sed bene contentiuè, seu prædicamentaliter species inest generi, & sub verbo, animal, continetur leo, equus,& asinus,vt dixi.

Adducitur præterea,quòd vbicunque mens,& ratio statuti viget,ibi locum habet dispositio ipsius statuti, licet non fuerit ex-
23 pressus casus in verbis,quia † dispositio fundata in aliqua ratione comprehendit omnes casus, in quibus viget illa ratio, licet aliqui tantum casus fuerit specificati.l.de pupillo.§.si quis riuos. ff.de oper.no.nur.
24 Sed ratio, in qua fundatur dictum statutum † triplex existit, prima est, quòd illi de vniuersitate tenentur custodire eorum territoria,vt sint tuta,Bartol.in l.1.§.summa,num.1.ff.de his,qui deiec.vel effud. secunda,quòd tenentur capere malefactores,vt ait Afflict.ad constit. Regn. tit. de malefic. clandest. punien. nume.20.lib.1. Tertia est,quod statutum præsumit ex quo tenentur custodire territoria,& malefactores capere, & non fecerũt, nec scitur, quis dederit damnum, quod aliquis de vniuersitate illud damnum fecerit,vt ait Cæpol.in d.consi.crimi.18.sub nume.13.

m. 13. ver. sed in casu nostro, & nu. 22. & nu. 23.

Ergo cum istæ rationes locum habeant in furto, sicut in damno, statutum loquens de damno habebit locum in furto, & hoc genere argumenti vtitur Marsil. in tract. de bannit. in verbo, villis, nume. 52.

25 Pro quibus facit alia ratio, quòd † idem iudicamus de casu omisso à legis conditore quod iudicamus de casu expresso, quando verisimile est, quod ipse legislator idem statuisset in casu omisso, quod statuisset in casu expresso, si de casu omisso fuisset interrogatus, vt ait glos. in l. tale pactum. §. fina. in verbo, remaneret, in fin. ff. de pact. quam multi sunt sequuti, quos enumerauit Marsil. in l. si quis viduam, nu. 10. versi. alia etiam ratio. ff. de quæst.

Sed verisimile est, quod idem statuissent propter eandem rationem concurrentem in damno dato, & in furto, vt supra dixi, & probaui, ergo. & ita argumentatur Marsil. in tract. de bannit. in verbo, villis, sub nu. 52. ver. adduco etiam.

Vltra quod dici potest, casum furti non esse omissum, sed comprehensum in statuto, quia genus comprehendit suas species, vt superius probaui.

26 Amplius insurgit alia ratio, quod † secundū cōem vsum loquēdi appellatione damni cōtinetur furtū, vt ait Cep. in d. consi. crim. 18. nu. 15. ver. itē hoc et probatur, & Dec. in l. si familia, nu. 8. ff. de iurisd. om. iud. & Brun. in consi. 50. viso processu, nu. 3. & nu. 4. volu. 1. & Ripa in d. l. 2. sub nu. 2. ver. vlti. adde. ff. de dam. infec.

27 Et communis † vsus loquendi præualet proprietati sermonis etiam in statutorum interpretatione, vt ait Menoch. in consil. 569. dubitatio prima, nu. 7. ver. atqui communis, vol. 6. vbi dixit, hanc esse communem opinionem.

Et qui communis vsus loquēdi satis videtur probatus autho-
28 ritate, & assertione Doctorum superius allegatorū, quibus † de communi vsu loquendi attestantibus est adhibenda fides, vt saltem præsumptionem faciant onus probandi in aduersarium transferentem, vt ait Grat. in consil. 29. in præsenti causa, nume. 50. volu. 2. & Crauet. in consil. 166. licet plurimi, nume. 9. versi. & istis patribus, & Doctoribus, & Menoch. in consil. 569. sub nume. 7. volu. 6. & Riminal. iun. in consi. 215. illustris dominus, nume. 87. & sub nu. 88. volumi. 2. & M. Ant. Eugen. in consil. 52. Vincentius Fulginas, nu. 46. ver. nec iste vsus, maxime quando plures illustres Doctores de ipso communi vsu loquendi attestantur, vt ait Iacob. Benius in tract. de priuilegijs Iurisconsultorum, in tertia par. priuileg. 81. nume. 4. & Rimin. iun. in dicto consi. 215. nume. 89. & nume. 90. & Crau. in consil. 225. plura mouentur dubia, sub nume. 1. & Roland. à Valle in consi. 71.

viso

32 Postremò hanc opinionem, quòd † statutum volens emendari damnum à communitate intelligatur velle, vt emendatur furtum, tenuit in indiuiduo. Cæpol. in d. consi. crim. 18. per totum, & Brun. in consi. 50. nume. 3. & nume. 4. volu. 1. & Bero. in consil. 214 nume. 1. volu. 3. & Marsil. in tract. de bannit. in verbo, vilis, nume. 51. & nume. 52. ac nume. 53. & Bossius in titu. de damno dato nume. 9. versi. & an statutum, & Ias. l. si familia, num 5. in fin. & Dec. nume. 7. & nume. 8. ff. de iurisd. omn. iudic. & ibi quoque Alciat. nume. 10. nu. 11. & nu. 12. vbi egregiè contrarijs respondet allegando plura pro hac opinione.

Non obstat, quod damnum, & furtum sint diuersa, quia di-
33 co, quod † non sunt diuersa, nisi quia damnum est in plus tanquā genus, furtum verò in minus tanquam species, vt ait Ioan. And. loquens de genere, & specie in cap. accusatus, nume. 8. de hæret. in 6. non propterea negandum est, quin damnum tanquam genus includat, & contineat furtum, quia posito genere ponitur quælibet eius species, vt supra probaui, & ita diluit Alexand. in l. 2. nume. 3. ff. de damno infect. & ibi Rip. sub nume. 2. versi. sed dominus Alexander, & Cępol. in d. consi. crim. 18. nu. 18. & sequen. vbi dixit, quod sunt diuersa in hoc, quia damnum est tā quam genus, & furtum est tanquam species, quia non sequitur est damnum, ergo est furtum, quia potest esse damnum absque eo quod sit furtum, vtputa si colligantur vuæ immaturæ, vel alij fructus immaturi. l. si seruus seruum. §. si oliuam. ff. ad legem aquil. vel si sunt incisæ arbores, vel vites, & ligna dimissa in fundo, & hoc modo intelligitur, quod damnum non est furtum, & sic sunt diuersa, sed non conuertuntur ista, non enim potest esse
34 furtum, quin sit damnum, quia † omne furtum est damnum. l. 3. ff. de damno infecto, glo. in §. 1. in verbo, damni, Instit. ad leg. aquil. & sic appellatione damni, quod est genus comprehenditur furtum, quod est eius species, vt supra late dixi, & probaui.

Rursus dato etiam, quod furtum, & damnum essent species diuersæ, attamen propter rationes adductas furtum comprehenditur appellatione damni in casu, de quo agitur, vt ait Cęp. in d. consi. crim. 18. sub nu. 21.

Et ita quoque responderi potest ad textum in d. l. si seruus
35 seruum. §. si oliuam. ff. ad leg. aquil. vt † sit differentia inter furtum, & damnum quoad illum titulum legis aquiliæ; quia vbi est furtum, competit actio ordinaria, & cessat actio legis aquilię, quia vbi est furtum, competit actio ordinaria, & cessat actio legis aquiliæ, & ita loquitur d. §. si oliuam, tamen quoad alia ille qui committit furtum dicitur dare damnum, vt supra dictum est, & ita respondet Cępol. in d. consi. crim. 18. sub nu. 21.

Similiter alio modo responderi potest, quod ille textus in d.

§. si

§.si oliuam,nihil probat pro contraria parte, quia non est bona consequentia,actio legis aquiliæ non competit pro furto,er-
36 go furtum non est damnum,videmus enim,quod † lex aquilia non competit pro omni specie damni.l.si,seruus.§. inquit lex.ff. ad leg. aquil.& hoc modo respondet Ripa in l.2.sub nu.2.versi. tertio pro ista parte.ff.de damno infect.

Ad illud,quod dictum est, quod dicitur impropriè damnũ, & in statutis verba debent intelligi propriè,non autem impropriè,respondeo,quod secundum communem vsum loquendi furtum dicitur damnum,vt ait Cępol.Rip.Brun.& Dec.in locis supracitatis.

Et communis vsus loquendi præfertur propriæ significationi,vt dicunt præcitati Doctores,& tradit Bart.in l. omnes populi,sub nume.58.versi.vel si communis vsus.ff.de iusti. & iure, & in l.labeo,nu.5.ver.& hoc est vtile.ff. de suppel.legat. & in l.librorum.§.quod autem.Cassius,nume.1.ff de legat.3.& Abb.in procm.gregor.nume 8.in fin.& in cap.2.sub nu.1.versi. nam in omni de arbit.& Lanfranc.de Oriano in prax.tit. de instrumen. product.sub nu.1.ver.sed Ioannes de Imola, & Ripa in tract. de peste,tit.de remed.ad conseruand. Vbert.nu.57.ver. breuiter si tollas,& Pacian.lib.2. de probat.cap.3.nume. 155.

Etiam in materia statutaria,vt ait Bart.in l.1.nu.2.ver.dicit statutum.ff.ad leg.falcid.& in rubr.ff.de oper.no.nunc.nu.6.ver.in statutis vero,& Abb.in procem.gregor.nume.8.versi. nunquid vsus,& in c.per tuas,nume.6.versi. nam quod appellatione, de probat.& Felyn in rub.de fide instrum.sub nume.2.versi. quod autem in statutis,& Dec.in consi.466.stante statuto Rauennensi,nu.2.ver.& communis vsus loquendi, & supra dixi hanc esse communem opinionem nu.27.

Insuper cum eadem sit ratio statuti in furto, vt est in damno,
37 vt dixi,licita †erit extensio de propria significatione ad impropriam.l.filium.ff.ad Macedon.notat glo.in §.1.in verbo, ad curationem,in princi.in Authen.vt hi, qui obligat. se haber. perhib.res minor.& Ripa in d.l.2. sub nume.2.versi. secundo quia furtum,ff.de damno infect. vbi etiam respondet ad textum in l. si quando,C.vnde vi,& ad textum in l.si quantæ.ff.de public. & vectigal.& in l.si familia.ff.de iurisd.omn.iudic.cum alijs ibi per eum adductis,super quibus se fundant Doctores ad fauorem prioris opinionis.

Ad illud quod dixit Paris.in consi.158.nume.13.volu.4. quod si statuentes voluissent in statuto comprehendere furtum,illud expressissent, sed non exprimendo voluerunt relinquere hunc casum in dispositione iuris communis,Respondeo,quod dicũtur expressisse furtum in dicto statuto tum ex mente statuẽtiũ,

vt

vt dixi,tum ex iisdem rationibus concurrentibus in damno , & in furto,vt similiter dixi,& eo magis, quia in genere com prehenditur species,& sic facientes mentionem de damno d icun tur comprehendisse furtum,vt probaui.

Nec obstat Ripa in l.secunda nume.2.in princi. ff de da mno infecto,vbi ait,quòd dominus propter furtum non dicitur pati damnum,ex quo rei vendicationem habet l. si mancipium. C. de rei vendicat. l. secunda. C. de furt. ergo furtum passus non dicitur sentire damnum, quia qui actionem habet ad rem , ipsam habere videtur l. qui actionem habet. ff. de regulis iuris.

38 Nam respondeo, quod† minus est actionem habere, quàm ipsam rem,vt concludit Dec.in dicta l.qui actionem habet,nume.4.ff.de reg.iur.

Secundo dico,quod cum ipse dominus possessione rei fur-
39 tiue priuetur , satis damnum sentire dicitur , ex † quo possessio maximum possidenti commodum affert. §. retinendæ, versicu. commodum possidenti, Institu. de interdict. l. his qui supra. ff. de rei vendicat. & tradit Cagnol. in l. in pari causa, sub numero tertio. versicu. tu autem, diligenter aduerte.ff.de regu. iur.& Maynard. in l. cum de lucro, nume.1. & in l.in eo,nume.12.ff.eod.vbi refert multa commoda, quæ possessio affert.

Nec obstat, quod aliqui ex Doctoribus superius allega ti di xerint,contrariam opinionem esse communem,& Parisi us af firmauerit,illam sibi magis communem videri.

Quia respondeo, quod Parisius non bene computauit scriptores, cum ex catalogo Doctorum, quos ego supra recensui pateat in contrarium esse veritatem eius quòd affirmauit, & tanto magis quia coacernat ipse plures Doctores, quorum alij loquuntur in casu satis diuerso à nostro, vt ostendam, & alij po tius nostræ opinioni fauent, quàm aduersentur,& inter cæteros allegat Alexand.in l.si familia.ff.de iurisd.omn.iud. qui nihil ad rem nostram ait.

Allegat etiam Marsil.in §.postquam,nume.3.versic.& ideo stante statuto,& nume 4.versi.nam furtum, & damnum , & in §. expedita, versicu. & ideo stante statuto,nume.75.pract. crimi.& in consi.6.in causa accusationum,nume.1.nu.2.nume 3. & sequen.vsque ad finem, cumque potuisset allegare in l. de minore.§.tormenta,nume.5.versic. & ideo stante statuto. ff. de quæstio.& in l.maritus,nume.15.versi.facit etiam pro prædicta conclusione.ff.eod.

Qui tamen Marsil.fuit contrariæ sententiæ in tract.de bannit

Q in

In verbo, villis, nu. 51. 52. & 53. vbi remansit in hac conclusione, quod statutum loquens de damno dato emendando locum habet in furto, subdens, quòd diligenter consideratis iuribus, & rationibus per Coepolam adductis in d. consil. crim. 18. inclinat in opinionem suam, quæ etiam magis adhæret æquitati, subdit quoq; palinodiam canens, quod si vidisset dicta iura, & rationes non tam audacter consuluisset pro contraria opinione.

Allegat pariter Dec. in consi. 83. sub nume. 3. versi. quarto ad prædictum statutum, qui sententiam mutauit mentionem faciens de hoc consilio in l. si familia, nume. 7. & nume. 8. de iurisd. omn. iud. vltra quod in dicto consilio dixit, quod statutum loquens de damno dato non habet locum in furto, nisi obstat, vt dixi, & affirmauit ipse Deci. in dicta l. si familia, numero 8.

Nec obstat Iason ab eodem Parisio allegatus in d. l. si familia, nume. 5. qui licet dixerit, quòd statutum volens, vt credatur iuramento accusatoris de damno dato non habet locum in furto, tamen in fine subdit hæc formalia verba, videlicet, caue tamen, cum damnum sit diminutio patrimonij, certè qui ligna exportauit de vinea, quamuis non inciderit, dicitur damnum dedisse, & sic apparet, quòd ipse satis loquitur ad fauorem nostrum.

Nec aduersatur Bossius, quia licet in titu. de capt. nu. 43. contradixit Cepolæ, tamen postea in titu. de damno dato, nume. 9. cum eo conuenisse videtur, vt patet ex eius verbis, & etiam ex remissione facta ad Iasonem in d. l. si familia, qui nostræ opinioni adhæret, vt dictum est superius.

Nec obstat Florian. in d. l. si seruus seruum. §. si oliuam, nume. 2. ver. secundo nota. ff. ad leg. aquil. vbi notat differentiam inter furtum, & damnum, dicens, damnum causari cum corruptione, & damnificatione rei, furtum vero cum amotione, subdens etiam, hoc esse vtile ad statuta prouidentia circa damna data.

Quia responderi potest, hanc esse differentiam quoad illum titulum legis aquiliæ, quia vbi est furtum competit actio ordinaria, & cessat actio legis aquiliæ, tamen quoad alia ille, qui cōmittit furtum, dicitur dare damnum, vt dixi nume. 35. ver. & ita quoque responderi potest, tanto magis quia genus comprehendit species, vt pariter dixi nu. 20. & 21.

Nec quicquam faciunt Baldus, Alexander, Decius, Iason, Claudius, & Marsilius à Parisio allegati, prout nihil faciunt Romanus Curtius iunior, Gratus, Bonacossa, & Magonius, tum quia Decius, Iason, & Marsilius mutauerunt sententiam vt

supra

supra dixi, tum etiam quia supradicti omnes Doctores loquuntur in casu satis à nostro diuerso, dicunt enim, quod statutum volens, quod de damno dato credatur iuramento damnum passi non habet locum in furto, & ex hoc patet, quia dictum statutum dicitur odiosum, & contra ius commune, quo ca-
40 uetur, vt † nemo possit esse testis in causa propria. l. nullus. ff. de testibus, l. omnibus. C. eo.

Item est etiam contra ius commune in hoc, quia vnius te-
41 stimonio non creditur, nam vulgo dicitur, vox † vnius vox nullius. l. iusiurandi. C. de testib. cap. veniens. cap. cum a nobis, & cap. licet, eod. titu. immo dicitur contra ius diuinum, nam
42 † de iure diuino constitutum est, vt in ore duorum, vel trium stet omne verbum, vt voluit Odofred. in l. fina. sub nume. 4. C. si contra ius, vel vtilit. publ. & ibi Bal d. nume. 2. versi. & primo quæro, & Castrens. sub nume. 2. ver. de secundo, & Imol. in l. testamenti, nume. 2. ff. de testamen. & ibi Angel. nume. 3. & Salycet. in l. si non speciali, sub nume. 3. C. eod. & Grat. in consi. 10. & si causa, nume. 24. versic. item operatur, volumi. 2. vbi ait, quod est contra bonum, & æquum, ac contra ius diuinum, vt vni soli credatur, & Ioan. de Selua in tract. de iureiuran. part. 4. nume. 47. versi. 49. & Petrus Ant. Petra in tracta. de fideicommiss. quæstio. 12. nume. 559. versi. pro hac parte, & Feder. de Senis in consi. 17. quæstio talis est, sub nume. 4. versi. & cum de iure diuino, & Romàn. in sing. 361. tu scis, in princip. & Tiraquell. in tract. de iudicio in rebus exiguis ferendo, nume. 2. ver. secunda ratio, & nume. 3. versi. ex quibus, & Farinac. attestans de verissima, & communi opinionem quæstione 63. c. 1. nu. 2. versi. amplia primo, lib. 2. quæst. & commun. opin. crim.

43 Ergo tanquam exorbitans, & † odiosum restringi debet, & non ampliari ad alij casum c. odia, de reg. iur. in 6.

44 At † statutum, de quo agitur, dicitur æquum bonum & à iure communi iustificatum, ac fauorabile propter publicam vtilitatem, vt ait Bald. in l. si quis non dicam rapere, sub nume. 17. C. de episc. & cler. vbi ait, quod tale statutum dicitur æquum, & quod sit bonum, quia cum ratione factum, vt tuta sint territoria, licet contineat iniustitiam, dum vult, quod alter pro altero puniatur, uoluit Paul. de Castro in l. omnes populi, nume. 10. in fine, ff. de iusti. & iur. & Calcan. in consi. 63. nume. 4. versi. & per hoc tollitur, vbi ait, huiusmodi statuta esse iustissima, & à iure communi informata, vt Domini, & communia teneant territoria malis hominibus purgata, & Cato Saccus in consil. 65. & placet, in principio inter consilia Calcan. vbi ait, hoc statutum habere aliam fauoris rationem, quia commodius

Q 2 impensa

impensa portatur à pluribus, quam ab vno, & reprimitur hominum audacia, ne depredationes, & depopulationes fiant, & vt scelesti homines à delictis abstineant, nam cum ex istis refectionibus videant ad illos, quibus principaliter nocere destinarunt damnum non pertinere, sed malis suis operibus crumenas publicas lædi, à damnorum illatione facile se abstinebunt, vt hanc rationem considerauit Dec. in consil. sexagesimoquarto diligenter pro viribus, sub nume. 3. & sub nume. 6. & Cacheran. in decisio. 88. sub nume. 25. vbi subdit, has causas respicere publicam vtilitatem.

Et ideo censetur fauorabile, licet sit penale, & videatur odiosum, vt ait Marsil. in l. fi. nu. 178. ff. de iurisd. omn. iud.

45 Et † per consequens vti fauorabile respiciens publicam vtilitatem late interpretandum, & extendendum est, vt ait Deci. in cap. quæ in ecclesiarum, nume. 72. de constit. & in consil. 65. pro tenui facultate, nume. 2. & Socin. iun. in l. 1. nume. 56. ff. de leg. 1. & in l. 1. num. 424. ff. de acquir. possess. & Tiraquel. in l. si vnquã. in verbo, libertis, nume. 61. versi. igitur. C. de reuo. donat. & Cefal. in consi. 309. nume. 69. & nume. 70. volumi. 3. vbi nume. 71. ampliat hoc etiam si statutum sit exorbitans.

Et quatenus aliquid odij contineret, dum vnus punitur pro alio, attamen plus fauoris continet in compescenda voragine sequentium aliena, & in punienda culpa, & negligentia non custodientium territoria, & non capientium malefactores, &

46 ideo magis dicitur fauorabile, quam odiosum, tum quia † sic in dubio præsumitur, vt ait Bald. in l. 2. num. 2. & nume. 3. C. qui non poss. ad libert. peruen. & sequitur Tiraquel. de retract. lignag. in præfat. sub nume. 56. versi. & quia etiam, & nu. 66. versi. verum idem Bald.

47 Tum etiam quia † vbi concurrit fauor, & odiũ, debet potius considerari fauor, quam odium, vt ait Abb. in cap. in literis. in fin. nume. 34. de restit. spoliat. & Ioan. Royas in tracta. de hæret. in sing. 88. nume. 8. vbi multis allegatis dixit, quod potius consideratur fauor, quàm odium in lege, vel constitutione ex parte aliqua continente fauorem, & ex alia odium, & Pet. de Ancharan. in consi. 37. contra Ioannẽ, sub nu. 2. in fi. vbi dixit, quod in concursu odij, & fauoris debet præferri fauor, & idem tradit in consi. 215. scripsit, nume. 8. versi. in contrarium, & sequitur Tiraquell. in dicta præfat. sub nume. 66 versicu. nam & alias, de retract. lignag. & hoc idem affirmauit Dec. in l. venia, nu-

48 mero 5. C. de in ius vocan. vbi ait, quòd † statutum excludens fœminas stantibus masculis licet dicatur odiosum ex parte filiarum, & fauorabile ex parte masculorum, tamen quia vna

eademq;

eademque res non debet diuerso iure censeri, concludit, quod dictum statutum absolute sit fauorabile, subdens, hanc esse non solum communem, sed etiam magis communem opinionem, & idem tenuit Bursatus attestans pariter de magis communi opinione in consil. septuagesimosexto, ex hac serie, nume. 28. versi. vt hinc duo inferam, volu. primo, & communem dixit Crauet. in consil. 118. in hac causa, nume. 10. & Marc. Anton. Peregrin. in tract. de fideicommiss. art. primo sub nume. 24. vbi ait, quod statutum excludens fœminas propter masculos licet sit in damnum fœminarum, attamen est fauorabile attenta principali intentione, quæ fuit conseruare bona in familia, & agnatione, subdens, hanc esse communem scribentium traditionem, & Crotus in l. omnes populi, nume. 149.
49 versicu. vltima conclusio. ff. de iustit. & iur. vbi ait, quod † quando dispositio est partim odiosa, & partim fauorabilis, tota iudicatur fauorabilis, inferens ad huiusmodi statutum excludens fœminas propter masculos, & Tiraquell. in præfat. de retra. lignag. nume. 65. versicu. at mihi nunquam placuit, vbi
50 etiam dixit, quòd † non potest quippiam extendi in fauorem vnius, quod non vertatur in odium alterius, vt è conuerso, & idem dixit in §. 30. nume. 5. versicu. & ex hoc inferunt, de retract. lignag.

Ex quibus sublatum est fundamentum Parisij, & aliorum, qui dicebant, statutum propositæ quæstionis puniens vnum pro altero dici contra ius commune conditum, & per consequens odiosum, quia immo censetur fauorabile, vt dictum est.

Non est igitur mirandum, si statutum prædictum latè debeat interpretari, & ad improprias significationes extendi, cum sit fauorabile, vt ait Deci. in dicta l. venia, nume. 6. C. de in ius vo-
51 can. vbi dixit, quod † in materia fauorabili fit extensio recedendo à proprietate verborum, vt ait Roman. in consil. 105. viso
52 themate, sub nume. 2. in fin. vbi ait, quòd † statutum respiciens publicam vtilitatem extenditur etiam ad casum improprium, & sequitur Dec. in cap. 2. sub nume. 24. de præben. & ibi Addit. in verbo, publicam.

Quæ res non sic dicenda est in statuto disponente, vt de damno dato credatur iuramento damnum passi, cum non contineat fauorem, sed metum odium, vt scilicet credatur alicui in causa propria, necnon vt credatur vnius testimonio, vt prædixi, & ita per hanc rationem Gratus confirmabat suam opinionem in consil. 154. nume. vigesimo. volumi. 2. dum dixit, huiusmodi statutum volens de damno dato credi iura-

miento damnum passi tanquam correctorium iuris communis, & odiosum non esse extendendum ad furtum, sed strictissimè interpretandum, vt minus offendatur ius commune, quam sit possibile.

Et licet allegauerim pro communi opinione Plot. in l. si quando, sub nume. 823. C. vnde vi, tamen super eius verbis nullum est faciendum fundamentum, quia dum tenuit, quòd statutum obligans vniuersitatem ad emendationem damni non habet locum in furto allegauit Baldum, Decium, Alexandrum, Iasonem, vt Gratum, quorum tamen aliqui loquuntur ad fa-
53 uorem nostrum, vt ostendi, & ideo † sublato fundamento Doctoris tollitur eius opinio, vt ait Curt. sen. in consi. quinquagesimosexto, super eo quod ab ordine, nume. 7. versicu. tertia conclusio.

Nec obstat Ripa in dicta l. 2. sub nume. 2. in fin. ff. de damno infect. vbi credit, si statutum diceret, quòd communitas teneatur emendare damna data in territorio, quod non teneretur emendare furta, eo quòd ratio statuti non militet in furto.

Quia hoc est falsum, illæ enim rationes, quæ militant in damno dato militant etiam in furto, vt superius dixi nume. 24. ergo opinio Ripæ nocere non debet.

Et licet videatur ex prædictis sufficienter responsum Doctoribus in contrarium allegatis, & eorum rationibus, vt res tamen magis elucescat dico, prout dixi, quòd loquuntur in casu diuerso à nostro. Præterea quòd Roman. in dicta l. 2. in fin. ff. de damno infect. non figit pedem dum subdit, se non determinare, quia quæstio tunc erat de facto. Magonius vero allegat Bossium, & alia iura, cuius fundamenta iacta sunt, & Bossius ipse mutauit opinionem, vt dixi nume. trigesimonono. versic. nec aduersatur.

Nec ratio adducta per Curtium iuniorem vera est, siquidem non probat, quòd damnum sit genus, & species, prout e
54 adoptio, quæ † diuiditur in adoptionem, & arrogationem, & sic consideratur vti genus, & vti species. l. 1. ff. de adopt. quinimmo dico, damnum esse tantum genus comprehendens sub se suas species, vt probaui per Doctores, quos supra eius allegaui.

Insuper cum damnum habeat sub se diuersas species, vt furtum, rapinam, & similia, si vera esset in hoc casu argumentatio Curtij iunioris, quòd in dubio verba debent intelligi in specie, non autem in genere, incertum esset de qua specie damni statutum intelligere voluisset, & ideo vitiaretur per ea, quæ no-
55 tauit Marsil. in rubr. C. de probat. nu. 354. vbi ait, quod † incertitudo

tudo,seu dubietas regulariter vitiat omnem actum,& omnem dispositionem.

Ad glo.in constit.Regni,respondert potest prout supra num. 35.ver.& ita quoque cum versiculis sequentibus.

Ex quibus liquido constat,Parisium,Plotum,& Magonium non benè ponderasse Doctores ab eis allegatos, propter quod sequitur,quod si ab ipsis detraxeris omnes illos Doctores, qui patiuntur supradictas exceptiones,apertè constabit, quòd paucissimi sunt illi,qui nostrę opinioni aduersantur,quam tenemus vti communem,& veriorem.

Finis Quæstionum.

TRACTATVS QVIBVS MODIS ORDINARIVS EFFICIATVR DELEGATVS.

LVDOVICI RODOLFINI de Sabloneta Iur. Vtr. Doct.

In quo copiosè habetur, quibus casibus industria personæ electa censeatur.

Et quatuor principales vtilitates recensentur ex huiusmodi tractatione.

SVMMARIVM.

1 *Iudex ordinarius efficitur delegatus, quando Princeps in commissione sibi facta vtitur verbo, delegamus.*

2 *Iudex ordinarius efficitur delegatus per commissionem sibi factam, vbi processus non valeret, nisi esset delegatio, & affertur exemplum.*

3 *Iudex ordinarius efficitur delegatus, quando aliquid sibi committitur ad eius iurisdictionem non spectans.*

Iudex ordinarius non efficitur delegatus, quando aliquid sibi committitur ad eius ordinariam iurisdictionem spectans, ut si dicatur, iustitiam faciat, uel ministres, sed iurisdictio dicitur excitata tantum.

4 *Iudex ordinarius efficitur delegatus, quando aliquid additur, vel detrahitur eius iurisdictioni ordinariæ ex communi, & ueriori.*

Reiecta per Authorem aliquorum distinctione.

5 *Iudex ordinarius efficitur delegatus, quando Princeps in rescripto dixisset, talis uice nostra, vel authoritate nostra iustitiam faciat, uel causam cognoscat, ex communi.*

Declara quando talia uerba apponuntur in principali dispositione rescripti, secus si apponuntur in confirmatione, seu in executione dispositionis, bi,

ibi, & affertur exemplum.
6 Iudex ordinarius efficitur delegatus, si Princeps rescribat, vt causam decidat appellatione remota, vel alia simili clausula utatur.
Declara, vbi appellatio à iure prohibita nõ esset, secus si à iure prohibita esset, quia per huiusmodi clausulæ appositionem ordinarius non efficitur delegatus, ibi.
7 Iudex ordinarius efficitur delegatus, quando rescribitur, ut iustitiam faciat, & ante executionem referat, quia alterata est iurisdictio ordinaria circa relationem, ad quam non tenebatur.
8 Iudex ordinarius an efficiatur delegatus, quando in rescripto apposita est clausula, summarie?
Vulpell. damnatur ab Authore ibi.
9 Iudex in causa summaria maiorem potestatem habet, quàm in ordinaria.
10 Iudex in causa summaria potest abbreuiare dilationes, non tamen ita vt probationes, & legitimæ defensiones pereant.
11 Verbum, summarie, in rescriptis positum tollit ordinem iudiciorum.
12 Clausula, summarie, importat idem quod secundum æquitatem.
13 Apices iuris non attenduntur, vbi proceditur secundum æquitatem.
14 Noua species, & dispositio creatur, vbicunque aliquid additur, uel detrahitur dispositioni, vel certæ rei.
15 Causa ordinaria efficitur summaria, si in rescripto appositum fuerit verbum, statim, uel confestim, quia ista verba significant summariam cognitionem absque ordine iudiciario ex communi.
Idem quando apponitur dictio, illico, mox, quàm celerrimè, quam citius, & similes, ibi, ex communi.
16 Iudex ordinarius efficitur delegatus, quãdo in rescripto apposita sunt uerba, summarie, simpliciter, & de plano, vel verbum, de plano tantum.
17 Iudex ordinarius efficitur delegatus, quãdo in rescripto apposita est clausula sola facti ueritate inspecta.
18 Causa ordinaria non efficitur delegata per appositionem clausulæ summarie, de plano, & sola facti veritate inspecta, quando causa de sui natura est summaria.
19 Iudex ordinarius non efficitur dèlegatus, quãdo in rescripto apposita est clausula summarie rẽ & ipse ordinarius est omniũ causarũ tã ordinariarũ, quã summariarũ iudex secundum Salycetum, et Socinũ seniorẽ.
Contrarium tenuit Author ibi.
20 Iurisdictio delegata est odiosa.
21 Odia sunt restringenda.
22 Delegatio à Principe facta est fauorabilis.
23 Specialia duo circa idem concurrere possunt, quando vnum est consecutiuum alterius.
24 Iudex ordinarius efficitur delegatùs, quando Princeps rescribit, ut non obstantibus ferijs procedatur in causa, secundum Corneum.
Contrarium sub nu. 25. ex communi.

Iudex

25 *Iudex non potest ius dicere tempore feriarum.*
Nisi partes sponte litigarent, ibi.
26 *Iudex ordinarius efficitur delegatus, si in commissione dicatur ut procedat non obstantibus statutis.*
27 *Iudex ordinarius regulariter tenetur seruare statuta.*
28 *Iudex ordinarius efficitur delegatus, si sibi committatur, ut non admittat exceptionem contra instrumentum guarentigiatum non obstante statuto contrarium disponente.*
29 *Iudex ordinarius efficitur delegatus, si eidem committatur, ut aliquid faciat, propter quod tollatur arbitrium, quod habebat, & ibi affertur exemplum.*
30 *Iudex ordinarius efficitur delegatus, ubi Princeps utitur in rescripto, uel commissione, verbo, praecipimus, ex communi.*
31 *Iudex ordinarius an efficiatur delegatus per commissionem factam per verbum, mandamus? & sub nu. 33.*
32 *Verbum, committimus, appositum in commissione ordinarij importat delegationem.*
33 *Iudex ordinarius potest cognoscere per se, vel per delegatum ab eo.*
34 *Iudex, cui aliquid committitur per verbum, praecipimus, tenetur per se ipsum cognoscere, & iudicium exercere, non per alium ex communi.*
35 *Iudex ordinarius efficitur delegatus, si in cõmissione apponatur verbũ, iubemus, quod importat necessitatem, ut non possit fieri sub delegatio.*
Idem dicitur de verbo, iubemus, & de uerbo, monemus, ibi.
36 *Iudex ordinarius fit delegatus, quando sibi cõmittitur, quod debeat causam cognoscere propter uerbum, debeat, per quod uidetur ei necessitas imposita per se ipsum, & non subdelegatum ab eo cognoscendi.*
37 *Verbum, debet, regulariter importat necessitatem.*
38 *Verbum, debet, aliquando non importat necessitatem, sed honestatem secundum subiectam materiam, etiam si addatur uerbum, omnino.*
39 *Iudex ordinarius efficitur delegatus, quando in commissione electa est industria persona, quia tunc non potest subdelegare tàm de iure ciuili, quàm de iure canonico.*
Et referuntur exempla numeris sequentibus.
40 *Industria persona dicitur electa, quando in commissione dicitur de circunspectione, & industria, vel bonitate, vel legalitate tua confidentes, & nume. 43.*
Amplia siue negotium sit magnum, siue sit paruum, ibi.
41 *Industria persona dicitur electa, quando dicitur in commissione personaliter cognoscas, facias, vel exequaris.*
Et an tali casu iudex, seu commissarius subdelegare possit? ibi.
42 *Industria personae dicitur electa, quando dicitur in commissione, per te ipsum, uel per temetipsum cognoscas, quia tunc iudex, cui sic committitur subdelegare non potest.*
43 *Industria personae dicitur electa, quando aliquid committitur ratione confidenti a*

fidentiæ, ut quia dicatur, quia confidimus vel confisi, & nu. 40.

Vel quando dicitur, committimus discretioni tuæ, de qua plurimũ confidimus; quia tunc subdelegatio fieri non potest, ibi.

44 Industria personæ censetur electa, vbi negotium non determinatum committitur, vt quando diceretur, prout tibi uidebitur, uel arbitrio tuo.

45 Industria personæ censetur electa, quando commissum est officium sine iurisdictione, & sic actus nudi ministerij putu ambasciata.

46 Industria personæ censetur electa, quando Princeps committit ea, quæ sibi sunt reseruata in signum supremæ potestatis, & tunc non potest fieri subdelegatio, & nu. 52.

47 Industria personæ censetur electa, quando aliquid committitur, & dicitur in commissione, in quo, vel super quo conscientiam tuam oneramus, & per talia uerba non potest fieri subdelegatio.

Amplia ut ibi.

48 Industria personæ dicitur electa, quando in commissione dicitur talis expediat, & non alius, & uidetur prohibita subdelegatio.

49 Industria personę dicitur electa, quando in commissione dicitur, tuis manibus, uel manibus proprijs expedias.

50 Industria personæ intelligitur electa, si dicatur, tutu, vel per tete cognoscas, propter geminationem, quæ operatur, vt non possit fieri subdelegatio.

51 Industria persona an dicatur electa; quando simpliciter dicitur, per te videas, vel cognoscas?

52 Industria personæ dicitur electa, quando commissum est arduum negotium, & vide nu. 46.

53 Iudicis arbitrio relinquitur, quæ dicantur ardua, magna, vel grauia negotia.

54 Industria personæ in dubio regulariter electa censetur.

55 Quando aliquid committitur duobus ordinarijs ita quòd vnus sine alio non procedat, ambo efficiuntur delegati.

56 Ordinarius non efficitur delegatus, si eidem in causa ad ipsum spectante simpliciter detur adiunctus nil addito, uel detracto.

57 Delegatus an teneatur in modo procedendi seruare statuta loci?

58 Ordinarius quando iudicauit vti delegatus, appellatur ad superiorem delegantem omisso medio.

59 Causa inappellabilis ex potestate ordinaria per delegationem efficitur appellabilis, nisi aliter dicatur.

60 Ordinarius si procedat uti delegatus, iudicium, & processus non valet, quia procedit authoritate, quam non habet.

61 Habens duplicem potestatem, seu iurisdictionem, & procedens simpliciter, videtur ex vtraque procedere, & eo meliori modo potest, vt actus valeat.

62 Ordinarij non possunt capere sportulas, sed delegatis capient.

63 Delegati ecclesiastici capiunt sportulas ex consuetudine.

Ordina-

64 Ordinarius effectus delegatus per commissionem sibi à Principe factam iudicando in causa, in qua sine delegatione omnino habuisset iudicare, non potest capere sportulas.

Amplia etiam si adesset consuetudo, ibi.

Contrarium tenuit Author ibidem.

65 Consuetudo valet permittens sportulas ordinarijs ex communi.

1 Larissimi uiris est, quòd iudex ordinarius nonnullis modis delegatus effici potest. Primo † ordinarius efficitur delegatus, quando Princeps, vel superior in commissione sibi facta vtitur verbo, delegamus, qa cum verba sint clara, eis standum est, vt ait Abb. in c. licet in corrigendis, sub nume. 3. de offic. ordin. & ibi Ioan. And. sub nume. 7. ver. vel dicatur, & Ang. in consi. 214. primo est vidē dum, sub nume. 1. & Matthæsil. in sing. 89. nota quòd vbicunque, in fi. & Socin. in l. more maiorum, nume. 27. versic. tertiò limita. ff. de iurisd. omn. iud. & ibi Iacobin. de Santo Georg. num. 16. ver. sed ego addo in 1. lect. & Imol. in d. c. licet in corrigendis, sub nume. 9 versi. idem si dicatur, de offic. ordin. & Curt. iun. in l. mandata, nume. 5. ff. de offic. eius. vbi attestatur de communi opinione, addo Marant. de ordin. iudic. in 5. princip. distin. iudic. sub nu 4. ver. quomodo autem, in 4. par. & Marsil in tract. de bānit. in verbo, commissario, nume. 71. ver. notabis tamen, & Granut. in theorem. 21. nu 5.

2 Secundo † ordinarius efficitur delegatus per commissionem sibi factam, quando processus non valeret, nisi esset delegatio, qa licet verba rescripti non videantur alterare iurisdictionem ordinariam, tamen vt valeat processus, censetur delegatio, vt ait Ias. in l. ius autem ciuile, sub nume. 8. versi. secundo limita. ff. de iusti. & iure, vbi affert exemplum Cardinalis, qui Paduæ cōsuluit in quodam casu, in quo à delegato Principis appellatum fuerat ad ipsum Principem, qui cōmisit ordinario loci, vt vis faceret, nam ex quo delegatus Principis cēsetur in illa causa maior quocunque ordinario. c. fanè, de offic. deleg. certè ordinarius non potuisset cognoscere vt ordinarius, ergo vt valeat processus, censebitur delegatus, licet verba commissionis non videantur in aliquo iurisdictionem alterasse, quod est notandum secundum ipsum, & hoc idem tenuit Deci. in l. more maiorum, nume. 34. ver. & quod dictum est. ff. de iurisd. omn. iudic. & Gabr. Sarayn. ad Matthæsil. in sing. 89. ver. secundo limitantur, & Felyn. in d. c. licet in corrigendis, nume. 5. versi. prædicta omnia, de offic. ordin. & ibi Imol. sub nume. 9. ver. & prædicta etiam, & Ioan. Crot. in l. 1. §. si quis simpliciter, sub nu. 8. ver. secundo fallit. ff. de verb. oblig. & nu. 9 in 1. lect. vbi ait, quòd hoc nullam continet dubi-

tationem,

tationem,& miratur,quòd aliqui tenuerint contrarium.

3 Tertio † iudex ordinarius efficitur delegatus,quando aliquid sibi committitur ad eius iurisdictionē non spectans, vt ait Abb. in d.c.licet in corrigendis,sub num.3.de off.ordin & Granut. in Theorem.21.sub nu.1.vers.idcirco scias, & Iacob. de Nigris in l.& si prætor,sub nu.4.vers.quia respondeo.ff.de off.eius.

Secus si illud, quod sibi committitur ad eius iurisdictionem ordinariam spectaret,quia ordinarius reputabitur,vt si dicatur, iustitiam faciat, vel ministret, quo casu iurisdictio dicitur excitata,non delegata,vt ait Ang.in d.l.ius autem ciuile, nu 6. ff. de iust.& iur.& ibi Ias.nu.2.& Rom.in cons.285.omnia, nu.2.vers. nec refragatur,& ita notat Pau.de Castro in l.j.§. opus nouum, nu.2.ff.de no.oper.nunc.& in l.& si prætor,num.3.versi.item si superior.ff.de off.eius.& Mathæsil.in d.sing.89.& Soc.in l.more maiorum,n.21.vers.tertia conclusio.ff.de iurisd.omn.iud.& Petr.de Ancha.in d.c.licet in corrigendis, nu.3.vers. quartò nota,& ibi Imol.nu.8.de off.ord.& Lancellot.Galliaul. in d.l.1.§. si quis simpliciter,sub num.10.ff.de verbo.obl.& ibi Alciat.sub num.11.vers.tertio adducitur ratio,& Purpura.in l.& si pretor. num.21.ff.de off.eius,& Rom.sub n.10.vers. tu autem, & Dec. in consi.404.nu.10 circa medium, & Decian.in cap.25.sub nu. 16.versi.& nota,lib.4.rerum crimin.& Menoc.in præsumpt.16. nu.24.versi.aut causa hæc,lib.2.& Granut.in theorem.21. nu.2. & Caro.in tra.de loc.tit.de sportulis iudicū,n.45. lib.1.in 2.edit.

4 Quartò † quando additur,vel detrahitur iurisdictioni iudicis ordinarij per commissionem sibi factam, tūc iudex ordinarius videtur fieri delegatus,vt ait Felyn.in c.licet in corrigendis,nu. 1.de off.ordin.& Soc.in l.more maiorum,num.22. ff.de iurisd. omn.iud.& Ias.in l.1.§.si quis simpliciter,nu.5.versi.quarto nota.ff.de verb.obligat.& ibi Ale.no.11.versi. inducit secundo, & vers.aut eadem,& Hieronym. Butigell.n.3.&.nu.4. & Lancell. Galliaul.num.10.versi.sexto nota, vbi ait,quod hoc sequuntur communiter Doctores,& ibi quoque Alciat.sub nu.11. versic. quod addat,& Boer.in quæst.151.nu.5.& Bru.in tract. de augumento,conclus.3.prin.num.21.& Menoch.in præsumpt.16.nu. 25.versi.aut causa hæc commissa,lib.2.de præsumpr. vbi dixit, hanc esse veriorem opinionem, & non esse hoc casu iurisdictionem prorogatam sicuti aliqui dicebant,& hanc opinionem tenuit Granut.in theorem.21.nu.3. & Caroc.in tract.de locato,ti. de sportulis iudicum,sub nu.45.lib.1.in 2. editione, vbi de vera, & communi opinione testatur.

Et licet aliqui distinguant dicentes, ꝙ vbi per commissionē aliquid addit, vel detrahit iurisdictioni ordinariæ,tunc demū ordinarius efficit delegatus,qn cōmissio fit personę,secus si dignitati,

tati,& sub nomine dignitatis,vt ait Bald.in c.fin.de offic.ord.& in l.præcipimus, versic.dic ergo.C.de appellat.& Ias.in l. ius autem ciuile,sub nu.4.in fin.ff.de iust.& iur. quos in hanc sententiam refert,& sequitur Rimin.iun.in consi.203.& prima consideratione,nu.41.& sequentibus,volu.2.

Attamen discedendum non est à supradicta limitatione communiter,& indistincte à Doctoribus recepta, quia etiam militat eadem ratio,quando commissio facta fuit dignitati, sicuti quando facta fuit personæ,quia dicitur,& creatur noua species, & dispositio,quando additur certæ rei, vel dispositioni, vt dixi infra nu.14.versi.& etiam quia,vnde cum vigeat in vtroque casu eadem ratio,merito idem ius statui debet.l.illud.ff.ad l.aquil.

Et retenta limitatione tanquam communi,ex ea infertur primo quod † iudex ordinarius sit delegatus, quando in rescripto
5 Princeps dixisset, talis vice nostra, vel authoritate nostra iustitiam faciat,vel causam cognoscat,vt ait Hostien.in cap.licet in corrigendis,sub nume.8.versi. secus si dixisset,de offic.ordin.& ibi Innoc.versi.si dixisset,& Abb. sub nume.2. & Bald.sub nume.4.& Imol.sub nume.9.versi.primo si forrè, & Ioan. Andr. nume.7.& Felyn.nu.2.versic.signa cognoscendi,& nu.7. vbi ait hoc esse verum secundum omnes, & cum prædictis stetit Roman.in d.consi.285.sub nu.2.& in l.1.§ si quis simpliciter, sub nume.10.versi.aut causa.ff.de verb.oblig. & ibi Alex. nume.12. & Ioan.Crot.sub nume.7.versic.idem est si dicatur,in 1. lect.& Alciat.sub nu.14.versi.nono limita,& Iacobin. de santo Georg. in l.more maiorum,nume.16.versi.sed ego addo,in 1.lect.ff. de iurisd.omn.iud.& ibi Socin.nu.28.ver.quarto & vltimo limita, & Alexan.nume.17..versic.& inquantum,& Dec nu.32.ver.in eadem glossa ibi quis dat iurisdictionem, & Gabr. Sarayn. ad Matthæsil.in sing.89.versic.& præcipuè,& Petr.de Anch.in d. c.licet in corrigendis,sub nume.3. ver. quæro qualiter, & Boer. in quæst.151.sub nu.5.in fi.& Marant.in 4.par.de ord.iudic.in 5. princ.dist.sub nu.4.versi.quomodo autem,& Decian.in cap. 25. nu.17.versi.si dictum sit,lib.4.rerum crimin.& Menoch. in præsump.16.sub nume.28.versi.qui sanè casus,lib.2.de præsump.& Granut in theorem. 21.nu.6. versi. limita secundo,& Marsil.in tract.de bannit.in verbo,commissario,sub nume.68 & prius sub nume.4.ver.aut in concessione,vbi subdit, hoc esse bene,& singulariter notandum,cum ista verba quotidie apponantur in cōmissione,seu in literis Papæ,& Caroc.in c.cum quid prohibetur,in 1.par.in 3.limit.nu.13.ver. secundo infertur, & nume.14. de reg.iur.in 6.vbi dixit, hanc esse communem opinionem legistarum, & canonistarum, quam pariter communem dixit Curt.iun.in d.l.more maiorum,nume.48.& sub nu.51.ff.de iurisd.

risd.omn.iud.licet de hoc dubitauerit Iaf.in l.à iudice, sub nu me. 10.versicu.octauo potest. C.de iudic. vbi ait, quod verba authoritate nostra alterant iurisdictionem, quod causa subdelegari non potest,& quod si hoc verum est, valde solemne est, quia semper talia verba apponuntur in rescriptis Papæ, subdens se non ponere id pro constanti.

Hoc verum intellige, quando talia verba apponuntur in principali dispositione rescripti, vt quia dicatur vice nostra, vel authoritate nostra causam decidas, vel cognoscas, secus si apponerentur in confirmatione, seu in executione dispositionis, puta si committeretur iurisdictio ordinario,& in fine rescripti diceretur, quod quicquid eius authoritate fecerit Princeps ratum habebit, quia clausula posita in executiuis non ampliat, nec immutat naturam principalem actus, vt ait Ias. in l. ius autem ciuile, nume 7. versi. limita prædicta. ff. de iusti.& iure,& Felyn. in c. licet in corrigendis, sub nume. 7. versi. tertia declaratio, de offic. ordin.& Socin. in l. more maiorum, sub nu. 28. versi. quæ tamen intellige,& nu. 29. ff. de iurisd. omn. iud.& ibi Dec. sub num. 32. ver. secus videtur,& Alexan. sub nume. 17. versi. dicas hoc esse verum,& Gabr. Sarayn. ad Matthæsil. in sing. 89. ver. quæ tamen limitantur,& Curt. iun. in d. l. more maiorum, nume. 52.& ibi Purpurat. nu. 48. ver. limitatur conclusio,& Ioan. Crot. in l. 1. §. si quis simpliciter, sub nu. 7. ver. prædicta limitantur. ff. de verbor. oblig.& Decian. in cap. 25. sub nu. 17. lib. 4. rerum crimi.& Granut. in theorem. 21. sub nu. 6. ver. sublimita.

6 Infertur secundo, quod iudex ordinarius dicitur delegatus si Princeps rescribat, vt causam decidat appellatione remota, vel alia simili clausula vtatur, vt ait Hostiens. in c. licet in corrigendis, nu. 9. versi. item secus, de off. ordin.& ibi Abb. sub nume. 3.& Imol. sub nume. 9. ver. idem videtur velle,& Ioan. Andr. sub nume. 7. ver. item si dicatur,& Petr. de Anch. sub nume. 3. versi. quæro qualiter,& Iacobin. de Santo Georg. in l. more maiorũ, nume. 16. ver. sed ego addo, in 1. lect. ff. de iurisd. omn. iud.& Marant. de ord. iud. in 4. par. in 5. princip. dist. iudic. sub nu. 4. versic. quomodo autem.

Hoc verum intellige, vbi appellatio à iure prohibita non esset, quia si esset à iure etiam prohibita, per huiusmodi clausulæ appositionem scilicet appellatione remota in rescripto positam ordinarius non efficeretur delegatus, vt ait Host. in d. cap. licet in corrigendis, nume. 9. versi. item secus,& ibi Imol. sub nume. 9. versi. idem videtur velle,& Ioan. And. sub nume. 7. versi. item si dicatur,& Anchar. sub nume. 3. ver. quæro qualiter,& Innocẽ. ver. item crederem, de offic. ord.& Iacobin. de S. Georg. in d. l. more maiorũ, nu. 16. ver. sed ego addo, i 1. lect. ff. de iurisd. om. iud.

Infer-

7 Infertur tertio, quod † ordinarius efficitur delegatus, si sibi committatur, vt cognoscat, vel iustitiam faciat, & ante executionem referat, quia alteratio iurisdictionis circa relationem, ad quam non tenebatur, facit eum delegatum, vt ait Angel. in cons.217. in causa accusationis, sub nu.1. versi. unde quia, & Felyn. in c. licet in corrigendis, sub nu.4. versi dixit etiam, de off. ordin. & Ias. in l. ius autem ciuile, nu.6. versicu. secundo adde. ff. de iust. & iure, & Marsil. in tract. de bannit. in verbo, commissario, sub nu.68. & Dec. in cap.25. sub num.19. versi. similiter si dicat, lib.4. rerum crimin.

8 Infertur quarto, quod † ordinarius efficitur delegatus, quando in commissione adiecta est clausula, summarie, quia & alterata iurisdictio, ex quo talis causa sui natura erat ordinaria, vt ait Bald. ad Speculat. in tit. de legato, in fi. & Paul. de Castro in l.1. §. opus nouum, nu.2. ff. de no. oper. nunc. & Ias. in l. ius autem ciuile, num.5. ff. de iustit. & iur. & in l. hoc edicto. §. & post operis, num.4. ff. de no. oper. nunc. vbi attestatur de communi, & Fely. in c. licet in corrigendis, nu.4. versi. verbum summarie, de offic. ord. & ibi Imol. sub num 9. versi. idem si apponatur, & Fulgosi. in d. l. ius autem ciuile, num.1. versi. secundo nota, & Alex. in l. more maiorum, num.16. ff. de iurisd. omn. iud. & ibi Soc. num. 22. versi. quam conclusionem, & Purpurat. sub num.47. versic. & quod dictum est, & Ioan. Bapt. de sancto Seuerin. sub nu.20. versi. fuit etiam alias consultum, vbi tamen videtur cogitandū relinquere, & hanc opinionem tenuit Alex. in d. l.1. §. opus nouum, num.2. ff. de no. oper. nunc. & Alber. in l. sæpe audiui, ver. si autem loquimur. ff. de off. præsid. & Ioan. Crot. in l.1. §. si quis simpliciter, sub nu 6. in 1. lect. ff. de verb. oblig. sub versi. expeditis notabilibus, & ibi Alciat. nu.10. versic. & supradicta regula, vbi dixit, hanc esse cōmunem opinionem, quam pariter communem nuncupauit Caroc. in c. cum quid, in 3. limit. nume.11. versi. prima est, in 1. par. de reg. iur. in 6. & in tract. de locato, tit. de sportulis iudicum, num.46 versi. vnde si, in 2. editione, lib.1. & huic adhæret Marsil. in tracta. de bannit. in verbo, commissario, sub num.68. vbi dicit notabile, & quotidianum, & Bernardin. de Plotis in cons.133. Hercules Gonzaga, sub num.38. inter cons. crim. diuers. uol.1. in fol. & Decian. in cap.25. sub num.18. versi. & ideo, & sub numero 19. versicu sic & verbum, summariè, lib.4 rerum crimin. & Grant. in theorem.21. num.9. versi. & ideo, & Brun. in tractat. de augumento, conclu.3. princip. sub nume.21

Et ita teneo, quicquid dixerit Anchar. in consil.201. præmittendum est, num.3. versi. ex quibus ad propositum, & Oct. Vulpel. in tract. de præposit. aduerb. & coniunct. significat. in verbo, summariè,

mariè, sub nume. 3. qui non bene computauit scriptores hac de re tractantes, quia non dixisset, quòd vix percipi potest, quæ sit in hoc crebrior sententia, cum appareat ex præcitatis opinionē affirmatiuam esse communem.

Et tanto magis opinio Anchar. & Vulpell. est erronea, quia negari non potest, quin sit alterata iurisdictio ordinarij, cui committitur causa summarie cognoscēda, tum quia causa, quæ erat ordinaria efficitur summaria, vt dicunt Doctores supracitati, tū
9 etiam quia † iudex in causa summaria maiorem potestatem habet, quam in ordinaria, vt ait Bald. in l. frustra, num. 4. ver. modo quæro. C. de probat. & Ias. in §. omnium, nu. 113. Institut. de act.
10 & Cesal. in l. centurio, num. 92. ff. de vulg. & pupill. scilicet † in abbreuiandis dilationibus, non in substantialibus iudicij, non tamen ita possunt abbreuiari dilationes, quod probationes, & legitimæ defensiones pereant, vt ait Bart. in extrauag. ad reprim. in verbo, summariè, nu. 2. & 3. vers. expeditur autem, & Georg. Natta in clem. sæpe. §. quæ omnia, in verbo, expeditis glossa & his, sub nu. 6. versi. & si dicatur, de verb. sign. & Cacher. in decis.
11 l. quoniam, num. 1. vbi subdit, quod † simplex verbum, summarie in rescriptis positum ordinem iudiciorum tollit, quod idem ante ipsum docuit Bar. in d. verbo, summarie, sub nu. 2.
12 Item quia † clausula summarie id ipsum quod clausula secūdum æquitatem significat, vt ait Cios. in cons. 82. dubitationib. num. 2. vers. quæ sane conclusio, vol. 2. vbi subdit, quod quando secundum æquitatem proceditur, non licet excipere, agentem esse mulierem, ex quo secundum eum huiusmodi exceptio vi
13 detur desumpta ex iuris apicibus, quæ † eo casu non attēditur, vt ait Dec. in l. fœminæ, nu. 16. ver. vltimo fallit. ff. de regu. iur. & in c. cum dilecta, sub nu. 31. versi. quinto fallit, de confirm. vtil. vel inutil. & Iacob in. de santo Georg. in l. alienam, nu. 5. & nu. 6. C. de procur. & ibi Ias. sub nu. 2. versi. quinto limita, ergo videtur, quod hoc casu sit alterata iurisdictio.
14 Et etiam quia † vbicunq; aliquid additur, vel detrahitur dispositioni, vel certæ rei, creatur noua species, & dispositio, vt ait Ias. in l. 1. §. si quis simpliciter, nu. 5. versi. quarto nota. ff. de verb. obl. & Bernard de Plotis in consil. 133. sub nu. 38. u si. inter cōsi. crim. diuers. vol. 1. in fol.

Causaq; non solum erit summaria, si in rescripto appositum sit verbum, summarie, verum etiam si appositum fuerit verbū illico, mox, statim, vel confestim, quàm celerrime, & quam citius, quia ista verba significant summariam cognitionem absq;
15 ordine iudiciario, vt † de verbo statim, vel cōfestim tradit Bar. in l. 1. sub nu. 2. ver. quid dicemus, ff. iudicat. solui, & in l. res quę. §. res autem, nu. 2. ff. de iure fisci, & Franc. Aret. in l. cum res le-

gata.§.j. sub nu.4.vers.secunda conclusio.ff.de legat.1.& de verbo; mox, idem Bar.in l.momentaneæ,num.2.uersic. modo secundum utranque lecturam quæro. C. vnde vi, ubi loquitur etiam de uerbo, illico, de quo idem dicit Bar.in l.pen.nume. 2. C.depos.& Alex.in consi.42.uiso processu,sub num.3.versi.nec prædictis,uol.5.& Cefal.in consi.223.quoniam,num.19.& nu. 20.uol.2.ubi idem dicit de uerbo, statim, & de dictione quam celerrime, & quam citius quod importent causam summariam Bart.in d.l.pen.num.2.C.depos.& Bru.in tract.de forma, tit.quando censeatur forma, vel solemnitas remissa, colum.17. versic.& si dicatur, ubi ait, quod dictio cito, protinus, illico, vel sine mora intelligitur non seruato ordine iudiciario, & summarie.

Et ꝙ istæ dictiones mox, statim, & similes importent iudiciũ esse summarium uoluit Ias.in l.naturaliter, §.nihil commune, nu.175.uersi.tu responde melius, & ibi ante ipsum Imo.sub nu. 10.versi.nec obstat.ff.de acqu.poss.& Bard.in tract.de temp.util. & contin.cap.11.in fi.& Ancha.Regiens.in quæst.4.nu.2.& nu. 3.lib.ubi dixit, hanc esse communem opinionem, quicquid dixerit Rom.in l.1.§.1.nu.14.ff.de verb.obl.& Cel.in tra.de claus. in uerbo, celeriter, & Fel.in c.iurgantium, sub num.5.uers.scias etiam, de re iud.

16 Et multo magis † iudex ordinarius efficitur delegatus, quando ultra uerbum, summarie, uel absque eo apposita est in rescripto alia clausula, ueluti simpliciter, & de plano, ut ait Bellem. in c.licet in corrigendis, n.2.de off.ord.& Lancel.Galliaul.in l.1.§. si quis simpliciter, sub n.10.uersi.aut Princeps committit.ff.de uerb.obl.uel uerbum de plano tantum, ut ait Alc.ibi n.10. uers. & sumpta regula, uel de plano, sine strepitu, & figura iudicii, ut ait Ang.de Perus.in consil.139.uisis omnibus statutis, sub nu.3. 17 ferè ad fi.uel † sola facti ueritate inspecta, uel alia similis clausula alterans iurisdictionem ordinarii, ut de dictis clausulis tradit Lanfr.de Orian.in c.quoniam contra, in princ.sub nu.23. uersi. & est notandum, de probat.& Oct.Vulpel.in tract.de præposit. aduerb.& coniunct.signifi.in uerbo, summarie, nu.4.uersic. aut ultra, & Bernard.de Ploris in d.consi.133.sub nu.38. inter consi. crimin.diuer.uol.1. in fol.ubi dixit, hanc esse communem opinionem, quia magis est alterata iurisdictio, ex quo dictæ clausulæ magis operantur, quam simplex clausula, summarie, ut ait Dec.in d.c.quoniam contra, n.16.uers.tertio si causa, de probat. & constat ex his, quæ notauit plenori stilo Cacheran. in deci.j. per totam, & ex Doctoribus, quos allegauit Oct.Vulp.in d.uerbo, summarie, n.2.& Marc.Ant.Eugen.in consi.89.nu.13.n.14. nu.19.nu.21.n.23.& nu.38.uol.1.

18 Limita

18 Limita tamen, quando † causa de sui natura est summaria; quia tali casu licet Princeps, uel superior eam committeret cũ clausula summarie, non tamen ordinarius efficitur delegatus, ut ait Fel. in c. licet in corrigendis, n. 4. uers. uerbum summarie, de off. ordin. & Granu. in theorem. 21. nu. 10. & Caro. in tract. de locato, in tit. de sportulis iudicũ, sub n. 46. & 47. li. j. in 2. editione.

19 Limita etiam, quando † ordinarius est iudex omnium causarum tam ordinariarum, quam summariarum, quia licet Princeps committat causam ordinariam summarie cognoscendã, & terminandam, nõ tamen ordinarius efficitur delegatus, sed remanet in ea ordinarius, ut ait Salyc. in l. j. sub nu. 7. uer. sed dominus, & nu. 8. uer. confirmatur etiam, C. quomod. & quando iudex. vbi attestat̃, ꝙ ita dicebat Ricardus de Salyceto patruus suus, & sequitur Soc. in l. more maiorum, n. 23. uer. sed dubium pulchrum est. ff. de iurisd. omn. iud.

Tum quia Princeps, qui causam cõmittit magis alterat naturam, & qualitatem causæ, quam iurisdictionis substantiam, tum etiam quia facilius conceditur unum speciale, quam duo, nã hoc modo essent duo specialia, quia alteraretur iurisdictio, & causa efficeretur summaria. Item quia priuilegiũ est restringendum secundum quod minus habet improprietatis, per iura ab ipsis allegata.

Ego tamen dubito de ista limitatione, quia negari non posse uidetur, quin ubicunq; aliquid additur, uel detrahitur dispositioni, uel certæ rei, creetur noua species, & dispositio, ut dixi supra nu. 14. uersi. & etiam quia.

20 Præterea licet † iurisdictio delegata sit odiosa, ut ait gl. in c. 1. in uerbo, processus, de rescript. in 6. & Aret in cons. 60. clare ur̃,

21 nu. 1. & † per consequens restringenda, c. odia, de reg. iur. in 6. ta

22 men fallit † in delegatione a Principe facta, quæ fauorabilis est, ut ait Menoch. in q. 37. num. 38. uersi. accedit altera ratio, de arbitr. iud.

Nec obstat prima ratio, quia dico, quod Princeps alterat substantiam iurisdictionis, ex quo iudex ordinarius causarum summariarum, & ordinariarũ habet in illa causa sibi summarie commissa, quæ ordinaria erat, maiorem potestatem, quam habebat ea ordinaria remanente, ut dixi nu. 9.

Nec obstat secunda ratio, quia in commissione Principis mãdantis causam ordinariam summarie cognoscendam, & terminandam concurrit tantum unum speciale, quod est alteratio iurisdictionis, ex qua alteratione resultat delegatio. Et quatenus

23 † duo specialia circa idem concurrerent, id non obesset, quia vnum speciale esset consecutiuum alterius, ut ait Purpur. in l. 1. sub num. 615. uersi. undecimo arguit. ff. de off. eius. & Menoc.

in quæstione 47.num.9.lib.1.de præsumpt.

Quo uero ad tertiam rationem nihil dico,quia credo, quod apud omnes parum stringat,attentis maxime prædictis.

24 Infertur quinto,q † iudex ordinarius efficitur delegatus,quando Princeps eidem committit, ut non obstantibus ferijs procedat in causa,eamq; decidat,ut uoluit Corn.in consi.184.consului apud Asisium,sub n.4.uer.ego ponderaui,uol.2. quia ūr facta alteratio circa exercitium iurisdictionis, ex quo † tpe feria-
25 rum iudex vti ordinarius regulariter procedere,& ius dicere nō tenebatur.l.2.& l.omnes dies.C.de ferijs, etiā si uellet,nisi partes sponte uenirent, & sententia lata foret ipsis præsentibus, & sponte litigantibus.l.1.& l.si feriatis.ff.eo.

Contrarium tñ tenuit Lancellot.Galliaul.in l.1.§.si quis simpliciter,sub n.10.uer.ex quo infertur.ff.de uerb.obli.& ibi Alc. nu.13 uer.ex qua sequitur,& Anc.in consi.201.præmittendum est,nu.3.uer.ex quibus ad propositum,quem sequitur Vulpell. in trac.de præposi.aduerb.& coniunct.significat.in uerbo,summarie,sub nu.3.& idem tenuit Caroc.in trac.de locato, titu.de sportulis iudicum,n.48.uer.sic etiam,lib.1.in 2.editione,& Marsil.in tract.de bann.in uerbo,commissario,n.68.uers. pulchrum etiam est,& n.69.& n.70.uer.nota.n.punctualiter,ubi sic tenendū putat,quia per tale mandatum non censetur alterata causa, nec effecta delegata,quia iudex durantibus ferijs habebat iurisdictionem,sed erant suspensa organa iurisdictionis,& ideo superior nihil tribuit,sed obstaculum duntaxat remouet.

26 Infertur sexto, q † ordinarius efficitur delegatus, si in commissione dicatur,q procedat nō obstantibus statutis,ut ait Granut.in theorem.21.n.3.uer.quæ limita,ubi subdit, hanc esse cō-
27 munem opinionem,quia alterata est iurisdictio,ex quo† ordinarius statuta regulariter seruare tenetur,ut ait idem Granut.in d.theorem.21.nu.4 per Fel.in c.licet in corrigendis,nu.4.uers.& si Rex scribit,de off.ordin.

Pro quo facit Caroc.in tract.de locato, titu. de sportulis iudi-
28 cum,sub nu 48.in fi.lib.1.in 2.editione, ubi ait, quod † si cōmittatur iudici,ut admittat exceptionem contra instrumentū guarentigiatum non obstante statuto contrarium disponente ordinarius efficitur delegatus.

29 Infertur septimo,quod † ordinarius efficitur delegatus, si eidem mandatur per superiorem, ut alicui certæ personæ conferat,quia licet collatio sibi iure competat,tamen ex tali commissione alterata est iurisdictio, cum mandetur fieri certæ personæ tollendo ei arbitrium,ut ait Granut.in theorem.21. sub num 4. uersi.primus est.

30 Infertur octauo,q † iudex ordinarius fit delegatus, ubicunq; superior

superior vtitur in commissione verbo, præcipimus, vt ait Purpu. in l. more maiorum, n. 134. ff. de iurisd. omn. iu. & Fel. latè dispu tans in c. licet in corrigendis, n. 3. ver. verbum, de off. or. & Soci. in d. l. more maiorum, sub n. 24. ver. secundo limita, vbi ait, ꝙ ita communiter concluditur, & hanc opinionem tenuit Ale. in l. 1. §. si quis simpliciter, n. 12. ver. idem dico, & nu. 13. ff. de verbo. oblig. & ibi Io. Crot. n. 7. ver. notate tamen, in 1. lect.

31 Secus † si superior vteretur in rescripto verbo, mandamus, vel committimus, vt ait Matthæsil. in sing. 89. nota ꝙ vbicunq;. n. j. vbi subdit, non videri hoc casu datam de nouo potestatem ordi nariam, vel delegatam, sed veterem ordinariam excitatam, & de simplici verbo, mandamus, idem tradit Purpur. in d. l. more maiorum, nu. 134. ff. de iurisd. omn. iud. & ibi Soc. sub num. 24. & hanc differentiam inter verbum, mando, & verbum, præcipio, communiter approbari nos docuit Felyn. in c. eam te, num. 11. vers. commissio facta, de rescrip. & in c. nam concupiscentiam, sub nu. 7. ver. sed tamen prædicta renentur, de constitu. vbi ait, ꝙ verbum, mando, importat necessitatem, non tamen adeo præcisam, quin causa possit per alium expediri, & quod præceptum magis arctat, & quod verbum, mando, regulariter non importat necessitatem, & quod ita communiter tenetur, licet Alc. in rub. ff. de off. eius. sub nu. 43. ver. ego tamen puto, improbet hoc dictum asserens, mandatum Principis idem esse quod præceptum, & allegar multa iura ad id probandum; & dixit Vant. nul lam faciens differentiam inter verbum, mandamus, & verbū, præcipimus, quod per hæc verba iudex non potest alicui subde legare in trac. de nullit. ex defect. iuris. deleg. n. 21. vers. quinimo etiam, & dixit Corn. in cons. 184. consului, n. 2. versi. item consu-
32 lui, vol. 2. quod † verbum, committimus, importat delegationem ēt si scribatur ordinatio, & idem tenuit Io. Andr. in c. licet in corrigendis, sub n. 7. ver. vel dicatur, de off. ord. & ibi Imo. sub nu. 9. ver. idem si dicatur, & Abb. sub nu. 3. ver. vel si dixisset, & ꝙ verbum, committere, idē importet quod delegare, voluit Mari. in trac. de bann. in verbo cōmissario, n. j. vbi allegat multa iura.

Et ratio cur ordinarius efficiatur delegatus, quando sibi com
33 mittitur causa per verbum, præcipimus est, quia † ipse ordinarius prius poterat per se, vel per delegatum ab eo cognoscere. l. sæpe. ff. de off. præsi. l. more maiorum, ff. de iurisd. omn. iudi. & ibi Bar. nu. 10. versi. quærit glossa, & Curt. iun. num. 4. versic. quarto principaliter, & Ioann. Bapti. de sancto Seueri. sub nume. 12. versicu. item limita, vbi ait, hoc esse perpetuo notandum, faciens differentiam inter verbum, præcipimus, & verbū, mandamus, vt per hoc vltimum non prohibeatur delegatio, & Paul. de Ca.
34 in l. 1. sub num. 5. ff. de damno infect. & † tamen propter verbū,

præcipimus ipse solus erit astrictus cognoscere, nec poterit iudicium per alium exercere, vt ait glo. in d. l. sæpe, in verbo, necessitatem. ff. de off. præsid. dicens ita seruare Curiales Domini Papæ, & Domini Imperatoris, quam glossam sequitur Ias. in l. à iudice, sub num. 10. versi. decimo notabiliter limita. C. de iudi. & esse mirabilem dixit Felyn. in c. eam te, num. 11. versi. commissio facta, de rescript. subdens, non esse tutum ab ipsa recedere, quia totus mundus eam approbat, & inquit Fulgos. in d. l. sæpè, nu. 5. quod cum Doctores stent cum glossa, & curiales hoc obseruent, stultum esset aliter attentare.

35 Et per eandem rationem subinfertur, quod † iudex ordinarius efficitur delegatus, si Princeps in rescripto vtitur verbo, iubemus, quod importat necessitatem, ita vt non possit fieri subdelegatio, vt ait Bar. in d. l. sæpe, vers. tertio casu. ff. de off. præsid. vbi Paris. in addit. in verbo, quia aut rescriptum, & Addit. ad Felyn. in c. eam te, sub nu. 11. de rescrip. & Fulg. in d. l. sæpe, sub nu. 4. versi. si autem loquatur, & sub nu. 5. versic. secunda dubitatio est, & Rebuff. in l. quod iussit, nu. 57. versi. replicui. ff. de re iudic. vbi ait, quod uerbum, iubeo, & uerbum, præcipio, important necessitatem, & Abb. in clem. præ senti, num. 1. de censib. & ibi gl. in uer. iubemus, & Ias. in l. a iudice, sub nu. uers. decimo notabiliter limita. C. de iud. & Io. Bapt. de sancto Seuerin. in l. more maiorum, sub num. 12. uers. intellige uerba præceptiua. ff. de iurisd. omn. iud. & idem tradit Bermond. in tracta. de publ. concubin. in uerbo, teneatur, num. 1. ubi etiam idem dicit de uerbo, monemus, quod importet necessitatem.

36 Subinfertur etiam per eandem rationem, quod † si rescriptũ fuisset iudici ordinario, ut ipse causam cognoscere deberet, idẽ ordinarius efficeretur delegatus, quia per uerbum illud, deberet, uidetur eidem necessitas imposita causam per seipsum, & non subdelegatum ab eo cognoscendi, ut ait Vant. in tractat. de nullit. process. in titu. de nullit. ex defect. iurisd. delegat. sub num.

37 21. versic. uel si dictum fuisset, nam † uerbum debet regulariter importat necessitatem, ut ait Cios. in cons. 79. in proposita specie. num. 1. uersic. quare cum in bulla, uolum. 1. & glo. in clem. attendentes, in uerbo, debet. de statu Monach. & Bartol. in l. 3. §. creditores, sub numero 3. C. de pignor. ubi magistraliter loquitur, & ibi hoc uoluit Alex. in addit. & Marc. Anton. Eugen. in consil. 5. mortuo, num. 10. & Purpurat. in l. 1. num. 30. ff. de iurisd. omn. iud. & in l. 1. numero 29. C. de eden. & Felyn. in capit. nam concupiscentiam, num. 6. versi. de uerbo, autem, debet, de

38 constitut. ubi ait, quod † aliquando uerbum, debet, non importat necessitatem, sed honestatem secundum subiectam materiam, etiam si addatur uerbum, omnino.

Subin-

39 Subinfertur quoque per prædictam rationem, iudicem † ordinarium fieri delegatum, quotiescunque ex verbis commissionis, vel alias deprehendi potest, electam fuisse industriam personæ, cui res committitur, quia tunc non potest subdelegare, vt ait Ant. Tassara in tract. de error. notar. cap. 62. num. 2. & Abb. in c. fi. §. is autem, num. 3. versi. nota tertio regulam, de off. dele. & Io. Andr. ibi nu. 7. & sub nu. 12. versic. tertia regula sit, & Menoch. in q. 54. nu. 7. de arbit. iud. & Purpurat. in l. 1. nu. 500. versi. ex qua ratione, ff. de off. eius. & Socin. sen. in c. ut famæ, num. si versi. vigesimoquarto, de senten excommunic. & Ias. in l. a iudice, sub num. 10. versi. quinto limita. C. de iudic. siue loquamur de iure ciuili, siue de iure canonico, vt ait Dec. in l. 1. sub nu. 28. ff. de off. eius.

40 Prout † quando dicitur, de industria, & circunspectione tua confidentes per Apostolica scripta &c. vt ait Ioan. Andr. in cap. fi. num. 7. de off. delegat. & ibi Imol. nu. 16. uersi. solue quod hic fuit dictum, & sub nu. 21. versi. exemplum secundum Innocentium, & Ioann. Bapt. de sancto Seuerin. in l. more maiorum, sub nu. 11. versic. & maxime. ff. de iurisd. omn. iudic vbi ait, quod per ista verba, confidentes de industria, legalitate, & bonitate tua videtur electa industria personæ, & Vant. in tract. de nullit. process. in tit. de nullit. ex defect. iurisd. deleg. sub nu. 21. uersi. & generaliter, & Abb. in d. c. fi. §. is autem, nu. 6. versic. secundo quæro, de off. deleg. vbi ampliat, siue negotium sit magnum, siue paruū, quicquid dixerit ibi Innoc. prout facit ibidem Imol. sub nume. 23. & nu. 24. qui damnat in hoc Innocent. & Cardin.

41 Vel † quando dicitur, personaliter cognoscas, facias, uel exequaris, quia tunc est electa industria personæ, & subdelegare nō potest, ut ait Ioan. Andr. in d. c. fi. sub nu. 12. de off. delegat. & ibi Imol. nu. 16. versi. solue quod hic fuit dictum, & nu. 22. uersi. circa tertiam attende, & Abb. in d. §. is autem, nu. 6. uersi. secundo quæro, nisi partes consentiant, qu ia tunc subdelegare poterit, ut ait idem Abb. ibi in prin. quem sequitur Marsil. in tract. de bannit. in uerbo, commissario, nu. 46. uersi. poterit etiam, nisi in aliquibus casibus, in quibus etiam partibus consentientibus subdelegare non poterit, de quibus per Abb. in d. §. is autē, in princ. & sub nu. 5. uersi. unde si Papa, & ibi Imola num. 5. Et quod industria personę intelligatur electa, ubi dictum esset, personaliter cognoscas, uoluit Ias. in l. 1. num. 29. uersic. sed hoc colligitur. ff. de off. eius. & ibi Purpurat. nu. 501. uersi. primus est, licet titubare uideatur ibi nu. 502. per ea, quæ ibidem scripsit num. 483. & quod ideo subdelegare non possit, uoluit Menoch. in cons. 416. in eadem sententia, num. 10. uersicu. sic quoque dicimus, uol. 5. & Ias. in l. a iudice, sub num. 10. uersicu. sexto limita C. de iudic.

& ibi Castren.sub nume.8.sub versicu.item quæro,licet contrarium dixerit Grat.in consi.153.hoc thema,num.59.vol.2. vide etiam Paul de Orian.in l.1.sub nu.18.in fi.ff. de off.eius.qui titubare videtur,nam primò tenet opinionem affirmatiuam cum Iasone,& postea subdit, aduertendum esse, ne erretur in terminis,quia per verbum personaliter benè dr inducta vna personalitas,sed non electa industria personæ, & drīam esse inter istos casus,an sit electa īdustria personæ, vel unica personalitas inducta.
42 Vel † quando diceretur, per teipsum cognoscas,quia per talē clam intelligitur electa industria personæ, & propterea subdelegare non potest,vt ait Mar.Ant. Eug.in cons.89. licet verū sit, n.15.vol.1.& Vant.in trac.de null proc.in ti.de nulli. ex defect.iurisd.del.sub n.21.vers.aut fuisset dictum,& Paris.in l.possess.§.adipiscimur,n.2.ff.de acq.poss. vbi loquitur, q̄n dicitur per temetipsum,& Ias.in l.a iudice,sub n.19.vers.sexto limita. C.de iudic.
43 Vel † quando aliquid ratione confidentiæ alicui committit, vt quia diceretur, quia confidimus,vel confisi, quia tunc electa est industria personæ,vt ait Butr.in cons.48.in fi.& Crau.in cōsi. 303.nu.2.& Menoch.in q.68.sub num.11.vers. accedit ꝙ quando,de arbitr.iud.& Ioan.Bapt.de sancto Seuer.in l.more maiorum,sub nu.11.ver.& maxime.ff.de iurisdic.omn.iud.ubi ait, ꝙ per verba illa, confidentes de industria, legalitate, & bonitate tua uidetur electa industria personæ, & Rom.in consil.420.vbi ait,quod quando dicitur,committimus discretioni tuæ,de qua plurimum confidimus,subdelegatio fieri non potest.
Nec obstat Bolognet.in l.j.nu.137.ff.de off.eius. vbi ait,quod duplex est confidentia,videlicet in diffiniendo, vel in inueniendo idoneum substitutum,& subdelegatum,quia satisfacit Menoch.in d.q.54.n.14.versi.leuior, de arbit.iud.
44 Vel † quando negotium non determinatum committitur, quo casu intelligitur electa industria personæ, vt ait Crauet. in cons.203.nu.3.& Ioan.Bap.de santo Seuer.in l.more maiorum, nu.16.ff de iuris.om.iud.vt quando diceretur, prout tibi uidebitur,vel arbitrio tuo,ut ait Menoc.in d.q.68.nu.14.de arbitr.iud. vbi inquit, in arbitrarijs esse electam industriam personæ, quia non est data certa forma actui.
45 Vel † quando commissum esset officium sine iurisdictione, & sic actus nudi ministerii puta ambasciata,ut ait Ias.in l.a iudice,sub numero 10.uersi.duodecimo limita, C.de iudic. sed hoc non facit ad propositum nostrum.
46 Vel † quando Princeps committeret ea, quæ sibi sunt reseruata in signum supremæ potestatis, quia tunc non potest fieri subdelegatio,quia ex grauitate negotij præsumitur electa industria personæ,vt ait Ias.in d.l.a iudice,sub num.10. versic. tertio
decimo

decimo limita, C. de iudic. dixi infra nu. 52.

47 Vel † si dictum esset, in quo, vel super quo conscientiam tuam oneramus, vt ait Imol. in cap. fi. sub numero 22. versiculo idem puto, de offic. delegat. & Bald. in cap. si pro debilitate, numero 12. ue. sic deinde uides, eo. titu. & Alexan. in l. more maiorum, num. 23. versic. & quid si dictum sit. ff. de iurisdi. omn. iud. & ibi Ioann. Bapt. de sancto Seuerin. sub num. 11. versicu. & maxime, & Menoch in quæst 68 num. 12. uersi accedit, de arbitr. iud. & Ias. in l. 1. sub num. 29. versicu. & dicunt ibi. ff. de off eius. & rursus Alexand. in l a iudice, sub num. 3. versi. & ideo dicit, & num. 4. versic. & inter cætera, C. de iudic. ubi ait, hoc esse notandum, quia talia verba quotidie apponuntur in literis Papæ, & iterum Ias. ibi sub nume. 10. versi. quinto limita, ubi hoc intelligit uerum, siue decisio causæ sit commissa conscientiæ, siue huiusmodi clausula sit apposita super toto negotio, quicquid dixerit Abb. in cap. fi. §. is autem, n. 7. uersi. & per hoc potest inferri, de off. deleg. & in cap. cum in veteri, num. 4. uersicu. & facit, de elect. subdit tamen Ias. magnam esse authoritatem Abbatis, licet loquatur contra iura, & omnes authoritates, uide tamen Purpurat. in l. 1. nu. 503. & sub nu. 508. ff. de off eius. & Vant. in tract. de nullit. process. in tit. de nullit. ex defect. iurisdict. sub numero 21. uersi seu dictum fuisset, vbi ait, quod per talia uerba videtur alterata iurisdictio, ex quo electa est industria personæ, & subdelegatio prohibita est, addo Decian. in cap. 16. nu. 5. libro 2. rerum crimin. ubi ait, quod est electa industria personæ, & non potest. fieri subdelegatio per eam.

48 Vel † si dictum fuisset, talis expediat, & non alius, quia tunc videtur prohibita subdelegatio, ut ait Alex. in d. l. 1. nu. 92. ver. secundo limita. ff. de off. eius, & in l. more maiorum, nu. 22. uersi. item non delegatus. ff. de iurisd. omn. iud. & Ias. in l. a iudice, sub num. 10. ver. septimo limita. C. de iudic.

49 Vel † si dictum fuisset, tuis manibus expedias, vt ait Purpur. in l. 1. nu. 502. versi. & quartus modus. ff. de offi. eius. & ibi Paul. de Orian. sub nu. 19. versi. item plura addo, & Ioan. Bapt. de sancto Seuerin. in l. more maiorum, sub nu. 12. uersi. idem dicas. ff. de iurisd. omn. iud. uel manibus propriis, vt ait Paris. in l. possess. §. adipiscimur, n. 1. ff. de acqui. poss. & Galliaul. in l. 1. §. si quis ita simpliciter. nu. 4. ff. de uerb. obl.

50 Vel † quando dictum esset, tu tu, vel per te te cognoscas, quia propter geminationem intelligitur electa industria personæ, & non potest subdelegare, ut ait Ias. in l. 1. n. 30. uer. eodem modo. ff. de off. eius. ubi n. 33. hanc defendit opinionem, & Bald. in c. fi. n. 3. uer. nota quòd, de off. deleg. quem damnat ibi Imo. sub n. 4. dicens, ꝙ dictũ Baldi iure non probatur, sed quicquid sit, hanc opinio-

opinionem tenuit Purpurat.in l. 1. sub nu. 501. ver. & tertius quã do diceretur. ff. de offic. eius. & rursus Ias. in l. si quis in conscribendo, sub nu. 24. ver. per prædicta, & num. 25. C. de pact. & in l. à iudice, sub nume. 10. ver. nono limita. C. de iudic. & Grat. in con si. 153. hoc thema, nu. 58. volu. 2.

51 Secus † si diceretur solum, per te cognoscas, quia non intelligitur electa industria personæ, quin possit fieri subdelegatio, vt ait Ias. in l. 1. nu. 30. ver. eodem modo. ff. de offic. eius. vbi, dixit, dictum Baldi in c. fin. nu. 3. versi. nota quod dictio tu, de offic. dele. esse nouum, & singulare, & paucis incognitum, quia pronomẽ tu ponitur ad demonstrandum, non ad coarctandum.

Contrarium tamen tenuit Grammat. in consi. 3. nu. 1. in ciuilib. vbi ait, quod industria personæ dicitur electa, si dicatur, per te videas, vel per te cognoscas, adeo quod actus per alium explicari non potest, dicens de hoc esse casum clarum in 5. cum dilecta, de rescrip. & in l. vnica. C. de cad. tollen. idem tenuit Rolan. à Valle in consi. 59. nu. 30. vol. 3. vbi ait, quod si Princeps scribat alicui, per te exerceas, rescriptum est personale, adeo quod per subrogatum exerceri non potest.

52 Vel † quando commissum esset arduum negotium, quia tũc commissarius non poterit subdelegare, ex quo electa est industria personæ, vt ait Imol. in c. fi. nume. 15. ver. vnde potes concludere, de offic. delegat. & ibi Ioan. Andr. nume. 12. & Ias. in l more maiorum, nume. 65. versi. quinto limita. ff. de iurisd. omn. iud. & ibi Ioan. Bapt. de Santo Seuerin. sub nume. 11. versi. hinc probabiliter dubitatur, & iterum Ias. in l. à iudice, sub nu. 10. versic. tertio decimo limita. C. de iudic. vbi loquitur de reseruatis soli Principi in signum supremæ potestatis, dixi supra nu. 46. & Dec. in l. 1. nu. 28. versi. secundo noto. ff. de offic. eius. vbi Alex. num. 6. & Ias. nu. 35. & Niger. nume. 31. & Menoch. in quæstio. 54. nu. 7. ver. probatur præterea, & nume. 11. ver. hæc enim consideratio, & in quæst. 68. nume. 15. ver. accedit prçterea, & in cas. 205. nu. 1.
53 de arbitr. iud. vbi ait nu. 3. † iudicis arbitrio relinqui, quæ dicantur ardua, magna, vel grauia negotia, & hoc vltimum voluit Innocen. in cap. fi. de offic. delegat. & ibi Ioan. Andr. nu. 13. ver. quç vero dicantur, & Imol. nume. 14. & Ant. de Butr. sub nume. 15. ver. & dicunt hic. Doctores, vbi de grauibus negotijs loquitur, & versi. quæ autem dicantur, vbi loquitur de magnis negotijs, & Pelyn. in c. si pro debilitate, nume. 5. de offic. dele. & ibi Dec. nume 4. & Ioan. de Lup. de donat. inter vir. & vxor. §. 11. nu. 12. & Menoch. vbi supra ait, arduum, & graue idem esse, & ideo iudicis arbitrio, relinqui, quæ ardua dicantur, & Ioan. Bapt. de S. Seuerin. in l. more maiorum, sub nume. 11. versi. pro cuius declaratione. ff. de iurisd. omn. iud.

Et

54 Et†industria personæ in dubio regulariter electa censetur, vt ait Ang.in §.vsusfructus,sub nu.1.ver.quæro ergo, Inst. de vsufruc.& Bologn.in consi.6.nume.10.ver.quæ industria, & Seraphin.in priuileg.57.nu.10.de priuileg.iuram.

55 Adde in materia,quod†quādo aliquid committitur duobus ordinarijs,ita quod vnus sine alio non procedat, ambo efficiuntur delegati,vt ait Purpurat.in l.& si prætor,sub num.21.versi.& quando.ff.de offic.eius.

56 Sed quid†si ordinario detur adiunctus simpliciter in causa ad ipsum ordinarium spectāte nullo addito,vel detracto,nisi quod coniunctim procedant,an ordinarius efficiatur delegatus?& Caroc tenuit quod,non,licet nihil alleget in tract.de locato, tit.de sportulis iudicum,sub nu.48.ver.pariter aduertendum videtur, lib.1.in 2.editione.

Vtilitas principalis huius tractationis est multiplex, vt apparet ex Marant.in 4.par.de ord.iud.in 5.princip.distin.nu.23.cum
57 multis seq.sed tantum quatuor recensebo;prima est,quod†quādo ordinarius procedit vt delegatus non tenetur in modo procedendi seruare statuta illius loci,vt ait Bald.in c. licet in corrigendis,sub nume.6.ver. istud capitulum,de offic.ord. quem refert.& sequitur Ias.in l.ius autem ciuile,nu.4.versi. item quando.ff.de iusti.& iure & Brun.in tracta.de augumento, conclu.3. princip.nu.23.ver.item quia ordinarius,& Rit. Merl.in tract.de plurib.potesta.in tract.7. num.8.& hoc voluit Felyn. in d.c.licet in corrigendis,nume.7.in fi.& Decian.in cap.25.nu.20.ver.differentia autem est, lib.4.rerum crimin. & Plot. in consil.78.post prædictum consilium,nume.19.versi. duodecimo quia multi, vbi ait, istud non procedere in Statu Mediolani, in quo prouisum est per constitutiones illius Dominij,quod delegati eas seruare teneantur in procedendo,& iudicando,& Ioan.Crot.in l.1. §.si quis simpliciter,sub nume.6.versi.an iste iudex. ff. de verb. obligat.vbi ampliat, hoc habere locū etiam si talia statuta sint confirmata à superiore.

Sed certè Baldus id non dicit,sed solum, quòd iudex ordinarius effectus delegatus per cōmissionem superioris non tenetur ad formas statutorum disponētium circa iurisdictionem, quod non est sic in ordinario,qui (vt subdit) tenetur seruare statuta locorum quibus potest,& Ang.in d.l.ius autem ciuile, non dicit id,ad quod all. gatur per Iasonem vbi supra.

58 Secunda est vtilitas, quia† quando ordinarius iudicauit tanquam delegatus,appellabitur ad superiorem delegantem omisso medio,vt ait Hostiens.in c.licet in corrigendis,nume.8. versi. si enim,de offic.ordin.& ibi Felyn.in princip. & Bald. sub nu.4. & Marsil.in tract.de bannit.in verbo,commissario, nume.4. &

Ias.

Iaſ.in l.ius autem ciuile,nume.3.ver.effectus eſt ff.de inſti.& iure,& in l.1.§. ſi quis ſimpliciter,ſub nume.5.ff. de verb.obligat. & ibi Hieronym.Butigell.ſub nume.4.verſi. item quia appellatur,& Lancellot.Gallial.ſub nu.10.verſi.item ſi ſit delegatus,& Imol.in d.c.licet in corrigendis,ſub nu.9.ver.& not. bene prædicta & Brun.in tract.de augumento,conclu.3.num.23.verſi. effectus autem,& Petr.de Anchar. in cap. hi qui authoritate, ſub num.3.ver. quarto quæ fuit ratio, de præben.in 6.vbi ait,quòd ſi epiſcopus committit Vicario ſuo cauſam non incluſam ſub eius generali mandato,Vicarius non cognoſcet de ea vt Vicarius,ſed vt ſpecialiter delegatus.& ideo ab eius ſententia appellabitur ad epiſcopum,non ad Metropolitanum, addo Decian. in cap.25.ſub nume.20.verſic.item à delegato,lib.4. rerum cri-
59 min.vbi propterea infert, quod † ſi ex poteſtate ordinaria cauſa fuiſſet in appellabilis,per delegationem efficeretur appellabilis, niſi aliter dictum ſit.

60 Tertia eſt,quia † ſi eſſet ordinarius, & procederet vtì delegatus,iudicium,& proceſſus non valeret, quia procederet authoritate,quam non habet,vt ait Abb.in c.licet in corrigendis, nume.6.ver.extra gloſſam,de off.ordin.& ibi Imol.nume.4.verſi. nota quod proceſſus,& Anchar.ſub nu.3.verſi.quinto nota,vbi dixit, habuiſſe de facto,& Rimin.iun.in conſi.615.dubitat, nume.2.nu.3.nu.4.& nume.6.& Vant.in tract.de nullit. proceſſ.in tit.de nullit.ex defect.iuriſdict.nu.170.verſi. vt idem etiam foret,vbi ſubdit nu.171.verſic. ſciendum eſt tamen,quod habens iuriſdictionem ordinariam,& arbitralem, & ſic duplicem pote
61 ſtatem,in procedendo non cogitur alteram eligere,& † ſimpliciter procedendo, procedere videtur ex vtraque & eo meliori modo,quo poteſt,vt actus valeat.

62 Quarta eſt vtilitas,quia † ordinarij non poſſunt capere ſalarium,nec ſportulas,ſed delegati capient,vt ait Iaſ.in l.1.§.ſi quis ſimpliciter,nume.5.ff. de verb.obligat.& in l. ius autem ciuile, nume.4.ver.item ſportulæ.ff.de iuſt.& iure,& Ioan.Crot. in d.l. 1.§.ſi quis ſimpliciter,ſub nume.6.verſi.effectus etiam eſt, in 2. lect.ff.de verb.obligat. & ibi Hieronym.Butigell. nume.4. & Lancellot.Gallhaul.nume.10.verſi.vtilitas eſt magna,& Alciat. nu.10.verſic.vtilitas eſt magna,& Iacob de Nigris in l.etſi prætor,ſub nu.2.ver.quarto infertur.ff.de offic.eius.& Brun.in tracta.de augumento,concl.3.princip.ſub num.23. ver. item quia ſportulæ,& Decian.in c.25.ſub nu.20.ver.itē ſportulæ,lib 4. rerū crimin.vbi dicit,hoc procedere ex conſuetudine,& Felyn.in c.
63 licet in corrigendis,nu.1.de offic.ordin vbi ampliat, hoc † procedere etiam in delegatis eccleſiaſticis de conſuetudine, de cuius validitate traditur in c.cū ab omni,de vita & honeſt.cler.

Limita

64 Limita non habere locum † si ordinarius iudicaret in causa sibi à Principe commissa, in qua tamen sine delegatione omnino habuisset iudicare, quia sportulas capere non potest, vt ait. Felyn. in c. de hoc, sub num. 7. de simon. quem sequitur Grauat ad Vestr. in pract. lib. 7. cap. 1. sub nu. 31.

Quæ res ampliatur etiam si adesset consuetudo, vt ait idem Felyn. in c. ad apostolicam, sub nu. 2. in fi. de simon. & Angel. de Clauas. in summa, in verbo, iudex, nu. 15. ver. vtrum cõsuetudo.

Ego tamen dubito, quia Felyn. mouetur per Anchar. in consil. 197. quem non inueni hoc dicentem.

65 Item quia in contrarium est magis communis opinio, vt † valeat consuetudo admittens sportulas ordinarijs, vt ait Ias. in §. tripli, sub nume. 46. in fin. Instit. de act. & Caroc. in tract. de locato, tit. de sportulis iudicum, sub nume. 41. versi. contrarium tenet, lib. 1. in 2. editione. Similiter quia ferè vana esset conclusio superius firmata, qua dictum est, quòd si ordinarius ex commissione sibi facta iudicat vt delegatus capiet sportulas. Nisi dicamus, quod Felyn. & Angel. de Clauas. loquuntur de iudicibus ecclesiasticis, qui etsi delegati sint, nõ possunt capere sportulas, etiam si extaret consuetudo, quæ damnatur in c. cum ab omni, de vita, & honest. cler. licet etiam in hoc contrarium tenuerit Felyn. in d. c. licet in corrigendis, num. 1. de offic. ordin. asserens iudices delegatos ecclesiasticos de consuetudine capere salarium, & sportulas.

Finis Tractatus.

CON-

CONCLVSIONES D. LVDOVICI RODOLFINI de Sabloneta Iur. Vtr. Doct.

SVMMARIVM.

1 *Conductor ad modicum tempus non soluens pensionem suis statutis terminis potest expelli à locatione.*

2 *Conductor non soluens pensionem suis statutis terminis expelli potest à locatione etiam si adsit pactum in instrumento de non expellendo.*
Quod procedit etiam si pactum esset iuramento vallatum, ibi.

3 *Locator authoritate propria expellere potest conductorem pensionem non soluentem ex magis vera, & magis communi.*

4 *Facultas expellendi propria authoritate conductorem non soluentem pensionem transit contra hæredes ipsius conductoris.*
Intellige, vt ibi remissiuè.

5 *Declaratoria iudicis an requiratur, antequam conductor non soluens pensionem authoritate propria expellatur?*

6 *Scholares non soluentes in tempore pensionem authoritatè propria expelli possunt ex communi.*

7 *Conductor non soluens pensionem èxpellendus est statim non post ex intèruallo, secundum Caroc. qui tamen carpitur ab Authore.*

8 *Conductor non soluens pensionem expelli non potest authoritate propria, si uia iudiciaria esset simel adita.*

9 *Locator non potest authoritate propria èxpellerè conductorem non soluentem pensionem, si ipse conductor resistat.*

10 *Conductor non soluens integram pensionem sed deficiens in aliqua partè expelli potest à locatione.*
Declara vt ibi.
Quæ dicatur integra pensio ibidem remissiuè.

11 *Conductor expulsus à locatione tenetur ad pensionem præteriti tēporis.*

12 *Subconductor expelli potest a locatione etiamsi soluerit conductori pensionèm, quando tamen primus cōductor pensionem domino non soluit, & nu. 13.*

13 *Iure datoris resoluto resoluitur ius acceptoris.*

14 *Conductor vectigalium, & gabellarum non soluens pensionem èxpelli potest*

teſt à locatione.

15 *Conductor non ſoluens penſionem expelli poteſt à locatione etiamſi in inſtrumento locationis locator promiſiſſet moleſtiam non inferre, ibi.*

16 *Conductor non ſoluens penſionem locationis renouatæ cadit ab ipſa renouata locatione.*

17 *Conductor non ſoluens penſionem propter abſentiam ſuam expelli poteſt à locatione contra communem.*

18 *Conductor non ſoluens penſionem ſuis ſtatutis terminis expelli non poteſt à locatione quando in inſtrumento dictum eſſet, ut non liceret expellere ipſum conductorem penſionem non ſoluentem ex communi.*

19 *Conductor non ſoluens penſionem expelli non poteſt à locatione, quando locator erat debitor ipſius conductoris ex alia cauſa.*

20 *Conductor non ſoluens penſionem an poſſit expelli quando in inſtrumento locationis appoſita eſt pœna ob non ſolutionem? & nu. ſeqq.*

Alex. Craroc. ab Authore improbati ſub nu. 25.

21 *Pœna ſpecialis facit ceſſare generalem.*

22 *Expreſſum facit ceſſare tacitum.*

23 *Contractus ex conuentione legem accipiunt.*

24 *Inductum in fauorem alicuius in eius damnum redundare non debet.*

25 *Emphyteuta non ſoluens canonem poteſt expelli non obſtante, quod in contractu emphyteotico ſit appoſita pœna ob non ſolutionem canonis ex communi.*

26 *Arguendum an ſit de contractu emphyteotico ad contractum locationis?*

27 *Penſio pro emphyteuti ſoluitur in recognitione directi dominij.*

28 *Emphyteuta non ſoluendo penſionem ſuperioritatem directi dominij contemnere uidetur.*

29 *Penſio magna fructibus correſpondens & illos reſpiciens ſoluitur in locatione.*

30 *Regula l. quod fauore C. de legibus, non procedit, vbi aliæ regulæ offenduntur.*

31 *Altare unum cooperiri non debet, ut alterum diſco operiatur.*

32 *Aequalitas ſeruanda eſt inter contrahentes.*

CONCLVSIO I.

1 Conductor ad modicum tempus, ideſt intra decennium non ſoluens penſionem, ſeu fictum ſuis ſtatutis terminis cadit à locatione, & ab ea ſtatim expelli poteſt, vt eſt textus à contrario ſenſu in l. æde. C. locat. & ibi Angel. ſub nu. 2. & Plot. in conſ. 17. ſub nu. 10. & Caroc. in tract. de locat. & conduct. in 4. par. tit. de recuſat. q. 14. nu. 1. 2. & nu. 3. in 2. impreſſ. vbi dixit hanc eſſe veram conclu-

clusionem,& Aluar.Valasc.in tract. de iure emphyt. quæst. 21. nume.1.

2 Ampliatur primo ista conclusio†etiamsi adiectum fuerit pactum in locatione de non expellendo,quia subintelligitur ex natura contractus,si modo suo tempore pensio soluatur, vt ait Caroc.in loco supracitato nu.4.& nu.5.& Aluar.Valasc.in tract.de iure emphyt.q.21.nu.4.vbi hoc extendunt, etiamsi huiusmodi pactum esset iuramentum firmatum.

Limita tamen hanc ampliationem , vt per Aluar. Valasc.ibi nu.5 & Surd.in consi.103.nu.17.& nu.18.vol.1.

3 Secundo ampliatur.vt†locator possit propria authoritate expellere conductorem pensionem non soluentem, vt ait Dec. in authen.qui rem,sub nume.17.C.de sacrosf.eccle. & Alexand. in consi.131.in causa,nume 1.volu.4.vbi dixit, hanc esse magis veram , & communem opinionem, quam vti cōmunem tenuit Aluar.Valasc.in dicta quæst.21 nu.2.& Caroc.vbi supra,num.6. vbi de magis communi testatur & nu.11.vsque ad nu. 15. ponit practicam expellendi.

4 Extende hanc ampliationem,vt†ista facultas expellendi propria authoritate transeat contra hæredes conductoris , in cuius vita locator non est conquestus,vt ait Caroc.in d. quæst. 14. nume.7.intelligendo tamen,vt per Dec.in consil.9. explorati, sub nu.2.13.& nu.14.

5 Extende,vt†nō requiratur alia declaratoria iudicis cum modificatione data cautione ex se per locatorem de restituendo,in casu succumbentiæ,vt ait Caroc. vbi supra, nu.9. vbi dixit hanc esse magis communem,subdens nu.10.semper vidisse in practica laudatum,vt fiat declaratoria circa caducitatem, in reliquis capiat authoritate propria.

6 Extende rursus,vt†procedat etiam contra scholares non soluentes in tempore debitam pensionem,quia propria authoritate expelli poterunt,vt ait Caroc.in d.4.par.tit.de recusat.q.14.nume.16.& nu.17.vbi de communi testatur.

7 Restringe tamen,vt†dicta ampliatio procedat si statim locator expellat , secus si post ex interuallo, vt ait Caroc. vbi supra,nume.18.

Sed certè ista restrictio non videtur procedere,quia Caroc.allegat Castrensi.in l.cum in plures.§.hæredem,in fin.ff.locat.qui non loquitur in his terminis.

8 Restringe etiam,vt†non procedat , si via iudiciaria esset semel adita , quia tunc conductor expelli non potest authoritate propria,vt ait Addit.ad Bart.in l.æde,ver.limita tamen.C. locat. & Caroc.in tract. de locat.& conduct.in 2.par.cap.102. sub nume.2.in 1.impress.

Restringe

9 Restringe quoque, vt † non possit locator cōductorē expellere authoritate propria, si ipse conductor resistat, vt per plura cōcludit Salycet. in l. 2. sub nu. 12. ver. sed in dubiū. C. de iur. emph.

10 Tertio ampliatur, vt † procedat, ēt si cōductor soluerit sed nō integre pensionē, vt quia defecit in aliqua parte, quia non soluēs integre expelli poterit, vt ait Caroc. in d. q. 14. nu. 19.

Vbi nu. 20. declarat id, si scienter omiserit soluere integram pensionem, secus si per errorem puta calculi, vel similis.

Et nu. 21. declarat, quæ dicatur integra pensio.

11 Quarto ampliatur, vt † non solum conductor expelli possit, sed etiam teneatur ad mercedem, & pensionem præteriti temporis, vt ait Fulgos. in l. colonus, nu. 2. ff. locat. & ibi Castrens. sub nu. 3. vbi ait, quod colonus expulsus propter pensionem non solutam potest conueniri ad ipsam soluēdam tempore præterito, sed non pro futuro, quia cum non gaudeat fundo, postquā fuit expulsus non debet soluere pensionem, idem tenuit Salyc. in l. quæro. §. inter locatorem, nu. 4. ver item iuxta prędicta. ff. eo. vbi dixit hanc opinionem sibi magis placere, quia pœna expulsionis est, quia non soluit, solutio vero facienda pro præterito tempore est, quia fructus recepit, vnde ambo non veniunt ex codē fonte, & hanc opinionem tenuit Caroc. in d. quæst. 14. nu. 27. & & Aluar. Valasc. in d. q. 21. nu. 10.

12 Quinto ampliatur, vt † procedat in materia sublocationis, vt quando secundus conductor soluit primo conductori sublocanti, sed primus non soluit principali locatori, cui præiudicari nō potest, vt ait Caroc. in tract. de locat. & conduct. in 4. part. titu. de recusat. quæst. 14. nume. 30. nu. 31. & si Addit. ad Bart. in dicta l. æde, ver. limita tamen. C. locat. contrarium tenuerit, quo tamen loci subdit, bene aduertendum esse, & hanc ampliationem ve-

13 riorem credo, quia † resoluto iure datoris resoluitur ius acceptoris l. lex vectigali. ff. de pignor. l. 3. ff. quibus mod. pign. vel hipot sol. & ita tenuit in terminis Cacheran. in consi. 4. nume. 44. dicens Baldum contrarium tenentem communiter reprobari.

14 Sexto ampliatur, vt † procedat supradicta cōclusio in locatione vectigaliū, tributorū, & gabellarū, vt ait Caroc. in d. q. 14 nu. 32.

15 Septimo ampliat † ēt si in instrō locationis locator promisisset & molestiā nō inferre, qa nō dr̄ molestiā inferre vtendo iure cōtractus, vt ait Caroc. in d. q. 14. nu. 35. vbi nu. seq id comprobat.

Restringe hanc ampliationem, quādo diceretur in instrumēto, ꝙ locator promisit aliquam molestiam non inferre, propter dictionem, aliquam quæ implicat, & importat tam molestiam facti, quam iuris, vt ait Caroc. in d. q. 14. nu. 38.

16 Octauo ampliatur, vt † habeat locum in locatione renouata, vt ait ibi Caroc. nu. 40.

S Nono

appositione pœnæ, quæ glossa communiter approbatur, vt ait Alexand. vbi supra, & Clar. in §. emphyteusis, quæst. 8. versi. vlterius quero.

Ego aliquando dubitaui de opinione Alexandri & Carocij & contrarium consului pro Bernardo Ianello, & Lazaro Cantono, quia glos. in dicta l. 2. C. de iure emphyt. super qua se fun-
26 dant, loquitur in contractu emphyteotico, de quo † contractu ad contractum locationis ad modicum tempus arguendum non est, cum sit diuersa ratio inter vnum, & alterum casum, vt ait Aretin. in consil. 55. numero 4. vbi dixit in fortioribus terminis locationem ad longum tempus, & emphyteusim quamuis in multis sint similes, esse tamen adeo dissimiles, quod de vno ad aliud ex æquiparatione argui non potest, & sequitur Aluar. Valasc. in tracta. de iure emphyt. quæstio. 29. sub nume. 19. vbi addit, quòd dispositum in emphyteusi non potest trahi ad locationem ad longum tempus, nisi in casibus à iure expressis, additque etiam, quòd contractus locationis etiam ad longum tempus, & emphyteosis licet sæpius æquiparentur in iure, & eadem sit disciplina, attamen hoc intelligitur esse verum, vbi est eadem ratio, secus si diuersa, prout
27 est in casu, de quo agimus, siquidem † pro emphyteosi modica pensio, seu quid minimum soluitur in recognitionem directi dominij, vt ait Bartol. in l. prima. nume. 4. C. de iure emphyt. & Abb. in cap. potuit, nume. 17. versicu. secunda conclusio, de locat. & ibi Anton. de Butr. nume. 21. versi. quæro cum eadem glossa, & Imol. sub nume. 41. & Corbul. in tract. quibus ex caus. emphyt. iure suo priuetur, titu. de causa priuat. ob non solut. cano. ampliat. 5 num. 3. & nu. 8. & ampliat. 11. nu. 2. & am-
28 pliat. 12. nu. 1. & Surd. in decis. 180. num. 9. & ideo † emphyteota non soluendo videtur superioritatem directi dominij contemnere, vt ait Aluar. Valasc. in dicta quæstione 29. sub nume. 21. & Surd. in dicta decis. 180. sub nume. 10. & Corbul. in dicto titu. de caus. priuat. ob non solut. canon. ampliat. 5. num. 3. & nume. 8. & per consequens nõ est mirum si emphyteota propter hoc iure suo priuetur, vt ait Dec. in auth. qui rem, num. 18. C. de sacros. eccles.

At in locatione saltem ad modicum tempus secus est, vt ait Bartol. in dicta l. prima. nume. 4. C. de iure emphyt. quia in
29 † ea soluitur magna pensio fructibus correspondens, & illos respiciens, & sic soluitur in recognitionem fructuum perceptorum, vt ait Anton. de Butr. in dicto capit. potuit nume. 21. & ibi Imol. sub nume. 41. & Ruin. in consil. 57. nume. 10. volu. primo, licet etiam loquatur in locatione ad longum tempus quod vltimum suspectum fuit Aluar. Valasc. in dicta quæst. 29.

nu.19.& propterea in emphyteota non soluente canonē adest del.ctū ratione contēptus domini,at in cōductore nequaquam.

30 Nec obstat † regula l.quod fauore.C.de legib.quia non procedit,quando sequendo eam offenderentur aliæ regulæ, quas superius allegaui nume. 21. & seq. ita sanè videtur innuere Cyn.
31 in d.l.quod fauore sub nu.1.nam † non debet cooperiri vnū altare,vt alterum discooperiatur.ca.cum causam,de præb.assiduis. C.qui pot.in pign.habeant.

Præterea non magis dicere possumus pœnam illam appositam fuisse in fauorem conductoris,quam locatoris, immo quādo esset parua,& modica diceretur potius in fauorem cōductoris apposita ad limitandum,& modificandum naturam cōtractus,seu saltem dicendum est, pœnam ipsam appositam fuisse
32 gratia vtriusque,vt † æqualitas seruetur, quæ seruanda est inter contrahentes Bec.in consi.45.nu.23.

Qui autem vult videre alia in materia adeat Caroc. & Valasc.in locis supracitatis.

SVMMARIVM.

1 *Minor vigintiquinque annis donare non potest.*
2 *Minor vigintiquinque omnis donare non potest,etiam cum authoritate iudicis,& præsentia curatoris.*
3 *Minor uigintiquinque annis donare non potest etiam Principi.*
4 *Minor vigintiquinque annis donare non potest etiam stante statuto,quod contractus eorum,qui sunt annorum 18.si sint publici mercatores , uel alias agant,& contrahant tanquam patres familias valeant , & teneant,ac si essent annorum 25.*
5 *Minoris donatio est ipso iure nulla.*
6 *Minor donare non potest etiam cū solemnitate requisita à statuto , quòd in contractibus minorum certa solemnitas adhibeatur.*
7 *Minor tradendo immobilia dotare non potest extraneam personam.*
8 *Minor sicuti donare non potest,ita nec donanti consentire.*
9 *Minor donare non potest ei,à quo bona donata prouenerunt.*
10 *Minor donare potest ea,quæ seruando seruari non possunt.*
11 *Minor donare potest propter nuptias accedente decreto iudicis. Atsi decretum non interueniat confirmabitur huiusmodi donatio lapsu quadriennij.*
12 *Minor si est nobilis donare potest authore legitimo administratore. Amplia,vt legitimus administrator præsertim Principis donare possit nomine minoris pro seruitijs,& remunerationibus,ibi. Restringe tamen tribus modis ibid.*
13 *Minor uigintiquinque annis maior tamen quatuordecim donare potest causa mortis etiam sine authoritate curatoris.*
14 *Minor uigintiquinque annis donare pōt cum iuramento ex magis cōi.*

Extende

Extende, vt procedat etiam in muliere minore iurantè, ibi.
Extende etiam, ut procedat, etiam si facta sit donatio omniũ bonorũ, ibi.
Restringe, ut non procedat, si iurans esset pupillus, uel impubes, quia tũc iuramentum non operatur, nisi impubes esset doli capax, ibid.
Restringe, vt non procedat in minore ignorante se esse minorem, ibid.
Restringe, vt non procedat in minore donante hæreditatem cum iuramẽto, & nesciente æstimationem bonorum ipsius hæreditatis, ibid.
Restringe etiam, vt non procedat in minore, qui metu compulsus donauit cum iuramento ibid.

15 *Minor donare potest piæ causæ, distingue ut ibi remissiue.*
16 *Minor donare potest causa remunerationis distingue, & intellige, vt ibi, & nu. seq.*
17 *Iudicis arbitrio relinquitur, an minor donando, & remunerando modum excesserit.*
18 *Donatio remuneratoria facta à minore, si aliquo casu eßet nulla, an per cursum quinquennij conualidaretur à die ætatis perfectæ?*
19 *Donatio minoris ab initio inualida confirmatur lapso decennio inter præsentes, & uicenni inter absentes à die ætatis perfectæ.*

CONCLVSIO II.

1 Minor † viginti quinque annis validè donare non potest vt ait Surd. in consi. 122. primo aspectu, nu. 1. volu. 1. & in tract. de alimen. tit. 8. priuileg. 56. nu. 107. & M. Ant. Eugen. in consi. 3. ex his nu. 1. vol. 1.

2 Amplia, vt † nec donare possit etiam cum authoritate iudicis & præsentia curatoris. l. fi. §. cum autem. C. si maior fact rat. hab. Simoncell. plene in tract. de decret. lib. 1. tit. 2. nu. 1. vbi ait, hanc esse communem opinionem, quam tenuit D. Odd. in tract. de restit. in integ. quæst. 58. nu. 2. & Surd. in consi. 114. quamuis, nu. 13. & in consi. 122. nu. 1. vol. 1. & in d. priuileg. 56. sub nu. 107. & Honded. in consi. 42. dominus Vbaldin. nu. 2. vol. 1.

3 Amplia, vt † minor non possit donare Principi, vt ait Simoncell. in tract. de decret. lib. 1. titu. 2. sub nume. 17. sub versicu. nec multum vrget.

4 Amplia, vt † minor donare non possit stante statuto, quod cõtractus eorum, qui sunt annorum 18. si sint publici mercatores, vel aliàs agant, faciant, & contrahant tanquam patres familias valeant, & teneant, ac si essent annorum 25. vt ait Simoncell. in tract. de decret. lib. 1. tit. 2. nu. 25.

5 Amplia, vt † huiusmodi donatio facta à minore sit ipso iure nulla, ut ait Honded. in d. consi. 42. nu. 1. vol. 1.

6 Amplia † ẽt stante statuto, ꝙ in contractibus minorũ certa solemnitas adhibentur, quia non poterit minor cum dicta solemnitate donare, vt ait Surd. in d. cõs. 122. sub. nu. 1. vol. 1. & I d.

priuileg.56.nu.109.

7 Amplia quoq; † vt minor non possit tradendo immobilia dotare extraneam personam etiã cum decreto, quia esset donare, vt ait Surd. in d.cõsi.122.sub nu.1.vol.1.& in d.priuileg.56. sub nu.107.& Simoncell.in tract.de decret.lib.1.tit.2.nu.6. vbi propterea subdit, quod minor non potest facere sponsalitiam largitatem.

8 Amplia insuper, vt † minor sicuti donare nõ põt, ita nec donãti cõsentire, vt not.Bal.in l.2.nu.1.C.si aduers.donat.& ibi Ang.

9 Amplia rursus, vt † minor non possit donare ei, à quo bona donata prouenerunt, vt ait Simoncell.in tracta. de decret.lib.1. titu.2.nu.7.

10 Limita, vt † minor donare possit ea, quæ seruando seruari nõ possunt, vt ait D.Odd.in tract.de restit.in integ.q.58.nu.3.& Simoncel.in tract.de decret.lib.1.tit.2.nu.10.

11 Limita etiam, vt † minor donare possit propter nuptias, vt ait D. Odd. in d. quæstio. 58. nume. quinto, & Simoncell.in d.tit.2.nume.15.vbi id intelligit accedente decreto iudicis. Cæterum si decretum non interueniat, huiusmodi donatio confirmabitur lapsu quadriennij, vt ait Menoch.in consi.29.num.31. vol.1.& Simoncel.in tract.de decret.lib.3.titu.9.nu.21.vbi tamẽ loquitur de quinquennio.

12 Limita etiam, vt † minor, si nobilis est, donare possit per legitimum administratorem, videlicet per patrem, tutorem, vel curatorem, vt [illegible] D.Odrad.in tract.de restitu. in integr. quæst. 58. nume. 6. & Simoncell.in tracta.de decret.lib.1.titu.2.nume.11. vbi [illegible] communem opinionem, etsi contra eum inueniat una cons. [illegible]do, subdit tamen, hanc limitationem intelligendam esse accedere iudicis decreto. Vide Borgnin. in tract. de tutor. nume. 121. versic. nec potest, vbi ait, quod tutor, vel curator non potest donare rem pupilli, aut minoris eius nomine, etiam quod habeat a lege plenam, & liberam administrationem, et si donat tenetur de suo pecuniam restituere, subdens id non habere locum in tutore Principis aut virorum illustriũ, nec in donatione facta pro s[illegible]itijs, & remunerationibus, idem voluit Roland.à Valle in consil. 18 in præsenti, numero 59. 60. & nume.61.volumi.2.vbi addit nume.62. tutorem posse donare magistro pupilli.

Hæc tamen recipit nonnullas restrictiones, quarũ prima est, quod tutor, vel curator Principis non potest donare ea, quæ Princeps rarissimè largitus est, sed quæ donare consueuit, vt ait Roland.à Valle in d.consi.18 nu.65.volu.2.

Secunda est, quod tutor, vel curator Principis donare non potest immobilia, vt censuit Aret. in cõsi.24.quatuor nu.15.versi.circa

secun-

ſecundum, & Rolan à Valle in d.conſil. 18.nu.68.vol.2.

Tertio eſt, q̄ minor, vel curator Principis donare non pōt vltra æquiualentiā meritorū, nam qualitas, & quantitas meritorum attendi debet, vt merita ipſa ſint condecentia donationi, vt ait Aret.in d.conſi.24.nu.4.& Rolan.à Valle in d.conſi. 18.nu.69. & nu.71.vol.2.

13 Limita rurſus, vt† minor xxv.annis, maior tamen quatuordecim, & ſic adultus donare poſſit cauſa mortis, ēt ſine authoritate curatoris, vt ait Surd.in d.conſi.122.nu.1.volu.1. & Tiraquel. de legib. connub.gl 5.nu.72.& Simoncel.in tract. de decret. lib. 1.tit.3.ſub nu 16.ver.declaratur poſtremo, & Fachin.lib.5 controuer.iur.c.61.vbi loquitur etiam quando adultus habet curatorem, licet nonnulli aliter arbitrati ſint.

14 Limita inſuper, vt† minor vigintiquinq; annis donare poſſit cū iuramēto, q͞a per iuramentū minor efficitur maior, vt ait D. Odd.in tract.de reſti.in integ.q 58.nu.4 vbi de communi teſtatur, & Simoncell.in tract.de decret.lib.1 tit 2.nu.14 ver.3 declaratur, vbi dixit hanc eſſe cōem opinionem, quā vti communē ſequitur M.Ant.Eugen.in conſi.3.ex his, nu.6. & nu.7. vol.1.& Hieron.Gabr.in conſi.127 Cornel.ſub num.8.volu.1.& Surd.in conſi.46.nu 12.& in cōſi.122.nu.16.vol.1.vbi dixit hanc eſſe magis communem opinionē, & Honded in conſi. 42. nu.9. nu.19. & nu.21.volu.1.vbi dixit hanc eſſe receptiſſimam opinionem, etſi Cynus dixerit contrarium communiter obſeruari in auth. ſacramenta puberum, nu.16.C.ſi aduerſ.vendit.

Extende hanc limitationem, vt procedat etiam in muliere minore, quæ cum iuramento donare poteſt, quemadmodum tradit Alba.in conſi.11.ſuccinctè, ſub num.4.& Surd.in d.conſil. 122.ſub nume.16 vol.1.& M.Ant.Eugen.& Hieronym.Gabr. in locis ſupracitatis.

Extende etiam, vt procedat etiam ſi facta ſit donatio omnium bonorū, vt ait Honded.atteſtans de cōmuni in d.conſi.42.nu.16.

Reſtringe eā, vt nō procedat, ſi iurans eſſet pupillus, vel impubes, quia ſic iuramentum nō operatur in donatione vt ait Menoch.in cōſi.29.nu. 36.& ſeq.vol.1.& Honded.in d.cōſ.42.n.20.

Niſi impubes eſſet doli capax, vt cōſuluit. Corn. in cōſi. 240. quanquā, ſub nū.1.vol.1.quē ſequitur Alciat.in conſil.33.nu. 2. lib.2.& Surd.in d.conſi.122.ſub nu.16.vol.1.

Reſtringe etiam dictam limitationem, vt non procedat in minore ignorante ſe eſſe minorem, quia ob eius ignorantiā nō videtur voluiſſe renūciare, beneficio minoris ætatis, & iuramentū nihil operatū, vt ait Cęſal.in cōſ.456.mihi quoq;, nu.31.& ſeq. vol.4.& Honded.in d conſi.42.nu.21.vbi intelligit, hoc eſſe verum concurrente errore, & ignorantia ipſius minoris.

S 4 Reſtringe

Restringe præterea, vt per Simoncell. in tract. de decret. lib. 1. tit. 2. sub num. 14. versi. sublimitatur, vbi ait, quod si minor donaret hæreditatem, & nesciret æstimationem bonorum ipsius hereditatis, donatio non valeret etiamsi iuramento vallata fuisset.

Restringe amplius, vt non procedat in minore, qui metu cōpulsus donauit, & iurauit, vt ait Menoc. in consi. 29. n. 41. versi. responde 3. vol. 1.

15 Limita quoque conclusionem, vt † minor donare possit piæ causæ, vt ait D. Odd. in tract. de restitut. in integ. q. 58. num. 7. vbi num. 10. infert, quod minor donare potest alimenta parētibus, vel agnatis, vel etiam extraneis ex pietate tamen, per Azo. in rubr. C. si aduers. donat. sub num. 1. qui dixit, quod minor alimenta parētibus, & cognatis dabit, & eis solemnia munera mittet, sed extraneis interdum alimenta dabit, si hoc expediret pupillo, & cum decreto iudicis. Vide Simoncell. in tract. de decr. lib. 1. tit. 2. n. 19. vbi distinguit.

16 Limita præterea, vt † minor donare possit causa remunerationis & quando adeo efficax est causa, vt posset agi cōtra eum ad antidora vt ait, D. Odd. in tract. de rest. in integr. q. 58. num. 8. Vide tamen Simoncel. in tract. de decret. lib. 1. tit. 2. num. 28. vbi constituit tres casus Primus est, quando minor donat ex causa remunerationis absque decreto iudicis, & tunc concludit donationem esse inualidam. Secundus est, quando donat ex dicta causa cum decreto iudicis mobilia, quæ seruari non possunt, & tunc concludit ex communi donationem valere. Tertius est casus, quando minor donat immobilia ex causa remunerationis, & tunc post relatas contrarias opiniones concludit in loco mox citato num. 31. valere donationem cum decreto, quando ex bene meritis ius agendi competebat, alias secus, & ideo infertur, quod si minor donat præceptoribus suis pro modo facultatum huiusmodi donatio valet, D. Odd. d. q. 58. n. 9.

Declara, vt in casibus, in quibus minor donare potest ex causa remunerationis, constare debeat de beneficijs, & meritis donatarij aliter, quam ex confessione donantis, vt ait Menoch. in consi. 29. num. 10. volum. 1. Vide D. Odd. in d. q. 58. num. 31. vbi

17 ait † iudicis arbitrio relinqui, an minor donauerit ex vera causa, & res æquales, vel paulo pretiosiores, & an modum excesserit in remunerando aliquo respectu, vel rerum, vel personarū, vel temporis.

18 Declara etiam, quod † licet donatio remuneratoria facta a minore esset aliquo casu nulla, attamen per cursum quinquennij à die ætatis perfectæ conualidaretur, vt ait Corn. in consi. 36. in hac consultationem, num. 13. volum. 2. & Socin. iun. in consi. 102. non sum immemor, num. 19. vol. 2. & Menoc. de recuper. poss.

post.remed. 15.n.159.versi.declaratur procedere.

Contrarium tenuit Simoncell.in tract. de decret. lib. 3. tit. 9. num. 29. & seq. vbi in fine siluat opinionem affirmatiuam, vbi ex meritis ius agendi competeret.

19 Illud tamen certum est, quod † donatio minoris ab initio inualida confirmatur, si post vigesimumquintum annum præterierit decennium inter præsentes, & vicennium inter absentes, inde plene Simoncell.in tract. de decr. lib. 3. tit. 9. n 14. & seqq.

SVMMARIVM.

1 *Dos consistens in pecunia, aut rebus mobilibus, vel se mouentibus, aut incorporalibus soluto matrimonio restitui debet post annum, licet secus sit si in re immobili consistat, quia tunc statim restitui debet.*

2 *Dos restituenda est post annum, etiam si res immobilis vendatur, & ex pretio vir emerit res mobiles.*

3 *Dos consistens in re mobili soluenda est infra annum etiam a diuite, & pecunioso ex communi.*

4 *Maritus, vel eius hæres habet anni dilationem ad restituendum etiam extraneo dotem consistentem in re mobili ex communi. Limita duobus modis, vt ibi rem [illegible].*

5 *Extraneus dicitur, qui non habet in potestate mulierem.*

6 *Maritus statim soluto matrimonio tenetur soluere dotem consistentem in re mobili, quando id actum est ex pacto secundum Boër. Boer. Improbatur ab Authore ibi.*

7 *Dilatio anni data marito, ne vrgeatur infra annum ad soluendum dotē in re mobili consistentem an sit data miserationis gratia? & nu 8.*

8 *Beneficio inducto miserationis gratia an renunciari possit?*

9 *Dos consistens in re mobili statim restituenda est, non expectata anno, quando maritus illam vxori legauit.*

10 *Dos consistens in re mobili statim soluto matrimonio restitui debet, quando maritus non impendisset ex bonis dotalibus in funere vxoris.*

11 *Dos putatiua consistens in re mobili statim reddi debet non expectato anno ex communi.*

12 *Dos consistens in re mobili statim restituenda est non expectato anno, quando matrimonium non est sequutum, & non habuit effectum.*

13 *Maritus, seu eius hæres restituere potest, si vult dotem consistentem in re mobili non expectato anno.*

14 *Dos consistens in re mobili restitui debet statim non expectato anno, quando res ipsa mobilis nō consisteret in pōdere, numero, vel mēsura.*

15 *Maritus reseruans sibi electionem restituēdi dotem datam in rebus mobilibus vera æstimatione æstimatis si eligat ad interrogationem iudicis restituere rem, statim illam restituere tenetur non expectato anno, secus si eligat æstimationem restituere.*

Dos

16 *Dos consistens in re mobili statim restituenda est non expectato anno respectu eius, quod necessarium est ad funus vxoris.*

17 *Dos consistens in re mobili statim restituenda est non expectato anno, si dilatio anni non fuit petita.*

18 *Dos consistens in re mobili statim restituenda est non expectato anno, quando dos nurus restituitur a patre filio seorsum habitanti ex aequitate, vt dos ibi sit, ubi sunt onera matrimonij.*

19 *Dos consistens in re mobili statim restituenda est non expectato anno de consuetudine secundum Becium.*

Becius reprobatur ab Authore, ibi.

Consuetudo non est extendenda de casu ad casum cum sit stricti iuris.

CONCLVSIO III.

1 SOluto matrimonio † dos, quæ in pecunia numerata aut rebus mobilibus, vel se mouentibus, aut incorporalibus consistit solui, & restitui debet post annũ vxori, seu eius hæredibus, aut stipulantibus, & non ante, licet secus sit, si consistat in re immobili, quia tunc statim solui debet, l.1.§.exactio. C.de rei vx.act.

Ampliatur ista conclusio, qua dictum est, dotem consistentem in re mobili soluendam, seu restituendam esse post annũ,

2 vt † procedat etiam si res immobilis vendatur, & ex pretio maritus emerit res mobiles, quia tunc debet expectari annus, vt ait Roman.in sing.228 tu habes, vbi dixit, se ita consuluisse Florentiæ, & inuenisse casum in l.cum in fundo. §.si fundus. ff. de iure. dot.licet contrarium videretur dicendum, ex quo subrogatum sapit naturam eius, in cuius locum subrogatur, cuius opinionẽ sequutus est Boer.in cons.50.in addit. sub n.17.& Paris. ad Bart. in l.1.§.exactio.C.de rei vx.act,

3 Secundo ampliatur, vt † procedat etiam in diuite, vel pecunioso, quia tunc ab eo soluenda, seu restituenda est dos infra annum, vt ait Salyc.in d.l.1.§.exactio, sub nu.17. C. de rei ux. act. & Ias.in § fuerat, num.28.instit.de act.vbi dixit, hanc esse communem opinionem, quam vti communem sequitur Boe. in d. consi.50.num.19.& Plot.in l.si quando lib.459.ver. fallit etiam quando, C.vnde vi, & Rolan.à Valle in cons.10.n.19.vol.1.quicquid dixerint alij, de quibus ibi per eos.

4 Tertio ampliatur, vt † procedat etiam, quando extraneus dedit dotem in re mobili consistentem, quia tunc maritus habet anni dilationem ad soluendum, seu restituendum ipsam dotem ipsi extraneo, vt ait Ale.ad Bar.in d.l.j.§.exactio, C.de rei vx.ac. & Ripa in l.2.n.33.ff.sol.mat.vbi ait, quod hoc sequuntur cõter Doctores.limita tamen duobus modis, vt ibi per eum.

Et

5 Et nota quod † extraneus dicitur omnis, qui non habet in potestate mulierem, vt notat Cyn. in d. l. 1. §. accedit, num. 4. C. de rei vx. act. vbi Ang. n. 2. & Bart. ante nu. 16.

6 Limitatur autem primo dicta conclusio, vt † non procedat, quando aliter esset actum a partibus, quia prouisio hominis facit cessare prouisionem legis, ita sanè limitauit Boer. in d. consi. 50. num. 18.

7 Hæc Boerij limitatio non videtur vera, quia † ista delatio anni datur marito miserationis gratia, ne vrgeatur ad soluēdum, & præcipitetur, vt ait Bald. in d. l. 1. §. cum autem, num. 2. versic. quæro si maritus. C. de rei vxo. act. & Castr. in l. diuortio. §. non solum, sub num. 2. ff. sol. matr. & Ale. in l. 2. sub num. 14. versicu. tertio limita. ff. eo. & Bec. in consi. 43. in præsenti, n. 25. & nu. 26.

8 Sed † beneficio inducto miserationis gratia renunciari non potest, vt ait glo. in l. 1. in verbo, excedere. C. quando Imp. inter pupil. & iud. quam sequitur ibi Bal. dicens eam diligenter notandam esse num. 3. versi. quæro nunquid, & ibi Addit. & Ale. in l. pen. num. 8. C. de pact. & Saly. in d. l. 1. sub num. 2. in fi. C. quando Imper. inter pup. & vid. vbi ait, quod nec tacite, nec expresse renunciari potest, & Mayner. in l. nemo potest mutari, nu. 123. ff. de reg. iur. & Fel. in c. si diligenti, n. 26. de foro comp.

Et contra prædictam limitationem videtur tenuisse per hāc rationem Parpal. in l. 2. num. 18. ff. sol. matrim. ubi tamen subdit, quod maritus durante isto anno habet satisdare de soluendo, & num. 26. ait, quod illa dilatio annalis bene breuiari potest, licet non in totum tolli, postea opponit, quod dictæ dilationi renunciari possit, addens, quod illa dilatio aut non datur miserationis gratia, aut quod oportet dicere regulam gl. in d. l. 1. in verbo, excedere non semper esse veram, super quo cogitandum relinquit.

9 Secundo limitatur, vt † non procedat, quando maritus legauit dotem vxori, quia tunc statim solui debet non expectato anno. § sed si vxori Inst. de leg. & ibi glo. in verbo, plenius, & Ang. Aret. num. 1. vbi subdit, hoc esse bene menti tenendum in practica, quia vt plurimum viri hodie relinquunt vxoribus dotes suas, & sequitur Boer. in d. consi. 50. in addit. sub num. 19. & Ias. in l. post dotem, num. 82. ff. solu. matri. & Duran. de arre testan. tit. de leg. caut. 17. num. 1. & Pl. in l. si quando sub nume. 459. C. vnde vi, & Par. ad Bart. in d. l. j. §. exactio. C. de rei vx. act. & Rol. a Valle in consi. 10. circa primum articulum, sub num. 19. vers. tamen hoc fallit, volum. 1. & Ioseph. Ludo. in decis. Perus. 21. n. 3. & n. 4. & in concl. 2. vers. fallit 2. tit. solut. matr.

10 Tertio limitatur, quando † maritus non impendisset ex bonis dotalibus in funere vxoris, quia tunc anni dilationem ad soluendum

uendum dotem amittit,vt ait Afin.in l.sunt personæ,num.3. ff. de relig.& sumpt.fun.

11 Quarto limitatur, vt † non procedat in dote putatiua, quæ statim reddi debet non expectato anno,vt ait glo.in d.l.1.§.exactio,in verbo,restituendas.C.de rei vx.act. quam sequitur ibi Salycet.in §.sin autem,num.30.versic.quæro cum glossa,& huius opinionis fuit etiam Odofre.ibidem in §.sciendum, nu.6. versi. sed denuo quæro,& Alex. in l.si cum dotem.§ fin. sub num.3. versi.ex his etiam potest verificari.ff.sol.matr.& Bal. Nouell. in tract.de dote par.11.§.hactenus expeditum est,sub num.2.uersi. quarta differentia, & hanc esse communem opinionem attestantur Couar.in Epit.2.par.cap.6.§.8.num.24.versi.primo etenim infertur,& Roland.a Valle in tracta.de lucro dot.q.97. nu. 7.licet nonnulli alij voluerint contrarium, & præsertim Vltramontani,ut attestatur Salycet.in d.l.1.§.sinautem,sub num.30. C.de rei vx.act.& ibi Cy.in §.exactio,n.7.vers. quarto quæritur.

12 Quinto limitatur,vt † non procedat,quando matrimonium non esset sequutum,& non habuisset effectum, quia tunc non est expectandus annus, sed statim dos condici potest, vt consuluit Surd.in cons.131.tractatum fuit,nu.17.vol.1.

13 Sexto limitatur,ut † non habeat locum,quando maritus,seu eius hæres vellet restituere dotem consistentem in rebus mobilibus statim,non expectato anno,quia tunc id facere potest, illa enim dilatio anni in fauorem mariti,& hæredis est concessa,vt ait Salyc.in d.l.1.§.sinautem,sub num.31.in fi.C.de rei vx.act.& Corn.in consi.129.circa primum,sub num.2 vol.1. & Cotta in memor.in uerbo,dos soluto matrimonio,& Ioseph Ludoui.in conclu.2.uer.si autem hæres,tit.sol.matr.

14 Septimo limitatur, vt † non procedat, quando res mobiles non consisterent in pondere,numero,vel mensura, ut ait Castr. in d.l.diuortio.§.interdum.sub nu.5.in fi.ff.sol.mat.

15 Octauo limitatur, ut † non procedat, quando uxor marito dedisset in dotem res immobiles uera æstimatione æstimatas, & maritus ipse seruasset sibi electionem, quod facere potest l. plerunq;.ff.de iure dot.quia facta inter rogatione per iudicem ex officio,quid uelit restituere utrum rem,uel æstimationem, si eligat restituere rem, statim illam restituere tenetur non expectato anno,secus si eligat æstimatione restituere,ut ait Odofred.in d.l.j.§.sciendum,sub num.5.uers.sed denuo quæro C.de rei ux.act.& Cyn.ibi in §.exactio,nu.8.uersi.quinto quæritur,& Salyc.sub num.30.uers.quæro secundo,licet pinguius loquatur Odofredus.

16 Nono limitatur, ut † non procedat in eo, quod necessarium esset ad funus,nam statim exigendum esset non expectato anno,

ut ait

vt ait Azo.in d.l.1.sub nu.12.C.de rei vxo act.

17 Decimo limitatur, vt † non procedat, quando dicta dilatio anni non fuit petita, vt consuluit Bec.in consi.43.in præsenti, numero 27.

18 Vndecimo limitatur, vt † non habeat locum, quando dos nurus restituitur a patre filio seorsum habitãti ex æquitate, vt dos ibi sit, vbi sunt onera matrimonij, vt ait Bec.in d.consilio 43.sub nu.28.versi.postremo dici potest.

19 Duodecimo limitatur, vt † non procedat de consuetudine, per quam videtur dispositioni iuris communis derogatum, vt ait idem Bec.in d.consi.43.num.28.versi.secundo quia, vbi ait, quod tempus quadrimestre, quod datur condemnatis miserationis gratia de iure communi non habet locum de consuetudine, subdens, quod sicuti huiusmodi consuetudo habet locum in quadrimestri concesso condemnatis, ita etiam habebit locũ in debitore ex causa dotis, cum in vtroque casu militet eadem ratio miserationis.

20 Contrarium teneo, quia † cõsuetudo non est extendenda de casu ad casum, cum sit stricti iuris, vt ait Cur.sen. in consilio 11. num.8.& Rolan.a Valle in consi.69.num.30.vol.3.& Bursa.in consi.13.n.36.volum.1.& Seraphin.in tract.de priuileg. iuram. priuileg.49.num.26.

SVMMARIVM.

1 *Sententia lata prout in cedula non valet, quando non est producta in actis.*

2 *Substantiale sententiæ est, vt ipsa legatur oculis corporeis, aliàs est ipso iure nulla.*

3 *Sentẽtia arbitri non valet, si fuerit pronunciata prout in cedula.*

4 *Laudum arbitratoris pronunciatum prout in cedula non valet.*

5 *Sententia lata prout in cedula liquida, & in iudicio producta, recitationi parata valet, si cedula fuerit incontinenti lecta.*

6 *Sententia lata prout in cedula valet vtilitate, vel necessitate suadente, & ibi exemplum.*

7 *Sñia lata prout in cedula ualet de consuetudine in statu ecclesiastico.*

8 *Sententia prout in cedula debet aperiri intra decem dies in curia Romana, alias resoluitur.*

9 *Senatus Mediolani statuit ut iudices infra triduum postquã pronunciauerint prout in cedula, tradant sñiam actuario sub pœna nullitatis. Author fuit Prætor insignis Oppidi Castrinoui Scripiæ in statu Mediolani, ibi.*

10 *Appellandum an sit, quando sententiatur prout in cedula, an vero quãdo ipsa cedula aperitur, & legitur remissiue.*

CON-

CONCLVSIO IIII.

1 SEntentia † lata prout in cedula non valet l. 1. & 2. C. de sentent. ex breuiculo recitan. Aemilian. in cons. si. 154. quod sententia, num. 6. & M. Ant. Eug. in cōsi. 42. num. 9. & Bec in consi. 78. in causa inquisitionis, sub nume. 3. vbi de communi testatur, quando cedula non est producta in actis.

2 Nam † de substantia ipsius sententiæ est vt legatur oculis corporeis, alias est ipso iure nulla, vt ait Roland. a Valle in consi. 41. primo quidem aspectu, nu. 10. vers. secundo ipsa sententia, vol. 1.

3 Ampliatur ista conclusio, vt † procedat in sententia arbitri, quæ non valet, si fuerit pronunciata prout in cedula, vt ait Ioan. Bapt. de Perus. in tract. de arbitr. cap. 15. sub nu. 19. versi. & nota quod non sufficit, lib. 9.

4 Secundo ampliatur, vt † procedat in laudo arbitratoris, quod non valet, si arbitrator pronunciauerit prout in cedula, quia partibus præsentibus, & intelligentibus illud ferre debet, vt conclu dit Ioan. Bapt. de Perus. in tract. de arbitr. lib. 11. cap. 16. nume. 9. versic. item quæritur de laudo, quicquid dixerit Baldus, quem ibi reprobauit, & sequitur Iana de testam. formul. consil. 1. n. 34. versi. 11. facit.

4 Limitatur autem primo, vt † non habeat locum in sententia lata prout in cedula liquida, & in iudicio producta recitationi parata, quia tunc valet, vt ait Bald. in l. 2. num. 12. C. de sent. quæ sine cert. quant. & in l. 1. num. 11. versicu. sed quæro C. de sent. ex breuiculo recitan. & Bec. in d. consi. 78. numero 36. & Bursa. in consi. 288. meum nunc erit, num. 13. versic. & quamuis, volum. 3. vbi id intelligit uerum, si cedula fuerit incontinenti lecta.

6 Secundo limitatur, vt † non habeat locum, vbi utilitas, vel necessitas suadet, vt pronuncietur prout in cedula, vt ait Vestr. in sua pract. lib. 7. cap. 1. sub num. 12. vt quando ob negotiorum multiplicitatem, vel periculum instantiæ, seu alias ex aliqua rationabili causa pronūciatur prout in cedula, vt ait Vant. in trac. de nullit. tit. de nullit. ex defectu process. sub num. 32. vel quando sententia lata fuisset vltimo die officii, quia tunc huiusmodi sententia valet, vt ait Bec. in d. consi. 78. num. 38. versic. accedit, vbi subdit, se ita Romæ obseruari audiuisse, & sæpe etiam vidisse obseruari à iuris peritissimis in Prouincia Montisferrati. Et si contrarium quo ad instantiam tenuerit Aemili. in d. cons. 154. sub nu. 5. versi. nec etiam iuuare potest.

7 Tertio limitatur, vt † non procedat in illis locis, in quibus viget consuetudo, & praxis pronunciandi prout in cedula, prout

viget

viget huiusmodi cõsuetudo in statu ecclesiastico, ut attestatur Menoch. in cons. 871. & si doct. in princ. vol. 9. & Vestr. in prac. lib. 7. cap. 1. num. 12. & Vant. in tract. de nullit. tit. de null. ex defe ctu process. sub num. 32. & sub n. 85. versi. & nempe, & M. Ant. Eugen. in consi. 42. nu. 8. & Ioseph. Ludouic. in tit. de consuetu. conclu. 1. illat. 43.

Quæ consuetudo non placet Vestrio, nec Meno. nec Van. nã Menoch. eam prauam appellat Vantius dicit, hoc male a iudicibus obseruari, Vestr. uero ait, litigantes in suspenso detineri, & iudicibus mali occasionem dari.

8 Et propterea † huiusmodi sententiæ in curia Romana debẽt aperiri intra decem dies, alias resoluuntur vt ait Hercul. in trac. de attent. cap. 14. nu 9.

9 Quinimmo † excellentissimus senatus Mediolani ad tollendos abusus iudicum statuit, vt ipsi intra triduum postquam pronunciauerint, prout in cedula tradant sententiam actuario sub pœna nullitatis, ut attestatur Menoch. in d. consi. 871. num. 5. & num. 21. volum. 9. & vidi ordinem ipsius Senatus, quem obseruaui dum gessi Præturam insignis oppidi Castrinoui scriptæ in statu Mediolani.

10 An autem † appellari debeat, quando sententiatur prout in cedula an vero quando notula aperitur & legitur? vide M. Ant. Eugen. in d. consi. 42. nu. 10. & seqq.

SVMMARIVM.

1 Reus periurus de periurio puniri non potest, sed solum Deum vltorem habet.

2 Vnicuique licitum est per fas, & nefas vitam & sanguinem proprium redimere, & sub nu. 21. ex communi.

3 Pater interrogatus contra filium, & periurus non punitur de periurio, & sub num. 6.

4 Filius est pars corporis patris, & eius sanguis.

5 Pater, & filius censentur vna, & eadem persona, & caro.

6 Ratio vbi est eadem, idem ius statui debet.

7 Argumentum a contrario sensu summi potest indictis Doctorum.

8 Pater defensionem suscipere potest pro filio accusato, ac pro eo transigere, ac si propriam vitam, & sanguinem redimeret.

9 Mater interrogata contra filium, & periura, de periurio puniri non potest.

10 Filius est pars viscerum matris.

11 Vxor interrogata contra uirum, & periura, de periurio puniri non põt.

12 Vxor est pars corporis viri.

13 Vir, & vxor sunt vnum corpus, & vna caro.

Reus

14 *Reus periurus de periurio puniri non potest, etiam si notoriè de periurio constaret.*

15 *Reus periurus puniri non potest etiam extra ordinem.*

16 *Reus periurus de periurio non punitur etiam si examinaretur vti principalis in se, & vti testis in alios.*

17 *Reus receptus vti testis in alios, si sit varius in eo, quod respicit socios, vel sit conuictus demendatio torqueri potest vt testis, non vti principalis.*

18 *Reus periurus de periurio puniri non potest, etiamsi pœna pecuniaria solum imponenda esset ipsi reo, quicquid dixerit Paul. Ghirl. sub n. 19*

19 *Res dicuntur secundus sanguis hominis, et nu. 20.*

20 *Rei appellatione continetur pecunia.*

21 *Reus periurus in primo, & secundo processu puniri potest extra ordinē ratione geminationis. De quo dubitat Author ibi.*

22 *Reus iustus sub pœna, vel multa, vt uerum dicat, si postea peierat, an pœna exigi possit? Et dicitur quod sic secundum Maraut. Foller. Catheran. et Chartar.*

Contra quos tenuit Author, ibi.

23 *Præceptum nudum iudicis, et sine causa factum non valet.*

24 *Quod nullum est, nullum effectum producere potest.*

25 *Principale si non tenet, nec tenet accessorium.*

26 *Prohibitum directo per indirectum concedi non debet.*

27 *Reus periurus punitur de periurio in foro animæ.*

CONCLVSIO V.

1 Communis est opinio q̃ practicatur, q̄ † Reus periurus de periurio puniri non potest, sed solū Deū vltorem habet, vt ait Alex. ad Bart. in l. 1. ff. de bo. eorum, qui ante sentent. & Boss. in titu. de examin. reorum nū. 10. & in titu. de periuris, nu. 3. ver. addo notabiliter, et Clar. in §. periurium, versi. scias etiam & § fi. q. 45. num. 10. versicu. quid ergo, & Torell. de Prato in consi. 41. nu. 1. & per totum, inter consi. crim diuers. uol. 1. in fol. & Bero. in q. 134. cum mercator, nu. 3. cum seqq. & Paul. Granut. in theorem. 3. principalis, sub nu. 20. & Decian in c. 11. nu. 13. ver sic multo ergo magis, lib 6. rerum crim. & Flam. Chartar. in pract. interrogand. reorum, lib. 3. c. 3. num. 16. versi. non tamen, & Maran. in tit. depositione, seu articulorum productione, nu. 17. versi. item si principalis, de ordin. iudic. in 6. par.

2 Cuius rei ea est ratio, quia † vnicuique licitū est vitam, & sanguinem proprium quomodocunq; redimere per fas. & nefas, d. l. 1. ff. de bonis eorum, qui ante sentent. & Menoch. in tra. de arbitr. iud. cas. 314. num. 18. & Ias. in l. 1. sub num. 2. uers. quarto limita.

limita. C. ne liceat potent. patro. & Granut. in dicta theorema. 3. sub numero 3. in fi. & Thob. Non. in consilio 96. numero 11. & Felyn. in cap. 1. sub numero 46. de constitut. vbi ait, quod lex ignoscit ei, qui sanguinem suum qualitercunq; redemit.

3 Ampliatur primo conclusio ista, vt † procedat in patre interrogato contra filium, qui si in periurium incidat, de periurio puniri non potest, ex quo pater interrogatus contra filium dici-
4 tur interrogatus contra seipsum, cum † filius sit pars corporis patris, vt ait Aristoteles libro quinto Ethicorum, capit. 5. nec non eius sanguis, vt patet in l. non enim ff. de inoffi. testamen. Immo
5 † pater & filius censetur vna, & eadem persona l. fi. C. de impu. & alijs substit. Item vna caro. l. cum scimus. §. fin. & ibi Bartol. C. de agr. & censit. lib. 11.

6 Et ideo cum † sit eadem ratio in eo, qui interrogatur contra se, quæ est in eo, qui interrogatur contra filium, merito idem ius statui debet l. a Titio. ff. de verbor. oblig. l. illud. ff. ad legem Aquil.

Et hanc opinionem, quam tenemus de patre deponente pro salute filij, vt incurrens periurium de periurio puniri non possit, visus est tenuisse Decian. in dict. capitu. 11. sub numero 12. versicu. quinimmo lib. 6. rerum crim. sumendo argumen-
7 tum a contrario sensu, nam † licet nonnulli dixerint, argumentum à contrario sensu sumi non posse in dictis Doctorum, attamen eos confutauit Rimin. iun. in l. 1. numero 523. & nu. 524. ff. de off. eius.

Pro qua facit quod notauit Tiraquell. in l. si vnquam in præfat. numero 7. in fi. C. de reuoc. donat. vbi dixit, quòd in pœnis sanguinis non etiam in cęteris transigere licet, quia permissum est cuique quoquo modo sanguinem proprium redimere, cer
8 te † si filio accusato pater defensionem susceperit, is æque transigere poterit, ac si suam ipsius vitam, & sanguinem redimeret.

9 Secundo ampliatur, vt † procedat etiam in matre, quæ si fuerit interrogata contra filium, & peierauerit, de periurio puniri non potest, quia cum sit in testem assumpta, & interrogata contra filium dicitur interrogata contra se ipsam, ex quo
10 † filius est pars viscerum matris. l. 1. § ex hoc rescripto. ff. de ven tre inspicien.

10 Tertio ampliatur, vt † procedat etiam in vxore, quæ de periurio puniri non potest, si fuerit interrogata contra virum & falsum dixerit, nam interrogata contra virum suum dicitur in
12 terrogata contra seipsam, quia † uxor est pars corporis viri cap.
12 admonere. 23. quæstione 2. & † vir, & vxor sunt vnum corpus. cap. de neptis 31. quæstione 2. cap. Agathosa, in fi. & capitu. quia

T Agatho.

Agatho. 27. quæstione. 2. Item vir, & vxor sunt vna caro, capitu. sunt qui dicunt ea quæstione 2. & cap. Martinus Bertam, de cognat. spiritual.

Et ita per prædicta, & alia ego alias consului pro Ioanne Iacobo de Bolognis, Catharina eius vxore, & Veronica eorum nuru de Riparolo, qui omnes fuerant interrogati contra Camillum eorum filium, & virum prædictę Veronicæ, & inquisiti de periurio tandem omnes fuerint absoluti.

14 Quarto ampliatur supra dicta conclusio, vt † procedat etiam si notorie per constituti confessionem, vel alias de huiusmodi periurio constaret, vt ait Paul. Granut. in theo. 3. n. 5. versi. quam conclusionem amplia.

15 Quinto ampliatur, vt † procedat etiam quo ad pœnam extraordinariam, ad quam reus periurus teneri non debet, vt ait Paul. Granut. in d. theorem. 3. num. 3. vbi reprobat eos, qui contrarium dicebant, & Granutium sequitur Flam. Chart. in pract. interrogand. reorum lib. 3. capitu. 3. sub numero 16. versicu. qui etiam voluit.

16 Sextò ampliatur vt † habeat locum, etiamsi Reus examinaretur vt principalis in se, & vti testis in alios, vt fieri assolet, quia de periurio puniri non potest, vt ait Carauit. in ritu. 79. num. 14. versic. secundo quæro, quem sequitur Granut. in d. theorem. 3. nu. 10. versi sed vnde, & Flam. Chartar. in pract. interrogan. reorum lib. 3. cap 3. num. 16.

17 Veruntamen † si Reus in eo, quod respicit socios est varius, vel conuincitur per alios testes de mendacio torqueri debet, quia tunc dicitur torqueri in alios vt testis, & non tanquã principalis, vt ait Granut. in d. theorem. 3. nume. 11. & Chartar. in d. cap. 3. num. 17. vbi etiam subdit, seruanda tamen esse ante torturam, quæ seruari debent in tortura, quæ reis inquisitis infertur.

18 Septimo ampliatur, vt † habeat locum, etiam si pœna pecuniaria tantum Reo imponenda esset ex delicto, super quo interrogatus deierauit, quia tunc ad eam non tenetur, ex quo † res dicuntur secundus sanguis hominis, vt ait Afflin. in consilio 111. numero 11. inter consi. crim. diuers. volum. 2. in fol. & Afflict. in 20 decisio. 24. numero 4. & † appellatione rei continetur pecunia, cum rei nomen sit generale, vt ait Tiraquel. de legib. connub. in glo. 2. n. 37. vers. superiora quoque.

Et quod pecuniæ hodie præsertim sint loco sanguinis voluit Menoch. alios allegans in cas. 110. num. 6. de arbitr. iud. & Farinac. in quæst. 39. num. 5. lib. 1. quæst. & commu. opi. crim.

Quamuis contra hanc ampliationem tenuerit Paul. Ghirl. in tract. de relax. carcer. tit. de fuga incarcerati, sub nu 9.

Nam siue causa sit capitalis, corporalis, vel pecuniaria practicatur,

ſticatur, vt Reus nullo modo puniatur de periurio in foro contentioſo, & ita ſeruauit, ac ſeruari vidi.

21 Limitatur autem primo dicta concluſio vt † non procedat in Reo, qui non ſolum in primo proceſſu periurus fuit, verum etiam in ſecundo, nam ratione iſtius geminationis extra ordinem puniri debet, vt ait Flam. Chartar. in pract. interrogan. reorum, ſub num. 16. & ante ipſum Granut. in theorem. 3, num. 13. vbi num. 14. addit, ſic procedere poſſe opinionem eorum quos confutauit ibi num. 3. & qui tenuerunt contra quintam ampliationem, de qua ſupra.

Hæc tamen limitatio periculoſa videtur, cum eadem ratio redimendi propriam vitam, & ſanguinem per fas, & nefas militet tam in ſecundo, quam in primo proceſſu.

22 Secundo limitatur, vt † non procedat, ſi pœna, ſeu mulcta a iudice impoſita eſſet ipſi Reo, vt verum diceret, quia ſi poſtea peieraret pœna commiſſa diceretur, & exigi poſſet vt ait Marant. in titu. de poſitione, ſeu articulorum productione, numero 18. verſic. poſſet tamen, de ordin. iud. in 6. par. & Foller. in prac. crim. cano. in 1. par. 2. par. in verb. etſi comparent ante contumaciam, examinentur, numero duodecimo, verſicu. & eſt notandum, & copioſe Cacherau. in deciſi. 65. per totam, quem ſequitur Flamin. Chartar. in pract. interrogand. reorum lib. 3. capit. 3. ſub numero 17. verſicu. etſi pœna, vbi tamen dicunt, mitigandam eſſe pœnam, ſeu mulctam, prout factum fuiſſe atteſtantur, per doctrinam Iacobin. de Santo Georg. in tract. de feudis, in verbo, dictiq; vaſalli promiſerunt recognoſcere dictum feudum, ſub nu. 10. verſ. vnum tamen aduertite.

Ego nunquam ſeruari vidi in practica dictam deciſionem, de qua etiam ſemper dubitaui, quia Reus, cui nullum factum eſt pœnale præceptum, ſed tantum monitio de veritate dicenda, vt ſeruatur, ſi iurat falſum dicitur contumax propter monitionem ſibi factam, & dicitur iudicem contemnere. capitu. primo, de falſ. ex quo patet non eſſe conſiderandam contumaciam Rei, nec contemptum ipſius iudicis, vt conſiderabat Cacheranus in loco præcitato, tanto magis quia in vtroque caſu ideſt, ſiue fiat præceptum, ſiue non, ſemper concurrit ratio, quod vnicuique licitum ſit fas, & nefas ſanguinem proprium redimere; quæ eſt communis, vt ait Anton. de Padilla in l. tranſigere, ſub numero ſecundo. C. de tranſact. ergo idem ius ſtatui debet d. l. à Titio. ff. de verb. oblig. & d. l. illud. ff. ad leg. Aqu.

Et præſertim, quia Iacobin. de Santo Georg. allegatus à Cacherano in loco ſupracitato allegat Bar. & Ioann. Andr. dicere, quod licet vbi pœna adijcitur præcepto nudo à cauſa, & non præcedit cauſæ cognitio, non poſſit exigi ad unguem, nihilominus

minus ex inobedientia, seu contumacia pœna fiet arbitraria iudici, quos tamen non reperi hoc dicentes. Quinimmo dici
23 potest contra Iacobinum de Santo Georgio, quod † sicuti nudum præceptum iudicis, hoc est sine vlla causa factum non valet, nec ei obtemperandum est, vt post multos tradit Plant. in l. prima, sub numero 183. ff. si quis iusdicent. non obtemper. & Iacobin. ipse in dict. tract. de feud. in verb. dictique vasalli promiserunt recognoscere, numero 10. ita etiam non debet valere pœ
24 na in eo contenta, tum quia quod † nullum est, nullum effectum producere potest l. 4. §. condemnatum, ff. de re iudic. tum
25 etiam † quia sicuti non tenet principale, hoc est præceptum, ita etiam non tenet pœnale, quod est accessorium, vt ait in aliis terminis Ias. in consilio 40. sub numero tertio, versiculo facit etiam, volumine primo, & Gail. in obseruat. 145. sub numero octauo, versiculo facit regula, libro secundo, pract. obseruat.
26 ne † per indirectum concedatur, quod directo prohibitum est, vt ibi per eos.

27 Tertio limitatur supra dicta conclusio, vt † non procedat in foro poli, quia quoad Deum Reus periurus puniri debet pro peccato periurii, vt ait Boss. in titulo de exami. reorum sub numero decimo, & in titulo de periuris, sub num. 3.

SVMMARIVM.

1 *Emptor non agit de euictione, vbi sequuta est per iniuriam, vel imprudentiam iudicis.*

2 *Emptor sequuta euictione per iudicis imprudentiam an agere possit ad pretium rei euictæ?*

3 *Emptor sequuta euictione per iudicis iniuriam vel imprudentiam non agit de euictione etiamsi nulla interceſſerit culpa ipsius emptoris.*

Fallit in fideiussore per iniuriam iudicis condemnato sine culpa ipsius fideiussoris, quia tunc iniuria non imputatur fideiussori, sed domino principali, ibi.

Fallit etiam quando iniuria iudicis prouenit culpa venditoris, ibidem.

4 *Emptor sequuta euictione per iudicis iniuriam, vel imperitiam non agit de euictione etiamsi verbis amplis, & generalibus de euictione promissum fuisset.*

5 *Emptor sequuta euictione per iudicis iniuriam, vel imperitiam nõ agit de euictione etiam respectu intereſſe, & expensarum.*

6 *Emptor sequuta euictione per iudicis iniuriam, vel imperitiam agit de euictione, vbi uenditor promisisset de euictione sequuta per iudicis imperitiam.*

Declara, vt ibi.

7 *Empto*

7 *Emptor emens rem a fisco, vel Republica agit de euictione etiamsi sequuta fuerit per iniuriam, & imperitiam iudicis.*

8 *Emptor de euictione agit etiamsi euictio sequuta fuit per iniuriam, & imperitiam iudicis, quando venditor fuit in culpa in non appellando, & promisit emptorem defendere de iure, & de facto.*

9 *Emptor agit de euictione sequuta per iudicis iniuriam, quando sententia lata fuisset emptore, & venditore praesentibus.*

10 *Emptor agit de euictione sequuta per iudicis iniuriam, quãdo sententia fuit sibi intimata, & denunciata per venditorem, nisi sua putet interesse, appellet.*

CONCLVSIO VI.

1 EMptor † nõ potest agere de euictione, si res sibi euincatur per iniuriam, errorem, vel imprudentiam iudicis. l. si per imprudentiam. ff. de euic. Hostien. in c. fi. sub nu. 2. de empt. & vendit.

2 Amplia, vt † non possit agere etiam ad pretium, vt ait Odofr. in d. l. si per imprudentiam, sub numero 2. versic. sed oppono ad id. ff. de euict. vbi reddit rationem.

Contrarium tenuit Menoch. in consil. 888. cum requisitus, numero 6. & nume. 21. volum. 9. vbi ait, quòd quando sequitur euictio rei alienatæ, vel permutatæ, etiamsi aliquo casu non tenetur de euictione is, contra quem sequuta est, tamen recusare non potest restituere pretium, vel rem aliam loco p̃tij accepiã.

Tu dic, quod aut sumus in dispositione legali, & tunc qui non tenetur de euictione, nec tenetur ad restitutionem pretij, vt ait Castren. in l. emptorem, §. fi. nume. 3. ff. de act. empt.

Aut sumus in pacto, & tunc distingue tres casus vt per Castr. ibi sub numero 2. qua de re videndus est Caballin. in tracta de euict. §. 5. nu. 25. 26. & nu. 27.

3 Amplia conclusionem † etiam si nulla intercesserit culpa emptoris, vt ait Didac. Couar. lib. 3. var. resolut. cap. 17. num. 10. & Caballin. in tract. de euict. §. 5. numero 7. vbi de communi, & Meno. in consi. 361. num. 1. volum. 4. & Ant. Burg. in cap. si venditori, sub num. 14. de empt. & vendit. vbi pariter de communi, & Butr. in c. fi. num. 7. versi. tertio quæro, de empt. & vendit. vbi dixit, hanc esse veritatem, & ibi Ancha. sub num. 9. vbi ait, quòd hæc opinio communiter approbatur, idem dixit Henri. Boich. bi sub nu. 4.

Fallit in fideiussore per iniuriam iudicis condemnato sine culpa ipsius fideiussoris, quia tunc iniuria non imputatur ipsi fideiussori, sed domino principali, vt ait Abb. in d. c. fi. sub n. 6. & ibi Anch. nu. 10. ver. sed incidenter, de empt. & vend.

Fallit etiam quando iniuria iudicis prouenit culpa vendito-tis, ut ait Butr. ibi sub num. 7.

4 Amplia præterea conclusionem † etiam quando verbis amplis, & generalibus promissum fuisset de euictione, vt ait Ruin. in cons. 77. num. 5. volum. 1. & Didac. Couar. vbi supra, & Men. in d. cons. 361. sub nu. 1. uers. immo idem.

5 Amplia rursus, ut † non possit agere etiam respectu interesse, & expensarum, vt ait Menoch. in d. consi. 361. sub nu. 1. versicu. immo nec respectu, vol. 5.

6 Limita, vt † conclusio non procedat, quando venditor promisisset de euictione sequuta per iudicis imperitiam, quia tunc emptor de euictione agere poterit contra venditorem, nam cũ verba promissionis sint clara, & specifica, ab ipsis recedendum non est.

Declara hoc non procedere, quando iudex omni ordine prætermisso procederet de facto quia cum id connumeraretur casui fortuito, & insolito venditor tenetur de euictione, ex quo emptor non intelligitur suscepisse in se casum prorsus insolitum, & incogitatum, secus si iniuria fieret per iudicem per errorem iuris, vel facti, seruato tamen ordine iuris, quia iste casus sæpè accidit secundum naturam iudiciorum, ut eleganter ait Angel. de Vbald. in consi. 76. prætermittendum est, ad euidentiam, num. 2. & sequitur Marsil. in sing. 354. in fi. & Caball. in tract. de euict. § 5 num. 45. versi. hoc pactum intelligitur, & Dec. in consil. 74. diligenter, sub nu. 2. vers. facit etiam.

Vnde infertur, quod si exceptio excussionis per partem allegata ordinem iudicii substantialem respiciens omitteretur, sequuta euictione per iudicis imperitiam agi non possit de euictione, etiam si promissum fuisset de euictione etiam sequuta per iudicis imperitiam, ut ait Menoch. in d. consi. 361. num. 16. volum. 4.

7 Limita etiam, ut † non procedat, quando emptor emisset à fisco, uel Rep. publica, quia licet res sibi euincatur per iniuriam, & imperitiam iudicis, attamen regressum habet contra uenditorem de euictione, ut ait Roman. in sing. 761. & ibi Addit.

8 Limita quoque, quando † venditor promisisset emptorem defendere de iure, & de facto, & venditor ipse fuisset in culpa in non appellando, quia si feratur sententia per iniuriam iudicis uenditor de euictione tenetur, ex quo ius infertur in iudicio, vt ait Giballin. in tract. de euict. § 5 sub numero 22. uersiculo unde infertur.

9 Limita insuper, ut † non procedat, quando sententia lata per iniuriam iudicis contra emptore prolata fuisset ipso emptore, & uenditore præsentibus, quia tunc emptor regressum habet

de

de euictione contra uenditorem, quia ipse debuisset appellare, ut ait Alexand. ad Bartol. in d. l. si per imprudentiam. ff. de euict. & ib. Fulg. num. 6 uers. mihi autem, per l. Herennius. §. Caia. ff. eo. tit. sic intelligit d. §. Caia, reddens rationem ibi nu. 7. idem uoluit glo. in l. emptor. C. de euict.

10 Extende hanc limitationem † etiamsi uenditor non fuerit præsens soli sententiæ, sed ea postea fuerit sibi intimata, & denunciata per uenditorem, ut si sua putat interesse, appellet, ut ait Fulgos. in dict. l. si per imprudentiam, sub num. 7. uers. idem dixerim. ff. de euict.

SVMMARIVM.

1 *Muros Romæ transcendens pœna capitis plectitur.*

2 *Muros transcendens alterius ciuitatis quomodo puniatur?*
Crimen peculatus committitur à surripiente rem vrbis Romæ & alterius ciuitatis non recognoscentis superiorem ibi.

3 *Muros alicuius Castri, vel Oppidi transcendens iudicis arbitrio punitur.*

4 *Muros custoditos alicuius ciuitatis, vel Oppidi, quam Romę transcendens pœna capitis punitur secundum Vulpelium.*
Author dubitat de opinione ipsius Vulpelli, ibi.

5 *Muros ligneos non lapideos transcendens, an, & quomodo puniri debeat?*

6 *Foueas ciuitatis, vel Oppidi non habentis muros, nec valla lignea transcendens an, & qua pœna puniatur?*

7 *Muros ciuitatis transcendens tempore pacis non belli an puniri debeat?*

8 *Transcendens muros ciuitatis, in quibus ciues ingrediuntur, & egrediuntur alias quam per portam non punitur.*

9 *Conatus non punitur in eo, qui voluit transcendere muros ciuitatis, & non potuit.*

10 *Muros ciuitatis transcendens, vt fugeret à manibus inimicorum eum occidere volentium non punitur.*

11 *Muros ciuitatis transcendens, vt fugeret e manibus Satellitum an puniatur, & qua pœna? & sub num. 12. versi quo ad exemplum de fugiente.*

12 *Muros ciuitatis transcendens de nocte, vt bannitum occideret intra ciuitatem existentem an, & qua pœna puniatur? vide ibi ver. quo vero ad exemplum.*

CONCLVSIO VII.

1 TRanscendens † muros vrbis Romæ pœna capitis plectitur.l.final.ff.de rerum diuisi.vbi Bartol.num.2. & alij Doct.

2 Ampliatur primò ista conclusio, vt † habeat locum in transcendente muros alterius ciuitatis,quia punitur nō pœna capitis ordinaria,sed extraordinaria iudicis arbitrio, vt ait Bart.in d.l.fin.num.2.versi.iuxta hoc quæro. ff.de rerum diuisi. & Boer.qui dixit,ita iudicatum fuisse in decisi.232. numero 1. reiecta aliquorum opinione,& Roland.à Valle in consi.84.quoniam,nume.25.versicu.aut loquimur,volum.2. & Menoch.in cas.483.numero 6.de arbitr.iud.& Ioann.Bapt.de Rosell.in consilio 90.Magnific.Dominus Capitaneus,sub num.10.inter consilia crimin.diuers.volum.1.in paruis,& Minsing.in §.sanctæ,numero 6.versi.porro, Institut.de rerum diui.& hanc opinionem seruari de consuetudine attestatur Alexand. de Neuo in consil. 91 magnifice domine,num.1.inter consilia crim.diuersi. volu. 1.in paruis & Clar.in §.fin.quæstione 68. versiculo muros ciuitatis,& ibi Baiard.num.72.& Hieronym.de Monte in tract.fin. regun.cap.5.num.11. versicu. neque erit omittendum,& Dec. in capitu.36.nume.5.versicu.cum autem,lib.7. rerum crimin. & Farinac.in quæstione 20.numero 152. versic. limita quinto, libro 5.quæst.& comm.opin.crim.& D.Odd.in cons.53.dominus Franciscus,num.19.& Magon.in decis.Luc.90.nu.14. versi. tamen quia.

Contrarium tenuit Cœpol.in tract.de seruit.vrb.præd. capit. 54.de scalis,num.9.vbi ait, quod huiusmodi transcendens pœna capitis punitur,& Roman. hoc præsupponens in singul.743. quæstio est de facto,& Fulgos.in l.si quis muros,nume.1.& nu. 4.ff.de rerum diuisi. vbi dixit, quod illi, qui dicunt, quod pęna capitis non habet locum contra eos, qui transcendunt muros alterius ciuitatis,quam Romanę fundantes se super l.2.ff.ne qd in loco publ.non rectè se fundant, quia illa lex hoc non probat, licet sententia Doctorum ita interpretantium sit humanior,& quod propterea sic de facto seruaretur,& hanc opinionem fuisse seruatam Bergomi attestatur Alber.in d.l.fi. num.1.ff.de rerum diui.ubi ait,quod ipso reclamante quidam,qui muros Bergomi transcenderat decapitatus fuit.

Sed forte dicendum est, primam opinionem procedere in ciuitatibus superiorem recognoscentibus, secundam uero in ciuitatibus non recognoscentibus superiorem, per ea, quæ tradit Decia.in capitu.28.sub numero 11.libro 8.rerum crim. vbi ait,

quod

quod crimen peculatus sicuti committitur a surripiente rem vrbis Romæ, ita & ciuitatis non recognoscentis superiorem, licet hoc crimen uideatur committi tantum a surripiente rem ciuitatis Romanæ, non alterius ciuitatis, ut ait glo.in l.ob pecuniam, in verbo, ciuitati. ff.de furt. & in l.quarta, in uerbo, ciuitatis, ff.ad legem Iul.pecul. & in §.item lex Iulia, in uerbo publicam, Institut.de public.iudic.& Luc.de Penna in l.colonos, sub numero 14.versicu.item qui pecuniam C.de colon.illyric. lib. 11. & Roland.a Valle in consi.84.quoniam, nu.26.volum. 2.& Boer.in decis.232.sub nume. 1.

Si tamen statutum esset speciale in ciuitate illud seruandum esset, ut ait Decian.in capitu.28. sub numero 11. libro octauo, rerum crimin.

3 Secundo ampliatur, vt † procedat in transcendente muros alicuius Castri, uel oppidi, quia huiusmodi transcendens punietur licet non pœna ordinaria, saltem extraordinaria iudicis arbitrio, vt ait Angel.Aret.in §.sanctæ, numero 1.Institut.de rerum diuisi.& ibi Minsing.numero 6.versi.porro, & Roland.a Valle in d.consilio 84.numero 25. versiculo aut loquimur de uiolantibus, volum.2.& Roman.in d.sing.743.

4 Tertio ampliatur, ut † procedat in transcendente muros custoditos alterius ciuitatis, uel Oppidi, quam Romanæ, quia tunc punietur pęna capitis, ut scriptum reliquit Vulpel.in consi. 80.Paulus, nume.3.vbi ait, se (plerisque etiam reclamantibus) obseruasse, & in praxim deduxisse.

Dubito de hoc dicto Vulpelli, cum eius opinionem non comprobet lege, nec ratione.

5 Quarto ampliatur, vt † procedat in transcendente muros non solum lapideos, sed etiam ligneos, nam si transcenderit ligneos ciuitatis non recognoscentis superiorem punietur pęna ordinaria, si uero alterius ciuitatis recognoscentis superiorem, vel alicuius Castri, uel oppidi, punietur extraordinarię iudicis arbitrio, quia eadem est ratio in vallis ligneis, quæ est in muris lapideis, ex quo lignei subrogantur loco lapideorum, ut ait Decian. in cap.36.num.6.uersicu.sed quid si ciuitas, libro 7.rerum crim.& hanc opinionem tenuit Cæpol.in tract.de seruit.vrban. præd.cap.54.de scalis, num.9.uersic.quæritur, etiam, & Boer.in in d.decisi.232.sub num.1.in fi. & Farinac.in quæst.20.nu.148. versi.limita primo, lib.1.quæst.& com.opin.crim.

6 Quinto ampliatur, ut † procedat etiam in transcendente foueas ciuitatis, uel oppidi non habentis muros, nec ualla lignea, nam qui transcenderet foueas ciuitatis non recognoscentis superiorem punietur pęna capitis ordinaria, si uero transcenderit

foueas ciuitatis superiorem recognoscentis, vel alicuius Castri, aut oppidi iudicis arbitrio punietur, vt ait Bald. in l. pergit, nume. 2. C. de sepulch. violat. vbi ait, quòd ita punitur violator fossarum, sicut violator murorum, & sequitur Afflict. in consti tu. Neap. cum satis nume. 13. titu. de official. reprobat. lib. 1. & hanc opinionem sequutus est Senatus Mediolani, vt attestatur Clar. in quæstio. 68. versi. muros ciuitatis, idem tenuit Decian. in cap. 36. sub nume. 36. versi. quanquam sputem, lib. 7. rerum crimin. & Farinac. in quæstio. 20. nume. 148. versic. limita primo, lib. 1. quæst. & com. opin crim.

7 Limitatur autem primo dicta conclusio, vt † non habeat locũ in transcendente muros ciuitatis tempore pacis, sed tantũm tempore belli, vt ait Andr. de Isern. quem sequitur Grammat. in constitu. Regni sub titu. de iust. assessor. & Acto. notariis ordi. & de official. iust. sub nume. 9. ver. & in quantum, lib. 1. vbi ait, sic Capuæ iudicatum fuisse, & Afflict. in constit. Neap. cum satis, sub nume. 12. titu. de official. reprobat. lib. primo, vbi ait ex mente glossæ ibi, & Caroli de Toco glossatoris legum longobardorum, quod qui tempore pacis ponit schalas ad mœnia ciuitatis, & intrat per illas schalas in ciuitatum non punitur pœna capitali, subdens sic limitari dicta l. fina. ff. de rerum diuis. & ita Capuæ fuisse iudicatum, & hanc opinionem tenuit Clar. in §. fina. quæst. 68. sub versi. muros ciuitatis, in fin. & ibi Baiard. nume. 73. & sub nu. 74. & Farinac. in quæst. 20. nume. 161. ver. limita quarto, lib. 1. quæst. & com. opin. crim. & Magon. in decis. Luc. 90. deuenerat, nu. 14. versi. tamen quia, & Boer. in decis. 212. nu. 3. ver. & sic etiam limitatur, & Luc. de Penna in l. colonos, sub nu. 12. ver. item attenditur. C. de colon. illyrican. lib. 11.

Contrarium tamen tenuit Decian. in c. 36. nu. 9. ver. quid autem, lib. 7. rerum crim. vbi dixit, non putaueram supradictã opinionem, cum textus in d. l. fina ff. de rerum diuis. generaliter loquatur, neque distinguat tẽpus pacis à tempore belli, sicuti non distinguit l. 1. Longobardorum, tit. de furtis, quæ imponit pœnam transcendenti muros.

Cęterum responderi potest, quòd in puniendis delictis attenditur qualitas temporis, vt pacis, & belli, nam aliter punitur trãscendens muros tempore belli, quia punitur pœna capitis, aliter tempore pacis, vt probatur in l. non omnes, post princip. ff. de re milit. vbi habetur, quod aliter punitur, qui in pace deseruit, quia militiam perdit, aliter qui in bello, nam capite punitur, & ita tradit Luc. de Penna in dicta l. Colonos sub nume. 12. versi. item attenditur. C. de colon. illyrican. lib. 11.

8 Secundo limitatur, vt † non habeat locum in egrediente, vel.

vel ingrediente muros ciuitatis, in quibus Ciues ingrediuntur, & egrediuntur alias quam per portam vt fit Cremonæ, vt ait Cesal. in consil. 104, nobilis, sub nume. 47. versicu. octauo. circa imputationem, & nu. 48. cum seq. volu. 2.

9. Tertio limitatur, vt † non procedat in eo, qui conatus fuisset transcendere muros, & non potuisset, vt ait Farinac. in quæstione vigesima nume. 150. versi. limita tertio, lib. 1. quæstio. & commun. opin. crim. nam glos. in dicta l. fina. ff. de rerum. diuis. in fin. exponit verba, transcendere voluerit; de quibus in textu, idest voluntarie transcenderit, quam expositionem sequitur ibi Bart. & Boer. in d. decis. 232. sub nu. 1.

10. Quarto limitatur, vt † non procedat in eo, qui fugiendo à manibus inimicorum eum quærentium, vt occiderent muros trãscendit, quia nulla pœna tenetur, cum vnicuique licitum sit quomodocunque sanguinem suum redimere, & cum incumbat rei licitæ salutem suam defendendo, vt ait Decian. in ca. 36. sub nu. 8. ver. quod ego verum puto, lib. 7. rerum crimin. & D. Odd. in consi. 53. nu. 20. ver. & multo magis.

11. Sunt tamen qui dicunt, fugientem † a manibus satellitum eum sequentium, & muros transcendentem non puniri pœna ordinaria, sed extraordinaria iudicis arbitrio, quia volens non transcendit sed coactus, vt ait Boer. in decis. 232. sub nume. primo, vbi loquitur de eo, qui ob punitionem delicti fugiendam, & mortem fortè euadendam transcendit muros ciuitatis, & sequitur D. Odd. in dicto consil. 53. nume. 20. versi. & multo magis, & Decian. in cap. 36. nume. 8. versi. idem ergo dicendum, lib. 7. rerum crimin. & videtur de mente Clar. in §. fina. quæstione 68. sub versi. muros ciuitatis, ibi, & ita omnino, & Farinacius dicta quæstione 20. nume. 149. versicu. limita secundo, lib. primo. quæst. & commun. opin. crimin. quia, vt subdit, omnis lex quamuis præcisè loquatur semper sumit interpretationem, & declarationem nisi, iusta, & legitima causa contrarium suadeatur.

12. Et ideo inferunt etiam, quod † si quis transcenderet muros ciuitatis de nocte, vt bannitum intra ciuitatem existentem occideret, cum id non dolo egerit, sed ex licita causa, non tenebitur pœna ordinaria, sed alia iudicis arbitrio, vt ait Nellus in tract. de bannitis secunda par. 2. temp. quæstione 13. & sequitur Menoch. in cas. 483. num. 7. ver. iudicis etiam arbitrio de arbitris iud. & Ruin. in consi. 2. primo quæritur, nu. 8. ver. præterea quamuis, volu. 5. idem voluit Bursat. in consil. 134. num. 1. & Decian. in cap. 36. nume. 7. versicu. excusabitur tamen, lib. 7. rerum crimin. & Farinac. in dicta quæstione 20. nume. 149. lib. primo.

primo quæstio.& commun.opin.crim.& Iasin l.si quis nec cau sam,nume.20.versicu.istam regulam.ff.si cert. per. licet dicat, non nulla iura per eum adducta contrarium suadere.

Quoad exemplum de fugiente è manibus satel itum ego dico considerandum esse,an iustè fugeret, vel iniustè, quia si iniuste fugeret,vt quia esset Reus alicuius delicti, ei non liceret transcendere muros,quia fugiendo daret operam rei illicite, sicuti dicitur de iuste capti, qui si fugiat à carceribus peccat mortaliter, vt ait Boss. in titu. de carcere, numero quarto, & Felyn. in cap. primo, sub nume. quadragesimosexto,de constitu.vbi ait, quod si captus ex iusta causa fugiat peccat mortaliter,& ibi Decius nume.76.& Tiraquel.de retra. lign. in præfat. nume.68.

Si vero iuste fugeret,vt quia esset innocent, tunc liceret ei transcendere muros, quia fugiendo dat operam rei licitæ, vt dicitur de iniustè capto,& carcerato,cui licet fores carceris,vel parietes infringere,& effugere impune,vt ait Neuizan. in consi.12.nu.154.inter consilia Bruni, & Menoch.in cas.301. nu. 14. de arbit.iud.

Quo verò ad exemplum de transcendente muros, vt bannitum occideret, dico eum non esse excusatum à pœna ordinaria,quia offendens bannitum dicitur dare operam rei illicitæ, ex quo dicitur delinquere, licet habeat impunitatem à statuto, vt ait Magon.in decis. Luc.41.nume.9.10.& sequen. ac nume. 17. nisi in statuto diceretur quod bannitus licitè offendi possit, vt ibi per eum nume.18.

SVMMARIVM.

1 *Iudex recusari potest vt suspectus, si audit partem secreto,uel in aure secum alloquentem.*
Contrarium tenuit Cauagnol.sub nu.2.

2 *Male præsumitur contra eum, qui secreto aliquid dicit.*

3 *Iudex non potest vt suspectus recusari ex secreta partis alloquutione, si reuelat alteri parti quod secreto audiuit.*
Quod vltimum non placet Authori, ibi.

4 *Iudex non potest vt suspectus recusari, si audit partem in aure, vel in occulto in causis summarijs vbi proceditur sine strepitu, & figura iudicij.*

5 *Iudex si non audit partem secreto, vel in aure, vbi proceditur sine strepitu, & figura iudicij dicitur eam grauare.*
Limita, vt ibi.

CON-

CONCLVSIO VIII.

1 IVdex ſex ſecreta partis alloquutione redditur ſuſpe-
ctus alteri parti, vt ait Speculat. in titu. de aduo-
cat. §. quarto. hic dicendum, ſub nume. decimo-
ſexto, in fine, & melius in titu. de poſitionibus. §. 7.
ſeptimo occurrit videndum, nume. 10. verſicu. ſed certe iu-
dex, quem ſequitur Roman. in ſingul. 261. nunquid ſi aduerſa-
rius, & Ant. Taſſar. in tracta. de erroribus notariorum, cap. 22.
nume. 2. verſi. ex quibus, & Anton. de Butr. in cap. accedens, il 2.
ſub nume. 26. verſi. immo dicit, vt lite non conteſta. & ibi Abb.
ſub nume. octauo, verſic. & aduerte ad vnum bonum dictum,
& Franc. in cap. poſtremo, ſub nume. 20. verſi. trigeſimonono
quando altera pars, de appellat. & Celſus ad Lanfranc. in capit.
quoniam contra, in verbo, recuſationes, ſub nume. 7. verſicu.
adde an, & per quos caſus, de probat. & Iaſ. in l. apertiſſi-
mi, ſub numero nono, verſic. vndecima cauſa, C. de iudic. &
Maranta in tracta. de ordin. iudic. in 6. parr. titu. de appellat. act.
2. nume. 44. verſicu. decima cauſa eſt, & Ioan. Segura Daua-
los in direct. iudic. cap. quarto, nume. 2. verſi. vnde quando. in
ſecunda par. vbi etiam ſubdit neminem vidiſſe ob id recuſari,
& Decian. in capit. 17. nume. trigeſimoſexto. verſicu. notandum
tamen, lib. 7. rerum crimin. vbi refert huic rei conueniens exem-
plum Antigoni Regis Macedonum, qui cum frater eius
Marſias litem haberet ab eo rogatus, vt cauſa domi cognoſce-
retur, reſpondit, ſi nihil præter ius agimus, melius, fiet in foro cũ
ctis audientibus, quam in domeſticis latebris non cariturι ſini-
ſtra ciuium ſuſpicione etiam ſi bona ſit cauſa tua.

2 Nam ſex ſecreta loquutione inſurgit præſumptio quod ali-
quid dicat, quod palam dicere erubeſcit, vt ait glo. in l. Lucius
Titius. §. 1. ff. de legat. 1. & ibi notat Bald. nu. 5.

Contrarium tamen tenuit ſolus Cauagnol. ad decreta Mon-
tisferrat. in decret. 20. §. primo. quæſtio. prima. numero 3. vbi
miratur de Abbate, quòd in dicto cap. accedens, nume. 8. aſſe-
ruerit, illud dictum eſſe bonum, & magnum, ſubdens idem
Cauagnol. ibi nume. 5. dictam ſuſpicionis ſpeciem connume-
randam fore, & eſſe inter temerarias, & tenues ſuſpicio-
nes, quæ vbi contingerent, indicaret, non fore habendas in
conſideratione.

3 Vtcunque ſit limita concluſionem, vt ſnon procedat ſi iudex
publice referat id, quod in aure, vel ſecreto audiuit, quia tunc
euitat ſuſpicionem, vt ait Specul. in titu. de Aduocat. §. quin-
to hic dicendum, ſub numero 16. in fine, & in titu. de poſi-
tioni-

tionibus. §. 7. septimo videndum occurrit, sub nume. 10. ver. sed certe iudex, & Franc. in d. cap. postremo, sub nume. 20. versi. trigesimonono quando altera pars, de appellat. & Addit. ad Abb. in c. accedens, il 2. sub nu. 8. versi. aduerte tamen, vt lite non contest. & ibi Ant. de Butr. sub nume. 26 in fi. vbi dixit, hoc notandum esse, & Addit. ad Roman. in sing. 261. nunquid si aduersarius, & Ant. Tassara in dicto c. 22. nu. 2. versic. ex quibus, & Ioan. Segura Daualos in direct. iudic. cap. 4 sub nu. 2. ver. sed iudex debet esse cautus, in 2. par.

Sed ista limitatio videtur periculosa, quia iudex potest propalare aliquid diuersum ab eo, quod pars sibi dixit secreto, vel in aure.

4 Limita secundo, vt† conclusio non procedat in causis summarijs, in quibus proceditur sine strepitu, quia per secretam loquutionem non videtur iudex posse, vt suspectus recusari, ex quo natura causæ requirit, vt iudex sic parti se exhibeat, vt ait Georg. Natta in clem. sæpe, in princ. sub nu. 33. ver. ex quibus, de verb. signific. vbi dixit, hanc esse inauditam limitationem per ipsum consideratam, & esse perpetuo meriti tenendam, quam tradit etiam Ias. in l. apertissimi, sub nu. 9. sub versi. vnde cima causa. C. de iudic. & Thom. Diplo. ad Bart. in Extrauag. ad reprimen. in verbo, sine strepitu, sub nu. 2. vbi dixit hoc esse notandum, & Decian. in c. 17. sub nu. 36. sub ver. notandum tamen, lib. 7 rerũ cri.

5 Quinimmo† si iudex in causis, vbi proceditur sine strepitu, & figura iudicij, non se exhiberet parti volenti secreto alloqui secum, eam grauare diceretur, vt ait Bart. in d. verbo, sine strepitu, nu. 2. ver. & pro hoc dico, vbi subdit, hoc non procedere in casu illius Extrauag. quia tunc non tenetur, sed si vult, potest audire partem secreto.

SVMMARIVM.

1 *Disputare, vel etiam dubitare de potestate Principis crimen est quasi sacrilegij.*
2 *Disputans de potestate Principis est infamis.*
Contrarium tenuit Author.
3 *Sacrilegus est infamis.*
4 *Simile non est idem.*
5 *Disputare licet de potestate Principis in his, quæ sunt iuris diuini, naturalis, uel gentium.*
6 *Disputare licet de potestate Principis in his, quæ non spectant ad eius iurisdictionem.*
7 *Disputare licet de potestate Principis cum alio, sed non cũ ipso Principe.*
8 *Disputare licet de potestate Principis ob causam necessariam, & defensionem*

sionem iuris tertij.

9 *Disputare licet, an electus per Principem sit dignus, quando constat, quod est malus.*

10 *Disputare licet de potestate Principis in his, quæ mala sunt, ut quando agit contra fidem, ecclesiam, & huiusmodi.*

11 *Disputare licet de scientia, & voluntate Principis.*

Exempla recitantur ibi.

12 *Princeps quandoque male instruitur, & informatur.*

CONCLVSIO IX.

1
On solum †disputare, sed etiam dubitare de potestate Principis est crimen quasi sacrilegij, vt de primo habetur in l. 1. C. de crim. sacrileg. & in c. si quis suadẽte. §. committunt etiam. 17. q. 7. & tradit Socin. iun. in consi. 76. sub nu. 14. volum. 4. & Crauet. in consi. 241. Princeps, nu. 2. & de secundo tradit Salyc. in l. sacrilegij. C. de diuers. rescript. & de vtroque Bursat. in consil. 162. quoniam tria, sub nu. 11. volu. 2. & Cauagnol. ad decreta Montisferrat. in decret. 73. §. 1. q. 1. sub nu. 40. ver. vltimo loco, & Restaur. in tract. de Imperat. q. 110. ver. 299. & Vasq. illustr. controuer. c. 15. nu. 4. versi. nec vlterius.

2 Ampliatur ista cõclusio, vt †disputans de potestate Principis, vtrum bene fecerit, sit infamis vt ait Addit. ad Angel. in d. l. 2. de crimi. sacrileg.

Quod non credo verum, tum quia nihil allegat, & nullibi re-
3 peritur expressum, tum etiam quia †licet sacrilegus sit infamis, vt ait Decian. in c. 33. nu. 24. lib. 6. rerum crim. attamẽ qui disputat de potestate Principis non committit sacrilegium, sed quasi; d. l. 2. C. de crim. sacrileg. ergo non est sacrilegus, quia simile
4 † non est idem, vt ait ibid. Odofred. nu. 1.

5 Limitatur autem primo, vt †licitum sit disputare de potestate Principis in his, quæ sunt iuris diuini, naturalis, vel gentium, cui iuri Princeps subijcitur, secus in his quæ sunt iuris ciuilis, & mere positiui, vt ait Crauet. in consi. 241. Princeps, sub nu. 20. ver. nõ obstat quod sacrilegium, & Menoch. in consi. 208. nu. 50. vol. 3. & in præsumpt. 10. nu. 56. lib. 2. de præsumpt.

6 Secundo limitatur, vt †liceat disputare de potestate Principis in his, quę nõ spectãt ad eius iurisdictionem, vt ait Saly. in d. l. 2. sub nu. 1. C. de crim. sacrileg. & ibi Bald. nu. 2. vbi loquuntur, quñ Princeps secularis se intromittere de ecclesiasticis, & spiritualib.

7 Tertio limitatur, vt †liceat disputare cum alio, licet non cũ ipso Principe, vt ait Bal. in l. 1. nu. 1. ver. & nota quod nõ licet disputare, in 1. lect. ff. de constit. Princip.

Quarto

8 Quarto limitatur, vt † liceat disputare de potestate Principis propter tutelam,& cõseruationẽ iuris tertij, & causam necessariã,secus si nimia audacia,aut contemptu id fieret, vt ait Craue. in consi.296.sub nu.3.ver.venio nunc ad defectum potestatis.]

9 Quinto limitatur,vt † liceat disputare,an is sit dignus,quẽ Princeps elegit,si constat,& certũ est,quod est malus, vt ait Card.in consil.43. post hoc consilium,nume.2.& Bellem. in d.c.si quis suadente §.qui autem,sub nu.1.17.q.4.

10 Sexto limitatur,vt † liceat disputare de facto Principis in his, quæ non nisi malo animo fieri possunt,vt si apertè facit,vel agit contra fidem,aut ecclesiam,& huiusmodi, quia vbi constat eũ male egisse,nullum est sacrilegium de factis ipsius disputare,an sint iusta,& valida,secus in dubijs,vel claris ad bonũ,vt ait Ioan. de Turrecrem.in d.c.si quis suadẽte.§. qui aũt sub nu.1.17. q.4.

11 Septimo limitatur,vt † licitum sit disputare de scientia,& voluntate Principis,quia Princeps quãdoque errat, vt ait Ias. in l.1. sub nu.2.ver.tamen aduerte.ff.de constit. Princ. & Mayner.in l. in ambiguis,nu.1.ff.de reg.iur. & Cęsal.in consi.133.nu.104.& Card.in d.consi.143.nu.2.vbi ait,ꝙ potest disputari de non ple-

12 na scientia,seu facti informatione, nam male † nonnunquam instruitur,& informatur Princeps l.1.C.de petit.bonor. sublat. & ita quoque limitauit Gail.in obseruat.58.nu.7.ver.his nõ aduertatur, & sub nu.9.ver.sed in dubio, lib.2. pract. obseruat.& Borgnin.in decis.50.nu.13.in si exemplum poni potest,quando pars læsa allegat subreptionem,vel obreptionem, quia tunc non de porestate,sed de voluntate,& scientia Principis disputatur, vt ait Gail.in d.obseruat.58.nu.7.Vel quando Princeps disponit cõtra ius positiuũ,vt facere põt adiecta clausula nõ obstante,de qua in l.fi.C.si contra ius, vel vtil.publ. & quia in dubio nõ præsumitur hoc velle facere,idest velle aliqd statuere cõtra ius, vnde si hoc cõcesserit,præsumitur per importunitatem partis concessisse,& ideo nõ de Principis potestate,sed de volũtate disputatur, quod fieri potest,vt ait idem Gail.in d.obseruat.58.sub nu.9.

SVMMARIVM.

1 *Exemplis non est iudicandum,sed legibus.*

2 *Exemplis iudicandum est,quando in consuetudinem transiuerunt ex pluralitate sententiarum.*

Declara,ut ibi.

3 *Exempla bona laudanda,& sequenda sunt.*

4 *Exemplis iudicandum est,quando sumus coram eodem Magistratu, quia non debet esse uarius.*

Declara,vt ibi.

Exemplis

3 *Exempla bona laudanda, & sequenda sunt.*
4 *Exemplis iudicandum est, quando sumus coram eodem Magistratu, quia non debet esse varius.*
Declara, vt ibi.
5 *Exemplis aliorum iudicandum est, quando sumus in dubio.*
6 *Exemplis Principis, vel Senatus, aut summi iudicis iudicandum est.*
Borgninus reprehenditur ab Authore ibi.
7 *Episcopus æqui paratur Præfecto Prætorio.*
8 *Exemplis Principis, vel Senatus, aut supremi iudicis iudicandum nõ est, ubi non constat terminos esse pares.*
9 *Exemplis principis, vel Senatus iudicandum non est, quando rationes, vel Doctorum authoritates extant prout pro una parte.*
10 *Exemplis iudicandũ est, quãdo exempla ipsa sunt à Principe approbata.*
11 *Exemplis iudicandum est, quando sunt ueteris testamenti, maxime si sint d nina.*
12 *Exemplis iudicandum est, quando ius non reperitur expressum, & sic ubi deficit ius.*
13 *Exemplis iudicandum est, quando sumus inter easdem personas.*
14 *Exemplis, bene iudicantis iudicandum est, vt quãdo exempla habent fundamentum iuris, vel quando inniuntur rationi.*
15 *Præsumitur pro iudice, & eius sententia.*
16 *Lex dicitur omne id, quod in ratione consistit.*
Aemilianus reprehensus ab Authore ibi.

CONCLVSIO X.

1 EXemplis † non est iudicandum, sed legibus l. nemo. C. de sent. & interlo. omn. iudic. Cefal. in consi. 176. nu. 32. volu. 2. & Menoch. in consi. 996. nu. 27. vol. 10.

2 Limitatur primo ista conclusio, vt † non procedat in exemplis, quæ in consuetudinem transiuerunt, vt ait Angel. in dicta l. nemo, nume. 1. versi. & intellige. C. de sentẽ. & interlo. omn. iud. & ibi Salvcet. sub nu. 2. ver. oppono tertio, & Cefal. in consi. 120. nu. 13. volu. 1. & hoc est, quod voluit dicere Socin. in reg. 225. nume. 2. dum dixit, quod plurium personarum exemplis iudicandum est, non paucorum, supple scilicet consuetudine rerum iudicatarum, vt ait Archid. in cap. fina. sub nume. 3. distin. 20. & ibi Ioan. de Turrecrem. sub nume. 1. & Bellem. sub num. 2. & Aemilian. in consil. septuagesimotertio, numero 27. & nume. 30.

Intellige, quando talia exempla sunt deducta in notitiam Populi, & in hoc Populus tacitè consensit, vt ait Baldus in dicta l. nemo, nume. 2. vbi subdit, quòd consensus præsumitur, ex temporis diuturnitate, & actuum solemnitate, quia non fuerunt reuocati.

Con-

Considera, quod ista limitatio non videtur bene adaptari regulæ, quia tali casu potius ex consuetudine, quam exemplis iudicandum videtur, vt ait Odofred. in d.l. nemo, sub nume. 1. & in fi. vbi ait, quod tunc non iudicatur, quia ita alias iudicatum est, sed quia exemplis inducitur consuetudo, & ibi Ang. num. 1. & Bar. in fi. & Dec. in c. ad hæc nu. 64. de postul. prælat.

3 Secundo limitatur, vt † non procedat in exemplis quæ sunt bona, quia tunc laudanda sunt, vt ait Angel. in d.l. nemo, sub nu. 1. in fi. & ibi Bald. nu. 1. vbi loquitur de exemplis virorum magnæ authoritatis, vt labeonis, idem notauit ibi Salycet. sub nu. 2. ver. & ex his.

4 Tertio limitatur, vt non procedat quando sumus coram eodem Magistratu, qui non debet esse, varius, vt ait Cæsal. in consil. 176. nu. 53. volu. 2.

Hoc tamen non videtur indistinctè verum, quandoquidem iudex, qui primo male & iniustè iudicauit debet à malo abstinere, & in eo non perseuerare, iuxta illud, humanum est peccare, diabolicum perseuerare, & euangelicum emendare.

5 Quarto limitatur, vt † non habeat locum, quando res dubia est, & sic quando sumus in dubio, quia in dubio aliorum ex emplis in eodem loco iudicandum est, vt ait Cæsal. in consi. 25. nu. 16. & in consi. 96. nume. 24. vol. 1. & in consil. 176. nu. 23. volu. 2. & Aemilian. in consi. 73. nume. 28 & Ioseph. Ludouic. in decis. Perus. 90. nu. 8.

6 Quinto limitatur, vt † non procedat in exemplis Principis, vel Senatus, quia eorum sententiæ faciunt leges l. fi. C. de legib. Menoch. in consi. 676. nu. 2. vol. 7. & in consi. 437. nume. 13. vbi loquitur de sententia Imperatoris, & in consi. 973. nume. 20. & nume. 21. vol. 10. & Scot. in consil. 10. nume. 72. lib. 5. tom 2. & Socin. in reg. 225. nu. 1. & Plot. in consi. 3. nume. 3. vbi ait quod sententia Principis, & Senatus in vna causa facit ius, & legem quoad omnes, & iterum Menoch. in consi. nume. 671. nu. 21. & consi. 22. volu. 7. & Borgnin. in decis. 44. num. 41. vbi loquitur in exemplis Præfecti Prætorio reprehendi debet, cum loquatur contra textum expressum in d.l. nemo, & glos. ibi, sicuti reprehendendus est, dum dicit exemplis episcopi iudicandum esse, quia sicuti exemplis Præfecti Prætorio iudicari non debet d.l.
7 nemo, & ibi glo. ita nec exemplis episcopi, cũ † Episcopus æquiparetur Præfecto Prætorio, vt ait glos. in l. 1. in verbo, iudicaturus. ff. de off. præfect. præt. vbi Bartol. sub nu. 1. ait, illam glossam esse notandum propter multa.

Præterea multo magis reprehendendus est dum addit exemplis Rotæ iudicandum esse, quia hoc nullo iure probatur, & licet alleget Afflict. in decis. 383. nume. 8. ille tamen loquitur in exem-

exemplis sacri consilij Neapolitani, cuius sententiæ proferuntur sub nomine Regio, & ideo habent vim legis generalis in Regno, vt subdit Afflict. ibi, sicuti sententiæ Senatus habent eandem vim legis, vt dixi.

Limitatio supradicta non videtur proprie limitatio, quia ille, qui iudicat exemplis Principis, vel Senatus videtur iudicare secundum legem generalē, vt ait Odofred. in d. l. nemo sub nu. 1. & Dec. in c. ad hæc, nu. 63. de postul. prælat.

8 Vtcunque sit sublimitat, vt † non sit iudicandum exemplis Principis, vel Senatus, aut supremi iudicis, quando non constat, terminos esse pares, vt ait Menoch. in consi. 2. nu. 209. volu. 1. & in consi 604. nu. 53. volu. 7.

9 Sublimita etiam † quando iura, vel rationes, aut Doctorum authoritates extant pro vna parte, quia tunc non est iudicandum exemplis Principis, vel Senatus, sed tantum, quando contentio non est diffinita legibus, vel Doctorum authoritatibus, vt ait Menoch. in dicto consi. 2. nume. 210. & in d. consil. 604. nume. 54. & Borgnin. in decis. 44. nu. 41. vbi ait exemplo summi iudicis iudicandum esse, quando non est contra iura aperta.

Vide tamen in materia longam distinctionem per Domin. de Santo Gemin. in c. fi. nu. 3. dist. 20.

10 Sexto limitatur, vt † non procedat, quando exempla ipsa sunt à Principe approbata, vt ait Abb. in cap. afferte, nume. 1. de præsumpt. & Alexan. ad Bar. in d. l nemo, C. de sent. & interlo. omn. iud. & Addit. ad Salycet. ibi, & Rimin. iun. in consi. 307. nume. 15. volu. 3.

11 Septimo limitatur, vt † non procedat, quando exempla sunt veteris testamenti, maxime si sint diuina, vt ait Abb. in d. c. afferte, sub nu. 1. de præsumpt. & Alexand. ad Bart. & Addit. ad Salycet. vbi supra.

12 Octauò limitatur, vt † non habeat locum, quando ius non reperitur expressum, nam tunc iure deficiente exemplis iudicandum est, vt ait Socin. in reg. 225. nu. 3.

13 Nono limitatur, vt † non habeat locum, quando sumus inter easdem personas, inter quas exemplis est iudicandum, vt ait Sebast. Sap. ad Abb. in d. c. affert sub nu. 1. de præsumpt.

14 Decimo limitatur, vt † non procedat in exemplis bene iudicantis vt ait Aemilian. in d. consi. 73. nu. 29. vbi subdit præsumendum esse, quod iudex bene iudicauerit, cum † pro eo, & eius sententia præsumatur l. Herennius. §. Caia. ff. de euict. cum simil.

Cæterum ita non videtur proprie limitatio, quia licet negari non possit, quin exemplis bene iudicantis sit iudicandum, vt quando exempla habent fundamentum, iuris, & æquitatis, vt ait Ruin. in consi. 307. sub nume. 14. volu. 3. vel quando innitun-

tur

tur rationi,vt ait Sebast.Sap.ad Abb.in d.c.afferte,sub num.1.de præsumpt.attamen tunc diceretur quis iudicare legibus,& non
16 exemplis quia† lex dicitur omne id, quod in ratione consistit c. consuetudo,distin.1.Andr.de Isern.in prelud.feudorum,nu.25. & nu.48.vbi Addit. copiosè & Deci.in consil.64.diligenter, sub nu.6.& Roland.à Valle in consi.72.statuto,nu.47.versicu. quia lex, volu.1.

Præterea Aemilianus non videtur bene dicere,quia constare debet,quod iudex bene iudicauerit aliter quam ex præsumptione oriente ex actu,& sententia iudicis,alias autem destrueretur omnino conclusio.

FINIS.

